

β. β. Γιούδακη

**Η ΥΙΟΘΕΣΙΑ, Η ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ
ΚΑΙ ΤΟ
ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΣΤΗΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ**

Μετέχοντες Σπουδαστές:

Κοιλιάρη Παναγιώτα

Νικόλα Νίκη

Υπεύθυνη Εκπαιδευτικός

Στρατίκη - Παναζάκα Αθανασία

Πτυχιακή Εργασία για τη λήψη του πτυχίου στην Κοινωνική Εργασία από το Τμήμα Κοινωνικής Εργασίας της Σχολής Επαγγελματιών Υγείας και Πρόνοιας του Τεχνολογικού εκπαιδευτικού Ιδρύματος (Τ.Ε.Ι) Πάτρας.

ΠΑΤΡΑ Σεπτέμβριος 1998

ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ	2642
----------------------	------

ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ

Μετά την ολοκλήρωση της μελέτης θεωρούμε απαραίτητα να ευχαριστήσουμε θερμά τους ανθρώπους που μας βοήθησαν για την επιτυχή έκβασή της.

Ευχαριστούμε την υπεύθυνη καθηγήτρια της πτυχιακής εργασίας Αθανασία Στρατίκη Πανταζάκα για τις κατευθύνσεις και επισταμένες συμβουλές της.

Ευχαριστούμε την κα Ελένη Παπαγιαννακοπούλου Σπένζα κοινωνική λειτουργό βοηθός προϊστάμενης υπηρεσίας στο κέντρο βρεφών «Η Μητέρα» για τις πολύτιμες πληροφορίες που έδωσε στη διάθεσή μας.

Ευχαριστούμε την Κα ειρήνη Πέτσα, κοινωνική λειτουργό στο ειδικό τμήμα συμβουλευτικής και αναζήτηση ριζών στο κέντρο βρεφών «Η μητέρα» για τις πληροφορίες και το υλικό που μας παρέιχε.

Ευχαριστούμε για την συνεργασία τους τις:

-Κα Λ. Θεοφίλου, Ανώτερη λειτουργός ευημερίας, κεντρικά γραφεία κοινωνικής ευημερίας Λευκωσία.

-Κα. Ζ. Αδαμίδου Ανώτερη λειτουργός ευημερίας, Επαρχιακά γραφεία κοινωνικής ευημερίας Λεμεσού,

-Κα Χ. Μαζερή, κλινική ψυχολόγος, λειτουργός ευημερίας, επαρχιακά γραφεία κοινωνικής ευημερίας Παραλιμνίου.

Τέλος, ευχαριστούμε τους γονείς μας που συνέβαλαν με το δικό τους τρόπο στην πραγματοποίηση αυτής της εργασίας.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΜΕΛΕΤΗΣ

Η μελέτη αυτή αναφέρεται στο δεσμό της υιοθεσίας και προσπαθεί να πλησιάσει και να εμβαθύνει όσο γίνεται περισσότερο το πολύπλοκο αυτό θέμα. Ιδιαίτερα αναφέρεται στην σημασία που έχει η αποκάλυψη της αλήθειας και η πληροφόρηση των ριζών στην ολοκλήρωση της ταυτότητας του παιδιού.

Στο πρώτο κεφάλαιο γίνεται εισαγωγή στο υπό μελέτη θέμα και αναφορά στο πρόβλημα που πρόκειται να μελετηθεί. Προσδιορίζεται ο σκοπός της μελέτης και διασαφηνίζονται οι ορισμοί όρων που χρησιμοποιούνται στην εργασία.

Στο δεύτερο κεφάλαιο γίνεται αναφορά στις αιτίες απομάκρυνσης του παιδιού από την οικογένεια και αναπτύσσονται οι τρεις μορφές παιδικής προστασίας (Ιδρυματική περίθαλψη, αναδοχή, υιοθεσία) που παρέχονται στα παιδιά που μένουν χωριστά από το οικογενειακό περιβάλλον. Στο ίδιο κεφάλαιο παρουσιάζονται οι αλλαγές του δεσμού της υιοθεσίας και τα στάδια εξέλιξης του στο πέρασμα των χρόνων. Προχωρώντας, γίνεται αναφορά στη διαδικασία της υιοθεσίας, που περιλαμβάνει τους εξείς τομείς. Της προετοιμασίας των βιολογικών γονέων, του παιδιού και των δετών γονέων. Ακόμα αναφέρονται οι φάσεις της προετοιμασίας, επιλογής και προσαρμογής μεταξύ της δετής οικογένειας και του παιδιού. Προσεγγίζεται η έννοια της ταυτότητας και η σπουδαιότητα που έχει στην ολοκλήρωση της η αποκάλυψη της δετής ιδιότητας του

παιδιού και η πληροφόρηση για τις ρίζες του. Στη συνέχεια καθορίζεται το πότε και πώς πρέπει να γίνει η αποκάλυψη / πληροφόρηση στο παιδί, μελετώνται η αναζήτηση ριζών και επανασύνδεση και η σημασία της ανοιχτής υιοθεσίας. Το κεφάλαιο αυτό κλείνει με το ρόλο του κοινωνικού λειτουργού στην υιοθεσία.

Στο τρίτο κεφάλαιο γίνεται αναφορά στο ελληνικό νομοθετικό πλαίσιο της υιοθεσίας.

Στο τέταρτο και τελευταίο κεφάλαιο παρουσιάζονται. Τα γενικά συμπεράσματα από όλη τη μελέτη του δεσμού. Ακολουθούν εισηγήσεις-προτάσεις σε όσα σημεία θεωρείται αναγκαία η βελτίωση του δεσμού της υιοθεσίας στην Ελλάδα.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ	I
ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΜΕΛΕΤΗΣ	II
ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ	IV
ΚΕΦΑΛΑΙΟ I	1
Εισαγωγή	1
Το πρόβλημα	3
Σκοπός της μελέτης	5
Ορισμοί Όρων	7
ΚΕΦΑΛΑΙΟ II	10
ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΑΛΛΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ ΚΑΙ ΣΧΕΤΙΚΩΝ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΤΩΝ	10
Α. Η οικογένεια και η επίδραση της στην ψυχοκοινωνική ανάπτυξη του παιδιού	10
Β. Αιτίες απομάκρυνσης του παιδιού από τη φυσική οικογένεια	13
Γ. Μορφές παιδικής προστασίας ως υποκατάστατα της φυσικής Οικογένειας.	15
(1) Ιδρυματική φροντίδα	15
(2) Ανάδοχη φροντίδα	18
(3) Υιοθεσία	19
Δ. Ιστορική Αναδρομή του Θεσμού της Υιοθεσίας	21
Ε. Η διαδικασία της Υιοθεσίας	31
(1) Προετοιμασία των φυσικών γονέων στην υιοθεσία	32
(2) Προετοιμασία του παιδιού για υιοθεσία	42
(3) Προετοιμασία των μελλοντικών θετών γονέων για υιοθεσία	55
ΣΤ. Η έννοια της ταυτότητας και το δικαίωμα στην πληροφόρηση	79
(1) Η έννοια της ταυτότητας	79
	IV

(2) Η αποκάλυψη της υιοθεσίας και η πληροφόρηση για το παρελθόν στα θετά άτομα _____	89
(3) Συναισθήματα θετών και φυσικών γονέων _____	110
(4) Αναζήτηση ριζών και Επανασύνδεση _____	116
(5) Η αξία της ανοιχτής υιοθεσίας _____	126
 Ζ. Ο ρόλος του κοινωνικού λειτουργού _____	 131
 ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙΙ _____	 135
ΤΟ ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΟΥ ΘΕΣΜΟΥ ΤΗΣ ΥΙΟΘΕΣΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ _____	135
 ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙV _____	 143
ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ _____	143
 ΚΕΦΑΛΑΙΟ V _____	 144
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ - ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ _____	144
Συμπεράσματα _____	144
Εισηγήσεις _____	147
 ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α _____	 151
Καταθέσεις υιοθετημένων ατόμων, φυσικών και θετών γονέων _____	151
 ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β _____	 152
Διαφάνειες που χρησιμοποιήθηκαν στο σεμινάριο «Η ανάγκη του ανθρώπου για τις ρίζες του» _____	152
 ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Γ _____	 153
Έντυπο υλικό οργανισμών που χρησιμοποιείται στην υιοθεσία _____	153
 ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Δ _____	 154
Στατιστικά στοιχεία _____	154
 ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ε _____	 155
Ελληνική νομοθεσία _____	155
 ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ _____	 156

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι

Εισαγωγή

Ένας σημαντικός αριθμός παιδιών, λόγω ειδικών συνθηκών, δεν έχουν την δυνατότητα να ζήσουν και να μεγαλώσουν στις φυσικές του οικογένειες. Σ' αυτή τη κατηγορία ανήκουν τα εξώγαμα παιδιά, τα ορφανά και τα παιδιά των οποίων οι γονείς αρνούνται, είναι ανίκανοι ή ακατάλληλοι να αναλάβουν την ανατροφή τους. Την περίθαλψη των παιδιών αυτών αναλαμβάνει το κράτος με τα ιδρύματα και τις υπηρεσίες παιδικής προστασίας, όπως είναι το ΠΙΚΠΑ, τα Δημοτικά Βρεφοκομεία, το Κέντρο Βρεφών «Η ΜΗΤΕΡΑ» και τα κατά τόπους κέντρα κοινωνικής πολιτικής.

Τα ιδρύματα και οι υπηρεσίες αυτές, στην προσπάθειά τους να αποκαταστήσουν τα απροστάτευτα παιδιά, θέτουν ως τελικό στόχο την εξασφάλιση ενός νόμιμου οικογενειακού περιβάλλοντος με το δεσμό της υιοθεσίας. Κάθε χρόνο στην Ελλάδα υιοθετούνται περίπου 1500 παιδιά κυρίως από Έλληνες (93%) και σε μικρό ποσοστό (7%) από αλλοδαπούς (I.N. Παρασκευόπουλος, 1971, σελ. 7).

Ο δεσμός της υιοθεσίας απαντάται σε διάφορες μορφές σε λαούς και πολιτισμούς από τους αρχαίους χρόνους μέχρι σήμερα. Το κύριο στοιχείο που διακρίνει τον δεσμό της υιοθεσίας στις μέρες μας σε σχέση με τις παλαιότερες εποχές είναι ο στόχος του. Ενώ από τους αρχαίους χρόνους η υιοθεσία είχε σαν στόχο την κάλυψη αναγκών του ζευγαριού, τα τελευταία 20 χρόνια, η έννοια της υιοθεσίας αλλάζει

ριζικά και ο δεσμός πλέον στοχεύει αποκλειστικά στο να δώσει οικογένεια στο παιδί που δεν μπορεί για διάφορους λόγους να ζήσει με τους φυσικούς του γονείς. Αυτή η έννοια της υιοθεσίας δίνει το προβάδισμα στην ικανοποίηση των αναγκών του παιδιού και στην όσο το δυνατό καλύτερη προστασία του (Τ. Κουσίδου, 1988).

Η προσφορά της υιοθεσίας σαν κοινωνικός δεσμός θεωρείται σημαντική. Εκτείνει την ενεργητική δράση της στα εξής τρία μέρη: τους φυσικούς γονείς, τους δετούς γονείς και στο παιδί, που μεταφέρεται από τη φυσική στη δετή οικογένεια.

Από την πλευρά των φυσικών γονέων του παιδιού η υιοθεσία συντελεί στο να μπορέσουν αυτοί να απαλλαγούν από ένα παιδί που θα δυσκολεύονταν πολύ να αναδρέγουν οι ίδιοι, είτε γιατί δεν έχουν τις υλικές προϋποθέσεις είτε γιατί δεν έχουν τις κοινωνικές προϋποθέσεις.

Από την πλευρά των δετών γονέων η υιοθεσία δίνει τη δυνατότητα να γίνουν και αυτοί «πατέρας» και «μητέρα» και να ολοκληρώσουν έτσι την προσωπικότητά τους μέσα από την προσφορά και τον σύνδεσμο με το «δικό» τους παιδί.

Τέλος από την πλευρά του παιδιού η υιοθεσία έχει στόχο να βελτιώσει τη θέση του, αποτελώντας σε τελευταία ανάλυση ένα μέσο κοινωνικής πολιτικής, που εντάσσει το παιδί σε μια καταλληλότερη οικογένεια ή βρίσκει στο παιδί μια οικογένεια αν αυτό δεν έχει καθόλου φυσικούς γονείς, δηλαδή είναι ορφανό. (Μ. Μαγκανιώτου «Ιατροκοινωνικά Προβλήματα στην Υιοθεσία» Σεμινάριο Ιατρικής, 1974, σελ. 230)

Το πρόβλημα

Η υιοθεσία μολονότι θεωρείται η καλύτερη μορφή παιδικής προστασίας σε σύγκριση με την ιδρυματική ζωή ή το δεσμό της ανάδοχης οικογένειας, δεν είναι όμως και η απλούστερη. Το να γεννηθεί ένα παιδί σε μια οικογένεια είναι φαινόμενο φυσικό. Το να υιοθετηθεί όμως ένα παιδί είναι γεγονός περίπλοκο, επειδή στην υιοθεσία υπεισέρχονται και αλληλεπιδρούν ποικίλοι παράγοντες κοινωνικοί, βιολογικοί, ατομικοί που προκαλούν περίπλοκα συναισθήματα και αντιδράσεις στα πρόσωπα που συμμετέχουν (Ι. Παρασκευόπουλος 1971).

Πολλά παιδιά σήμερα είναι υιοθετημένα, από νεογέννητα μωρά μέχρι και εφήβους. Παιδιά από διαφορετικούς πολιτισμούς και διαφορετικές χώρες. Παιδιά υγιή και παιδιά με αναπηρίες, νοητικές, σωματικές ή και τα δύο (Prue Chennells 1987). Κάθε χρόνο πραγματοποιούνται στην Ελλάδα περίπου 900 υιοθεσίες (Τ. Κουσίδου 1987). Όλα αυτά τα παιδιά έχουν δικαίωμα να γνωρίζουν την αλήθεια για την δετή τους ιδιότητα καθώς και δικαίωμα για πληροφόρηση για την καταγωγή και τις ρίζες τους (P. Chennells 1987).

Η μελέτη του Triseliotis (1973) αναφερόταν στην απροθυμία πολλών δετών γονέων να πουν στα παιδιά τους ότι είναι υιοθετημένα, στην αποφυγή του θέματος της υιοθεσίας από τη στιγμή που το παιδί ενημερωνόταν και στη διστακτικότητα τους να μοιραστούν με το παιδί πληροφορίες για την καταγωγή του και τις συνθήκες της υιοθεσίας του.

Συνέπεια αυτών ήταν μερικοί υιοθετημένοι να χάσουν την εμπιστοσύνη τους στους δέτους τους γονείς και να ασκούν κριτική για την μυστικότητα, που τους έκανε να νοιώθουν αμήχανα και ότι είναι πολίτες δεύτερης κατηγορίας. Η έλλειψη πληροφόρησης για τους βιολογικούς γονείς και για την καταγωγή τους, τους έκανε να αισθάνονται μη ολοκληρωμένοι σαν άτομα. (Triseliotis 1975).

Στο θέμα της ενημέρωσης των παιδιών για την υιοθεσία τους φαίνεται ότι η ελληνική δετή οικογένεια παρουσιάζεται ακόμα αρκετά διστακτική και ανασφαλής, παρόλο που έχει σημειωθεί σημαντική πρόοδος την τελευταία δεκαπενταετία π.χ. σε παλαιότερες έρευνες (Καλαντζή 1970, Παρασκευόπουλος 1971, Μαγκανιώτου και Κουσίδου 1988) το ποσοστό των ενημερωμένων παιδιών ήταν κάτω από 20%. Σε μεταγενέστερη δημοσίευτη μελέτη της Κουσίδου και Μαγκανιώτου το ποσοστό των ενημερωμένων παιδιών στις ηλικίες των 7 και 8 ετών που είχαν υιοθετηθεί από το «Μπτέρα» μετά το 1971, ανερχόταν σε 62% περίπου. Στις υιοθεσίες που έγιναν από το «Μπτέρα» μετά το 1980 εκτιμάται ότι το ποσοστό αυτό είναι ακόμα υψηλότερο (Κουσίδου 1990).

Σήμερα πολλοί δετοί γονείς αντιλαμβάνονται καλύτερα τη σημασία της ανοικτής στάσης προς τα θέματα της υιοθεσίας, φαίνεται όμως να έχουν δυσκολίες στο να τα χειριστούν και χρειάζονται εξειδικευμένη βοήθεια για να ανταποκριθούν (Παπαγιαννακοπούλου - Σπέντζα 1997).

Σκοπός της μελέτης

Σκοπός της εργασίας είναι να μελετηθεί η υιοθεσία ως εναλλακτικός δεσμός παιδικής προστασίας και η σημασία που έχει για την ταυτότητα του θετού ατόμου, η αποκάλυψη της υιοθεσίας του και η πληροφόρηση για τις ρίζες του.

Επιμέρους στόχοι της εργασίας είναι:

- Να περιγραφεί ο ρόλος της οικογένειας και η επίδραση της στην ανάπτυξη του παιδιού
- Να εντοπιστούν οι αιτίες απομάκρυνσης του παιδιού από την βιολογική του οικογένεια
- Να γίνουν γνωστές και να αναλυθούν οι μορφές παιδικής προστασίας ως υποκατάστατα της φυσικής οικογένειας, που υπάρχουν σήμερα.
- Να περιγραφεί η εξέλιξη του δεσμού της υιοθεσίας και η τελική διαμόρφωση του μέχρι σήμερα
- Να μελετηθεί η διαδικασία που ακολουθείται για τα εμπλεκόμενα μέρη, δηλαδή φυσικούς, θετούς γονείς και παιδί
- Να μελετηθεί η έννοια της ταυτότητας και το δικαίωμα στην πληροφόρηση
- Να περιγραφεί ο ρόλος του κοινωνικού λειτουργού στην υιοθεσία

- Να γίνει γνωστή η νομοθεσία που αφορά το δεσμό της υιοθεσίας στην Ελλάδα
- Να διατυπωθούν συμπεράσματα και προτάσεις από την μελέτη του δεσμού της υιοθεσίας

Ορισμοί Όρων

Παιδική Προστασία: « Ο όρος παιδική προστασία χρησιμοποιείται για να περιγράψει τις υπηρεσίες που παρέχονται σε οικογένειες και παιδιά, οι περιπτώσεις των οποίων έρχονται σε γνώση των κρατικών ή ιδιωτικών οργανώσεων εξαιτίας αδυναμίας τη φυσικής οικογένειας να φροντίσει το παιδί «.(J. Triseliotis - Κουσίδου 1989)

Υιοθεσία: Υιοθεσία είναι «μια διαδικασία με την οποία ένα παιδί που έχει ανάγκη μιας οικογένειας, γίνεται με το νόμιμο τρόπο-μια διαδικασία πράξη- μόνιμο μέλος μιας οικογένειας άλλης από τη δική του». (Παιδαγωγική ψυχολογική εγκυκλοπαίδεια, Λεξικό, 1993 σελ. 4883).

Ένας άλλος ορισμός αναφέρει ότι «υιοθεσία είναι η νομική πράξη με την οποία δημιουργείται μεταξύ δύο προσώπων έννομη σχέση γονέως και τέκνου. Αυτός που έχει, τη θέση του γονέα λέγεται θετός γονέας και αυτός που έχει τη θέση του τέκνου λέγεται θετό τέκνο. Η οικογένεια που δημιουργείται με την υιοθεσία λέγεται θετή οικογένεια». (Ι.Σ. Σπυριδάκη, «Οικογενειακό Δίκαιο», 1983 σελ. 242).

Οικογένεια: (α) «Οικογένεια είναι μια ομάδα ανθρώπων που συνδέονται με φυσικούς δεσμούς και ζούν κατά κανόνα κάτω από την ίδια στέγη». (Χάρη Πάτση, Λεξικό Κοινωνικών και πολιτικών επιστημών, 1969, σελ. 39)

(β) «Οικογένεια είναι το σύνολο των προσώπων του ιδίου αίματος που ζουν κάτω από την ίδια στέγη, ιδίως ο πατέρας, η μητέρα και τα παιδιά (Μαρία Χουρδάκη, Οικογενειακή Ψυχολογία (1982) σελ. 274).

(γ) «Οικογένεια σημαίνει «πολυκυτταρική» οντότητα, ένα σύστημα που αποτελείται από τους γονείς και τα παιδιά, με πολλαπλές αλληλεπιδράσεις, καθώς και το κάθε μέλος του συστήματος ακολουθεί την προσωπική γραμμική από τις επιδράσεις που δέχεται από κάθε άλλο μέλος και όλα μαζί από το σύνολο των επιδράσεων. Το σύνολο αυτό των αλληλοεπιδράσεων το ονομάζουμε οικογενειακή ατμόσφαιρα, matrix της οικογένειας ή συναισθηματικό σύστημα της οικογένειας». (Μ. Γιωσαφατ, 1987, σελ.91)

Επίτροπος: Επίτροπος είναι το πρόσωπο, που ασκεί, επιτροπεία ανήλικου ή ανίκανου. (Τεγόπουλος-Φυτράκης, Ελληνικό Λεξικό, 1993, σελ. 272)

Συμβουλευτική: Ο Βρετανικός Σύλλογος Συμβουλευτική παρέχει τον ακόλουθο ορισμό εργασίας της συμβουλευτικής : «Συμβουλευτική είναι η επιδέξια και βασιζόμενη σε συγκεκριμένες αρχές χρησιμοποίηση μιας σχέσης για την διευκόλυνση της αυτογνωσίας, της συναισθηματικής αποδοχής και εξέλιξης και της καλύτερης δυνατής ανάπτυξης των προσωπικών δυνατοτήτων. Ο γενικός στόχος είναι μια πιο ικανοποιητική και προσωπική ζωή.» (Triscliotis 1994, σελ. 234).

Ανοιχτή Υιοθεσία: Η ανοιχτή υιοθεσία αναφέρεται σε υιοθεσίες βρεφών, όπου ο φυσικός γονέας συμμετέχει ενεργά με το να ενημερωθεί και να επιλέξει τους δετούς γονείς για το παιδί του από ένα μικρό αριθμό υπογύφινων δετών γονέων.(Triscliotis 1991).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙ

ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΑΛΛΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ ΚΑΙ ΣΧΕΤΙΚΩΝ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

A. Η οικογένεια και η επίδραση της στην ψυχοκοινωνική ανάπτυξη του παιδιού

Σύμφωνα με τον Γ. Πανουσόπουλο (1991) το πλέον σημαντικό περιβάλλον για την ανάπτυξη του παιδιού είναι το οικογενειακό, επειδή αποτελεί το βασικό κύτταρο για την φυσιολογική ψυχοσωματική ανάπτυξη του κάθε παιδιού και δεν πρέπει να την στερείται παρά μόνο όταν συντρέχουν σοβαροί λόγοι.

Ο Μ. Γιωσάφат (1987) υποστηρίζει ότι οι πιο βασικοί αναπτυξιακοί στόχοι και λειτουργίες της οικογένειας είναι:

(α) Παροχή σωματικής φροντίδας: τροφή, ένδυση, στέγαση, φροντίδα υγείας.

(β) Δυνατότητες για παροχή χώρου, χρόνου και διευκολύνσεων για κάθε μέλος.

(γ) Καθορισμός ρόλων όσο αφορά την υποστήριξη, την διαχείριση και την φροντίδα των μελών

(δ) Κοινωνικοποίηση των μελών με σταδιακή ανάληψη ώριμων ρόλων.

(ε) Διασφάλιση εναλλακτικών τύπων συμπεριφοράς που αναφέρονται στην έκφραση, στοργής, επιθετικότητας, σεξουαλικότητας.

(στ) Διαδικασίες ενσωμάτωσης και ανεξαρτητοποίησης των μελών.

(ζ) Σύνδεση με την κοινωνία μέσω των δεσμών του σχολείου, της εργασίας, της εκκλησίας, της κοινοτικής ζωής.

(η) Ανάπτυξη και διατήρηση αξιών, κινήτρων εμπιστοσύνης και αφοσίωσης.

Είναι ανώφελο ν' αμφισβητούμε το ρόλο της οικογένειας στην ανάπτυξη της προσωπικότητας του παιδιού. Είναι γενικά παραδεκτό πως η συναισθηματική και ολική σταθερότητα του σπιτιού, η συμπεριφορική συνοχή των γονέων, η κανονικότητα της καθημερινής ζωής και ιδιαίτερα το αίσθημα του παιδιού ότι είναι αγαπητό, ότι το υπολογίζουν στο περιβάλλον του, ότι είναι παραδεκτό όπως είναι συνδέονται τα κύρια σημεία της σιγουριάς όπου το παιδί αναπτύσσεται αρμονικά (Αλίκη Κιρποτίν, 1980).

Ο χωρισμός ενός παιδιού από τους γονείς του είναι ίσως το πιο τραγικό γεγονός που μπορεί να συμβεί στη ζωή του. Το παιδί με το χωρισμό του από το οικογενειακό περιβάλλον βιώνει μία κατάσταση «πένθους». Οι τραυματικές αυτές εμπειρίες πολλές φορές, το συνοδεύουν για όλη τη ζωή. Γι' αυτό πρέπει να καταβάλλεται κάθε προσπάθεια και να εξαντλείται κάθε μέσο για την παραμονή του και την ανάπτυξή

του παιδιού στο φυσικό του περιβάλλον και να αποφεύγεται το «ξερίζωμα» του από αυτό.

Υπάρχουν όμως ιδιαίζουσες περιπτώσεις, όπου θα αναλυθούν παρακάτω που επιβάλλουν την απομάκρυνση του παιδιού από την φυσική οικογένεια, για μικρό ή μεγάλο χρονικό διάστημα.

Στις περιπτώσεις αυτές είτε δίδεται συναίνεση των γονέων για υιοθεσία του παιδιού, είτε απομακρύνεται το παιδί από την οικογένεια με δικαστική απόφαση για να δεχθεί άλλες μορφές παιδικής προστασίας (Γ. Πανουσοπούλου, 1991).

B. Αιτίες απομάκρυνσης του παιδιού από τη φυσική οικογένεια

Καθώς πλησιάζουμε προς το τέλος του 20^{ου} αιώνα, με την ανάπτυξη της τεχνολογίας, με την υποβάθμιση των παραδοσιακών αξιών και την έκταση του ανταγωνισμού, οι διαπροσωπικές σχέσεις, η ατομική προσωπικότητα, οι ευαισθησίες και τα συναισθήματα όλο και περισσότερο περιορίζονται και συνθλίβονται. Είναι εμφανές ότι ο δεσμός της οικογένειας δε μπορούσε να μείνει έξω από την γενικότερη κρίση που μαστίζει όλες τις σύγχρονες κοινωνίες. Τα διαζύγια αυξάνονται ενώ οι ανύπαντρες μητέρες πολλαπλασιάζονται και οι περιπτώσεις βιαιοπραγιών από το σύζυγο σε βάρος της συζύγου πληθαίνουν.

Τραγικό δύμα όλων αυτών των κοινωνικών εξελίξεων και ειδικότερα των ενδοοικογενειακών τριβών και ανακατατάξεων είναι χωρίς αμφιβολία, το παιδί, αυτή η αγνή και εύπλαστη ψυχή που τόσο έχει ανάγκη από κατανόηση, στοργή, θαλπωρή, αγάπη (Ρόζη Νασίκα, 1992).

Παρά τις προθέσεις και την πολιτική στήριξη της φυσικής οικογένειας για την φροντίδα του παιδιού μέσα στην οικογένεια του, υπάρχουν περιπτώσεις που αυτό δεν είναι εφικτό. Διάφοροι λόγοι καθιστούν αναγκαία την φροντίδα του παιδιού μέσα από άλλα σχήματα (Πέτρου Α. Σταδόπουλου, 1996).

Σύμφωνα με τους J. Triseliotis και Τ. Κουσίδου (1989) οι λόγοι που αναγκάζουν ένα παιδί να μένει χωριστά από το οικογενειακό περιβάλλον του είναι οι εξής:

(α) Η ανεργία, το χαμηλό εισόδημα, η στεγανότητα χώρου, οι κακές συνθήκες κατοικίας καθώς και η έλλειψη βοήθειας μέσω των υποστηρικτικών υπηρεσιών.

(β) Η εγκατάλειψη, ο χωρισμός και ο θάνατος οδηγούν σε μονογονεϊκές οικογένειες μπορούν να κλονίσουν το οικογενειακό περιβάλλον και να οδηγήσουν στην ανάγκη προστασίας του παιδιού.

(γ) Προβλήματα σωματικής ή ψυχικής υγείας των γονέων καθώς και προβλήματα νοητικής υστέρησης.

Εξαιτίας των παραπάνω προβλημάτων, η απομάκρυνση ενός παιδιού από το φυσικό του περιβάλλον είναι ευθύνη της πολιτείας, που αυξάνεται λόγω της έλλειψης καταλληλότητας ή αδυναμίας των φυσικών γονέων να έχουν οι ίδιοι την ευθύνη για τα παιδιά τους.

Γ. Μορφές παιδικής προστασίας ως υποκατάστατα της φυσικής Οικογένειας.

Ανεξάρτητα από το πως έρχονται τα παιδιά στην προστασία του κράτους, οι υπηρεσίες κοινωνικής εργασίας που παρέχονται από κρατικές και ιδιωτικές οργανώσεις θα πρέπει να καλύπτουν τις ανάγκες των παιδιών και να μην εξαρτώνται από τις συνθήκες που τα οδήγησαν στην κρατική προστασία. Με άλλα λόγια, οι υπηρεσίες παιδικής προστασίας θα πρέπει να είναι διαδέσιμες για κάθε προστατευόμενο παιδί ανάλογα με το τι θεωρείται καλύτερο για το συγκεκριμένο παιδί.

Κατά συνέπεια, οι κοινωνικοί λειτουργοί και οι γονείς όπου αυτό είναι δυνατόν θα πρέπει να συνεργάζονται στον προγραμματισμό για το μέλλον του παιδιού και για την οικογενειακή του αποκατάσταση. Επειδή η παρέλευση του χρόνου είναι επιβαρυντική για το παιδί, όσο νωρίτερα γίνονται συγκεκριμένα και σταθερά σχέδια για το μέλλον του, τόσο το καλύτερο (J. Triseliotis - Τ. Κουσίδου, 1989).

(1) Ιδρυματική φροντίδα

Τα ιδρύματα σήμερα έχουν διαφορετικούς στόχους και τρόπους λειτουργίας απ' ότι είχαν στο παρελθόν. Τα ιδρύματα σήμερα, παρέχουν φροντίδα βραχείας διάρκειας σε περιόδους κρίσης.

Όσο το παιδί βρίσκεται στο ίδρυμα επιδιώκεται η διατήρηση του δεσμού του με τη φυσική του οικογένεια και αντιμετωπίζονται από το

προσωπικό οι δυσκολίες που συνδέονται με την αποχώρηση του από το ίδρυμα (Πέτρου Α. Σταδόπουλου, 1996).

Τα ιδρύματα φροντίδας παιδιών που λειτουργούν σήμερα και που βρίσκονται υπό τον έλεγχο του Υπουργείου Κοινωνικών Υπηρεσιών είναι:

(α) Ιδρύματα για παιδιά προσχολικής ηλικίας.

Ιδρύματα τα οποία δέχονται παιδιά προσχολικής ηλικίας είναι:

(1) Τα τέσσερα βρεφοκομεία (Το κέντρο βρεφών «ΜΗΤΕΡΑ», το βρεφοκομείο Πατρών, Θεσσαλονίκης και το Παπαδοπούλειο βρεφοκομείο Καλαμάτας).

Ο οδηγός για την Κοινωνική Πρόνοια στην Ελλάδα (1981) αναφέρει ότι στο κέντρο βρεφών «Η ΜΗΤΕΡΑ» λειτουργεί εκτός από το τμήμα βρεφών και ειδικό τμήμα για μέλλουσες μητέρες στο οποίο εισάγονται άγαμες κυοφορούσες από τον 7^ο μήνα της κυήσεως μέχρι τον τοκετό.

(2) Το εθνικό Νηπιοτροφείο Καλλιθέας.

(3) Στο κέντρο βρεφών «Η ΜΗΤΕΡΑ» λειτουργεί επίσης ειδική μονάδα για τη διαμονή, παρακολούθηση και θεραπευτική αγωγή κακοποιημένων και παραμελημένων παιδιών.

(β) Ιδρύματα για παιδιά σχολικής ηλικίας.

Στα ιδρύματα για παιδιά σχολικής ηλικίας περιλαμβάνονται:

(1) 30 κέντρα παιδικής Μέριμνας, τα οποία λειτουργούν σε 23 νομούς.

(2) 10 παιδοπόλεις του Εθνικού Οργανισμού Πρόνοιας (Ε.Ο.Π), οκτώ που βρίσκονται στην Αθήνα και δύο στην Θεσσαλονίκη.

(3) 60 ορφανοτροφεία, τα οποία λειτουργούν υπό την αιγίδα της εκκλησίας και άλλων φιλανθρωπικών σωματείων.

(γ) Παιδικά χωριά SOS.

Ένα σύγχρονο πλαίσιο ιδρυματικού μέχρι, ενός βαθμού χαρακτήρα είναι και τα χωριά SOS. Η κεντρική ιδέα της οργάνωσης και λειτουργίας των χωριών SOS, είναι να δίνει στα παιδιά που δεν έχουν την φυσική οικογένεια τη δυνατότητα να ζουν σ' ένα μόνιμο σπίτι σε μικρές ομάδες οικογενειακού τύπου. Σε μια οικογένεια στο χωριό SOS, ζουν 6-8 παιδιά, αγόρια και κορίτσια μαζί με μια γυναίκα «μητέρα» η οποία έχει τη φροντίδα τους, όπως κάθε μητέρα σε μια φυσική οικογένεια. Φοιτούν στα σχολεία της κοινότητας και συμμετέχουν, όπως και τα άλλα παιδιά της ηλικίας τους σε διάφορες δραστηριότητες στην κοινότητα.

Στο χωριό SOS στη Βάρη Αττικής, ζουν περίπου 95 παιδιά σε 14 σπίτια. Ένα δεύτερο χωριό έχει οργανωθεί στη Θεσσαλονίκη (Πέτρος Α. Σταδόπουλος, 1996).

Η ηλικία των παιδιών που φιλοξενούνται στα ιδρύματα ποικίλει. Τα περισσότερα είναι παιδιά που φιλοξενούνται στα ιδρύματα ποικίλει.

Τα περισσότερα είναι παιδιά της σχολικής ηλικίας μέχρι 18 ετών. Οι θέσεις για τα νήπια είναι λίγες γιατί προτιμάται η λύση της ανάδοχης οικογένειας ή της υιοθεσίας για τα πολύ μικρά παιδιά.

Σύμφωνα με την Μαρία Νικολαΐδου (1992) πολλές φορές τα παιδιά που εισάγονται σ' ένα ίδρυμα έχουν ίσως ένα καλύτερο επίπεδο ζωής από αυτό που θα είχαν μένοντας με τις οικογένειες τους. Όμως η ικανοποιητική κάλυψη φυσικών αναγκών δεν συνεπάγεται ικανοποιητική Ψυχοκοινωνική και νοητική ανάπτυξη. Η ιδρυματική εμπειρία στην παιδική ηλικία, ενώ μπορεί να είναι αναγκαία όταν έχει θεραπευτικό χαρακτήρα και βραχεία διάρκεια, σε περιπτώσεις που είναι μακροχρόνια έχει ολέθρια αποτελέσματα στη συμπεριφορά του ατόμου. Κανένα υλικό αγαθό δεν μπορεί να αντισταθμίσει την αίσθηση του «ανήκω». Το κόστος της απώλειας της ατομικότητας του παιδιού μέσα στο ίδρυμα, είναι πέρα από κάθε μέτρηση.

(2) Ανάδοχη φροντίδα

Ο όρος ανάδοχη οικογένεια αναφέρεται στην οικογένεια που πληρώνεται για να αναλάβει τη φροντίδα του παιδιού. Από τις ανάδοχες οικογένειες απαιτείται να φροντίζουν τα παιδιά σαν δικά τους, ενώ συγχρόνως να αποδέχονται ότι το παιδί έχει τη βιολογική του οικογένεια στην οποία ελπίζει ότι θα επιστρέψει. Ουσιαστικά, ο απώτερος σκοπός της τοποθέτησης του παιδιού σε ανάδοχη οικογένεια είναι η επιστροφή στην οικογένεια του, παρόλο ότι αυτό δεν συμβαίνει πάντα. Απ' αυτή την άποψη η ανάδοχη οικογένεια διαφέρει από την υιοθεσία που προσφέρει μόνιμη τοποθέτηση του παιδιού (J. Triseliotis- Τ. Κουσίδου, 1989).

Η Τ. Κουσίδου (1987) αναφέρει ότι το μεγαλύτερο πρόγραμμα ανάδοχων οικογενειών έχει το ΠΙΚΠΑ με 550 περίπου ανάδοχες οικογένειες σε όλη τη χώρα. Το κέντρο βρεφών «Η ΜΗΤΕΡΑ» έχει περίπου 50 παιδιά σε ανάδοχες οικογένειες. Άλλα βρεφοκομεία έχουν ένα μικρό αριθμό ανάδοχων οικογενειών. Το Υπουργείο Υγείας και Πρόνοιας δεν έχει δικό του πρόγραμμα ανάδοχων οικογενειών. Γενικά παρατηρείται μια μάλλον στασιμότητα στον δεσμό αυτό, εδώ και αρκετά χρόνια.

(3) Υιοθεσία

Όταν το παιδί χρειάζεται μόνιμη αποκατάσταση της φυσικής οικογένειας, η υιοθεσία (η οποία γίνεται κάτω από μόνιμη κάλυψη, μέσω κοινωνικών υπηρεσιών καθορισμένων από το κράτος και μετά από έρευνα ειδικευμένου κοινωνικού λειτουργού για την καταλληλότητα των υποψηφίων γονέων), αποτελεί την καλύτερη μορφή προστασίας του. «Σε όλα τα ανεπτυγμένα κράτη η υιοθεσία αναγνωρίζεται σαν ένας από τους σημαντικότερους μηχανισμούς προστασίας του παιδιού, γιατί δημιουργεί για το παιδί οικογένεια, που του εξασφαλίζει μια φυσιολογική συναισθηματική και κοινωνική εξέλιξη. Παράλληλα με την εξασφάλιση του παιδιού ελαφρύνεται και το κοινωνικό σύνολο από το κόστος της προστασίας του παιδιού» (Λίτσα Αλεξανδράκη, Πρακτικά σεμιναρίου, Κέντρου βρεφών «Η ΜΗΤΕΡΑ», 1983).

Σύμφωνα με τους J.Triseliotis -T. Κουσιδου (1989) τα παιδιά δίνονται για υιοθεσία με δύο κύριους τρόπους. Πρώτον, με την εκούσια συναίνεση των γονέων τους, συνήθως της μητέρας. Πρόκειται κατά κανόνα για μικρά παιδιά που οι μητέρες τους για διάφορους λόγους δεν είναι σε θέση να τα μεγαλώσουν.

Δεύτερον, μέσω του συστήματος παιδικής προστασίας. Αυτά είναι τα παιδιά που ανατίθενται στην προστασία μιας κρατικής ή ιδιωτικής κοινωνικής Οργάνωσης και τα οποία κατά πάσα πιθανότητα δεν θα επιστρέψουν στην οικογένειά τους, είτε διότι η οικογένεια δεν είναι σε θέση ή δεν θέλει να αναλάβει τη φροντίδα του παιδιού είτε διότι η οργάνωση έχει αναλάβει την επιμέλεια του παιδιού επειδή κρίνει ότι δεν είναι προς το συμφέρον του να επιτρέψει σε όχι ικανοποιητικές οικογενειακές συνθήκες.

Στη συνέχεια της εργασίας θα αναπτυχθεί εκτενέστερα ο δεσμός της υιοθεσίας, η οποία καλύπτει το μεγαλύτερο μέρος της εργασίας, γι' αυτό κρίνεται σκόπιμο να μην αναφερθούν περαιτέρω στοιχεία για το δεσμό.

Δ. Ιστορική Αναδρομή του Θεσμού της Υιοθεσίας

Η υιοθεσία είναι γνωστή από τα βάθη της ιστορία. Στην Παλαιά Διαθήκη αναφέρεται ότι το Μωυσή υιοθέτησε και ανάθρεψε μια από τις κόρες του τότε Φαραώ. Έκτοτε υπήρξαν πολλά παραδείγματα υιοθεσίας δια μέσου των αιώνων και διάφοροι φορείς ανέλαβαν την ευθύνη αυτού του λειτουργήματος. (Θ.Σ. Θωμαΐδης,). Με διάφορες μορφές η υιοθεσία ίσχυσε σε πολλούς αρχαίους λαούς, όπως στους Εβραίους, στους Ινδούς, στους Αιγύπτιους και στην αρχαία Ελλάδα και Ρώμη, όπου ο δεσμός γνώρισε ιδιαίτερη εξέλιξη.

Η υιοθεσία κατά τους αρχαίους χρόνους, (8^{ος} π.Χ αιώνας), νομοθεσία των Θηβών, αποσκοπούσε αποκλειστικά μόνο στο συμφέρον της οικογένειας που υιοθετούσε. Αποτελούσε την μόνη θεραπεία των άτεκνων και την παρηγοριά στην διαβίωσή τους και είχε ως κύρια αποστολή να παρέχει σ' αυτούς την δυνατότητα να αποκτήσουν άρρενο κληρονόμο για την συνέχιση του γένους. Επακόλουθο του σκοπού της υιοθεσίας στην αρχαία Ελλάδα ήταν να απαγορεύεται όπως αργότερα και στο ρωμαϊκό δίκαιο στις γυναίκες να υιοθετούνται γιατί ήταν αδύνατη η συνέχιση του γένους ή η δημιουργία ίδιου γένους ή οικογένειας. Μπορούσαν να υιοθετηθούν μόνο υπό τον όρο ότι δεν θα παρέχονταν τα δικαιώματα της υιοθεσίας σ' αυτές αλλά μόνο στα παιδιά τους.

Χαρακτηριστικό της υιοθεσίας ήταν ότι ο υιοθετούμενος ελαμβάνετο συνήθως από συγγενική οικογένεια και έπρεπε να μην είναι νόθος διότι εστερείτο σε αυτή την περίπτωση των ιερών και των οσίων (αναφέροντας την διαδοχή). Επίσης κατά την αθηναϊκή νομοθεσία έπρεπε τόσο ο υιοθετών όσο και ο υιοθετούμενος να είναι πολίτες Αθηναίοι, διότι επεβάλλετο η αθηναϊκή οικογένεια να είναι καθαρόαιμη και απαλλαγμένη από κάθε ξένη επιρροή, εφόσον έπρεπε να διατηρηθεί η ομοιογένεια της φυλής.

Εκτός των πιο πάνω προϋποθέσεων, προς την τέλεση της υιοθεσίας απαιτείτο ο υιοθετούμενος να είναι ενήλικος, πνευματικά υγιής και να μην έχει άρρενα τέκνα. (Κοσμά Π. Γυνοκά, 1982).

Ο Γιώργος Α. Κουμάντος (1981) αναφέρει ότι η υιοθεσία ήταν μια σύμβαση ανάμεσα σ' εκείνον που υιοθετούσε, από τη μια μεριά, και σ' εκείνον που θα γινόταν θετό παιδί και στο φυσικό του πατέρα, από την άλλη. Μετά τη συμφωνία, δινόταν ένας όρκος ότι αυτός που υιοθετούσε είναι Αθηναίος πολίτης. Η υιοθεσία μπορούσε να γίνει και με την διαθήκη εκείνου που υιοθετούσε. Σε κάθε περίπτωση τα μέλη της φατριάς, όπου ανήκε αυτός που υιοθετούσε, αναγνώριζαν το θετό παιδί ως μέλος της φατριάς. Αποτέλεσμα της υιοθεσίας ήταν ότι από πολλές απόψεις, το θετό παιδί αποκτούσε τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις φυσικού παιδιού ενώ παράλληλα κοβόταν ο δεσμός του προς τη φυσική του οικογένεια. Ακόμη αν ο θετός πατέρας είχε κόρη, το θετό παιδί είχε την υποχρέωση η πάντως επιτακτικό συμφέρον - να την παντρευτεί, γιατί

αλλιώτικά η περιουσία του θετού πατέρα θα πήγαινε στα παιδιά της κόρης.

Ο δεσμός της υιοθεσίας στην ρωμαϊκή εποχή είχε όπως και στην αρχαία εποχή θρησκευτική και πολιτική σημασία, απέβλεπε στην διατήρηση του «γένους» μέσω της διελεύσεως του θετού τέκνου στην εξ' αρρενογονίας θετή οικογένεια για την συνέχιση της οικογενειακής λατρείας.

Κατά τη ρωμαϊκή εποχή ίσχυαν δύο είδη υιοθεσίας η τέλεση της υιοθεσίας «εισποιήσεως» όπου είχε το χαρακτήρα πράξεως δημοσίου δικαίου, ετελείτο με την έγκριση του λαού και ενώπιον των συγκαλούμενων της Ρώμης. Ενώ αντίθετα η στενή έννοια της υιοθεσίας συνιστούσε την μεταβίβαση της πατρικής εξουσίας από το φυσικό πατέρα στο θετό πρόσωπο δεδομένου ότι ο υιοθετούμενος ήταν αντικείμενο της σχέσεις και η πράξη ετελείτο προσωπικά μεταξύ τους. (Κοσμά Π. Γκίοκα, 1982).

Το προοδευτικό τότε ρωμαϊκό δίκαιο έδωσε επίσημη μορφή στη υιοθεσία και την προστασία της. Ο δεσμός της υιοθεσίας στην Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία επιβλήθηκε από λόγους ιδιαίτερα θρησκευτικούς και κοινωνικοοικονομικούς με κύριο σκοπό να δώσει στον υιοθετούντα έναν κληρονόμο. Έτσι άτομα άνω των 21 ετών μπορούσαν να υιοθετηθούν και μόνο άνω των 52 μπορούσαν να υιοθετήσουν.

Προϋποθέσεις στην υιοθεσία ήταν εκείνος που πρόκειται να υιοθετήσει να μην έχει φυσικά παιδιά, να είναι σωματικά υγιής και να

έχει διαφορά ηλικίας με εκείνον που πρόκειται να υιοθετηθεί. (Ο Ιουστινιανός όρισε δέκα οκτώ χρόνια). Ειδικά για τη μορφή της υιοθεσίας που γινόταν «εισποίησης», προϋπόθεση της υιοθεσίας ήταν ακόμη να υπάρχει στην οικογένεια εκείνου που επρόκειτο να υιοθετηθεί κάποιο άλλο πρόσωπο που θα εξακολουθούσε να φροντίζει για τα οικογενειακά «ιερά». Η εισποίηση που αφορούσε την υιοθεσία ανδρών ενηλίκων και αντιζούσιων μπορούσε να γίνει μόνο στη Ρώμη, με απόφαση μιας λαϊκής συνέλευσης (Comitia Curiata) ύστερα από έρευνα για τις αιτίες που την προκαλούσαν. .

Αλλά και στο Βυζάντιο έγιναν τροποποιήσεις του δεσμού. Ο Ιουστινιανός κατήργησε τις περίπλοκες και απαρχαιωμένες διατυπώσεις της υιοθεσίας και έκανε μετατροπές, απλουστεύοντας την διαδικασία της (Γ. Κουμάντος, «Παραδόσεις Οικογενειακού Δικαίου», 1984, Τόμος 2^{ος} σελ. 249-251).

Μετέπειτα, από τον 19^ο αιώνα η υιοθεσία έχει ως σκοπό να δώσει στις κατώτερες τάξεις φθηνά εργατικά χέρια, απαραίτητα μετά την κατάργηση της δουλείας. Το 1926 ψηφίστηκε στην Αγγλία, ο πρώτος νόμος υιοθεσίας, ο οποίος αποτέλεσε μέτρο επείγουσας ανάγκης για να αντιμετωπιστεί το πρόβλημα της αύξησης των εξώγαμων γεννήσεων και των παιδιών που είχαν μείνει ορφανά εξαιτίας των εξώγαμων γεννήσεων και των παιδιών που είχαν μείνει ορφανά εξαιτίας του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου. Η υιοθεσία τότε περιβαλλόταν από μυστικότητα και κοινωνικό στίγμα και εθεωρείτο κατάλληλη κυρίως για τις κατώτερες τάξεις που

υποτίθεται ότι δεν τις απασχολούσε ιδιαίτερα το «κακό αίμα» και η «κληρονομική ανηθικότητα».

Η περίοδος μετά το τέλος του Β΄ Παγκόσμιου Πολέμου σημαδεύει την εξέλιξη της πρακτικής στην υιοθεσία. Την περίοδο αυτή η υιοθεσία αρχίζει να θεωρείται η λύση στο πρόβλημα της ατεκνίας και της στειρότητας. Ικανοποιώντας τις ανάγκες των άτεκνων ζευγαριών, υπήρχε ελπίδα ότι παράλληλα θα καλύπτονταν και οι ανάγκες των παιδιών. Αυτός ο τύπος υιοθεσίας έφθασε στο αποκορύφωμα του στη δεκαετία του 1960. (John Triseliotis- Τασούλα Κουσίδου).

Από τα τέλη της δεκαετίας του 1960, ένας νέος τύπος υιοθεσίας αναπτύσσεται. Η υιοθεσία αρχίζει να αλλάζει ριζικά και ο δεσμός πλέον στοχεύει αποκλειστικά στην κάλυψη της ανάγκης του παιδιού, που δεν μπορεί για διάφορους λόγους να ζήσει με τους φυσικούς του γονείς, να μεγαλώσει και αυτό σε ομαλό οικογενειακό περιβάλλον. Επομένως αναγνωρίζεται πλέον το δικαίωμα του παιδιού για οικογενειακή και κοινωνική αποκατάσταση. Αυτή η έννοια της υιοθεσίας που δίνει το προβάδισμα στην ικανοποίηση των αναγκών του παιδιού και όχι των δετών γονέων, διατυπώνεται σαν βασική αρχή σε όλες τις σύγχρονες νομοθεσίες μεταξύ των οποίων και στην ελληνική - ΜΔ 610/1970 «Περί υιοθεσίας των μέχρι ηλικίας 18 ετών ανήλικων» (Κουσίδου Τασούλα, 1988).

Φτάνοντας στο «Σήμερα»

Οι εξελίξεις στα μέσα της δεκαετίας του 1960 επέφεραν αλλαγές στις στάσεις και τις αντιλήψεις απέναντι στο δεσμό, με αποτέλεσμα η ζήτηση παιδιών για υιοθεσία να αυξηθεί δραματικά.

Αργά μεν αλλά σταθερά, προοδευτικά απομακρύνονται οι υπογύφιοι θετοί γονείς από τον φόβο και την καχυποψία για το ξένο παιδί που γεννήθηκε κάτω από ανώμαλες συνθήκες και που η κληρονομικότητα του είναι άγνωστη. Μαθαίνουν οι υπογύφιοι θετοί γονείς πως τα παιδιά που προτείνονται για υιοθεσία είναι όπως όλα τα άλλα παιδιά, άτομα με τις δικές τους δυνατότητες, τα δικά τους χαρακτηριστικά, τη δική τους προσωπικότητα. Είναι παιδιά υγιή, παιδιά με μικρές ιάσιμες ασθένειες ή μικρές αναπηρίες, παιδιά που τυχόν οι γονείς τους έχουν μικρή νοητική καθυστέρηση ή ψυχικό πρόβλημα, παιδιά που δείχνουν τα ίδια σημεία μικρής νοητικής ή συναισθηματικής καθυστέρησης. Αναμφίβολα η εκλογή ενός παιδιού με ένα τέτοιο πρόβλημα θα γίνει κατ' εκλογή και με πλήρη παραδοχή του προβλήματος του από τους θετούς γονείς. (Τ. Κουσίδου, 1988).

Οι δημογραφικές αλλαγές και οι αλλαγές των στάσεων ως προς τον τρόπο ζωής και τη σεξουαλική συμπεριφορά, καθώς και τη βελτίωση των κοινωνικών υπηρεσιών και παροχών έχουν επηρεάσει αισθητά την πρακτική της υιοθεσίας ως δεσμού.

Η αλλαγή στην έννοια της υιοθεσίας και οι διαφορετικοί τύποι παιδιών που τώρα προσφέρονται για υιοθεσία, επέφεραν μια αλλαγή

σκέυης όχι μόνο σε ποιο παιδί μπορεί να υιοθετηθεί και συνακόλουθα μια αλλαγή στις μεθόδους και διαδικασίες επιλογής. Οι υποψήφιοι θετοί γονείς δεν αντιμετωπίζονται πλέον με καχυποψία ως προς τα κίνητρα τους, αλλά σαν άτομα που προσφέρουν υπηρεσία. Αναγνωρίζεται πλέον ότι διαφορετικές οικογένειες έχουν ιδιότητες και ικανότητες που ανταποκρίνονται στις ανάγκες διαφορετικών παιδιών (J. Triseliotis - Τ. Κουσίδου, 1989).

Σήμερα στη χώρα μας οι υιοθεσίες που γίνονται εμπίπτουν σε δύο ευρείες κατηγορίες:

Η πρώτη κατηγορία αφορά παιδιά που περιθάλπονται σε ιδρύματα ή κοινωνικές οργανώσεις που έχουν την ευθύνη της οικογενειακής τους αποκατάστασης. Η δεύτερη κατηγορία αφορά παιδιά για υιοθεσία που παίρνουν οι υποψήφιοι θετοί γονείς ιδιωτικά, είτε απευθείας από τους φυσικούς γονείς είτε συνηθέστερα από κλινικές και μαιευτήρια με τη βοήθεια μεσαζόντων.(Τ. Κουσίδου, 1990).

Στις υιοθεσίες βρεφών τα οποία οι υποψήφιοι θετοί γονείς βρίσκουν ιδιωτικά, η κοινωνική έρευνα για να κριθεί η καταλληλότητα των οικογενειών προς υιοθέτηση γίνεται από τα Τμήματα Κοινωνικής Πρόνοιας, το Υπουργείο Υγείας και πρόνοιας εκ των υστέρων, με το παιδί ήδη τοποθετημένο στην οικογένεια. Έτσι σε αρκετές περιπτώσεις υιοθεσιών που γίνονται με τον παραπάνω τρόπο δεν εξασφαλίζεται η πιο κατάλληλη οικογένεια για το συγκεκριμένο παιδί.

Κάθε χρόνο πραγματοποιούνται στην Ελλάδα κατά μέσον όρο 900 υιοθεσίες ανήλικων παιδιών. Οι μισές περίπου αφορούν παιδιά εκτός γάμου, που υιοθετούνται από μη συγγενικά πρόσωπα (Κουσίδου Τ., 3^ο Πανελλήνιο συνέδριο κοινωνικών λειτουργών, 1987).

Οι στάσεις της Ελληνικής Κοινωνίας απέναντι στο δεσμό της υιοθεσίας

Η Τ. Κουσίδου και ο J. Triseliotis (1989) αναφέρουν ότι η ελληνική κοινωνία, τόσο πριν όσο και κατά τις πρώτες δύο δεκαετίες μετά τον Β΄ Παγκόσμιο πόλεμο, ήταν επιφυλακτική και αμφιθυμική απέναντι στο δεσμό της υιοθεσίας, διακατέχονταν από προκαταλήψεις για τις ανύπαντρες μητέρες και παιδιά εκτός γάμου και επικρατούσαν ισχυροί φόβοι για την «κακή» κληρονομικότητα. Όταν οι άτεκνοι υιοθετούσαν προτιμούσαν παιδιά συγγενικών ή από νόμιμες πολυμελείς πτωχές οικογένειες. Κατά τα δεδομένα της περιόδου εκείνης οι προτιμήσεις των υιοθετούντων, στρέφονταν αποκλειστικά σαν βασικό κριτήριο επιλογής στα υγιή παιδιά, με την καλή ψυχοσυναισθηματική εξέλιξη και με οικονομικό ιστορικό απαλλαγμένο από κληρονομικές ασθένειες ή κοινωνικά προβλήματα.

Η Α. Καλουτσά σε μελέτη της 50 υιοθεσιών στην Ελλάδα αναφέρει «Η ελληνική κοινότητα κάθε άλλο είναι πάρα ευνοϊκή για τον δεσμό της υιοθεσίας. Το θετό παιδί δεν θεωρείται ισότιμο με το φυσικό. Έτσι άτομα που διαλέγουν τη λύση αυτή ζουν κάτω από το βάρος της αμφιθυμής θέσεως της κοινότητας, μ΄ όλες τις αντιφάσεις που

περικλείνει. Οι έλληνες δετοί γονείς δεν ενθαρρύνονται να δείξουν αυτό που είναι και σπρώχνονται να υποδύονται πλαστούς ατομικούς και οικογενειακούς ρόλους. Οι συνέπειες για την οργάνωση συνεπούς εγώ, για την «αυτοεκτίμηση» είναι φανερές. Το «δράμα» της ταυτότητας γνωρίζει μεγάλη οξύτητα. (Συμβολή στην κατανόηση προβλημάτων υιοθεσίας. Η διαταραχή της ταυτότητας στην υιοθεσία, 1970, σελ. 101). Οι στάσεις αυτές της κοινωνίας είναι ένας ισχυρός παράγοντας μεταξύ άλλων, που ωθεί τους δετούς γονείς στην απόκρυψη της υιοθεσίας από το παιδί και από το φιλικό και ακόμα συγγενικό τους περιβάλλον.

Το κέντρο βρεφών «Η ΜΗΤΕΡΑ» με την ίδρυσή του το 1955, ξεκινά μια μεγάλη προσπάθεια αφενός μεν να διαδώσει τον δεσμό της υιοθεσίας σε ευρύτερα στρώματα του πληθυσμού, προκειμένου να επιτύχει την κατά το δυνατό οικογενειακή αποκατάσταση μεγαλύτερου αριθμού βρεφών και αφετέρου να ενθαρρύνει το κοινό να απευθύνεται για υιοθεσία στα βρεφοκομεία και αρμόδια ιδρύματα, για να εξασφαλίζεται η σωστή προετοιμασία όλων των μερών και η διασφάλιση των δετών γονέων από μελλοντικά προβλήματα. Στοιχεία από τους απολογισμούς Εργασίας της Κοινωνικής υπηρεσίας του κέντρου βρεφών «Η ΜΗΤΕΡΑ» δείχνουν ότι την περίοδο 1956-1970 από ένα σύνολο 1820 υιοθεσιών, τα 1157 παιδιά υιοθετήθηκαν στο εξωτερικό. Την επόμενη δεκαετία, 1971-1980, παρατηρείται σημαντική άνοδος του ενδιαφέροντος των Ελλήνων να υιοθετήσουν με αντίστοιχη μείωση του αριθμού των παιδιών που υιοθετήθηκαν στο εξωτερικό και που ήταν 189,

ποσοστό 19,68%. Τα παιδιά που υιοδετούνται πλέον στο εξωτερικό είναι στην πλειονότητά τους παιδιά με ειδικές ανάγκες για τα οποία δεν μπορούν να βρεθούν οικογένειες στην Ελλάδα. Την επταετία 1981-1987 μειώνεται ακόμα περισσότερο το ποσοστό των παιδιών που υιοδετούνται εκτός Ελλάδος και περιορίζεται σε παιδιά με σοβαρά προβλήματα και αναπηρίες. Παιδιά με πιο ελαφρά προβλήματα υιοδετούνται πλέον στην Ελλάδα. Το αυξανόμενο ενδιαφέρον των Ελλήνων να υιοθετήσουν ανατροφοδοτείται και από τις αλλαγές στις κοινωνικές στάσεις που τα τελευταία χρόνια φαίνεται να είναι σημαντικά πιο ευνοϊκές προς τους θετούς γονείς και τα υιοθετημένα παιδιά σε ότι αφορά την αποδοχή της θετής τους ιδιότητας. Παρόλο που κάποιες προκαταλήψεις και ανησυχίες εξακολουθούν να υπάρχουν ως ένα βαθμό. Η πιο «ανοιχτή» στάση προς την υιοθεσία εν μέρει τεκμηριώνεται και από την αύξηση του αριθμού αυτών που ενημερώνουν τα παιδιά τους για την υιοθεσία τους (John Triseliotis- Τασούλα Κουσίδου, 1989).

E. Η διαδικασία της Υιοθεσίας

Η επιτυχία μιας υιοθεσίας εξαρτάται κατά το μεγαλύτερο μέρος από την κατάλληλη προετοιμασία των τριών μερών που συμμετέχουν σε αυτήν, δηλαδή των φυσικών γονέων, του παιδιού και των δετών γονέων.

α. Οι φυσικοί γονείς προετοιμάζονται όταν τους δίνεται η ευκαιρία να καταλάβουν τι σημαίνει υιοθεσία, να σταδμίσουν την προοπτική τη δική τους και του βρέφους τους και να αποφασίσουν για το μέλλον του παιδιού τους.

β. Το παιδί προετοιμάζεται για την υιοθεσία με την παρακολούθηση της υγείας του, με την μελέτη της προσωπικότητας του με την συγκέντρωση στοιχείων για το οικογενειακό του ιστορικό και με την αποφυγή των συνεπειών του ιδρυματισμού

γ. Οι δετοί γονείς προετοιμάζονται όταν βοηθηθούν να αντιληφθούν τι θέλουν, τι επιδιώκουν με την υιοθεσία, όταν εκφράσουν τυχόν φόβους και ανησυχίες τους, κατανοήσουν ορισμένες στάσεις τους και όταν ξεπεράσουν κάποιες προκαταλήψεις και σκεφθούν τις ανάγκες του υιοθετημένου παιδιού στα διάφορα στάδια της ανάπτυξής του, για την ανάγκη να μάθει το παιδί ότι είναι υιοθετημένο και τον τρόπο που πρέπει να το μάθει, και για την αντιμετώπιση διαφόρων άλλων προβλημάτων που είναι δυνατόν να παρουσιάσει μια υιοθεσία (Λένα Σαββαΐδου, Πρακτικά σεμιναρίου 1974).

(1) Προετοιμασία των φυσικών γονέων στην υιοθεσία

Κατηγορίες γονέων που δίνουν τα παιδιά τους για υιοθεσία.

Μια πρώτη κατηγορία γονέων που δίνουν τα παιδιά τους για υιοθεσία είναι οι ανύπαντρες μητέρες που εκουσίως δίνουν τα παιδιά τους για υιοθεσία. Συχνά αντιμετωπίζονται περιπτώσεις μητέρων που παρέλαβαν το νεογέννητο βρέφος τους από το μαιευτήριο ή την κλινική και δεν επιθυμούν ή δεν μπορούν να επιστρέψουν στην προηγούμενη κατοικία τους. Σε αυτές τις περιπτώσεις συνήθως χωρίζεται η μητέρα από το παιδί με την είσοδο του τελευταίου στο βρεφοκομείο.

Το σοβαρότερο πρόβλημα για τα εξώγαμα παιδιά δημιουργεί η στάση της Ελληνικής Κοινωνίας προς την άγαμη μητέρα και το παιδί της. Οι κοινωνικές προκαταλήψεις, που έχουν βαθιές ρίζες τοποθετούν την άγαμη μητέρα και το εξώγαμο παιδί σε μειονεκτική θέση σε σχέση με την νόμιμη οικογένεια (Τ. Κουσίδου, 1997).

Δεύτερη, κατηγορία γονέων είναι οι γονείς των οποίων τα παιδιά τους είναι υπό κρατική προστασία.

Οι Triseliotis και Κουσίδου (1989) υποστηρίζουν ότι σοβαρά ερωτήματα ανακύπτουν για τα παιδιά που οι γονείς τους δεν μπορούν ή δεν θέλουν ή δεν θεωρούνται κατάλληλοι να τα φροντίσουν. Μερικοί γονείς πείθονται ότι είναι προς το συμφέρον του παιδιού να υιοθετηθεί.

Στις άλλες περιπτώσεις οι οργανώσεις έχουν γενικά δύο δρόμους να ακολουθήσουν, είτε μπορούν να κάνουν αίτηση στο δικαστήριο και να ζητήσουν την αποδέσμευση του παιδιού για υιοθεσία, είτε να τοποθετήσουν το παιδί για υιοθεσία και να ζητήσουν από το δικαστήριο να αναπληρώσει τη γονική συναίνεση. Και στις δύο περιπτώσεις πρέπει να προσκομιστούν στο δικαστήριο ισχυρά αποδεικτικά στοιχεία υπέρ της άποψής τους. Αυτές οι περιπτώσεις που συνεχώς αυξάνονται, μπορεί να φέρουν τους γονείς και τους κοινωνικούς λειτουργούς σε θέση αντιδικίας.

Μια τρίτη, ειδική κατηγορία γονέων που δίνουν τα παιδιά τους για υιοθεσία είναι τα νόμιμα ζεύγη. Οι οργανώσεις που κάνουν υιοθεσίες έχουν ασχοληθεί κατά καιρούς με περιπτώσεις νόμιμων ζευγαριών που επιθυμούν την υιοθεσία των βρεφών τους. Σε αυτές τις περιπτώσεις είναι απαραίτητο να γνωρίζουν πρώτα τα κίνητρα που ωθούν το ζεύγος στην απόφαση του. Τις περισσότερες φορές το παιδί είναι στην πραγματικότητα εξώγαμο παιδί της συζύγου και πραγματικός πατέρας δεν είναι ο νόμιμος σύζυγος. Στις περιπτώσεις αυτές εάν ιδίως η οικογένεια έχει και άλλα παιδιά, οι σύζυγοι επιθυμούν να δώσουν το εξώγαμο παιδί για υιοθεσία ώστε να αποφευχθούν μελλοντικές συγκρούσεις των δύο συζύγων εξ' αιτίας του εξώγαμου παιδιού. Μερικές φορές πάλι οι σύζυγοι επιθυμούν να δώσουν για υιοθεσία το νόμιμο παιδί τους γιατί η σύλληψη του έγινε πριν από το γάμο και δεν μπορούν να παρουσιάσουν το παιδί τους στις οικογένειές τους ή γιατί

αντιμετωπίζουν καθαρά οικονομικές δυσχέρειες. Στις περιπτώσεις αυτές είναι σκόπιμο ο κοινωνικός λειτουργός να βοηθήσει τους γονείς στο πρόβλημα τους και να τους αποτρέψει από την υιοθεσία (Ινστιτούτο υγείας του παιδιού, πρακτικά σεμιναρίου 1974).

Προετοιμασία βιολογικών γονέων

Στην προετοιμασία φυσικών γονέων κυρίως γίνεται αναφορά στην άγαμη μητέρα. Η εργασία της κοινωνικής λειτουργού με την φυσική μητέρα είναι διπλή:

α. Η κοινωνική λειτουργός βοηθάει την μητέρα για την αντιμετώπιση των πρακτικών και συναισθηματικών της αναγκών και για μια καλύτερη προσαρμογή της στο κοινωνικό σύνολο.

β. Βοηθάει την μητέρα να καταστρώσει και να φέρει σε πέρας ένα σωστό προγραμματισμό για την προοπτική του παιδιού της.

Δεν μπορεί η μητέρα να αποφασίσει υπεύθυνα για την προοπτική του παιδιού της εάν δεν βοηθηθεί σαν άτομο, και δεν μπορεί να πάρει την καλύτερη δυνατή βοήθεια για τον εαυτό της εάν συγχρόνως δεν πάρει την πιο σωστή απόφαση για το παιδί της (Ινστιτούτο υγείας του παιδιού, πρακτικά σεμιναρίου 1974).

Η άγαμη μητέρα που είναι συνήθως μικρής ηλικίας με περιορισμένη εκπαιδευτική ή επαγγελματική κατάρτιση και που συνήθως δεν έχει την συμπαράσταση της οικογένειάς της έχει να αντιμετωπίσει σοβαρές κοινωνικές και οικονομικές δυσκολίες (Προβλήματα διαμονής και

συντήρησης) αν αποφασίσει να κρατήσει και να μεγαλώσει το παιδί της (Τ. Κουσίδου, 1977).

Σύμφωνα με τους J.Triseioti και Τ. Κουσίδου (1989) το άγχος μιας εγκύου μπορεί να αυξηθεί από τις στάσεις και πιέσεις της οικογένειας και των φίλων, ιδιαίτερα γι' αυτές τις μητέρες που εξακολουθούν να ζουν στο σπίτι τους. Οι γονείς της μητέρας θα έχουν τις δικές τους αμφιδυμικές και συγκεχυμένες αντιδράσεις στο όλο θέμα και μπορεί να γίνουν υπερβολικά πιεστικοί και τιμωρητικοί είτε προς την κόρη τους είτε προς τους εαυτούς τους. Οι κοινωνικοί λειτουργοί θα πρέπει να επιχειρήσουν να βελτιώσουν τις οικογενειακές σχέσεις για να δημιουργήσουν ένα γενικά πιο υποστηρικτικό περιβάλλον για την μητέρα και το αναμενόμενο βρέφος.

Η Λένα Σαββαΐδου (1974) σε μια εισήγηση της στο σεμινάριο με θέμα «Το απροστάτευτο βρέφος, ιδρυματική προστασία - αποκατάσταση - υιοθεσία» αναφέρει ότι η εργασία με την μητέρα πρέπει να αρχίζει πριν από τον τοκετό εάν βεβαίως υπάρχει δυνατότητα συνεργασίας. Ευθύνη του κοινωνικού λειτουργού θα είναι να βοηθήσει την μητέρα να κατανοήσει εκάστοτε την σημασία της απόφασεως που παίρνει για την ίδια και για το παιδί. Η απόφαση που πρέπει να λάβει η μητέρα σχετικά με το μέλλον του παιδιού της είναι από τις πιο σημαντικές στη ζωή της. Η μητέρα έχει το δικαίωμα να πάρει μόνη της, χωρίς πίεση την απόφαση για το μέλλον του παιδιού της αφού της δοθεί η ευκαιρία να σκεφθεί και να κατανοήσει τις ειδικές συνθήκες της καταστάσεως της.

Εάν η μητέρα έχει σοβαρές διαταραχές προσωπικότητας και συγχρόνως το περιβάλλον της δεν είναι διατεθειμένο να τη βοηθήσει οπωσδήποτε η απόφαση να κρατήσει το παιδί θα έχει δυσμενή αποτέλεσμα για αυτήν και για το παιδί. Αντίθετα εάν η μητέρα εκδηλώνει μια υγιή αγάπη προς το παιδί της, έχει την δυνατότητα να γίνει μια καλή μητέρα και έχει την συμπαράσταση του περιβάλλοντος της, τότε πρέπει να βοηθείται από την κοινωνική λειτουργό να πάρει κοντά της το παιδί της το συντομότερο.

Συνεχίζοντας η συγγραφέας υποστηρίζει ότι η μητέρα που αποφασίζει να δώσει το παιδί της για υιοθεσία χρειάζεται συμπαράσταση στην απόφαση της την οποία πρέπει να παραδεχθεί ως την πιο σωστή και όχι την πιο αναγκαία. Έχει σημασία η μητέρα να αισθάνεται άνετα για την απόφαση της γιατί αλλιώς οι ψυχικές συγκρούσεις θα διαιωνίζονται και μπορεί να την οδηγήσουν και στην απόκτηση ενός δεύτερου εξώγαμου παιδιού (Ινστιτούτο υγείας του παιδιού, πρακτικά σεμιναρίου 1974).

Επίσης σύμφωνα με τους J. Triseliotis- T. Κουσίδου (1989) είναι σκόπιμη η διερεύνηση της σχέσης της μητέρας με τον πατέρα του παιδιού, εφόσον η μητέρα το επιθυμεί. Η έγκαιρη συνεργασία με τον πατέρα του παιδιού και η εμπλοκή του στο όλο πρόβλημα και στον προγραμματισμό για το παιδί μπορεί να είναι υποστηρικτική σε αυτή τη δύσκολη περίοδο που περνά η μητέρα.

Είναι δύσκολο να αναφερθούν ποιες μητέρες αποφασίζουν να δώσουν το παιδί τους για υιοθεσία και ποιες αποφασίζουν να το κρατήσουν.

Αυτό γενικά εξαρτάται τόσο από τις προσωπικές ανάγκες και επιθυμίες της μητέρας συνειδητές ή όχι, όσο και από το πολιτιστικό πλαίσιο μέσα στο οποίο η εγκυμοσύνη, η γέννηση και η λοχεία λαμβάνουν χώρα.

Πάνω σε αυτό, οι Ε. Σταυροπούλου, Τ. Κουσίδου, Μ. Σαχινίδη, Ι. Καπλάνη (1986) υποστηρίζουν ότι οι κυριότεροι λόγοι που οι μητέρες αποφασίζουν να κρατήσουν το παιδί τους είναι: η κάλυψη προσωπικών, συναισθηματικών τους αναγκών, η αγάπη για τα παιδιά και ο φόβος μη δεν κάνουν άλλο παιδί λόγω ηλικίας ή για ιατρικούς λόγους (Μητρική μονογονεϊκή οικογένεια, οικονομική, κοινωνική και ψυχολογική δεώρηση, 1986).

Αρκετές συζητήσεις στο παρελθόν επικεντρώθηκαν στο θέμα αν πρέπει να επιτρέπεται σε μια μητέρα που θα δώσει το παιδί της για υιοθεσία να το δει ή όχι: Η Rowe (1966) υποστηρίζει ότι θα ήταν πολύ κακή πρακτική να δίνουν οι γυναίκες μωρά που δεν έχουν δει ποτέ και για χρόνια μετά να κατατρέχονται από φόβους ότι το παιδί ήταν «ανώμαλο» ή «ανάπηρο» και να στερούνται την ολοκληρωμένη εμπειρία της μητρότητας, νοιώθοντας ενοχές ή ότι τις έχουν εξαπατήσει. Οι μητέρες θα πρέπει να ενθαρρύνονται να σκεφθούν για το μέλλον του παιδιού και να συμμετέχουν στον προγραμματισμό του (J. Triseliotis - Τ. Κουσίδου, 1989).

Εργασία με τον φυσικό πατέρα

Η δέση του φυσικού πατέρα στην υιοθεσία δεν είναι σαφής, αν και σύμφωνα με τον βρετανικό νόμο έχει δικαίωμα να πει τη γνώμη του,

καθώς και να ζητήσει την «κηδεμονία» (custody) του παιδιού. Η συναίνεση του στην υιοθεσία δεν απαιτείται εκτός εάν έχει προβεί σε αναγνώριση της πατρότητας του παιδιού. Η προσπάθεια να εμπλέξει κανείς και τον πατέρα στον προγραμματισμό εξαρχής βοηθά, εκτός των άλλων και στο να αποφευχθούν δυσκολίες αργότερα, σε περίπτωση π.χ που ένας καταπιεσμένος πατέρας ή ένας που ισχυρίζεται ότι πληροφορήθηκε για το παιδί καθυστερημένα μπορεί να αποφασίσει να ζητήσει την επιμέλεια του παιδιού, καθυστερώντας έτσι την διαδικασία της υιοθεσίας και γενικά την εφαρμογή του προγραμματισμού που έχει γίνει. Μερικοί πατέρες μπορεί να χρειασθούν τόση βοήθεια πάνω στο θέμα της απόφασης να δοθεί το παιδί για υιοθεσία όσο και η μητέρα. Εξάλλου είναι σημαντικό για το υιοθετημένο παιδί στο μέλλον να έχει πληροφορίες και για τον φυσικό του πατέρα ή και ο πατέρας μπορεί να ενδιαφέρεται για ενημέρωση γύρω από την εξέλιξη του παιδιού (Triseliotis - Κουσίδου, 1989).

Η ευθύνη της οργάνωσης απέναντι στους βιολογικούς γονείς

Οι οργανώσεις όχι μόνον έχουν την υποχρέωση να προσφέρουν κατάλληλες υπηρεσίες συμβουλευτικές σε μητέρες και πατέρες που δίνουν τα παιδιά τους για υιοθεσία, αλλά επίσης να ενημερώνουν τα αρχεία τους κατά διαστήματα ώστε να μπορούν να δίνουν πληροφόρηση, που θα διασφαλίζει όμως το απόρρητο της υιοθεσίας, στη βιολογική οικογένεια. Η δυνατότητα μιας συνάντησης μεταξύ του βιολογικού

γονέα και του υιοθετημένου ενήλικα δεν θα πρέπει να αποκλείεται (J. Triseliotis - Τ. Κουσίδου, 1989).

Στο κεφάλαιο για την ταυτότητα και το δικαίωμα στην πληροφόρηση τονίζεται η ανάγκη να συγκεντρώνουν οι οργανώσεις ουσιαστικά στοιχεία για τη βιολογική οικογένεια για να δοθούν στη δετή οικογένεια και αργότερα στο παιδί. Στην διάρκεια της συνεργασίας τους με τους γονείς που δίνουν τα παιδιά τους για υιοθεσία, οι κοινωνικοί λειτουργοί συγκεντρώνουν μια ποικιλία στοιχείων. Είναι σημαντικό να εξηγηθεί στους φυσικούς γονείς ο σκοπός που συγκεντρώνονται αυτά τα στοιχεία. Τα στοιχεία αυτά είναι απαραίτητα τόσο σε υιοθεσίες μικρών όσο και μεγαλύτερων παιδιών και αφορούν τόσο τη μητέρα όσο και τον πατέρα, παρουσιάζονται αμέσως παρακάτω:

1. Στοιχεία για τη φυσική μητέρα

α. Τυπικά στοιχεία

Όνοματεπώνυμο:..... Το γένος :.....

Έτος γεννήσεως:..... Τόπος γεννήσεως:.....

Εθνικότητα:..... Φυλή:.....

Υπηκοότητα:..... Θρήσκευμα:.....

Τόπος διαμονής της πατρικής της οικογένειας.

Οικογενειακή κατάσταση κατά τη γέννηση του παιδιού ανύπαντρη/
έγγαμη / σε διάσταση / διαζευγμένη / χήρα

β. Εικόνα της μητέρας: Σύντομη περιγραφή της μητέρας (χρώμα μαλλιών, δέρματος, ματιών, ύψος, κατασκευή, ένδυση, εμφάνιση κλπ. Γενική εντύπωση ιδιοσυγκρασίας).

γ. Υγεία 1) Σημερινή κατάσταση της σωματικής της υγείας / νοσηλείας 2) Ένδειξη ψυχικής / νοητικής νόσου ή ανεπάρκειας 3) Πάσχει από επιληψία, αλλεργικές καταστάσεις, διαβήτη ή άλλη κληρονομική μειονεξία ή ασθένεια 4) Υπάρχει καμία από τις παραπάνω καταστάσεις (2 και 3) και άλλα σχετικά προβλήματα στους εγγύτερους συγγενείς;

δ. Κοινωνική κατάσταση: 1) Η σχέση της μητέρας με την οικογένεια της στο παρελθόν και σήμερα 2) Εκπαίδευση - είδος σχολείου, περαιτέρω εκπαίδευση ή επαγγελματική κατάρτιση. 3) Εργασία - σημερινή και προηγούμενες 4) Ενδιαφέροντα, χόμπι, ταλέντα, κλίσεις 5) Πληροφορίες για τη σχέση της με τον πατέρα του παιδιού 6) Η σημερινή κατάσταση της μητέρας και τα μελλοντικά της σχέδια για τον εαυτό της και για άλλα παιδιά, εάν έχει

ε. Συμπληρωματικές πληροφορίες για το οικογενειακό της ιστορικό:

1) Οι γονείς της: α) Πατέρας - Μητέρα:..... ηλικία και τόπος γέννησης / διαμονής)

β) Φυσική εμφάνιση

γ) Εκπαίδευση και επαγγελματική κατάρτιση

δ) Εργασία και ενδιαφέροντα

ε) Υγεία, παλαιότερα και σήμερα (εάν έχουν πιθανή αιτία θανάτου και ηλικία)

2) Τα αδέλφια της (όπως το (1))

στ) Η σχέση της μητέρας με το παιδί και ο προγραμματισμός για το μέλλον του ιδιαίτερα για τα μεγαλύτερα παιδιά)

1) Η στάση της μητέρας προς το παιδί από τη γέννησή του, οι προσπάθειες της να αναλάβει η ίδια την φροντίδα του ή να διατηρήσει επαφή μαζί του και να προγραμματίσει για το μέλλον του

2) Λεπτομέρειες για τη σημερινή επαφή της με το παιδί

α) Ποιο είναι το πρόγραμμα επισκέψεων της στο παιδί

β) Πότε είδε το παιδί για τελευταία φορά

γ) Πόσες επισκέψεις έκανε τα τελευταία δύο χρόνια;

δ) Έχει το παιδί επαφή με συγγενείς, περιγράψτε

3) Η συμμετοχή της μητέρας στον προγραμματισμό για το παιδί

α) Έχει ενεργό συμμετοχή στον προγραμματισμό;

β) Συμφωνεί με τον προγραμματισμό;

γ) Λεπτομέρειες των απαιτήσεων της σχετικά με τους δετούς γονείς

δ) Εάν δεν συμφωνεί με τον προγραμματισμό, τις προτείνει;

ε) Εάν δεν επικοινωνεί με την οργάνωση, πότε είχε την τελευταία επαφή και ποιες προσπάθειες έγιναν για να βρεθεί;

στ) Υπάρχουν σοβαρά στοιχεία που συνηγορούν για να ελευθερωθεί το παιδί για υιοθεσία ή για να αναπληρωθεί η συναίνεση της μητέρας;

η) Στάση του συντρόφου και των συγγενών της μητέρας στον προγραμματισμό για το παιδί

1) Ποια είναι η στάση του φυσικού πατέρα του παιδιού ή του συζύγου της μητέρας στον προγραμματισμό;

2) Ποια είναι η στάση των στενών συγγενών της μητέρας στον προγραμματισμό;

Δώστε λεπτομέρειες

2. Στοιχεία για τον φυσικό πατέρα

Ανάλογες πληροφορίες συλλέγονται για τον φυσικό πατέρα, είτε από τον ίδιο, εφόσον είναι εφικτό, είτε από τη μητέρα (J. Triseliotis - T. Κουσίδου, 1989).

(2) Προετοιμασία του παιδιού για υιοθεσία

Σήμερα μπορούμε να βρούμε πολλές δετές οικογένειες για παιδιά μικρής ή μεγαλύτερης ηλικίας. Η ύπαρξη προβλήματος μικρού ή μεσαίου βαθμού ή ακόμα και σοβαρών μερικές φορές οργανικών ή συναισθηματικών προβλημάτων σε παιδιά ως δέκα χρονών δεν αποτελεί

πλέον εμπόδιο στην υιοθεσία τους. Οι επαγγελματίες δεν μπορούν πια να δηλώσουν ότι ένα συγκεκριμένο παιδί «δεν είναι υιοθετήσιμο». Για κανένα παιδί δεν μπορεί να αποκλεισθεί η υιοθεσία εφόσον υπάρχει οικογένεια κατάλληλη και προετοιμασμένη να αναλάβει τον γονικό ρόλο γι' αυτό το παιδί (Triseliotis - Κουσίδου 1989).

Θα μπορούσαμε να ξεκινήσουμε θέτοντας το ερώτημα κατά πόσο τα υιοθετημένα άτομα έχουν μεγαλύτερες πιθανότητες να αντιμετωπίσουν το στρες που προέρχεται από το γεγονός της υιοθεσίας και το οποίο οδηγεί σε ψυχολογικά προβλήματα, προβλήματα συμπεριφοράς, καθώς και προβλήματα εκπαίδευσης. Με άλλα λόγια, βρίσκονται σε αυξημένο κίνδυνο σε σχέση με τα μη υιοθετημένα παιδιά;

Ο J. Triseliotis (1994) αναφέρει ότι υπάρχουν τρεις κατηγορίες υιοθετημένων ατόμων: στην πρώτη ανήκουν εκείνα που αφορούν σε παιδιά που τοποθετήθηκαν στην δετή τους οικογένεια όταν ήταν ακόμα βρέφη. Στη δεύτερη, εκείνα που αναφέρονται σε μεγαλύτερα παιδιά και στην Τρίτη κατηγορία ανήκουν εκείνα που αφορούν παιδιά με ειδικές ανάγκες.

(α) Η υιοθεσία βρεφών

Ένας αριθμός μητέρων παίρνουν την οριστική τους απόφαση να δώσουν το παιδί για υιοθεσία πριν ή αμέσως μετά τη γέννηση του και είναι σταθερές στην απόφαση τους αυτή. Άλλες μητέρες είναι αμφίδυμες και χρειάζονται περισσότερο χρόνο για να αποφασίσουν. Η συνήδως πρακτική είναι να τοποθετούνται όλα τα νεογέννητα μωρά σε ανάδοχες

οικογένειες προσωρινά για έξι εβδομάδες τουλάχιστον, ώστε να δοθεί περισσότερος χρόνος στη μητέρα να αποφασίσει αλλά και να γίνουν οι απαραίτητες ιατρικές εξετάσεις.

Προσωρινές τοποθετήσεις και αλλαγές των ανθρώπων που φροντίζουν το παιδί δεν είναι προς όφελος του, αλλά μερικές φορές είναι αναπόφευκτες προκειμένου να δοθεί χρόνος στην μητέρα να αποφασίσει. Είναι καλύτερα να καθυστερήσει η τοποθέτηση του παιδιού στη δετή οικογένεια παρά να προβεί κανείς σε βεβιασμένες ενέργειες που μπορούν να οδηγήσουν σε μεγαλύτερη οικογενειακή αστάθεια για το παιδί στο μέλλον (Triseliotis - Κουσίδου 1989).

Σύμφωνα με τον Triselioti (1994) εξετάζοντας τα αποτελέσματα της υιοθεσίας παιδιών που τοποθετήθηκαν στη δετή τους οικογένεια, όταν ήταν δώδεκα μηνών ή και μικρότερα οι μελέτες γενικά δείχνουν ότι περίπου εφτά στις δέκα τέτοιες υιοθεσίες είχαν πολύ καλή έκβαση και τα παιδιά μεγάλωσαν και έγιναν επιτυχημένοι άνθρωποι που δεν διέφεραν από τα άλλα άτομα της κοινότητας. Ένα 10-15% θα μπορούσε να θεωρηθεί ότι βρίσκεται κάπου στο μέσο και οι υπόλοιπες περιπτώσεις θα μπορούσαν να περιγραφούν ως αποτυχημένες ή προβληματικές. Ορισμένοι γενετικοί παράγοντες φαίνεται να επηρεάζουν την ανάπτυξη των υιοθετημένων ατόμων σε τομείς όπως η νοημοσύνη και σε ορισμένες περιπτώσεις ασθενειών. Μελέτες όμως βασισμένες σε δείγματα γενικού πληθυσμού υιοθετημένων ατόμων, απέδειξαν την ενεργητική επίδραση που έχουν πάνω στην ανάπτυξη οι περιβαλλοντικοί

παράγοντες, όπως η ποιότητα της φροντίδας, η ποιότητα των σχέσεων μέσα στη θετή οικογένεια και οι τρόποι επικοινωνίας.

Ο Bowlby (1980) υποστήριξε ότι η παρουσία αρνητικών επιρροών αλλά και η απουσία σημαντικών ερεθισμάτων (όπως της μητέρας ή κάποιου υποκατάστατου της) στη ζωή του νησιού, διαταράσσει ίσως αμετάκλητα την ικανότητα του παιδιού να δημιουργεί σχέσεις με τους ανθρώπους. Παρά ταύτα, πιο πρόσφατες μελέτες που πραγματοποιήθηκαν κατέληξαν στο πιο αισιόδοξο συμπέρασμα ότι οι πρώτες αυτού του είδους εμπειρίες είναι απλώς και μόνον ένας κρίκος πολύ σημαντικός βεβαίως στην αλυσίδα της ανάπτυξης, ο οποίος επηρεάζει μεν αλλά διαμορφώνει όλο και λιγότερο τη συμπεριφορά όσο το παιδί μεγαλώνει (Martin Herbert, 1997)

(β) Η υιοθεσία μεγαλύτερων παιδιών

Στις περιπτώσεις των προστατευόμενων παιδιών για τα οποία αναζητούνται οικογένειες η κατά κανόνα μεγαλύτερη ηλικία τους αποτελεί μόνον ένα από τους παράγοντες που συντελούν στον χαρακτηρισμό τους ως «δύσκολων για τοποθέτηση» ή «παιδιών με ειδικές ανάγκες». Σωματικές ή νοητικές μειονεξίες, συναισθηματικές δυσκολίες ή προβλήματα συμπεριφοράς είναι πιθανώς επιπρόσθετοι επιβαρυντικοί παράγοντες. Τα παιδιά αυτά συνήθως έχουν υποστεί την ιδρυματική ζωή σε περισσότερα από ένα ιδρύματα, μπορεί να έχουν απορριφθεί ή κακοποιηθεί από τους γονείς τους ή τους πατριούς και τις μητρίες τους και γενικά έχουν ένα άσχημο ξεκίνημα στη ζωή.

Δεδομένου ότι ένας αριθμός από αυτά τα παιδιά παρουσιάζει προβλήματα συναισθηματικά και συμπεριφοράς ένα πραγματικό δίλημμα αναφύεται: εάν η οικογενειακή αποκατάσταση του παιδιού θα πρέπει να καθυστερήσει έως ότου ξεπεράσει τις δυσκολίες του ή πρέπει να τοποθετηθεί στη νέα οικογένεια με την ελπίδα ότι θα το βοηθήσει να τις ξεπεράσει (Triseliotis - Κουσίδου 1989).

Οι ίδιοι συγγραφείς υποστηρίζουν ότι η προσδοκία σήμερα από τις δετές οικογένειες είναι να προσφέρουν υπηρεσίες παιδικής προστασίας που θα περιλαμβάνουν και «θεραπεία» για μερικά παιδιά. Ένα σημαντικό μέρος από αυτό που αποκαλούμε «θεραπεία» περιλαμβάνει την παροχή αγάπης και ασφάλειας, ερεθισμάτων επαίνου και αναγνώρισης καθώς και την ενδάρρυνση για ανάπτυξη συναισθήματος ευθύνης και προσωπικής ανεξαρτησίας (Pringle 1975).

Πάνω σε αυτό ο Triseliotis (1994) υποστηρίζει ότι όταν πρόκειται για υιοθεσία μεγαλύτερων παιδιών η εικόνα γίνεται αναπόφευκτα πιο περίπλοκη. Όμως μελέτες των Kadushin (1970), Tizard (1977) & Triseliotis & Russell (1984) έδειξαν ότι τα μεγαλύτερα παιδιά που έχουν βιώσει αποχωρισμούς και αντιξοότητες μπορούν να ωφεληθούν σημαντικά από την εμπειρία της υιοθεσίας. Μελέτες επίσης δείχνουν ότι τα ποσοστά αποτυχίας κυμαίνονται γύρω στο 12% για τα παιδιά που τοποθετούνται μέχρι την ηλικία των δέκα ετών και φτάνουν καμία φορά έως και 50% για τα παιδιά που τοποθετούνται όταν είναι έφηβοι.

(γ) Η υιοθεσία ατόμων με ειδικές ανάγκες

Η Phibbidu Sawbridge αναφερόμενη στην εργασία της κοινωνικής της οργάνωσης (Parents for Children, στο Λονδίνο) περιγράφει περιπτώσεις παιδιών με ειδικές ανάγκες για τα οποία βρέθηκαν δετές οικογένειες όπως: Ο Mathew 4 ½ χρονών, που έχει δισχιδή ράχη και η συμπεριφορά του ήταν παιδιού 2 ½ χρόνων. Ο Mathew ήταν χαρούμενος και έκανε καλή επαφή αλλά παρουσίαζε φοβερές κρίσεις οργής μετά από ματαιώσεις. Ο Leonard 11 ετών είχε μερική κώφωση, ήταν πολύ μπερδεμένος και ανώριμος και χρειαζόταν βοήθεια για να δρηνήσει την πεδαμένη μητέρα του. Κάθε ένα από αυτά τα παιδιά, όχι μόνο είναι διαφορετικό και χρειάζεται διαφορετική αντιμετώπιση αλλά αντίθετα φέρνει μαζί του τη δική του ιστορία, τις μνήμες και τις εμπειρίες του, των καλών και των κακών σχέσεων.

Με την αλλαγή της νοοτροπίας και με την αφοσίωση των κοινωνικών λειτουργών και άλλων επαγγελματιών είναι τώρα εφικτό πολλά τέτοια παιδιά να βρουν μόνιμες οικογένειες. Πολλοί άνθρωποι μπορεί να σοκαρίσθηκαν όταν στα μέσα της δεκαετίας του 70 μερικές οργανώσεις υιοθεσίας άρχιζαν να διαφημίζουν παιδιά από την τηλεόραση ή τις εφημερίδες ζητώντας οικογένεια. Είναι ευνόητο ότι τέτοιου είδους «διαφημίσεις» πρέπει να γίνονται με πολύ προετοιμασία και ευαισθησία. Η απάντηση των οργανώσεων στην πολύ κριτική που έγινε ήταν ότι η εναλλακτική λύση γι' αυτά τα παιδιά ήταν μια ζωή στο ίδρυμα με ένα αβέβαιο μέλλον (Triseliotis - Κουσίδου 1989).

Ο Αντώνης Διαμαντόπουλος αναφέρει ότι οι δετοί γονείς για τα παιδιά αυτά θα πρέπει να επιλέγουν με κριτήρια πολύ διαφορετικά από τους άλλους δετούς γονείς. Πρέπει να έχουν απόλυτη παραδοχή του προβλήματος που το παιδί παρουσιάζει να σταθμίζουν σωστά τα συναισθήματα τους και τις δυνατότητες τους. Ο σκοπός της υιοθεσίας γι' αυτούς τους γονείς είναι να βοηθήσουν το παιδί στις σημερινές και μελλοντικές ανάγκες του. («Το παιδί και οι γονείς του σε ειδικές ψυχοκοινωνικές συνθήκες», Πρακτικά σεμιναρίου, 1983).

Η προετοιμασία του παιδιού που προορίζεται για υιοθεσία

Η προετοιμασία του παιδιού για την υιοθεσία περιλαμβάνει τη μελέτη όλων εκείνων των στοιχείων που αφορούν το παιδί, βάσει της οποίας θα αποφασισθεί εάν η υιοθεσία είναι η καταλληλότερη λύση για το ορισμένο παιδί.

Επομένως η ειδικότερη έννοια της προετοιμασίας συνίσταται: α) στη δημιουργία κατάλληλων όρων διαβίωσης του παιδιού πριν από την υιοθεσία για να ξεκινήσει με πιο γερές βάσεις στην δετή του οικογένεια και β) στην συγκέντρωση όλων εκείνων των στοιχείων του παιδιού που θα βοηθήσουν να βρεθούν οι κατάλληλοι γονείς κατά το στάδιο του «ταιριάσματος» του ζεύγους και του παιδιού.

Προκειμένου να επιτύχουν οι δύο αυτοί σκοποί πρέπει:

α) να συγκεντρωθούν στοιχεία για το οικογενειακό ιστορικό του παιδιού

β) να παρακολουθηθεί προσεκτικά η σωματική και ψυχική του υγεία και

γ) να μελετηθεί η προσωπικότητα του παιδιού και οι ιδιαίτερες ανάγκες του (Τασούλα Κουσίδου, πρακτικά σεμιναρίου, 1974).

Υπάρχουν πολλά παιδιά τα οποία για διάφορους λόγους «ελευθερώνονται» για υιοθεσία σε μεγαλύτερη ηλικία. Σε αυτές τις περιπτώσεις τα παιδιά έχουν εμπειρίες τραυματικές και συχνά παρουσιάζουν συναισθηματικές διαταραχές. Βασικά για να καθοριστεί εάν το παιδί θα είναι σε θέση να δώσει και να πάρει σε μια καινούργια σχέση με νέους γονείς θα πρέπει κατ' αρχήν να γίνει γνωστό τι σημαίνουν για το παιδί οι εμπειρίες που είχε και να βοηθηθεί να καταλάβει «ποιο είναι» και τι του έχει συμβεί. Το παιδί μέσω μιας καλής σχέσης με την κοινωνική λειτουργό θα μπορεί να εκφράσει τις συγκρούσεις που έχει γύρω από την κατάστασή του (Τ. Κουσίδου, 1974).

Η Καλουτσά - Ταυλαρίδου (1970) υποστηρίζει ότι το παιδί ζει συνειδητά την εμπειρία ή υφίσταται την κατάσταση του ατόμου που είναι ανεπιθύμητο ή του παιδιού που λόγοι ανεξάρτητοι από τη θέλησή του, του επιβάλλουν το «ξερίζωμα» και τη μεταφορά αλλού. Το παιδί κυριαρχείται από τις σφοδρές συναισθηματικές αντιδράσεις του χωρισμού που δεν του επιτρέπουν να δει τη σκοπιμότητα της υιοθεσίας και του αποκλεισμού από όσους γνωρίζει και αγαπά. Το συνήδες επακόλουθο: θεωρεί τον εαυτό του ανεπιθύμητο, «Προδομένο» από τους βιολογικούς του γονείς παράδειγμα μιας μικρής επτάμηνη χρονών: «Η

γιαγιά μου σε λίγες μέρες θα με διώξει να πάω σε άλλο σπίτι που θα έχουν και κούρσα» προσθέτει «Αν φύγω από τη γιαγιά θα με πάρουν οι ξένοι. Οι ξένοι πετούν τα παιδάκια στο γκρεμό».

Σύμφωνα με τον J. Triseliotis και την T. Καυσίδου (1989) η απευθείας δουλειά με τα παιδιά απαιτεί από τον κοινωνικό λειτουργό εξοικείωση με το παιδί και τον κόσμο του, γνώση των ενδιαφερόντων και των κλίσεων του καθώς και των φόβων και των προβλημάτων του. Το έργο του κοινωνικού λειτουργού είναι διπλό. Πρώτα θα βοηθήσει το παιδί να καταλάβει τι του έχει συμβεί και δεύτερον, τι θα του συμβεί. Ο προγραμματισμός για τα παιδιά και η προετοιμασία του σε οποιοδήποτε στάδιο της ζωής του προϋποθέτουν την ικανότητα να επικοινωνεί κανείς με τα παιδιά όλων των ηλικιών και να δείχνει την προθυμία του να τα καταλάβει.

Μια χρήσιμη τεχνική που προτείνει η Winnicott (1964) για επικοινωνία με τα παιδιά είναι αυτό που ονομάζει «έμμεση επαφή» ή το «τρίτο αντικείμενο». Στην πλειονότητα των περιπτώσεων εξηγεί «βοηθά να υπάρχει κάτι μεταξύ μας και του παιδιού ένα τρίτο αντικείμενο ή ένα γεγονός που εξελίσσεται και το οποίο μπορεί οποιαδήποτε στιγμή να γίνει κεντρικό σημείο αναφοράς, για να δώσει διέξοδο στην ένταση».

Η Jewell (1984) υποστηρίζει ότι τα μικρά παιδιά αντιλαμβάνονται τη ζωή κυρίως μέσα από τις αισθήσεις τους και όχι μέσα από τις νοητικές τους προσλήψεις. Η ειλικρίνεια και η αλήθεια στην επικοινωνία με το παιδί είναι απαραίτητες με την προϋπόθεση ότι αυτό γίνεται με τη

βοήθεια ενός ατόμου (όπως ο κοινωνικός λειτουργός) το οποίο το παιδί εμπιστεύεται και αισθάνεται ότι το στηρίζει.

Οι κοινωνικοί λειτουργοί θα πρέπει να έχουν υπόψη τους τεχνικές που διευκολύνουν την ατομική εργασία με το παιδί, καθώς και παιχνίδια και ασκήσεις που μπορούν να χρησιμοποιήσουν (J. Triseliotis-T. Κουσίδου 1989).

Η σύνδεση των παιδιών με τους θετούς γονείς

Ο William Sears υποστηρίζει ότι για να γίνει μια καλή αρχή στην περίπτωση που υιοθετηθεί ένα νεογέννητο πρέπει οι θετοί γονείς εφόσον είναι δυνατό να έχουν κάποια συμμετοχή στην γέννηση του. «προσπαθήστε να κρατήσετε το νεογέννητο στην αγκαλιά σας αμέσως μετά τη γέννηση του και να είστε ο πρώτος άνθρωπος που θα έρθει σε επαφή μαζί του. Μέσα στην πρώτη ώρα μετά τον τοκετό το νεογέννητο περνάει μια περίοδο ήρεμης εγρήγορσης διάρκειας 10-20 λεπτά, με τα μάτια του διάπλατα ανοιχτά, και είναι ιδιαίτερα δεκτικό σε επιδράσεις από το άτομο που το φροντίζει αυτή την ώρα. Αυτό λοιπόν το άτομο πρέπει να είστε εσείς. Προσπαθήστε να συμμετέχετε στα πρώτα γεύματα του κρατήστε στην αγκαλιά σας και ταιύστε το μωρό τις πρώτες ημέρες που είναι ακόμα στο μαιευτήριο, το τάισμα του μωρού εμπερικλείει ισχυρές αλληλεπιδράσεις» (Τα βασικά για τους γονείς, Η αναμονή και η φροντίδα του νεογέννητου, 1996).

Η Kerrane (1979) προσθέτει ότι ο σκοπός της περιόδου γνωριμίας θα πρέπει να έχει πιο περιορισμένους και ρεαλιστικούς στόχους. Επεξηγεί

ότι κατ' αρχήν ο στόχος θα πρέπει να επιτρέψει τόσο στην οικογένεια όσο και στο παιδί να έχουν μια αρχική αντίδραση ο ένας για τον άλλον. Δεύτερο, να προσφέρει στο παιδί ευκαιρίες για αρκετή εξοικείωση με τους ανθρώπους και το περιβάλλον τους ώστε να βιώσει ένα συναίσθημα συνέχειας και τρίτο να βοηθήσει το παιδί να αποχωρισθεί τους ανάδοχους γονείς (ή αυτούς που το φροντίζουν) προσδοκώντας το μέλλον σε μια νέα οικογένεια (Triseliotis - Κουσίδου 1989).

Η Τ. Κουσίδου και ο J. Triseliotis (1989) αναφέρουν ένα σχέδιο γνωριμίας που είναι συγκεκριμένο και σαφές:

- Μια πρώτη επαφή στο σπίτι του παιδιού
- Μια δεύτερη συνάντηση κατά την οποία μπορούν οι γονείς να πάρουν το παιδί έξω για μια βόλτα και να το επιστρέψουν στο σπίτι του
- Μια επίσκεψη στο σπίτι των δετών γονέων. Οι δετοί γονείς παίρνουν το παιδί να περάσει την μέρα μαζί τους
- Μια διανυκτέρευση ή ένα Σαββατοκύριακο μαζί με την νέα του οικογένεια
- Μια μακρύτερη προσαρμογή στη νέα οικογένεια πριν από την οριστική τοποθέτηση

Η προσαρμογή των παιδιών στη νέα οικογένεια

«Προσαρμογή» είναι το χρονικό διάστημα καθορισμένο ή ακαθόριστο το οποίο μεσολαβεί από την ημέρα της πρώτης γνωριμίας γονέων - παιδιού μέχρι την ημέρα της τοποθέτησης του στο περιβάλλον της καινούργιας του οικογένειας (Ινστιτούτο υγείας του παιδιού, πρακτικά σεμιναρίου, 1974)

Ο Bowlby (1951) υποστηρίζει ότι η συναισθηματική προσαρμογή των παιδιών που υιοθετούνται έχει προσελκύσει μεγάλο μέρος του ενδιαφέροντος των ερευνητών. Ένας αριθμός από αυτούς ισχυρίζονται ότι τα υιοθετημένα παιδιά είναι περισσότερο ευπαθή σε συναισθηματική διαταραχή από ότι είναι τα παιδιά που μεγαλώνουν στις βιολογικές τους οικογένειες (Παιδαγωγική Ψυχολογική Εγκυκλοπαίδεια, Λεξικό 1993).

Ο Ιωάννης Ν. Παρασκευόπουλος (1971) στην έρευνα του με θέμα «Εμπειρίες και απόψεις των δετών γονέων για το δεσμό της υιοθεσίας» αναφέρει ότι για να συγκεντρωθούν πληροφορίες σχετικά με τα προβλήματα που παρουσιάζουν τα δετά παιδιά μετά την υιοθεσία υπεβλήθη στους γονείς η εξής ερώτηση: «Θυμηθείτε την εποχή που πήρατε το παιδί στο σπίτι, τι προβλήματα παρουσίασε τον πρώτο καιρό και πόσο διήρκεσαν. Δόθηκαν οι εξής απαντήσεις: «Ήταν μελαγχολικό τους πρώτους δύο μήνες», «του έκανε εντύπωση το νέο περιβάλλον, κοίταζε περίεργα το σπίτι και τα νέα πρόσωπα», «ήταν πολύ φοβισμένο το φόβιζε το φως της ημέρας, δεν μπορούσε να το αντικρίσει».

Η Katz (1979) τονίζει ότι η είσοδος ενός παιδιού σε μια οικογένεια θα προξενήσει βασικές αναπροσαρμογές στους τρόπους επικοινωνίας, αλληλεπιδράσεων και σχέσεων. Η νέα οικογένεια μπορεί να αισθάνεται ότι τα αρνητικά συναισθήματα δεν είναι φυσιολογικά ή να αισθάνεται ένοχη για τον θυμό της ή να αναπτύξει φόβους για πιθανή αποτυχία της τοποθέτησης, γι' αυτό ο κοινωνικός λειτουργός θα πρέπει να είναι διαθέσιμος πέραν των επισκέψεων ρουτίνας. Οι οικογένειες που αγωνίζονται να αντιμετωπίσουν τη δύσκολη συμπεριφορά του παιδιού χρειάζονται επιβεβαίωση ότι χειρίζονται την κατάσταση σωστά ή τουλάχιστον ότι δεν φταίει η δική τους έλλειψη γονικών δεξιοτήτων (Triseliotis - Κουσίδου, 1989).

Σε μια κλινική έρευνα που έγινε από τον Stanley Schmeider (1995) με τίτλο «υιοθεσία και συνήθης τοποθέτηση» (Adoption and Ordinal position) αναφέρεται ότι υπάρχουν τρεις κατηγορίες συνήθης τοποθέτησης, που μπορούν να επηρεάσουν τη προσαρμογή του παιδιού.

- (1) Όλα τα παιδιά σε μια οικογένεια είναι υιοθετημένα (αναφέρεται σε οικογένειες με μόνο ένα υιοθετημένο παιδί)
- (2) Παιδιά με συγγένεια αίματος ακολουθούνται από ένα υιοθετημένο παιδί
- (3) Ένα υιοθετημένο παιδί ακολουθούμενο από παιδιά με συγγένεια αίματος

Στην κλινική δουλειά έχει βρεθεί ότι η λιγότερο δύσκολη ομάδα είναι η πρώτη κατηγορία. Παιδιά και ενήλικες στη δεύτερη και Τρίτη κατηγορία έχουν μεγαλύτερη δυσκολία αλλά η τελευταία κατηγορία είναι η πιο προβληματική.

(3) Προετοιμασία των μελλοντικών θετών γονέων για υιοθεσία

Κίνητρα προς την υιοθεσία

Η Jane Rowe αναφέρει ότι αυτοί που θέλουν παιδιά τα θέλουν για διαφορετικούς λόγους, μερικοί από τους οποίους είναι δύσκολο να τους εξηγήσεις. Τα περισσότερα ζευγάρια θέλουν οικογένεια γιατί τους αρέσουν τα παιδιά, νιώθουν ότι η ζωή τους δεν είναι τελείως γεμάτη χωρίς αυτά και βλέπουν τα παιδιά ως μια έκφραση της αγάπης τους ο ένας για τον άλλο. Έχουν βαθιά ανάγκη για προσφορά αγάπης και φροντίδας σε ένα παιδί, δίνουν και παίρνουν πίσω αγάπη και πιστεύουν ότι μπορούν να προσφέρουν αγάπη και ασφάλεια για ένα ευτυχισμένο σπίτι. Αυτοί είναι τελείως αντιεγωϊστικοί λόγοι που μπορούν να φτάσουν σε μια ευτυχισμένη εμπειρία υιοθεσίας.

Σε ορισμένες περιπτώσεις όπου η υιοθεσία έγινε χωρίς επιτυχία είναι καθαρό ότι οι γονείς έχουν πάρει το παιδί για εγωϊστικούς ή πρόσκαιρους λόγους. Οι λόγοι αυτοί σύμφωνα με τους γονείς είναι «Θέλαμε να ικανοποιήσουμε την τελευταία επιθυμία του δικού μας γιου», «Να είναι συντροφιά στο δικό μας μικρό αγόρι που είναι παράλυτο»,

«Νομίσαμε ότι έπρεπε να προσπαθήσουμε να κάνουμε το καθήκον μας, να βοηθήσουμε τη σχέση γενιάς», «Ο γάμος μας ήταν δυστυχημένος και νόμισα ότι ήθελα εγώ το παιδί, αλλά όχι ο σύζυγός μου».

Η ίδια συγγραφέας υποστηρίζει ότι υπάρχουν γυναίκες που πιστεύουν ότι ένα παιδί μπορεί να κρατήσει τον πεινασμένο σύζυγο στο σπίτι αλλά στην πράξη όταν αυτοί οι άντρες δουν τις γυναίκες τους αφοσιωμένες στο παιδί είναι φυσικό να βγαίνουν έξω όλο και περισσότερο. Υπάρχουν σύζυγοι που ελπίζουν πολύ ότι με την υιοθέτηση του παιδιού θα γίνει μια γυναίκα λιγότερο νευρωτική και αφοσιωμένη στον εαυτό της, αλλά ξεχνούν ότι μια τέτοια γυναίκα μπορεί να μην προετοιμαστεί για να κάνει την αυτοδυσία που χρειάζεται για να είναι καλή μητέρα. Τα παιδιά είναι πάντα δύσκολη δουλειά και φέρνουν ανησυχία και προβλήματα («Yours by choice - A guide for Adoption parents», 1982).

Σύμφωνα με την Θάλεια Δραγώνα η επιθυμία απόκτησης παιδιού δεν αφορά μόνο το ίδιο το παιδί. Αντιπροσωπεύει μια πολύ πιο σύνθετη επιθυμία, που μπορεί να περιλαμβάνει την επιθυμία της γυναίκας αλλά και του άντρα να επιβεβαιώσουν τη γονιμότητα τους, την τάση επανασύνδεσης με την χαμένη παιδική ηλικία, την προέκταση του εαυτού, τη συνέχεια της ζωής και την άρνηση του θανάτου, την εδραίωση μιας διαγεννεακής αλυσίδας και την ανάγκη προσφοράς προς την επόμενη γενιά. Η επιθυμία για παιδί μπορεί να είναι επιθυμία της μητέρας, του πατέρα, του ζευγαριού αλλά και άλλων όπως των γονέων ή σημαντικών προσώπων της παιδικής ηλικίας με τα οποία υπήρχαν

θετικές ή αρνητικές ταυτίσεις. Σε κάθε απόφαση απόκτησης παιδιού συνυπάρχουν οι γενετικοί, κοινωνικοί, προσωπικοί προσδιορισμοί, καθώς και αυτοί του ασυνείδητου (Ι. Τσιάντης, «Βασική Παιδοψυχιατρική», 1994).

Με τα πιο πάνω συμφωνεί και ο Ι. Ν. Παρασκευόπουλος (1971) και στο βιβλίο του εμπειρίες και απόψεις των δετών γονέων για τον δεσμό της υιοθεσίας» αναφέρει τις απαντήσεις που έδωσαν θετοί γονείς στην έρευνα για τα κίνητρα της υιοθεσίας. Οι απαντήσεις ταξινομήθηκαν ως εξής:

- Το 40% των μητέρων και το 23% των πατέρων προέβαλαν ως κίνητρο την αγάπη τους προς τα παιδιά, την ικανοποίηση του ένστικτου της μητρότητας (ή της πατρότητας) και την ανάγκη να αποκτήσουν την εμπειρία των γονέων
- Τα 27% - 11% για να έχουν ένα σκοπό στη ζωή τους, μια απασχόληση ένα ενδιαφέρον
- Τα 22% - 16% για συντροφιά στη ζωή και ιδιαίτερα στην γερωντική ηλικία
- Τα 14%-28% από την πεποίθηση ότι διαμέσου των παιδιών γίνεται πλήρης ο γάμος, ολοκληρώνεται η οικογένεια που διαφορετικά είναι ελλιπής.
- Τα 11%-14% για να αποκτήσουν κληρονόμο και να μεταβιβάσουν την περιουσία τους στο «δικό» τους παιδί.

- Τα 60%-11% από την επιθυμία να διατηρηθεί το όνομά τους ή να δώσουν στο παιδί το όνομα προσφιλούς προσώπου.
- Τα 16%-7% για να αναπληρωθεί το κενό που τους δημιούργησε ο θάνατος φυσικού τέκνου ή αλληπάλληλες αποβολές.
- Τα 15%-7% οδηγήθηκαν από αλτρουιστικά αισθήματα, για να πραγματοποιήσουν μια καλή πράξη, για να κάνουν ένα «γυχικό».
- Τα 5% των μητέρων για «εξιλέωση αμαρτιών».

Τα δεδομένα της παρούσης έρευνας δείχνουν ότι τα κίνητρα που ωθούν τα άτεκνα ζευγάρια να υιοθετηθούν είναι ως επί το πλείστον εγωκεντρικά. Αν εξαιρεθούν οι ελάχιστες περιπτώσεις με τις αλτρουιστικές διαθέσεις, σε όλες τις άλλες οι γονείς υιοθετούν παιδιά για να καλύψουν προσωπικές τους ανάγκες. Στην υιοθεσία τα πράγματα είναι λεπτά και πολύπλοκα και η μονομέρεια αυτή ιδίως εγκυμονεί κινδύνους για το ίδιο το παιδί, το οποίο θα αντιμετωπίζεται πάντα ως μέσον ικανοποίησης των αναγκών των γονέων.

Κριτήρια καταλληλότητας των υποψήφιων μελλοντικών δετών γονέων

Η Τ. Κουσίδου (1988) υποστηρίζει ότι για να μεγαλώσει σήμερα ένα δετό παιδί χρειάζονται κάποιες ειδικές προϋποθέσεις που κατά κανόνα δεν απασχολούν στο μέγαλωμα του φυσικού παιδιού και αυτό είναι κάτι, που ο πολύς κόσμος αγνοεί αλλά πολλές φορές το αγνοούν και αρμόδιοι φορείς και επαγγελματίες που ασχολούνται με την υιοθεσία.

Οι προϋποθέσεις αυτές είναι οι εξής:

- (1) Η αποδοχή ή προσαρμογή των υποψηφίων δετών γονέων στο πρόβλημα της ατεκνίας τους. Το πρόβλημα αυτό που οι περισσότεροι το βιώνουν με συναισθηματική φόρτιση, με άγχος, οδύνη. Πολλές φορές κατάθλιψη. Ασφαλώς ποτέ δεν «ξεπερνιέται» όμως είναι δυνατό κανείς να επεξεργαστεί τα συναισθήματα του και από κοινού με τον σύντροφο του και να φθάσει σε κάποιο στάδιο ρεαλιστικής αποδοχής της κατάστασης.
- (2) Τα υγιή και κατά προτίμηση παιδοκεντρικά κίνητρα για την υιοθεσία. Με τον όρο «υγιή κίνητρα» εννοούμε ότι το ζευγάρι ορμάται από την επιθυμία τους να γίνουν γονείς σ' ένα παιδί και από την προσωπική τους ανάγκη να νοιώσουν τις χαρές της μητρότητας και πατρότητας και όχι από κίνητρα που έχουν άλλους στόχους όπως σταθεροποίηση του γάμου, φροντίδα στα γηρατειά από το παιδί, κοινωνική καδιέρωση κ.α.

Πάνω σ' αυτό η Μπίλλη Μαγκανιώτου υποστηρίζει ότι για να αξιολογήσουμε την προσωπικότητα των μελλοντικών δετών γονέων πρέπει να ανατρέξουμε στην προσωπική τους ιστορία αξιολογώντας τον τρόπο που τοποθετούνται απέναντι στα γεγονότα της ζωής τους, στις σχέσεις τους με το άμεσο οικογενειακό περιβάλλον (γονείς-αδέλφια), στη συζυγική τους σχέση. Η σχέση του ζευγαριού πρέπει να μπορεί να επιζήσει και χωρίς την ύπαρξη του παιδιού (Πρακτικά σεμιναρίου, Κέντρου βρεφών «Η ΜΗΤΕΡΑ», 1983)..

- (3) Οι θετοί γονείς να είναι απαλλαγμένοι από το άγχος της κληρονομικότητας. Αυτό σημαίνει ότι δεν θα πρέπει πρεσβεύουν θέσεις ακραίες είτε με το να ανάγουν όλα τα πιθανά μελλοντικά προβλήματα του παιδιού στην «κακή του» κληρονομικότητα είτε με το να υποστηρίζουν ότι όλα θα πάνε καλά, από την ευνοϊκή επίδραση του δικού τους περιβάλλοντος. Θα πρέπει να κατανοούν και να δέχονται την αλληλεπίδραση κληρονομικότητας και περιβάλλοντος στη διαμόρφωση της προσωπικότητας του παιδιού.
- (4) Να είναι οι υπογύφιοι θετοί γονείς απαλλαγμένοι από προκαταλήψεις και συναισθήματα απόρριψης προς μειονότητες και περιθωριακές ομάδες. Όσο και αν φαίνεται παράδοξο, συχνά ζευγάρια που επιθυμούν διαρκώς να υιοθετήσουν κατά βάθος νοιώθουν απόρριψη για τα θετά παιδιά, τις ανύπαντρες μητέρες, τα παιδιά των ιδρυμάτων και γενικώς τα άτομα που οι συνθήκες ζωής τους διαφέρουν ή δεν εμπίπτουν στα κοινωνικώς παραδεκτά πλαίσια.
- (5) Να είναι ευέλικτοι στο να αποδεχθούν το όποιο δυναμικό του παιδιού, τις κλίσεις του, τις ικανότητες ή αδυναμίες του, χωρίς να προσπαθούν να του επιβάλλουν τις δικές τους επιθυμίες ή να μην έχουν μη ρεαλιστικές προσδοκίες και απαιτήσεις για εκπαιδευτικές επιδόσεις κ.α.

Οι θετοί γονείς με αποδοχή θα αντιληφθούν τη μοναδικότητα του παιδιού όχι μόνο σαν άτομο αλλά και για λόγους βιολογικής διαφοράς. Δεν πρέπει να προσπαθήσουν να εξαλείψουν βιολογικά χαρακτηριστικά

και προηγούμενες εμπειρίες στην προσπάθειά τους να καλοπιάσουν το παιδί με το δικό τους πρότυπο, απαρνούμενοι τη γενετική και ιστορική υπόσταση του παιδιού (John Ferry Diginlio, 1989).

(6) Να κατανοούν και να αποδέχονται ότι το παιδί τους έχει ένα παρελθόν, ένα ξεκίνημα στη ζωή που του ανήκει, που είναι μέρος της ταυτότητας του και που πρέπει να γνωρίζει, προκειμένου να ολοκληρωθεί ψυχοκοινωνικά, σαν άτομο. Αυτό σημαίνει ότι οι δετοί γονείς πιστεύουν στην ενημέρωση του παιδιού για την υιοθεσία του, αποδέχονται την ανάγκη του να πληροφορηθεί για τους φυσικούς του γονείς, για τις συνθήκες της γέννησής του και τους λόγους που το έδωσαν, για υιοθεσία καθώς και την πιθανή επιθυμία του να αναζητήσει τις ρίζες του και να γνωρίσει τους φυσικούς του γονείς (Η υιοθεσία: Υπηρεσία Παιδικής Προστασίας, 1988).

Σύμφωνα με τους Arnon Bentorim και Lisa Bingley (1987) για να ανθίσει το δυναμικό ενός παιδιού, οι γονείς πρέπει να του προσφέρουν ένα περιβάλλον όπου το παιδί θα μπορεί να μεγαλώσει ικανοποιητικά σε ατμόσφαιρα ασφαλείας, αγάπης και παραδοχής. Πρέπει να το προστατεύουν από τους κινδύνους, να το φροντίζουν για τη σωματική του υγεία, να του εξασφαλίζουν την μόρφωσή του και να το ελέγχουν όσο χρειάζεται. Ακόμα, το παιδί έχει ανάγκη να μπορεί να παίζει και να έχει αρκετή ελευθερία για να εξερευνά και να μαθαίνει. (Γ. Τσιάντης, Σύγχρονα θέματα παιδοψυχιατρικής, 1987).

Μια μητέρα που πρόκειται να υιοθετήσει ένα παιδί θα πρέπει να είναι σε θέση να 'μπορέσει να μπει στην κατάσταση της πρωταρχικής μητρικής ενασχόλησης, δηλαδή να έχει την δυνατότητα να ταυτιστεί με το μωρό και να προσαρμοστεί αρκετά στις ανάγκες του παιδιού. Το να ταυτίσει μια γυναίκα το «ξένο παιδί» με αυτό τις φαντασίας της θα πρέπει να το πιστέψει σαν καλό, αγαπητό παιδί που θα της φέρει χαρά και όχι σαν «κακό» και απειλητικό που θα την γεμίσει προβλήματα (Αναστασία Βαλεντίνα Ρήγα, 1988).

Η P.W. Winnicott (1995) στο βιβλίο της «συζητήσεις με τους γονείς» υποστηρίζει ότι η γυναίκα που βρίσκεται να μεγαλώνει ένα παιδί που γεννήθηκε από μια άλλη, η οποία φαντασιωσικά είναι η αντίζηλος της ακόμα και αν είναι νεκρή μπορεί εύκολα να παρασυρθεί από τη δική της φαντασία και να τοποθετήσει τον εαυτό της στη θέση της μάγισσας και όχι της καλής νεράϊδας. Εάν αυτό συμβαίνει και μάλιστα ασυνείδητα μπορεί να διαστρεβλώνει την εικόνα της γενικότερης κατάστασης και να καταστήσει αδύνατη τη φυσική ανάπτυξη των συναισθημάτων προς την ανοχή και κατόπιν την αγάπη για τα δετά παιδιά.

Ειδικότερα όμως οι δετοί γονείς καλούνται να έχουν ορισμένες επιπλέον ιδιότητες, οι οποίες θα εξασφαλίζουν την κατά το δυνατό επιτυχή έκβαση της υιοθεσίας. Αυτές οι ιδιότητες είναι: να είναι νέοι και η ηλικία τους να είναι μέσα στα πλαίσια της ηλικίας που θα είχαν εάν ήσαν φυσικοί γονείς, να είναι υγιείς ώστε να υπάρχει σχετική ασφάλεια ότι το παιδί δεν θα τους στερηθεί εξαιτίας θανάτου ή μακροχρόνιων

ασθενειών. Οι υποψήφιοι δετοί γονείς πρέπει να έχουν σχετική οικονομική άνεση, ώστε το παιδί να μπορεί να ζει σύμφωνα με τις σύγχρονες απαιτήσεις της ζωής και να παρέχουν ευκαιρίες στο παιδί για δρασκευτική και πνευματική ανάπτυξη. Επίσης το υιοθετημένο παιδί πρέπει να είναι παραδεκτό και από τους συγγενείς του ζεύγους (Τ. Κουσίδου, 1974).

Μέθοδοι επιλογής δετών γονέων στην υιοθεσία.

Οι κοινωνικοί λειτουργοί που εργάζονται με υιοθεσίες χρησιμοποιούν την εκπαίδευση τους, την πείρα τους και τη διαίσθηση τους στην προσπάθεια τους να επιλέξουν τις πιο «κατάλληλες» οικογένειες - υποκατάστατα γονέων. Μέχρι πρόσφαρα, η μέθοδος επιλογή στηριζόταν σχεδόν αποκλειστικά σε συνεντεύξεις με το ζευγάρι μαζί και χωριστά. Η διάρκεια αυτών των συνεντεύξεων μπορούσε να είναι πολύ σύντομη ή μακρά. Η διαδικασία εθεωρείτο ότι ήταν πολύ παρεμβατική ή ανακριτική και ότι αμφισβητούσε την ειλικρίνεια των αιτούντων.

Μέχρι τις αρχές της δεκαετίας του '70 χρησιμοποιούντο τρεις κύριοι μέθοδοι επιλογής δετών γονέων:

(1) Η διοικητική μέθοδος: η μέθοδος αυτή βασίζεται κυρίως σε αξιολόγηση συγκεκριμένων στοιχείων-κριτηρίων όπως η ηλικία, η κοινωνικοοικονομικές συνθήκες, η δρασκευία και η εκτίμηση του κοινωνικού λειτουργού για την θέση των αιτούντων στην κοινότητα. Γενικά η μέθοδος αυτή στοχεύει στο να καλύψει τις συγκεκριμένες προϋποθέσεις του νόμου και της κοινωνικής οργάνωσης και δίνει λίγη

προσοχή στα κίνητρα της υιοθεσίας και σε ψυχολογικούς παράγοντες καταλληλότητας των υποψηφίων δετών γονέων.

(2) Η διαγνωστική ή διερευνητική μέθοδος: Τα ζευγάρια αξιολογούνται και κρίνονται με βάση την προσδοκώμενη ικανότητα του να γίνουν «καλοί» ψυχολογικοί γονείς. Στη συνέχεια οι κοινωνικοί λειτουργοί προτείνουν την έγκριση ή απόρριψη των ζευγαριών. Οι ιδιότητες αυτές βάση των οποίων κρίνεται η καταλληλότητα τους, είναι τα κίνητρά τους, η συναισθηματική τους ωριμότητα η ποιότητά της συζυγικής τους σχέσης, η κατανόηση και οι γνώσεις τους για τα παιδιά και τέλος το σύνολο της προσωπικότητας και συμπεριφοράς τους. Αυτό που δημιουργούσε εχθρότητα και δυσαρέσκεια σ' αυτή τη μέθοδο ήταν η έλλειψη διαφάνειας και σαφήνειας στο πως τα στοιχεία αυτά ερμηνεύονται και αξιολογούνται.

(3) Η επιστημονική μέθοδος: Η μέθοδος αυτή στηρίζεται στη συμπλήρωση από τους αιτούντες ενός λεπτομερούς ερωτηματολογίου και στην διάκριση μεταξύ των «κατάλληλων» και «όχι κατάλληλων» δετών γονέων. Καμία οργάνωση, δεν έχει συστηματικά χρησιμοποιήσει ψυχολογικά τεστ σαν την κύρια μέθοδο επιλογής δετών γονέων.

(4) Η μέθοδος της «αυτο - επιλογής»: Προετοιμασία για τον γονικό ρόλο. Ο Kirk (1970) διεύρυνε τις απόψεις του εξηγώντας ότι οι δετοί γονείς υποφέρουν από «μειονεξία ρόλου» διότι : (α) αντιμετωπίζουν μια σειρά δυσκολιών που δεν έχουν οι βιολογικοί γονείς (β) δεν είναι προετοιμασμένοι γι' αυτές τις δυσκολίες, ούτε από το περιβάλλον τους,

ούτε από τις επαγγελματικές ομάδες γενικά. (γ) χωρίς προετοιμασία για το ρόλο τους, βιώνουν περιττές εντάσεις στις σχέσεις τους με τα θετά παιδιά. Η άποψή του ήταν η διαδικασίες επιλογής θα πρέπει να καταργηθούν προς χάριν μια νέας αντιμετώπισης που θα προετοιμάζει και θα εκπαιδεύει τους θετούς γονείς για τον ρόλο τους. Ο Kirk προχώρησε στο να προτείνει αυτό που ονόμασε ομαδική εκπαιδευτική μέθοδο για την προετοιμασία των υποψηφίων θετών γονέων. Η μέθοδος αυτή, υποστήριζε ότι θα έπρεπε όλοι οι αιτούντες να αντιμετωπίζονται σαν εν δύναμη θετοί γονείς και θα έπρεπε να υποβάλλονται σε μια ομαδική εκπαιδευτική διαδικασία που θα τους βοηθούσε να αναπτύξουν την αυτογνωσία τους, σε σχέση με τη συμπεριφορά τους, τα κίνητρα και τις ανάγκες τους, ώστε από μόνοι τους να αποφασίσουν εάν πρέπει να υιοθετήσουν ή όχι.

Η πρακτική της υιοθεσίας, μέχρι την τελευταία δεκαετία περίπου, χρησιμοποίησε ένα συνδυασμό διοικητικών και διαγνωστικών μεθόδων για την επιλογή υποψηφίων θετών γονέων (John Triseliotis - Τασούλα Κουσίδου, 1989).

Προετοιμασία των θετών γονέων

Μέσω της κοινωνικής εργασίας, οι άνθρωποι μπορούν να αναπτυχθούν και ν' αλλάξουν. Μπορούν να βοηθηθούν ν' αντιληφθούν τι θέλουν, τι επιδιώκουν με την υιοθεσία, να εκφράσουν τυχόν φόβους και ανησυχίες τους, να κατανοήσουν ορισμένες στάσεις τους και να ξεπεράσουν κάποιες προκαταλήψεις για το δεσμό της υιοθεσίας (που ο

κοινωνικός λειτουργός είναι σημαντικό να αποδεκτεί ότι τις ζουν) και να προετοιμαστούν για το ρόλο τους στην ανατροφή ενός παιδιού που δεν το γέννησαν. Αν ο κοινωνικός λειτουργός πετύχει τα πιο πάνω, τότε προσφέρει πραγματική υπηρεσία στο τομέα της υιοθεσίας. Με βάση την αρχή ότι ο βασικός στόχος της υιοθεσίας είναι η διασφάλιση των συμφερόντων του παιδιού και όχι η εξυπηρέτηση των υιοθετούντων γονιών ή η επίλυση των προβλημάτων στις σχέσεις τους, βοηθούνται να αποφασίσουν αν η υιοθεσία είναι μια λύση στις ανάγκες και τις επιθυμίες(ή και φαντασιώσεις) που τους οδήγησαν να υποβάλουν αίτηση. Ο ρόλος του κοινωνικού λειτουργού είναι να βοηθήσει τους υπογύφους θετούς γονείς να κατανοήσουν το νόημα και τις απαιτήσεις της υιοθεσίας για τους ίδιους και την οικογένεια τους και να καταλήξουν σε μια απόφαση.

Ο κοινωνικός λειτουργός δεν περιορίζεται στη μελέτη του ζευγαριού και την ετοιμασία έκθεσης για κατ' αρχήν έγκριση, τους βοηθά να εκφράσουν χωριστά και μαζί τις ανησυχίες τους, τους φόβους, τις προκαταλήψεις, να κατανοήσουν τη στάση τους σε ορισμένα θέματα χωρίς να τους μειώνει. Συγχρόνως όμως ο κοινωνικός λειτουργός αξιολογεί τις δυνατότητές τους για αλλαγή και ανάπτυξη.

Τα χαρακτηριστικά που κάνουν τους υιοθετούντες γονείς επιτυχημένους είναι:

- Το ισχυρό κίνητρο από τους συζύγους και τα άλλα μέλη της οικογένειας π.χ. τα παιδιά της οικογένειας, αν υπάρχουν.

- Η ικανότητα για ζεστές και ουσιαστικές σχέσεις.
- Οι σταθερές συζυγικές και οικογενειακές σχέσεις.
- Η θετική στάση προς τη φυσική οικογένεια και η προθυμία να ενημερώσουν το παιδί για την καταγωγή του και να του εξηγήσουν τις συνθήκες της υιοθεσίας του (Triseliotis-Κουσίδου, 1989).

Ομαδική προετοιμασία υποψήφιων υιοθετούντων γονέων.

Η ομάδα θεωρείται σαν το πιο πρόσφορο μέσον μάθησης συγκρινόμενο με τις ατομικές συνεντεύξεις. Επίσης θεωρείται ότι ελαττώνει την απόσταση της οργάνωσης και του προσωπικού της από τους αιτούντες, ενώ συγχρόνως προβάλλει την ανοιχτή πολιτική της οργάνωσης.

Η προετοιμασία μπορεί να αρχίσει ομαδικά για όσα ζευγάρια το αποδέχονται. Μπορεί να γίνουν συνολικά 6-8 συναντήσεις. Ο αριθμός των συμμετέχοντων μπορεί να κυμαίνεται μεταξύ 3 έως 5 ζευγαριών.

Οι ακόλουδες οκτώ συναντήσεις δίνουν την εικόνα μιας τυπικής ομάδας προετοιμασίας και εκπαίδευσης:

Πρώτη συνάντηση : Αυτή η συνάντηση μπορεί να χρησιμοποιηθεί για τη γνωριμία των μελών μεταξύ τους, τη συζήτηση ορισμένων γενικών θεμάτων υιοθεσίας και τη διερεύνηση της σημασίας τους για τα μέλη και τις οικογένειές τους.

Ταινίες, διαφάνειες, έντυπο υλικό και γραφική ύλη μπορούν να χρησιμοποιηθούν για να ενθαρρύνουν τη συζήτηση και την ανταλλαγή ιδεών.

Δεύτερη συνάντηση: «Η απόφαση μας να υιοθετήσουμε» είναι το κεντρικό θέμα αυτής της συνεδρίας. Τα μέλη ενθαρρύνονται να συζητήσουν την απόφασή τους να υιοθετήσουν και τι τους έχει κινητοποιήσει. Η ατεκνία έχει κεντρική θέση σ' αυτές τις συζητήσεις καθώς και η επιθυμία για αύξηση της οικογένειας. Στη συνέχεια, μπορούν τα μέλη να μιλήσουν για το παιδί που θα ήθελαν να υιοθετήσουν και να μοιραστούν ερωτήματα, ανησυχίες και φόβους για συμπεριφορά, κληρονομικότητα και περιβάλλον. Μύθοι και αλήθειες για την υιοθεσία διερευνώνται.

Τρίτη συνάντηση: «Πως μεγαλώσαμε και πως αυτά τα βιώματα μπορούν να επηρεάσουν τον δικό μας τρόπο ανατροφής του δετού παιδιού». Το θέμα αυτό προσφέρει στα μέλη την ευκαιρία να μοιραστούν προσωπικές εμπειρίες από την παιδική τους ηλικία.

Τέταρτη συνάντηση: «Το ιστορικό του παιδιού». Αυτή η συνεδρία χρησιμοποιείται για να διερευνήσει τις απόψεις των συμμετεχόντων και τις στάσεις τους προς τους βιολογικούς γονείς. Επίσης, τις σκέψεις τους για το πως θα ενημερώσουν το παιδί για την υιοθεσία του και τη βιολογική του οικογένεια και πως θα το βοηθήσουν να κατανοήσει τις προηγούμενες εμπειρίες του και τους λόγους που δόθηκε για υιοθεσία. Η συζήτηση μπορεί να αποκαλύψει ποικίλες και ισχυρές θέσεις των

μελών σχετικά με τις σεξουαλικές σχέσεις, την εξωγαμιαία μητρότητα, τους γονείς που παραμελούν ή κακοποιούν τα παιδιά τους και τη βοήθεια που προσφέρει η πολιτεία.

Πέμπτη συνάντηση: «Στάδια ανάπτυξης του παιδιού.» Αυτή η συνάντηση μπορεί να έχει περισσότερο εκπαιδευτική μορφή, προσκαλώντας έναν «ειδικό» να μιλήσει για τη φυσιολογική ανάπτυξη του παιδιού και τα διάφορα στάδια που περνάει.

Έκτη συνάντηση: «Προβλήματα συμπεριφοράς και προσαρμογής». Δεδομένου ότι πολλά παιδιά που είναι διαδέσιμα για υιοθεσία δεν είναι βρέφη αλλά μεγαλύτερα και συχνά με ιστορικό αρνητικών εμπειριών, με αποτέλεσμα όχι σπάνια να παρουσιάζουν δυσκολίες συναισθηματικές και συμπεριφοράς η συνεδρία αυτή μπορεί να αναλωθεί σε συζήτηση των αντιδράσεων των μελών σε τέτοια πιθανή προβλήματα ή προβλήματα προσαρμογής στη νέα οικογένεια και σε τρόπους χειρισμού, όπως η αντιμετώπιση του ανήσυχου ή επιθετικού παιδιού, του παιδιού που έχει νυκτερινούς εφιάλτες ή του παιδιού που λει γέματα ή κλέβει.

Έβδομη συνάντηση: Αυτή η συνεδρία μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να προσκληθούν ένα ή δύο ζευγάρια που έχουν υιοθετήσει και να μοιραστούν τις εμπειρίες τους με την ομάδα. Η συνεδρία αυτή είναι συνήδως από τις πιο επιτυχημένες. Μερικές οργανώσεις χρησιμοποιούν έναν δετό ή ανάδοχο γονέα σαν συν-αρχηγό σε όλες τις συνεδρίες.

Όγδοη συνάντηση: Πρακτικά θέματα, όπως νομικά, διαδικαστικά οικονομικά μπορούν να είναι το αντικείμενο για συζήτηση σ' αυτή τη

συνεδρία. Είναι επίσης η κατάλληλη στιγμή για να εκφράσουν τα ζευγάρια το είδος της υποστηρικτικής βοήθειας που περιμένουν από την οργάνωση και να ενημερωθούν για τις υπηρεσίες μετά την υιοθεσία που μπορεί να προσφέρει η οργάνωση ή άλλοι αρμόδιοι φορείς.

Στις συναντήσεις αυτές ο κοινωνικός λειτουργός παρατηρεί την αλλαγή και όχι την στάση τους, μέσω ενημέρωσης για διάφορα θέματα της συζήτησης και αλληλεπίδρασης της ομάδας (J. Triseliotis-T. Κουσίδου 1989).

Οικογενειακή μελέτη

Σύμφωνα με τους Triselioti και Κουσίδου (1989), η αξιολογητική μελέτη της οικογένειας μπορεί να αρχίσει είτε κατά τη διάρκεια των ομαδικών συνεδριών προετοιμασίας είτε και μετά το τέλος αυτών.

Η συνεργασία μεταξύ του κοινωνικού λειτουργού και της οικογένειας συνεχίζει προκειμένου να ολοκληρωθεί η μελέτη της οικογένειας, η οποία μπορεί να έχει την παρακάτω δομή:

- Μια συνέντευξη και με τους δύο συζύγους για να εξηγηθεί η διαδικασία που θα ακολουθηθεί.
- Ατομικές συνεντεύξεις με κάθε σύζυγο για να διερευνηθούν τα κίνητρα τους, προσωπικά θέματα, βιώματα παιδικής ηλικίας και γενικά εμπειρίες ζωής

- Συνεντεύξεις από κοινού για να συζητηθούν θέματα που προέκυψαν από τις χωριστές συνεντεύξεις και κυρίως οι σχέσεις μεταξύ των συζύγων
- Μια οικογενειακή συνεδρία όπου καλούνται όλα τα μέλη της οικογένειας που ζουν μαζί (παιδιά, γιαγιάδες, παππούδες).

Οι ίδιοι συγγραφείς αναφέρουν ότι κάθε κοινωνική οργάνωση μπορεί να χρησιμοποιεί ένα δικό της σχέδιο, σύμφωνα με το οποίο ο κοινωνικός λειτουργός να συγκεντρώνει τα απαραίτητα στοιχεία για την οικογενειακή μελέτη.

Ένα τέτοιο έντυπο οικογενειακής μελέτης που χρησιμοποιείται από τις βρετανικές οργανώσεις υιοθεσίας και περιγράφεται στη συνέχεια από τους παραπάνω συγγραφείς, ταξινομεί το υλικό κατά κεφάλαια με αναλυτικές ερωτήσεις για καταγραφή στοιχείων και παρατηρήσεις

Τα κεφάλαια αυτά επιγραμματικά είναι:

- (1) Ατομική παρουσίαση των συζύγων
- (2) Ιστορικό γάμου και σημερινή σχέση
- (3) Ικανότητα των αιτούντων για ανάληψη γονικού ρόλου
- (4) Άλλα παιδιά
- (5) Η εκτεταμένη οικογένεια
- (6) Τρόπος ζωής της οικογένειας
- (7) Κίνητρα για υιοθεσία

(8) Στάσεις προς τη φυσική οικογένεια

(9) Προσδοκίες από το παιδί

(10) Τυπικά στοιχεία

Η αξιολόγηση του κοινωνικού λειτουργού

Με βάση την οικογενειακή μελέτη οι κοινωνικοί λειτουργοί σε συνεργασία με τους αιτούντες πρέπει να καταλήξουν σε μια αξιολογητική πρόταση για το ζευγάρι, για την ετοιμότητα τους να υιοθετήσουν και σε περίπτωση δετικής πρότασης για τον τύπο του παιδιού που θα μπορούσαν να αναλάβουν επιτυχώς σαν δετοί γονείς.

Μεμονωμένοι ατομικοί αρνητικοί παράγοντες δεν αποτελούν κατά ανάγκη αντένδειξη για την τοποθέτηση ενός παιδιού σε μια οικογένεια. Εκείνο που μετρά είναι το σύνολο των παραγόντων και των στοιχείων της οικογένειας καθώς και η ευελιξία και η ετοιμότητα των αιτούντων να αλλάξουν τις στάσεις τους. Η επιλογή δεν έχει στόχο την εξεύρεση του τέλειου ζευγαριού ή την επιβολή των αντιλήψεων του κοινωνικού λειτουργού για την «ιδανική» οικογένεια. Η όλη διαδικασία είναι μια προσπάθεια να διαπιστώσει κανείς κατά πόσον αυτό που μια οικογένεια και ένα παιδί μπορούν να προσφέρουν ο ένας στον άλλον ταιριάζει στις συγκεκριμένες ανάγκες τους, δίνοντας έτσι μια υπόσχεση αμοιβαίου δεσμού (Triseliotis - Τ. Κουσίδου, 1989).

Ο Ι. Τσιάντης (1991), υποστηρίζει ότι στην αξιολόγηση πρέπει να λαμβάνονται υπόψη και τα συναισθήματα του επαγγελματία που κάνει

την αξιολόγηση των γονέων. Συχνά η αξιολόγηση επηρεάζεται από έντονα αντιμεταβιβαστικά συναισθήματα και εκλογικεύεται μέσα από γενικότερες φιλοσοφικές κοινωνικές ή πολιτικές θέσεις. Πάνω σε αυτό ο συγγραφέας επιμένει στην προσωπικότητα, την πείρα και την ευαισθησία του επαγγελματία που πρόκειται να αξιολογήσει τους γονείς. Επισημαίνει την ανάγκη για την ύπαρξη μιας ομάδας που πρέπει να υπάρχει όχι μόνο για μοίρασμα συναισθημάτων και υποστήριξη αλλά και για την επισήμανση αυτών των αντιμεταβιβαστικών αντιδράσεων. Αναφέρει επίσης τις ατέρμονες και χρονοβόρες γραφειοκρατικές διαδικασίες που μερικές φορές υπάρχουν εξ' αιτίας των οποίων δεν ακούγονται ή χάνονται οι ανάγκες των υπογήφιων θετών γονέων και κυρίως του παιδιού.

Σύμφωνα με την Julie Selwyn οι κοινωνικοί λειτουργοί τις περισσότερες φορές δεν παρουσιάζουν την πραγματικότητα στην αξιολόγηση τους, δεν λαμβάνουν υπόψη τα συναισθήματα και τις επιθυμίες των παιδιών και πολύ σπάνια χρησιμοποιούν λέξεις που εκφράζουν συναισθήματα. Έρευνες που έχουν γίνει σύμφωνα με την ίδια δείχνουν ότι οι κοινωνικοί λειτουργοί δεν φανερώνουν όλη την πραγματική κατάσταση στις μελέτες τους, γι' αυτό χρειάζεται να δείξουν προσοχή στις επιθυμίες και τα συναισθήματα των παιδιών πριν βγάλουν την τελική απόφαση (adoption & Fostering, 1996).

Η τελική έκθεση και πρόταση προς την επιτροπή θα πρέπει να τονίζει τα θετικά στοιχεία και την εμπειρία που το ζευγάρι έχει να προσφέρει,

τις όποιες ειδικές ικανότητες καθώς και τους τομείς που η οικογένεια θα χρειαστεί στήριξη (Γ. Τσιάντης 1991).

Ένα σημείο στη φάση της αξιολόγησης είναι η απόρριψη της αίτησης υιοθεσίας. Υπάρχει η άποψη ότι οι λόγοι απόρριψης που αφορούν τυπικά κριτήρια όπως ηλικία, οικονομική κατάσταση κλπ μπορούν να δίδονται αλλά όχι και οι λόγοι που αφορούν θέματα προσωπικότητας και σχέσεων διότι υπάρχει κίνδυνος να δημιουργηθεί πρόβλημα στο ζευγάρι.

Άλλη άποψη υποστηρίζει ότι πρέπει να δίδονται οι λόγοι απόρριψης στους γονείς διότι αισθάνονται μεγαλύτερη εμπιστοσύνη στην οργάνωση και μειώνεται η επιθετικότητα τους εξαιτίας της απόρριψης.

Αναμφισβήτητα η δεύτερη άποψη παρέχει την δυνατότητα θετικής εμπειρίας στο ζευγάρι έστω και αν η αίτηση τους απορρίφθηκε είναι σκόπιμο να χρησιμοποιείται με άτομα που μπορούν να επωφεληθούν (Τ. Καυσίδου 1974).

Η επιλογή θετών γονέων για το συγκεκριμένο παιδί

Το ταίριασμα του παιδιού με τους γονείς που πρόκειται να το υιοθετήσουν είναι το πιο ευαίσθητο σημείο σε όλη την πορεία της υιοθεσίας διότι σε αυτή τη χρονική περίοδο η κοινωνική λειτουργός θα πρέπει να βρει για το συγκεκριμένο παιδί που πρόκειται να υιοθετηθεί, το κατάλληλο ζεύγος που θα καλύψει τις ανάγκες του παιδιού (Υ. Ματινοπούλου, Ινστιτούτο υγείας του παιδιού, πρακτικά σεμιναρίου 1974).

Η τοποθέτηση αυτή μπορεί να γίνει με δυο μεθόδους. Η μία είναι αυτή που ακολουθείται στην Αμερική και στις περισσότερες χώρες της Ευρώπης, σύμφωνα με την οποία δεν παρέχεται δυνατότητα επιλογής του παιδιού. Και η δεύτερη είναι αυτή που εφαρμόζεται στο κέντρο βρεφών «Η ΜΗΤΕΡΑ» όπου δίνεται η ευκαιρία στους μελλοντικούς δετούς γονείς να εκλέγουν ένα από τα δύο ή τρία παιδιά των οποίων τις ανάγκες πιστεύουν ότι θα μπορούσαν να καλύψουν. Έτσι τους δίδεται ένας σημαντικός ρόλος στον σχηματισμό της οικογένειάς τους.

Παράλληλα τα θέματα που απασχολούν τους κοινωνικούς λειτουργούς προκειμένου να αξιολογήσουν το κάθε ζεύγος έτσι ώστε να δουν ποιο παιδί θα μπορούσε να ωφεληθεί από την τοποθέτηση του κοντά τους, είναι τα εξής:

(1) Στο πνευματικό, μορφωτικό και πολιτικό τους επίπεδο θα μπορέσουν να δώσουν στο παιδί αυτά που χρειάζεται για να μπορέσει να αναπτύξει τις ικανότητές του.

(2) Στην ιδιοσυγκρασία του ζεύγους είναι εύθυμοι, πράοι, δραστήριοι άνθρωποι, όπως τους ζητά το παιδί

(3) Ένα τρίτο σημείο όχι τόσο βασικό, είναι αν η εμφάνιση του ζεύγους ταιριάζει με την εμφάνιση του παιδιού (Υ. Ματινοπούλου, 1968).

Ο J. Triseliotis και η Τ. Κουσίδου (1989) υποστηρίζουν ότι τα κύρια κριτήρια «ταιριάσματος» που ίσως θα πρέπει να ληφθούν υπόψη περιλαμβάνουν τις δρασκευτικές πεποιθήσεις των βιολογικών γονέων

και τους φυλετικούς / εθνικούς παράγοντες στο παιδί (δηλαδή να τοποθετείται το παιδί σε οικογένεια της ίδιας εθνικής ή φυλετικής ομάδας). Βέβαια σε καμία περίπτωση δεν θα πρέπει ένα παιδί να στερείται την οικογένεια επειδή δεν βρίσκεται οικογένεια της ίδιας θρησκευτικής ή φυλετικής προέλευσης να το υιοθετήσει. Έντονη προτίμηση για ένα μικρό παιδί συγκεκριμένου φύλου μπορεί να συνδέεται είτε με παράδοση σχετικά με το πρώτο παιδί είτε με το γεγονός ότι υπάρχουν παιδιά στην οικογένεια του ίδιου ή του αντίθετου φύλου είτε με άλλους κοινωνικούς ή ψυχολογικούς παράγοντες.

Στο θέμα της φυσικής εμφάνισης αναφέρουν επίσης ότι οι υιοθετούντες αναγνωρίζοντας της διαφορά μεταξύ υιοθεσίας και βιολογικής γονικής σχέσης, θα πρέπει να εγκαταλείψουν τις ιδέες τους για τα φυσικά χαρακτηριστικά του παιδιού. Η Rose (1866) βλέπει την πιθανή επιμονή τους σε αυτό σαν σήμα κινδύνου που υποδηλώνει ότι είναι εξωπραγματικοί, δεν αποδέχονται τη διαφορά και γενικά είναι ανέτοιμοι να γίνουν θετοί γονείς.

Ένα άλλο βασικό θέμα που απασχολεί τους κοινωνικούς λειτουργούς σύμφωνα με την Υ. Ματινοπούλου είναι ο τρόπος που θα δώσουν τις πληροφορίες για το ιστορικό του παιδιού στους θετούς γονείς. Δίνοντας το ιστορικό του παιδιού πρέπει να εφαρμόζουν μερικές αρχές.

(1) Την ανάγκη εξατομικεύσεως στον τρόπο παρουσίασης του ιστορικού. Διευκολύνει ίσως να ρωτούνται οι γονείς τι θα ήθελαν να

γνωρίζουν και ύστερα να τους δίνονται συμπληρωματικές πληροφορίες που θα τους βοηθούσαν να ταυτιστούν ευκολότερα με το παιδί.

(2) Να προκαλείται η συμμετοχή των δετών γονέων. Με την συμμετοχή τους στην συνέντευξη βοηθάται ο κοινωνικός λειτουργός να αντιληφθεί τα συναισθήματα και τις αντιδράσεις που προκαλεί στο ζεύγος η εξιστόρηση. (Ινστιτούτο υγείας του παιδιού, πρακτικά σεμιναρίου, 1974).

Πίνακας σταδίων από την εκδήλωση αρχικού ενδιαφέροντος έως την νομική τελείωση της υιοθεσίας (Τκουσίδου - Τ. Triseliotis 1989)

Στάδιο αρχικού ενδιαφέροντος		
A	B	Γ
Πρώτη επικοινωνία των ενδιαφερομένων με την οργάνωση για πληροφόρηση (πιθανώς μετά από σχετική δημοσιότητα)	Συμμετοχή των ενδιαφερομένων σε ενημερωτική συγκέντρωση (ή / και ατομική συνέντευξη)	Υποβολή αίτηση ατομικής συνέντευξης απόφαση να προχωρήσουν και ένταξη τους σε ομάδα προετοιμασίας
Στάδιο προετοιμασίας		
ΣΤ	Ε	Δ
Οικογενειακή μελέτη: ατομικές και από κοινού συνεντεύξεις με συζύγους και οικογένεια - συστάσεις - ατομικές εξετάσεις - πιστοποιητικά	Απόφαση να προχωρήσουν. Ανάθεση σε κοινωνικό λειτουργό για την οικογενειακή μελέτη	Έξι συνεδρίες ομάδας προετοιμασίας

Στάδιο σύνδεσης του παιδιού με την οικογένεια

Z

Απόφαση
συμβουλίου για
έγκριση των
αιτούντων

H

Συνεργασία οικογένειας
και κοινωνικού λειτουργού
για επιλογή παιδιού
(πιθανή χρήση καταλόγου
για παιδιά με ειδικές
ανάγκες)

Θ

Συνεργασία με
κοινωνικό
λειτουργό του
παιδιού και το
ίδιο το παιδί
(ανάλογα με την
ηλικία του)

IB

Τοποθέτηση του
παιδιού στην
οικογένεια

IA

Γνωριμία παιδιού και
οικογένειας και
προσαρμογή

I

Απόφαση
συμβουλίου για
τοποθέτηση του
παιδιού στην
συγκεκριμένη
οικογένεια

Στάδιο οριστικοποίησης της τοποθέτησης

IIΓ

Παρακολούθηση
και τοποθέτηση
απόφασης για
υιοθεσία

IIΔ

Υποβολή αίτησης
υιοθεσίας στο δικαστήριο.
Νομική διαδικασία
συναίνεση φυσικών
γονέων, εποπτεία
πρόνοιας, έκθεση
δικαστικού επιμελητή
(ανάλογα με τα
προβλεπόμενα από τον
οικείο Νόμο)

IIΕ

Απόφαση
δικαστηρίου για
την υιοθεσία.

Στηρικτικές υπηρεσίες μετά την υιοθεσία

ΣΤ. Η έννοια της ταυτότητας και το δικαίωμα στην πληροφόρηση

(1) Η έννοια της ταυτότητας

Η ταυτότητα και η αίσθηση του εαυτού είναι πολύ δύσκολες έννοιες για να προσδιοριστούν και να μετρηθούν εξίσου προβληματική είναι η προσπάθεια να καθορίσει κανείς τις ιδιότητες και τις καταστάσεις που συντελούν στη δημιουργία μιας θετικής εικόνας του εαυτού. Μερικοί ερευνητές έχουν προσπαθήσει να ιχνηλατήσουν τις καταβολές του εαυτού κατά τη διάρκεια της εβρυϊκής ζωής και στην ποιότητα των πρώιμων εμπειριών του βρέφους σε σχέση με τη μητέρα ή το υποκατάστατο της. Άλλοι θεωρούν σημαντικές τις αλληπάλληλες εμπειρίες της ζωής δίδοντας έμφαση στην αλληλοαντίδραση του ανθρώπου στο κοινωνικό του περιβάλλον (Triseliotis 1997).

Ο Mead πιστεύει πως η ταυτότητα του ατόμου εξελίσσεται δεν είναι κληρονομήσιμη ιδιότητα, δημιουργείται όμως στο πλαίσιο των εμπειριών, και των δραστηριοτήτων του ατόμου στις κοινωνικές διαδικασίες που σημαίνει πως παρουσιάζεται στο κάθε άτομο σαν αποτέλεσμα των σχέσεων του με την ολότητα και με τα άλλα άτομα στα πλαίσια, αυτής της κοινωνικής ψυχολογίας (Π. Γεωργογιάννης, 1996, τόμος β, σελ. 59).

Ο Erikson, υποστηρίζει ότι η ταυτότητα αναδύεται σαν μορφή μέσα σε μια συνεχή σταδιακή ανάπτυξη όπου γίνονται διαδοχικές συνδέσεις του

εγώ σε όλο το μήκος της παιδικής και εφηβικής ηλικίας (Ι. Παρασκευόπουλος, εξελικτική ψυχολογία 1985).

Σύμφωνα με τον Triseliotis (1984) η ταυτότητα είναι το αποτέλεσμα πολλαπλών συναισθηματικών, κοινωνικών και πολιτισμικών επιδράσεων που μαζί με τα φυσικά και προσωπικά στοιχεία του ατόμου και τις αντιδράσεις τους προς τις επιδράσεις αυτές σπεννώνονται για τη δημιουργία ενός ενιαίου και ολοκληρωμένου εαυτού. Κατά τη διάρκεια της διαμόρφωσης αφομειώνονται οι νέες γνώσεις, τα βιώματα παραδοχής και φροντίδας που έχει το άτομο, η δετική του θέση στην κοινότητα και η γνώση της προσωπικής ιστορίας και της γενεολογίας του.

Η «ταυτότητα του εγώ» για τον Erikson είναι η αντίληψη της κοινωνικής πραγματικότητας από το άτομο, με τρόπο ώστε στις συνθετικές μεθόδους του «εγώ» να επικρατεί μια ισομορφία και διαχρονικότητα (Π. Γεωργιάννης, θεωρίες κοινωνικής ψυχολογίας 1996).

Ο ορισμός που δίνει η Edith Jacobson (1964) υπογραμμίζει τη λειτουργία της ταυτότητας. «Ταυτότητα είναι μια διαδικασία που ενισχύει την ικανότητα να διατηρούμε την όλη, ψυχική οργάνωση, παρ' όλη την αυξανόμενη δομικοποίηση, διαφοροποίηση και πολυπλοκότητα, σαν μια υψηλά εξατομικευμένη αλλά με συνοχή ολότητα, η οποία έχει κατεύθυνση και συνέχεια σε κάθε φάση της ανθρώπινης ανάπτυξης». (Ι. Τσιάντης, εφηβεία: ένα μεταβατικό στάδιο σε ένα μεταβαλλόμενο κόσμο).

Η Marcia (1980) αναφέρεται στην ταυτότητα σαν μια «δομή του εαυτού - μια εσωτερική, αυτοδομημένη δυναμική οργάνωση επιθυμιών, ικανοτήτων πεποιθήσεων και προσωπικής ατομικής ιστορίας». Ανάλογα με το πόσο καλά έχει αναπτυχθεί αυτή η δομή το άτομο μπορεί να αισθάνεται ολοκληρωμένο και μοναδικό ή να βρίσκεται σε σύγχυση και να νοιώθει διαφορετικό (Triseliotis 1996).

Σύμφωνα με τον Triseliotis (1997) ταυτότητα σημαίνει το είδος της επίγνωσης που όλα κουβαλούμε μέσα μας για το «ποιοι» είμαστε και το είδος της εικόνας που έχουμε για τον εαυτό μας. Ανάλογα με την ποιότητα και τη δύναμη της, αυτή η αίσθηση της ταυτότητας υποδηλώνει ένα συναίσθημα «διαχωρισμού» από τους άλλους, ενώ συγχρόνως μας κάνει ικανούς να συμμετέχουμε στις καθημερινές κοινωνικές συναλλαγές και σχέσεις με κάποιο βαθμό αυτοπεποίθησης.

Ο Erikson (1968) περιέγραψε τη θετική ταυτότητα σαν μία αίσθηση ψυχολογικής ευημερίας, σαν το συναίσθημα της άνεσης που νοιώθει κανείς μέσα στο ίδιο του το σώμα, της γνώσης για το που πηγαίνει, σαν μια εσωτερική βεβαιότητα για την προσδοκώμενη αναγνώριση από τα σημαντικά πρόσωπα της ζωής του» (Triseliotis 1984).

Η αίσθηση της θετικής ταυτότητας χαρακτηρίζεται από ισχυρά συναισθήματα, ασφάλεια, αυτοπεποίθησης, αυτοεκτίμησης και ένταξης καθώς και αντίληψη του εαυτού ως ατόμου μοναδικού διαφορετικού από τα άλλα, συγχρόνως όμως μέρος της ανθρωπίνης κοινωνίας (Triseliotis 1997).

Ο Triseliotis (1997) υποστηρίζει ότι το άτομο έχει πολλαπλές ταυτότητες και όλες μαζί δημιουργούν την προσωπικότητα. Οι παρακάτω θεωρούνται σε ποιο σημαντικές ταυτότητες: φυσική, ψυχολογική, κοινωνική και φιλο-πολιτισμική.

(α) Φυσική ταυτότητα

α. Η φυσική ταυτότητα συμπεριλαμβάνει την όψη και αντίληψη που έχουμε για το σώμα και πως φαινόμαστε στους άλλους; πως φαινόμαστε, πως μοιάζουμε και πως νοιώθουμε μέσα σε αυτό το σώμα.

(β) Ψυχολογική ταυτότητα

β. Η ψυχολογική ταυτότητα συμπεριλαμβάνει τις ιδέες που έχουμε για τα αόρατα μας προτερήματα, συμπεριλαμβανόμενης της προσωπικότητας μας: η ιδέα που έχουμε για την ευφυΐα μας, την ικανότητά μας να έχουμε το αίσθημα μας υπό έλεγχο, να είμαστε ευαίσθητοι στις ανάγκες των άλλων κλπ.

Οι μελέτες που έχουν δείξει ότι για την ανάπτυξη θετικής ψυχολογικής ταυτότητας, μεγάλη σημασία έχουν οι βρεφικές και προπάντων οι ειδικές εμπειρίες. Ένα παιδί που ανατρέφεται σε αγαπημένο, θερμό περιβάλλον, όπου ενθαρρύνεται, επαινείται και καθοδηγείται, έχει τις πιο καλές πιθανότητες οικοδόμησης μιας ισχυρής ψυχολογικής ταυτότητας (Triseliotis 1997). Πάνω σε αυτό ο Erikson αναφέρει ότι η ανάπτυξη ισχυρού εγώ διευκολύνεται όταν υπάρχει μεταξύ γονέα και παιδιού μια ζεστή και ζωτική σχέση και όταν ο γονέας

του ίδιου φύλου είναι το κατάλληλο πρόσωπο για ταύτιση (Ι. Παρασκευόπουλος, Εξελικτική ψυχολογία 1985).

Τα παιδιά που έχουν στερηθεί αυτές τις ιδιότητες σε κάποιο σημείο της παιδικής του ζωής μπορούν να τις καλύψουν, μετά αν βρεθούν στο κατάλληλο περιβάλλον (Triseliotis 1997). Το ίδιο υποστηρίζει και στη μελέτη του (Triseliotis 1984). Συγκεκριμένα αναφέρει ότι εφόσον το παιδί έχει την ευκαιρία να δημιουργήσει νέους δεσμούς, μπορεί οι δυσμενείς επιπτώσεις από προηγούμενες αποστερήσεις και από την απώλεια πρώιμων παιδικών δεσμών να είναι αναπτύξιμες.

(γ) Κοινωνική ταυτότητα

Σύμφωνα με τον John Triseliotis (1997a) η κοινωνική ταυτότητα συμπεριλαμβάνει την αντίληψη που έχουμε για τον εαυτό μας σε σχέση με τους άλλους, την εικόνα που οι άλλοι έχουν για μας και το ρόλο που παίζουν οι εξωτερικές και κοινωνικές επιδράσεις.

Οι Κουσίδου - Triseliotis (1989) αναφέρει ότι κοινωνικοί ψυχολόγοι έχουν επισημάνει πως οι αντιλήψεις μας για τον εαυτό μας είναι πρωταρχικά αντιδράσεις στις ιδιότητες μας, όπως καθρεπτίζονται στην κοινωνία που ζούμε. Γνωρίζουμε «ποιοι είμαστε ως επί το πλείστον από αυτό που βλέπουμε στις στάσεις και αντιδράσεις των άλλων προς εμάς. Με άλλα λόγια είμαστε σε ένα βαθμό αυτό που οι άλλοι γενικά λένε ότι είμαστε.

Ο Mead (1934) παρατήρησε ότι η κοινωνική ταυτότητα αρχίζει να διαμορφώνεται με αυτό που ονομάζει «ανάληψη ρόλου», δηλαδή με τον ενστερνισμό των στάσεων και απόψεων που οι άλλοι έχουν για μας, προπάντων οι γονείς, με το να μαθαίνουμε να βλέπουμε τους εαυτούς μας με τα δικά τους πρότυπα. Ο Coffman συμφωνεί με τον Mead ότι σαν αποτέλεσμα αυτής της κοινωνικής διαδικασίας μπορεί να φθάσουμε στο σημείο να αντιλαμβανόμαστε τον εαυτό μας σαν τον «καλύτερο» ή «δεύτερης κατηγορίας» ή «κακό» ή «χαζό». Μια αίσθηση «φθοράς ταυτότητας» συνήθως αναπτύσσεται από τη συνεχή και συστηματική πρόσληψη αρνητικών μηνυμάτων (Triseliotis 1996).

Ο Triseliotis (1997b) αναφέρει ότι ορισμένες κοινότητες, προπάντων στο παρελθόν, στιγματίζουν και απομόνωναν παιδιά διαζευγμένων γονέων, εκτός γάμου ή υιοθετημένα και δημιουργούσαν αρνητικά στερεότυπα ή «ταμπέλες» για τέτοια άτομα. Η αρνητική στάση επηρεάζει την αντίληψη που το παιδί αναπτύσσει για τον εαυτό του και μπορεί να έχει κακές επιδράσεις στην συμπεριφορά του και τις διαπροσωπικές του σχέσεις. Είναι δύσκολο για αυτά τα παιδιά ή άτομα να ξεφύγουν από τα καλούπια που τους τίθενται. Δεν είναι παράξενο ότι αρκετοί αποφεύγουν να λένε ότι είναι υιοθετημένοι ή είναι παιδιά χωρισμένων γονιών ή εκτός γάμου. Η πιο κάτω δήλωση ενός υιοθετημένου ατόμου, αποκαλύπτει το άγχος και την εικόνα που είχε σχηματίσει για τον εαυτό του.

«Αισθάνομαι ότι δεν είμαι τίποτε άλλο παρά ένας υιοθετημένος άνθρωπος. Αναρωτιέμαι τι θα συμβεί όταν το ανακαλύγουν οι φίλοι μου ή η αραβωνιαστικιά μου. Γι' αυτό προσπαθώ να μην το πω και να το φυλάω μυστικό».

Βέβαια δεν σημαίνει ότι το άτομο είναι αναγκαστικά ένας παθητικός αποδέκτης αυτών των μηνυμάτων διότι αυτό που είναι, είναι επίσης αποτέλεσμα των αλληλοαντιδράσεων μεταξύ του εαυτού του και αυτών που τον περιβάλλουν. Από κάποια άποψη, μπορεί να παρέμβει στη διαδικασία της δόμησης του εαυτού και να αντισταθεί στις προσπάθειες άλλων να του επιβάλλουν ένα συγκεκριμένο εαυτό. Εντούτοις, η ζωή μπορεί να γίνει πολύ σκληρή, αν συνεχώς δεν συμμορφώνεται και δεν δέχεται τις θέσεις των ανθρώπων.

Πιο δύσκολο να αντισταθούν είναι τα παιδιά, γιατί δεν έχουν ακόμη ισχυροποιήσει τις αντιλήψεις και τις ιδέες τους (Triseliotis 1997a).

(δ) Φυλετική πολιτισμική και Εθνική ταυτότητα

Ένα απαραίτητο μέρος της προσωπικότητας του ατόμου είναι τι νοιώθει για τη φυλετική, πολιτισμική και εθνική του ταυτότητα. Όλα αυτά είναι μέρος της κληρονομιάς του.

Η δύναμη της ταυτότητας σύμφωνα με την Ασπασία - Καλουτσή - Τανυλαρίδου (1970) στηρίζεται στη συνέχεια της προσωπικότητας στις σχέσεις του παρελθόντος προς το παρόν και προς το μέλλον. Στο υγιές άτομο υπάρχει το αίσθημα ότι το παρελθόν του έχει νόημα εν σχέση

προς το μέλλον του, αλλά επίσης το μέλλον σχετίζεται το ίδιο με το παρελθόν του. Το εγώ μπορεί να περισώσει το παρελθόν και να το συνδέσει προς το παρόν και να αντιμετωπίσει το μέλλον. Αν όμως οι εμπειρίες δεν είναι ολοκληρωμένες με επάρκεια, τότε η σύσταση του εαυτού γίνεται χαλαρή και συχνά διασπάται σε σειρά από σχετικά ασύνδετα συστήματα.

Ο Erikson καθορίζει την ανάπτυξη της ταυτότητας στο άτομο ως ψυχοιστορική, που αφορά το συναίσθημα για την γενεολογία, δηλαδή το συναίσθημα, της συνέχειας που έχει συνδέοντας τα διάφορα στάδια του κύκλου ζωής από τα οποία όλοι περνάμε (Tsiseliotis 1984). Επίσης υποστηρίζει ότι δυσχεραίνεται η απόκτηση ταυτότητας στις περιπτώσεις που το άτομο δεν μπορεί να συνενώσει τα στοιχεία του παρελθόντος σε ενιαία εικόνα και να εξασφαλίσει διαχρονική σταθερότητα. Τα ήθη και τα έθιμα, η θρησκευτική και η ηθική ζωή του τόπου, αποτελούν βασικό βιωματικό υπόστρωμα και διευκολύνουν το άτομο να διαμορφώσει τους δικούς του ηθικούς κανόνες και να ιεραρχήσει τους σκοπούς της ζωής (Ι. Παρασκευόπουλος 1985).

Όλοι οι άνθρωποι μεγαλώνοντας έχουν την ευκαιρία να αναπτύξουν μια έννοια του εαυτού τους και το «ποιος είναι» βασισμένη μεταξύ άλλων σε όσα γνωρίζουν για τους γονείς τους, τους προγόνους τους, τον τόπο που γεννήθηκαν την ιστορία της χώρας τους και της εθνικής τους ομάδας (Tsiseliotis 1996). Πρόσωπα που έχουν αποχωριστεί ή έχουν απορρίψει την καταγωγή τους, χάνουν ένα μεγάλο μέρος του εαυτού

τους. το ίδιο ισχύει για άτομα που στερούνται πληροφοριών γύρω από την καταγωγή τους. Χειρότερη είναι η φθορά ταυτότητας που προέρχεται όταν άτομα άλλης φυλής ή εθνικής και πολιτισμικής καταγωγής καταπιέζονται ή υφίστανται διακρίσεις εις βάρος τους. Άτομα μεικτών οικογενειών δηλαδή όπου σε δύο γονείς είναι διαφορετικής φυλής ή εθνικής καταγωγής χρειάζεται να αναπτύξουν κοινωνική και φυλετική πολιτισμική ταυτότητα η οποία να λαμβάνει υπόψη τη διπλή καταγωγή τους (J. Triseliotis 1997a).

Ο Triseliotis 1997a αναφέρει ότι όλες οι πιο πάνω ταυτότητες και ίσως άλλες που δεν έχουν ακόμα ανακαλυφθεί οδηγούν σε μια πιο ολοκληρωμένη προσωπικότητα και αυτοεκτίμηση. Στα πλαίσια των σημερινών τους γνώσεων, δεν είναι σε θέση ακόμη, να πούνε αν υπάρχει ιεραρχία ανάμεσα στις διάφορες ταυτότητες ή μέχρι ποιου σημείου ελλείψεις σε μια ταυτότητα μπορούν να καλυφθούν μέσω της ισχύος άλλης ταυτότητας.

Οι αλληλεπιδράσεις και αλληλοαντιδράσεις μεταξύ εαυτού και σωματικών, ψυχολογικών, κοινωνικών και πολιτισμικών παραγόντων για την δημιουργία της ταυτότητας και προσωπικότητας, απεικονίζονται στο παρακάτω σχεδιάγραμμα.

Επίδραση της
βιολογικής οικογένειας
φυσικά χαρακτηριστικά,
φύλο, νοητικό δυναμικό,
προδιάθεση σε ορισμένες
ασθένειες, πρόγονοι

Επίδραση της δετής
οικογένειας, αξίες,
πρότυπα, καθημερινή
φροντίδα, ρόλοι, κανόνες
και προβλήματα
συμπεριφοράς και
αντιδράσεων

ΕΑΥΤΟΣ
ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑ

Αξίες και πρότυπα των
συνομηλίκων

Κοινωνικές επιδράσεις
περιλαμβανομένων της
επίδρασης της κοινότητας
και της ευρύτερης
κοινωνίας, της ιστορίας,
των παραδόσεων και
εθίμων της χώρας του
ατόμου

Σύμφωνα με τα παραπάνω λοιπόν, βγαίνει το συμπέρασμα ότι η ταυτότητα είναι αποτέλεσμα των συναισθηματικών, κοινωνικών και πολιτισμικών επιδράσεων που με τα φυσικά και προσωπικά στοιχεία του ατόμου ενώνονται για την δημιουργία ενός ενιαίου και ολοκληρωμένου εαυτού. Το είδος της ταυτότητας επηρεάζεται από την ποιότητα των οικογενειακών εμπειριών, τις στάσεις των συνομηλίκων, τις αντιλήψεις και στάσεις της κοινότητας τη γνώση και κατανόηση της προσωπικής ιστορίας και γενεολογία.

(2) Η αποκάλυψη της υιοθεσίας και η πληροφόρηση για το παρελθόν στα θετά άτομα

Η αποκάλυψη της υιοθεσίας στα θετά άτομα

Το θέμα της αποκάλυψης στο θετό παιδί της θετής του ιδιότητας είναι ένα ιδιαίτερα ευαίσθητο και πολύπλοκο θέμα (Κουσίδου 1984). Κανείς σήμερα δεν αμφισβητεί ότι η αποκάλυψη της υιοθεσίας και άλλων παρόμοιων καταστάσεων ότι είναι απαραίτητη. Για κείνο επίσης που δεν υπάρχει αμφιβολία είναι ότι η αποκάλυψη πρέπει να γίνει από τους θετούς γονείς (Triseliotis 1997b).

Η απόκλιση από τα κοινωνικά πρότυπα και ο φόβος του κοινωνικού στίγματος ευθύνεται ανέκαθεν για την προσπάθεια απόκρυψης της υιοθεσίας και την παρουσίαση του παιδιού ως φυσικού. Η κατάσταση αυτή δεν παρουσιάζεται σήμερα με την ίδια ένταση όπως παλαιότερα. Όμως παρόλα αυτά μερικοί γονείς εξακολουθούν να μην ενημερώνουν το παιδί τους για την υιοθεσία του (Παπαγιαννακοπούλου - Σπέντζα 1994).

Φυσικά η ενημέρωση είναι μια έντονα συναισθηματικά φορτισμένη κατάσταση και όταν φθάνει στον κόμπο, ορισμένοι θετοί γονείς απλά αισθάνονται ανίσχυροι να το πουν (Κουσίδου - Triseliotis 1989).

Από ότι είναι γνωστό όμως από τη συστηματική θεωρία η ύπαρξη μυστικού ή μυστικών στην οικογένεια παρεμποδίζει την επικοινωνία,

παρεμβαίνει αρνητικά στην ανάπτυξη σχέσεων εμπιστοσύνης αυξάνει το επίπεδο άγχους και χωρίζει τα μέλη της οικογένειας.

Η ένταση των συναισθημάτων που αναπτύσσονται μέσα σε κλίμα μυστικότητας και η ενέργεια που συσσωρεύεται από την προσπάθεια απόκρυψης είναι πιθανόν αν βρουν κάποια στιγμή εκρηκτική διέξοδο με παρορμητική αποκάλυψη της υιοθεσίας από τους γονείς εν μέσω διαπληκτισμού και συγκρούσεων (Παπαγιαννακοπούλου - Σπέντζα 1997).

Εκτός από αυτό το δετό παιδί που δεν ενημερώθηκε από τους δετούς γονείς για την υιοθεσία του, είναι πολύ πιθανόν να το μάθει από κάποια συζήτηση μεγάλων (συγγενών, δασκάλων, ιατρών κ.α.) την οποία τυχαίνει να ακούσει ή από κάποιο σχόλιο στο σχολείο ή από κάποιο στοιχείο στο σπίτι (Tsiseliotis 1997b).

Τέτοιες τραυματικές εμπειρίες μπορούν να αφήσουν βαθιά σημάδια στα παιδιά και μπορούν να καταστρέψουν τη σχέση τους με τους δετούς τους γονείς - μερικές φορές οριστικά. Η πίστη και εμπιστοσύνη των παιδιών τα οποία ανακαλύπτουν απρόσμενα ότι δεν σχετίζονται με σχέση αίματος με τον γονέα τον οποίο αγαπούν κλονίζεται. Η σχέση δεν θα είναι ποτέ η ίδια. Ενώ τα παιδιά που έχουν μεγαλώσει γνωρίζοντας ότι είναι υιοθετημένα και γνωρίζοντας ότι τα αγαπούν και τα εκτιμούν έχουν χτίσει τη σχέση τους με τους δετούς τους γονείς επάνω στην ειλικρίνεια και την εμπιστοσύνη (Prue Chennells 1987). Η Μαγκανιότου (1983) αναφέρει ότι η ζωή μιας οικογένειας πρέπει να χτιστεί πάνω στην αλήθεια, τον ανοικτό διάλογο και την αμοιβαία

εμπιστοσύνη. (Κέντρο βρεφών «Η ΜΗΤΕΡ», το παιδί και οι γονείς σε ειδικές ψυχοκοινωνικές συνθήκες πρακτικά σεμιναρίου).

Μερικά σχόλια υιοθετημένων παιδιών αντανακλούν τα αισθήματα πολλών άλλων:

«Ακούγοντας το από τους ανθρώπους με τους οποίους μεγαλώνεις δεν σε κάνει να αισθάνεσαι ότι είναι κάτι κακό ή τρομερό ή κάτι για το οποίο πρέπει να ντρέπεται».

«Με πιάνει ρίγος σαν σκέφτομαι τι θα μου συνέβαινε αν η αποκάλυψη ήταν από κάποιο εξωσπιτικό πρόσωπο ή από κάποιο έγγραφο».

«Θα μπορούσα να τους αγαπήσω και να τους σεβαστώ περισσότερο γιατί θα ήταν ειλικρινείς και τίμιοι απέναντί μου» (Triseliotis 1997b).

«Οι γονείς μου θα έπρεπε να είχαν καταλάβει ότι η αγάπη μου για κείνους δεν θα είχε μειωθεί αν το ήξερα αλλά αντίθετα».

«Η αλήθεια είναι πάντα καλύτερη από την απάτη, κανείς δεν έχει το δικαίωμα να σβήσει ένα μέρος του εαυτού του, ακόμα και αν είναι ένα πολύ μικρό κομμάτι» (Κουσίδου - Triseliotis 1989).

Η πληροφόρηση για το παρελθόν

Η αποκάλυψη ακολουθείται από την πληροφόρηση που είναι εξίσου σημαντική για την ψυχοκοινωνική ταυτότητα του παιδιού όπως και η αποκάλυψη (Triseliotis 1997b). Δεν είναι αρκετό για το θετό παιδί να γνωρίζει ότι είναι υιοθετημένο, αλλά επίσης χρειάζεται να έχει βαθμιαία αλλά λεπτομερή πληροφόρηση για την καταγωγή του, τη γενεολογία

του, τις συνθήκες της υιοθεσίας του και όπου απαιτείται για τη φυγή του, την εθνικότητά του και την πολιτιστική του κληρονομιά. Όλη αυτή η πληροφόρηση και ο τρόπος που παρέχεται συνδέονται στενά με τον σχηματισμό της ταυτότητας και την έννοια του εαυτού (J. Triseliotis 1996).

Το κάθε άτομο έχει το δικαίωμα να γνωρίζει το παρελθόν του και οι περισσότεροι άνθρωποι αργά ή γρήγορα αισθάνονται βαθιά την ανάγκη να το γνωρίζουν. Ποιες είναι οι ρίζες τους. Από που προέρχονται τα φυσιολογικά χαρακτηριστικά τους: το χρώμα των μαλλιών τους, το ύψος τους, το βάρος του. Αυτοί οι οποίοι ζουν με τους φυσικούς τους γονείς έχουν όλες αυτές τις πληροφορίες ανά πάσα στιγμή και είναι εύκολο να το θεωρούν δεδομένο. Αλλά και οι υιοθετημένοι πρέπει να γνωρίζουν αυτά τα πράγματα. Οι θετοί γονείς του, τους τροφοδοτούν με σιτοργή έχουν την ευθύνη τους και παίρνουν αποφάσεις γι' αυτούς τους υπερασπίζονται και τους προστατεύουν αλλά δεν του έχουν δώσει τη ζωή και έχουν το δικαίωμα να γνωρίζουν αυτό το βασικό κομμάτι της ιστορίας τους (Prue Chennells 1987).

Η Marcia (1980) αναφέρει ότι είναι βασικό ο καθένας να γνωρίζει την ιστορία του γιατί αλλιώς είναι αδύνατο να καταλάβει τον εαυτό του, τις ικανότητές του, τις δυνατότητες του και τα χαρακτηριστικά του. Γι' αυτό το λόγο οι γονείς που υιοθετούν, οι κοινωνικοί λειτουργοί και η κοινωνία έχει καθήκον να τους παρέχει οποιαδήποτε πληροφόρηση είναι χρήσιμη και αναγκαία για να συμπληρώσουν την ταυτότητά τους

(Pizey Christine 1994). Η έλλειψη πληροφοριών και δεδομένων γύρω από τις ρίζες του ατόμου, τον τόπο καταγωγής του, τη φυλή του όχι μόνο στεναχωρεί και τον φέρνει σε αμηχανία μπροστά στους φίλους και γνωστούς αλλά είναι επίσης επικίνδυνη για την ψυχική υγεία του. Όπως λει η ποιήτρια Barbara Horby (1968):

«Το προσωπικό ιστορικό και οι αφηγήσεις για τον εαυτό είναι απαραίτητα στη ζωή του ανθρώπου. Η πραγματική ζωή είναι καμωμένη από την ιστορία που φτιάχνουμε για τον εαυτό μας και τους άλλους γύρω από το προσωπικό και το κοινωνικό μας παρελθόν και μέλλον.

«Ονειρευόμαστε, ονειροπολούμε, θυμόμαστε, προσδοκούμε, ελπίζουμε, απελπιζόμαστε, πιστεύουμε, αμφιβάλλουμε, προσχεδιάζουμε, δημιουργούμε, κουτσομπολεύουμε, μαθαίνουμε, μισούμε και αγαπούμε μέσω της αφήγησης και του ιστορικού που ενώνει το παρελθόν με το παρόν» (Triseliotis 1997b).

Ο Triseliotis (1994) αναφέρει ορισμένα σχόλια από τους ανθρώπους που δεν μπορούν να απαντήσουν σε βασικά ερωτήματα για τον εαυτό τους και την προσέλευση τους είναι ενδεικτικά της έντασης του συναισθήματος: «Νιώθω τον εαυτό σαν ξένο. Κοιτάω τον καθρέπτη και αναρωτιέμαι: Ποιος είμαι; και δεν έχω απάντηση, γι' αυτό. Δεν υπάρχει κανείς με τον οποίο να μπορώ να συγκρίνω τον εαυτό μου» ή «Μέχρι τώρα ζω με ένα αίσθημα ότι ο εαυτός μου είναι εξωπραγματικός. Νοιώθω άδειος μέσα μου, σαν ένα μεγάλο κενό. Αισθάνομαι σα να είμαι μισός άνθρωπος και ο άλλος μισός είναι συγκεχυμένος».

Σε αντίθεση με τα παραπάνω έρχεται η ικανοποιητική και σχετική ευχαρίστηση που νιώθουν όσοι μπόρεσαν να διερευνήσουν ορισμένα από τα δεδομένα της οικογένειας και του ιστορικού τους. «Με βοήθησε πάρα πολύ το ότι μπόρεσα να μάθω κάτι συγκεκριμένο για τις ρίζες μου» ή «επιτέλους, μπορώ να λεω στους άλλους που γεννήθηκα».

Γνωρίζοντας τα γεγονότα της ζωής του το παιδί βρίσκεται σε καλύτερη θέση να ολοκληρώσει με θετικό τρόπο δύο σημαντικά έργα που δεν απαιτούνται από τους μη υιοθετημένους (Triseliotis - Κουσιδου 1989).

Το πρώτο έργο είναι η αντίληψη από τα υιοθετημένο άτομο ότι έχει δύο οικογένειες, μια φυσική και μια ψυχοκοινωνική. Η έννοια «των περισσότερων οικογενειών» είναι δύσκολο να γίνει κατανοητή (Triseliotis 1996). Μια θετική λύση είναι η αποδοχή αυτής της διαφοράς. Αυτό θα εξαρτηθεί σε μεγάλο βαθμό από το πόσο θετική εικόνα έχει το παιδί για τον εαυτό του, η οποία με την σειρά της εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την ποιότητα των σχέσεων στο σπίτι και από το πόσο καλός ήταν ο χειρισμός της ενημέρωσης για την υιοθεσία και την παροχή πληροφοριών. Καθώς επίσης και η απουσία αρνητικών αντιλήψεων της κοινότητας για την υιοθεσία (Triseliotis 1994).

Η συνεχής άρνηση αυτής της πραγματικότητας ή η συνεχής σιωπή κρύβει συνήθως κάποιο προβληματισμό, έστω και αν η φυσική οικογένεια αποτελεί ένα μικρό αλλά απαραίτητο μέρος του εαυτού του και της ταυτότητας του (Triseliotis 1997b).

Η πλήρης κατανόηση της έννοιας της υιοθεσίας οδηγεί αναπόφευκτα στην αναγνώριση ότι η υιοθεσία εμπεριέχει αισθήματα απώλειας και απόρριψης, που μπορούν να επηρεάσουν τα συναισθήματα του υιοθετημένου για την αξία του εαυτού του (Triseliotis 1975). Το δεύτερο έργο που έχει να επιτελέσει το υιοθετημένο άτομο είναι η αντιμετώπιση αυτών των συναισθημάτων (Triseliotis 1997b).

Το επόμενο στοιχείο με το οποίο το παιδί συνδέει στο μυαλό του την υιοθεσία είναι η απώλεια. Σε κάποιο σημείο συνειδητοποιεί την απώλεια των αρχικών γονιών, της οικογένειας και της χώρας από την οποία προήλθε. Η απώλεια αφήνει συνήθως στους ανθρώπους συναισθήματα κατάθλιψης, απελπισίας, ενοχής και θυμού κτλ (Triseliotis 1994).

Η μεγαλύτερη και πρωταρχική απώλεια για το παιδί είναι το ότι δεν ήρθε στον κόσμο ως επιθυμητό. Η επίγνωση αυτή συχνά καταλήγει να βιώνεται με τρόπο που τραυματίζει την αντίληψη για την αξία του σαν άτομο. Τα υιοθετημένα παιδιά, όταν πληροφορηθούν για την υιοθεσία τους δεν χάνουν πραγματικά πρότυπα από την ζωή τους, χάνουν μέρος των φαντασιώσεων τους για τη σχέση τους με τους γονείς τους. Πλήττεται η φαντασίωση ότι είναι αξιαγάπητα καθώς και η πίστη τους στην παντοδυναμία των γονέων που παραμένουν γονείς για το παιδί, ότι και αν συμβεί. Για τα παιδιά αυτά, αυτές οι απώλειες είναι σημαντικές διότι υπονομεύουν αυτό το σχήμα το οποίο ο Winnicott αποκαλεί ως «εμπεριέχον» οικογενειακό περιβάλλον. Σε ορισμένες περιπτώσεις εξαιτίας της απώλειας των φαντασιώσεων αυτών, αναπτύσσεται

ανασφάλεια, φόβος εγκατάλειψης από το αγαπημένο πρόσωπο δηλ. τους θετούς γονείς και παλυνδρόμηση (Παπαγιαννακοπούλου - Σπέντζα 1994).

Η αίσθηση της απώλειας που συνοδεύει την υιοθεσία οδηγεί και σε ένα άλλο σημαντικό συναίσθημα των υιοθετημένων ατόμων, το συναίσθημα της απόρριψης. Αντίθετα με την απώλεια λόγω θανάτου η απώλεια των φυσικών γονέων που έδωσαν το παιδί τους για υιοθεσία μεταφέρει την αίσθηση της απόρριψης από το ζώντα γονέα ή γονιούς. Έτσι έχουν να αντιμετωπίσουν μέσα στους, συναισθηματικά και νοητικά, το γεγονός ότι «όχι μόνο έχασαν ένα γονιό» αλλά και απορρίφθηκαν από το γονιό αυτό», ανεξάρτητα από την κατάσταση στην οποία βρισκόταν την εποχή εκείνη ο γονιός (Triseliotis 1994). Το ότι το αγαπούν οι γονείς που το μεγάλωσαν, σημαίνει για το παιδί ότι δύο άλλοι γονείς δεν τον ήδελαν, δεν τον αγαπούσαν (Triseliotis 1997b).

Η επούλωση αυτών των πληγών συνδυάζεται με την αγάπη, τη ζεστασιά, την αίσθηση που έχει το παιδί ότι ανήκει κάπου, την παραδοχή και την συνεχιζόμενη φροντίδα που δέχεται το παιδί στη θετή οικογένειά του (Triseliotis 1994). Εκεί βέβαια που δεν υπάρχει αυτή η αγάπη και δεκτικότητα, η επούλωση πιθανόν να μην επέλθει. Επίσης όσο καλά και αν αυτές οι ψυχικές πληγές επουλωθούν, νέες απώλειες στη ζωή του ατόμου, πιθανόν να εγείρουν συναισθήματα από τις προηγούμενες απώλειες. Το πιο σοβαρό είναι ο θάνατος του θετού γονιού ή άλλου αγαπητού προσώπου. Άλλες κρίσεις πιθανόν να

αναζωπυρώσουν παρόμοια συναισθήματα. Όσο πιο ισχυρή είναι η ταυτότητα του ατόμου, τόσο πιο εύκολα θα ξεπεράσει την νέα απώλεια ή κρίση (Triseliotis 1997b).

Στη μεγάλη πλειοψηφία τους τα υιοθετημένα άτομα φαίνεται να αντιμετωπίζουν με επιτυχία την ιδέα των δύο οικογενειών και την αίσθηση της απώλειας και της απόρριψης που βρίσκεται πίσω από τη υιοθεσία. Τα υιοθετημένα παιδιά πρέπει να πραγματοποιήσουν επιτεύγματα που άλλα παιδιά δεν αντιμετωπίζουν. Αυτό τα εκθέτει σε μεγαλύτερο κίνδυνο και τα κάνει πιο ευάλωτα αλλά, στις περισσότερες περιπτώσεις το αποτέλεσμα είναι η επιτυχής αντιμετώπιση. Μέχρι την ενηλικίωση οποιαδήποτε διαφορά με τα μη υιοθετημένα άτομα φαίνεται να έχει εξαφανιστεί (Triseliotis 1994).

Πότε και πως πρέπει να γίνει η αποκάλυψη / πληροφόρηση

Ένα από τα θέματα που έχουν να αντιμετωπίσουν οι θετοί γονείς στην πορεία της ανάπτυξης του παιδιού τους είναι το πως θα το πουν και πότε θα το πουν στο παιδί τους (Γ. Τσιάντης 1991). Η έρευνα του Παρασκευόπουλου (1971) έδειξε ότι οι γονείς οι οποίοι απάντησαν, ότι σκόπευαν να αποκαλύγουν την αλήθεια στο παιδί τους βρισκόταν σε μεγάλη σύγχυση σχετικά με το πότε και το πως θα γίνει η αποκάλυψη.

Σύμφωνα με την Μαγκανιώτου (1983) η υιοθεσία δεν είναι το γεγονός που πρέπει οι γονείς να αποκαλύγουν στο παιδί σε μια ορισμένη στιγμή σαν κάτι πολύ σημαντικό. Είναι κοινή εμπειρία ζωής της κάθε οικογένειας με όλες τις ανθρώπινες στιγμές της, την οποία οι θετοί

γονείς μπορούν και πρέπει να μοιραστούν με το παιδί σε όλη τους τη ζωή ξεκινώντας από μικρή ηλικία (Κέντρο βρεφών «Η ΜΗΤΕΡΑ», το παιδί και οι γονείς πρακτικά σεμιναρίου 1983). Χαρακτηριστική είναι η φράση του Triseliotis (1997b) «Η αποκάλυψη δεν είναι μια ή δύο εγκάρδιες συνομαλίες, είναι μια διαρκής επεξεργασία που παίρνει συνεχώς νέα μορφή». Η φράση αυτή βρίσκει σύμφωνη την Hill Malcolm (1991) η οποία αναφέρει ότι η μεμονωμένη και περιστασιακή αναφορά στο θέμα είναι ανεπαρκής. Οι «απευθείας» ή περιστασιακές εξηγήσεις μπορούν να αφήσουν τα παιδιά στο σκοτάδι και μπερδεμένα. Αυτό που χρειάζεται είναι συνεχής διάλογος, προσαρμοσμένος σε καθημερινές συζητήσεις, λαμβάνοντας υπόψη το στάδιο της νοητικής και συναισθηματικής ανάπτυξης του παιδιού.

Οι φορείς υιοθεσίας συμβουλεύουν τους θετούς γονείς, να ενημερώσουν τα παιδιά τους για την υιοθεσία όταν είναι ακόμα πολύ μικρά, έτσι ώστε να αποτελέσει μέρος της συνείδησης του από πολύ νωρίς (Triseliotis 1994). Οι θετοί γονείς συνήθως χρησιμοποιούν διάφορους τρόπους για να εισάγουν στο παιδί την αντίληψη μιας άλλης οικογένειας (Triseliotis 1996).

Ένας τρόπος ενημέρωσης, που πολλοί θετοί γονείς προτείνουν είναι η αφήγηση ή ανάγνωση σχετικών παραμυθιών ή ακόμα καλύτερα η αφήγηση της προσωπικής ιστορίας του παιδιού (Triseliotis 1996). Οι γονείς μπορούν να του πουν την ιστορία του η οποία θα περιγράφει με κατανοητό και ειλικρινή τρόπο πως ήλθε το παιδί στο σπίτι τους και

όλες τις προσπάθειες που έκαναν οι γονείς να το βρουν. Οι δετοί γονείς μπορούν να έχουν ως βοηθήματα ένα album με φωτογραφίες ή film από όπου το παιδί θα μπορέσει να δει και παραστατικά την ιστορία της υιοθεσίας του (Ινστιτούτο υγείας του παιδιού, «Το απροστάτευτο βρέφος. Ιδρυματική προστασία - αποκατάσταση υιοθεσίας», πρακτικά σεμιναρίου 1974).

Επίσης, οι δετοί γονείς μπορούν να φτιάξουν ένα βιβλίο με την ιστορία της ζωής του παιδιού τους. Σε αυτό το βιβλίο μπορούν να καταγράψουν τα γεγονότα της ζωής του παιδιού, με λέξεις, φωτογραφίες, εικόνες, σχέδια και ντοκουμέντα. Όλες οι λεπτομέρειες σχετικά με την γέννηση ενός παιδιού, την έξοδο από το νοσοκομείο και την σταδιακή ανάπτυξη παρουσιασμένες με φωτογραφίες και έγγραφα δίνουν ιδιαίτερη χαρά και ευχαρίστηση στο παιδί (Prue Chennells 1987). Το βιβλίο αυτό πρέπει να γίνει ξεκάθαρο ότι θα περιέχει μόνο αλήθεια όχι γέματα και φαντασία. Το βιβλίο αυτό κρατά το παιδί σε επαφή με το παρελθόν του, βοηθώντας το συγχρόνως να ενσωματώσει αυτό το κομμάτι του εαυτού του στην αναπτυσσόμενη προσωπικότητα του (Kathy Randell 1989).

Άλλη ευκαιρία που αναφέρει η Λένα Σαββαΐδη (1974) που παρουσιάζεται στους δετούς γονείς για να ενημερώσουν τα παιδιά τους είναι όταν αυτό αρχίζει να κάνει ερωτήσεις γύρω από την γέννηση και τη διαφορά των φυλών. Τις ερωτήσεις αυτές οι γονείς θα πρέπει να απαντήσουν με απλό και φυσικό τρόπο καθώς και τις ερωτήσεις που θα κάνει γύρω από την δική του γέννηση. (Ινστιτούτο υγείας του παιδιού,

«το απροστάτευτο βρέφος - ιδρυματική προστασία, αποκατάσταση - υιοθεσία», πρακτικά σεμιναρίου). Πάνω σε αυτό ο Prue Chennells (1987) αναφέρει ότι οι θετοί γονείς θα χρειαστεί να αντιμετωπίσουν ερωτήσεις όπως «Από που είμαι;» Τέτοιες απλές ερωτήσεις μπορούν να απαντηθούν με απλές και ευθείες απαντήσεις όπως «Μεγαλώνοντας στην κοιλιά κάποιας άλλης μαμάς και μετά ήλδες και μπίκες στην οικογένειά μας».

Πάνω σ' αυτό η Πανοπούλου - Μαράτου (1983) στην εισήγηση της στο σεμινάριο «το παιδί και γονείς του σε ειδικές ψυχοκοινωνικές» υποστηρίζει ότι ίσως δημιουργηθεί πρόβλημα αν συνδυαστεί η ενημέρωση για την υιοθεσία με την πρώτη ερώτηση, που θα κάνει το παιδί σχετικά με την προέλευση των παιδιών γενικά «πώς γεννιούνται τα παιδιά». Το παιδί με μια τέτοια γενική ερώτηση ζητά μόνο να πληροφορηθεί πως γεννιούνται τα παιδιά. Αν λοιπόν αυτό αντιμετωπιστεί με ενημέρωση για την υιοθεσία, διατρέχεται ο κίνδυνος στη μικρή αυτή ηλικία να συνδυάσουν τον εαυτό τους με κάτι που είναι περίεργο. Ίσως η καλύτερη απάντηση σε αυτή την ερώτηση είναι «στην κοιλιά των γυναικών». Σε περίπτωση όμως που το παιδί φτάσει να ζητήσει συγκεκριμένες πληροφορίες, η αλήθεια είναι η καλύτερη λύση γιατί συνήθως το παιδί που φτάνει να ζητήσει αυτή την πληροφορία έχει και την ωριμότητα να δεχτεί την απάντηση.

Ο Triseliotis (1996) αναφέρει ότι τα παιδιά που οι γονείς τους αποκαλύπτουν από την αρχή την αλήθεια, χρησιμοποιούν την λέξη

Ο Triseliotis (1996) αναφέρει ότι τα παιδιά που οι γονείς τους αποκαλύπτουν από την αρχή την αλήθεια, χρησιμοποιούν την λέξη υιοθεσία συχνά στο παιχνίδι ή στην κουβέντα τους, αλλά αυτό δεν σημαίνει ότι κατανοούν την έννοια της. Τα παιδιά όπως αναφέρουν οι Brudzinsky (1984), Schecter & Hening (1992) είναι σε θέση, να αρχίσουν να αντιλαμβάνονται γνωστικά την έννοια και του υπονοούμενου της υιοθεσίας μετά την ηλικία των 5-6 ετών. Αυτή η αντίληψη αναπτύσσεται σταδιακά.

Η αποκάλυψη που κάνουν οι θετοί γονείς πριν από την ηλικία των πέντε ετών, θεωρείται βοηθητική γιατί προετοιμάζει το έδαφος για την πληροφόρηση που θα ακολουθήσει (Κέντρο βρεφών «Η ΜΗΤΕΡΑ», πρακτικά σεμιναρίου, 1983).

Ο Prue Chennells (1987) αναφέρει ότι το παιδί που βρίσκεται στην ηλικία που αρχίζει να βγαίνει έξω να πάει στο νηπιαγωγείο ή το δημοτικό, έχουν την ανάγκη να καταλάβουν ποια θέση κατέχουν στον κόσμο αυτό και αν είναι υιοθετημένα χρειάζονται τα απαραίτητα λόγια για να το εξηγήσουν στους φίλους τους, στο δάσκαλο κτλ. Είναι ζωτικής σημασίας για το παιδί να έχει έτοιμες απαντήσεις και να μην αρχίσει να κατασκευάζει ιστορίες που θα δυσκολευτεί να ξεκαθαρίσει αργότερα. Μια μητέρα είπε: «Η κόρη μου ήρθε σπίτι από το σχολείο αναστατωμένη. Ένα παιδί της είπε ότι υιοθεσία σημαίνει ότι η μαμά, της την είχε διώξει και δεν την είχε αγαπήσει ποτέ. Ήταν πολύ πληγωμένη και αγριεμένη. Ήθελε πολύ να ακούσει ακόμη μια φορά πως την

υιοθετήσαμε - πόσο πολύ την αγαπούσε· η μαμά της και πως ήθελε μόνο το καλύτερο γι' αυτήν αλλά στεναχωριόταν που δεν μπορούσε να της το προσφέρει». Οι θετοί γονείς πρέπει να βοηθήσουν το παιδί να είναι έτοιμο γι' αυτές τις καταστάσεις και να έχει αληθινές απαιτήσεις.

Από οκτώ ή εννέα χρονών και πάνω τα παιδιά αρχίζουν να θεωρούν τους γονείς τους σαν πραγματικά πρόσωπα.

Σε αυτό το στάδιο είναι σημαντικό οι θετοί γονείς να αισθάνονται άνετα με τις περιστάσεις που περιβάλλουν το παρελθόν του παιδιού τους. Θα πρέπει να συμπονούν για τις άσχημες καταστάσεις με τις οποίες βρέθηκαν αντιμέτωποι οι φυσικοί γονείς του παιδιού. Θα πρέπει να είναι προσεκτικοί με τις εξηγήσεις που δίνουν: π.χ. εάν η φυσική σου μητέρα ήταν πολύ φτωχή για να κρατήσει το παιδί της, μπορεί να νομίσουν ότι και οι θετοί γονείς θα τα εγκαταλείψουν αν κάποια φορά αντιμετωπίσουν οικονομικές δυσκολίες. Οι θετοί γονείς θα πρέπει να εξισορροπήσουν αυτό το γεγονός με την αποδοχή ότι τα πράγματα στη φυσική οικογένεια, δεν ήταν ιδανικά και η καλύτερη λύση είναι η υιοθεσία. Εδώ είναι σημαντικό να αναφέρουν πόσο εκτιμούν και αισθάνονται ευχαρίστηση για το γεγονός ότι μπόρεσαν να γίνουν αυτοί οι γονείς του παιδιού. (Prue Chennells, *Explaining adoption to your adopted child* 1987).

Στην εφηβεία οι συναισθηματικές και ψυχολογικές δυσκολίες είναι ποικίλες και για τα υιοθετημένα παιδιά οι δυσκολίες υπερυψώνονται για την υιοθετημένη κατάσταση τους (Chistine Pizey 1994).

Στο στάδιο αυτό το παιδί εξακολουθεί να έχει ερωτήματα γύρω από το ιστορικό του, αλλά τώρα αυτά παίρνουν διαφορετική μορφή. Ο έφηβος ενδιαφέρεται να μάθει «ποιος είναι» από βαθύτερη άποψη. Σκέφτεται και ζαναεξετάζει την σημασία του να είναι κανείς θετό παιδί και συνήθως η περιέργεια για την καταγωγή κορυφώνεται σε αυτό το στάδιο (P. Chennells 1987). Είναι βασικό οι γονείς να δείξουν κατανόηση στην θλίψη και στον πόνο του παιδιού και να το βοηθήσουν να ζήσει με την απώλεια της βιολογικής του ταυτότητας (Chistine Pizey 1994).

Αυτό που ο Prue Chennells (1987) αναφέρει ότι σ' αυτό το στάδιο θα βοηθήσει τους θετούς γονείς, είναι να επαναλάβουν την παλιά θεωρία, για το πως ο καθένας είναι μοναδικός «Όλοι έχουμε την βασική μας κληρονομιάς από τους ανθρώπους που μας έφεραν στον κόσμο. Όλοι έχουμε διαφορετικές εμπειρίες στη ζωή που προέρχεται από τον τόπο που ζούμε, και την οικογένεια με την οποία μεγαλώνουμε καθώς επίσης όλοι έχουμε διαφορετικές ευκαιρίες να ανακαλύψουμε και χρησιμοποιήσουμε τα ταλέντα και τις ικανότητες μας. Όλα αυτά τα πράγματα μαζί - όχι μόνο ένα - μας κάνουν, να είμαστε αυτό που είμαστε». Ο διάλογος, η ειλικρίνεια και εμπιστοσύνη θα είναι πολύ βοηθητικά και σε αυτό το στάδιο. Επίσης η Λένα Σαββαΐδη (1974) υποστηρίζει ότι εάν οι εμπειρίες του από την υιοθεσία έως εδώ υπήρξαν καλές, εάν ενημερώθηκε νωρίς και με σωστό τρόπο τότε το ιδιαίτερα ανήσυχο αυτό στάδιο του παιδιού θα περάσει ομαλά (Ινστιτούτο υγείας

του παιδιού, «το απροστάτευτο βρέφος - ιδρυματική προστασία - αποκατάσταση - υιοθεσία», πρακτικά σεμιναρίου).

Ένα ζευγάρι λέει την ιστορία του δικού τους παιδιού, στην οποία φαίνεται η σταδιακή πληροφόρηση που παρείχαν στο παιδί τους:

«Το είπαμε σιγά - σιγά στην κόρη μας. Το γεγονός ότι η μητέρα της δεν μπορούσε να φροντίζει μια οικογένεια επτά ατόμων την ικανοποίησε αρχικά αλλά σύντομα ήθελε να ξέρει γιατί δεν μπορούσε να τα καταφέρει. Αυτό οδήγησε στο γεγονός ότι ο πατέρας έλειπε από το σπίτι και έτσι έπρεπε να τα βγάλει πέρα μόνη της και αυτό την ικανοποιήσει για λίγο. Έδωσε στον πατέρα της την περιγραφή του, περιηγητή, αλλά βαθμιαία ήθελε να ξέρει γιατί έλειπε τόσο πολύ και έπρεπε να της πούμε ότι μερικές φορές έκλεβε πράγματα που πήγαινε φυλακή. Προσπαθήσαμε να μην της δώσουμε να καταλάβει ότι ήταν κακός άνθρωπος αλλά ότι έπαιρνε ναρκωτικά και χρειαζόταν χρήματα να τα αγοράσει. Τώρα είναι κατά των ναρκωτικών αλλά πιστεύω ότι αυτοί που παίρνουν ναρκωτικά είναι μάλλον αφελείς παρά «κακοί» άνθρωποι» (Prue Chennells 1987).

Ο Prue Chennells (1987) στο βιβλίο τους *Explaining adoption to your adopted child* αναφέρει ότι οι δετοί γονείς θα πρέπει να συλλέξουν όσα περισσότερα στοιχεία μπορούν σχετικά με τους φυσικούς γονείς του παιδιού. (Το ιστορικό των οικογενειών τους, τη δουλειά, το ιατρικό ιστορικό, τα φυσιογνωμικά χαρακτηριστικά τους) τα οποία θα είναι πολύ βοηθητικά για την ενημέρωση και παροχή πληροφοριών στο παιδί τους.

Επίσης, οι γνώσεις λεπτομερειών όπως το ύψος και το παράστημα θα χρησιμεύσουν την ημέρα που το παιδί θα κάνει ερωτήσεις του τύπου «Πως και είμαι τόσο ψηλός / κοντός/ παχύς/ αδύνατος» Μπορεί το παιδί να παρουσιάσει ιδιαίτερη κλάση στη μουσική, τον αθλητισμό, οπότε θα φανεί ιδιαίτερα χρήσιμο να μπορούν να πουν «Ε η μητέρα σου ή ο πατέρας σου ήταν χορευτής / μουσικός/ παίχτης κτλ. Οτιδήποτε στοιχεία μπορέσουν να συλλέξουν θα είναι ανεκτίμητα.

Ο θετός γονέας έχει αναλάβει τις ευθύνες, αλλά και τις χαρές, που απορρέουν από τη φροντίδα του παιδιού σαν γονέας. Μια ευθύνη είναι να βοηθήσουν το παιδί να μεγαλώσει και να ενηλικιωθεί με ασφάλεια γνωρίζοντας όσο γίνεται ποιο πολλά για το παρελθόν. Οι πληροφορίες αυτές αποτελούν δικαίωμά τους, ενώ οι θετοί γονείς αποτελούν το καλύτερο άτομο το οποίο πρέπει να διασφαλίσει αυτό το δικαίωμα του (Prue Chennells 1987).

Τέλος, πρέπει να αναφερθεί αυτό που η Λένα Σαββαΐδη (1974) υποστηρίζει δηλ. ότι οι πληροφορίες που θα δοθούν πρέπει να είναι αληθινές να μην τονίζουν τα αρνητικά σημεία της προσωπικότητας των φυσικών γονέων και να μην δίδονται ως απλά γεγονότα αλλά να γίνεται κάποια σχετική ερμηνεία των γεγονότων (Πρακτικά σεμιναρίου, 1974).

Συζήτηση για ιδιαίτερα στενάχωρα γεγονότα

Υπάρχουν κάποια γεγονότα τα οποία πάντα θα είναι δύσκολο να αντιμετωπίσουν π.χ. το παιδί μπορεί να είναι προϊόν αιμομιξίας ή βιασμού, μπορεί η ανάγκη για υιοθεσία να προέκυψε επειδή ο ένας από

τους φυσικούς γονείς κακοποίησε ή απέρριψε το παιδί. Οι γονείς που υιοθέτησαν ένα από αυτά τα παιδιά θα χρειαστεί να εξηγήσουν τι συνέβη. Το τι λένε και πως το λένε θα ποικίλει καθώς το παιδί μεγαλώνει και καταλαβαίνει περισσότερο τον κόσμο. Οι θετοί γονείς θα πρέπει να προσπαθήσουν να μην κριτικάρουν πολύ αυστηρά τους φυσικούς γονείς του παιδιού. Αν το παιδί προήλθε από αιμομιξία ή βιασμό θα βοηθηθούν αν μπορέσουν να δουν την πράξη αυτή σαν αδυναμία παρά σαν έγκλημα. Ο γονέας του παιδιού έχει ανάγκη από βοήθεια την οποία δεν πήρε. Η παλιά παροιμία «Να απεχθάνεσαι την αμαρτία, όχι τον αμαρτωλό» μπορεί να φανεί χρήσιμη εδώ.

Όσο ανεπαρκείς και αν αισθάνονται οι θετοί γονείς ότι ήταν οι γονείς του παιδιού, πάντα υπάρχουν καλά σημεία τα οποία θα πρέπει να προσπαθήσουν να τα ανακαλύψουν και να τα τονίσουν στο παιδί τους. Θα πρέπει να μιλήσουν με συμπόνια απλή γλώσσα την οποία μπορεί να καταλάβει το παιδί. Αν το παιδί καταλάβει ότι οι θετοί γονείς καταλαβαίνουν και αποδέχονται τα γεγονότα, θα το αποδεχθεί και το ίδιο εύκολα και θα συγχωρήσει τους φυσικούς γονείς. Κάποιος θετός γονέας είπε:

«Τα παιδιά μπορούν να δεχθούν οτιδήποτε τους πεις με σωστό τρόπο. Οι μεγάλοι είναι αυτοί που δυσκολεύονται να αποδεχθούν γεγονότα και καταστάσεις».

Γονείς που πιστεύουν ότι το πρόβλημα είναι πολύ δύσκολο ή μεγάλο για να το αντιμετωπίσουν μπορούν να ζητήσουν βοήθεια από κάποιο ειδικό. Ένα ζευγάρι δετών γονέων αναφέρει για τη δική τους περίπτωση:

«Έπρεπε να βοηθήσουμε την Ιωάννα να αντιμετωπίσει το γεγονός ότι ο πατέρας της την είχε κακοποιήσει σεξουαλικά. Αρχίσαμε να μιλάμε για τα διάφορα είδη αγάπης, για το ότι ο τρόπος με τον οποίο οι μαμάδες και οι μπαμπάδες αγαπούν ο ένας τον άλλο είναι διαφορετικός από αυτό με τον οποίο τα παιδιά αγαπούν τους γονείς και οι γονείς τα παιδιά. Εξηγήσαμε ότι μερικοί μεγάλοι συγχέουν τα πράγματα μεταξύ τους και δεν έχουν τους ίδιους κανόνες με τους άλλους ανθρώπους. Είπαμε ότι όταν ο μπαμπάς σου ήταν μικρός ο μπαμπάς τους τον αγαπούσε με τον τρόπο με τον οποίο οι μπαμπάδες και μαμάδες αγαπούν ο ένας τον άλλον και έτσι αυτός πίστευε ότι έτσι έπρεπε να αγαπήσει και αυτός εσένα. Αλλά αυτό δεν είναι σωστό και το ξέρω, όπως ξέρεις και εσύ ότι δεν είναι γι' αυτό και το είπες στο δάσκαλο σου» (Prue Chennells 1987).

Αν το παιδί είναι ανάπηρο

Οι δετοί γονείς που έχουν υιοθετήσει παιδί με κάποια αναπηρία έχουν ευθύνες που διαφέρουν από αυτές των άλλων δετών γονέων. Και πάλι όμως το παιδί έχει το δικαίωμα να γνωρίζει την καταγωγή του όπως και τα άλλα παιδιά. Ο κίνδυνος να ανακαλύψει ότι είναι υιοθετημένο τυχαία είναι το ίδιο σοβαρός όπως και τ' άλλα υιοθετημένα παιδιά. Επειδή το παιδί πιθανότατα να αισθάνεται

«διαφορετικό» αν ανακαλύγει ότι διαφέρει και σε κάτι άλλο δηλ. ότι είναι και υιοθετημένο μπορεί να συγκλονιστεί ακόμα περισσότερο. Εκτός του ότι έχουν την αναπηρία τους μπορεί ν' αισθανθούν ότι τους απέρριξαν οι φυσικοί τους γονείς. Σε ένα κόσμο όπου η αναπηρία σημαίνει «μειονέκτημα» το επιχείρημα ότι οι θετοί γονείς το επέλεξαν όπως είναι με την αναπηρία του είναι πολύ ισχυρό. Λέγοντας του ότι το επέλεξαν, θα δώσει και στα δύο μέρη ένα αίσθημα ζεστασιάς που θα εξουδετερώσει κάποια από τα αισθήματα διαφορετικότητας που αισθάνεται.

Οι εξηγήσεις που θα δώσουν οι θετοί γονείς θα πρέπει να τονίζουν τις θετικές πλευρές των πραγμάτων. Οι φυσικοί γονείς το πιθανότερο είναι ότι έδωσαν το παιδί τους για υιοθεσία επειδή ήθελαν ότι καλύτερο γι' αυτό. Έτσι οι συγκεκριμένοι θετοί γονείς μπορούν να του προσφέρουν κάτι καλύτερο γιατί ίσως έχουν μεγαλύτερη πείρα σχετικά με την φροντίδα ενός ατόμου με αναπηρία ή έχουν πρόσβαση σε κέντρα με εξειδικευμένες δραστηριότητες ή επειδή μένουν κοντά στο νοσοκομείο ή σχολείο (Prue Chennells1987).

Το παιδί έχει νοητική αναπηρία

Το γεγονός ότι το παιδί έχει νοητική αναπηρία δεν σημαίνει ότι πρέπει να χάσει το δικαίωμα του να μάθει και να καταλάβει την προσωρινή του ιστορία. Μάλιστα όταν μάθει από μόνο του ότι είναι υιοθετημένο μπορεί να νοιώσει τέτοια στεναχώρια και σύγχυση που μπορεί εξαιτίας της περιορισμένης αντίληψής του, αυτή η εμπειρία να

γίνει περισσότερο απειλητική από το φυσιολογικό. Οι θετοί γονείς θα βρουν τρόπους να εξηγήσουν την κατάσταση ανάλογα με το επίπεδο του παιδιού. Ίσως χρειαστεί περισσότερος χρόνος για να καταλάβει κάθε πράγμα. Οι θετοί γονείς ξέρουν καλύτερα πότε είναι έτοιμο να προσεγγίσει τις διάφορες πλευρές του παρελθόντος του και πόσο καιρό θα πάρει μέχρι να κατανοήσει κάθε καινούργια εμπειρία. Όπως ακριβώς αναπτύσσουν τις δυνατότητες τους σε άλλους τομείς έτσι και τώρα μπορούν να βοηθήσουν να κατανοήσουν τις προηγούμενες εμπειρίες του. Ίσως χρειαστούν και την βοήθεια ειδικού (Prue Chennells 1987).

Αν το παιδί είναι από άλλη χώρα.

Ένας αυξανόμενος αριθμός υιοθετημένων παιδιών είναι „από το εξωτερικό. Οι γονείς τέτοιου παιδιού έχουν την υποχρέωση να εξηγήσουν στο παιδί τους όχι μόνο για την υιοθεσία του αλλά και για την χώρα του. Τα παιδιά αυτά εκτός από την ανάγκη κάποια στιγμή στη ζωή τους να ανακαλύψουν τις ρίζες τους έχουν και την ανάγκη και το δικαίωμα να βρουν την δική τους πολιτιστική κληρονομιά.

Όσες περισσότερες πληροφορίες μπορούν να πάρουν οι θετοί γονείς για την χώρα καταγωγής του παιδιού τους, θα είναι πολύ σημαντικές γι' αυτό. Επίσης μπορούν να δώσουν στο παιδί ένα όνομα αντιπροσωπευτικό της χώρας του, να γίνουν συνδρομητές τοπικών εφημερίδων ή περιοδικών, να μάθουν να μαγειρεύουν τοπικά φαγητά, να βλέπουν ταινίες οι οποίες έχουν γυριστεί στη χώρα αυτή κ.α. Εξαιρετικά σημαντικό, αν τα οικονομικά τους το επιτρέπουν είναι ένα

ταξίδι σε αυτή την χώρα. Υπάρχουν και τόσα άλλα που μπορούν να σκεφτούν οι θετοί γονείς για να βοηθήσουν το παιδί τους να ενισχυθεί η εθνική του ταυτότητα (Prue Chennells 1987).

(3) Συναισθήματα θετών και φυσικών γονέων

Θετοί γονείς

Η κύρια ευθύνη των θετών γονέων όπως έχει αναφερθεί είναι να βοηθήσουν το παιδί να μεγαλώσει και να ενηλικιωθεί με ασφάλεια γνωρίζοντας την αλήθεια για την υιοθεσία του και όσα γίνεται πιο πολλά για το παρελθόν του (Prue Chennells 1982). Το να είναι κανείς όμως, θετός γονέας δεν είναι τόσο εύκολο. Οι θετοί γονείς έχουν να αντιμετωπίσουν τις δικές τους εντάσεις, δισταγμούς και αγώνες που απορρέουν από μια ποικιλία παραγόντων (Triseliotis 1997b).

Όπως αναφέρει η Κουσίδου (1989) η ενημέρωση είναι μια έντονα συναισθηματικά φορτισμένη, κατάσταση όπου αρκετοί θετοί γονείς αισθάνονται ανίσχυροι να πραγματοποιήσουν. Η έρευνα του Παρασκευόπουλου (1971) έδειξε ότι παρόλο που οι θετοί γονείς υπόσχονται στην οργάνωση ότι θα αποκαλύγουν στο παιδί τη θετή του ιδιότητα όσο πιο σύντομα γίνεται αργότερα αρνούνται να την πραγματοποιήσουν και το αναβάλουν διαρκώς.

Οι λόγοι που μπορεί να κατευδύνουν τους θετούς γονείς σε αυτή τους τη συμπεριφορά είναι αρκετοί.

Κατ' αρχήν, η κοινωνική ανασφάλεια και προκαταλήψεις μπορεί να κατευθύνουν τους θετούς γονείς να μην ενημερώνουν το παιδί. Η κοινότητα συνήθως ασκεί κριτική, δεν είναι καθόλου υποστηρικτική και είναι σκληρή στις στάσεις και τις προσδοκίες της. Οι θετοί γονείς δικαιολογημένα, αισθάνονται εκτεθειμένοι και ευάλωτοι στις έμμεσες ή άμεσες ερωτήσεις των γύρω τους. Έτσι πιθανοί φόβοι, ότι η κοινότητα θα κάνει διακρίσεις εναντίον του παιδιού, περιλαμβανομένων και των σχολείων, παίζουν σημαντικό ρόλο στην προσπάθεια απόκρυψης των γεγονότων (Κουσίδου - Triseliotis 1989).

Το θέμα της πληροφόρησης του παιδιού για την υιοθεσία που φέρνει στην επιφάνεια τις ευάλωτες πλευρές της συναισθηματικής ζωής των θετών γονέων σε σχέση με την ατεκνία, και διακινεί επώδυνα συναισθήματα καθώς υπενθυμίζει συνεχώς (α) την διαφορετική βιολογική προέλευση του παιδιού τους. Η ύπαρξη βιολογικών γονέων που πρέπει συμβολικά να μπουν στη ζωή του παιδιού τους αποτελεί φαντασιωτική απειλή για τον ρόλο τους και την ύπαρξη τους ως οικογένεια (β) την προσωπική αποτυχία βιολογική και κοινωνική, όπως βιώνεται η ατεκνία (γ) την απώλεια του επιθυμητού παιδιού που φαντασιώνουν να αποκτήσουν. Έτσι αποφεύγουν δυσάρεστες και οδυνηρές ενασχολήσεις όπου βρίσκεται η ουσία της υιοθεσίας και επιλέγουν την σιωπή και την προσποίηση (Παπαγιαννακόπουλου - Σπέντζα 1997).

Ένας άλλος λόγος που αναφέρει η Λένα Σαββαΐδη (1974) είναι ο φόβος των θετών γονέων ότι το παιδί τους δεν θα τους παραδέχεται όταν μάθει ότι είναι υιοθετημένο και κατ' ακολουθία δεν θα μπορούν να του επιβάλλουν πειθαρχία. Φοβούνται δηλαδή μήπως το παιδί τους πει: «δεν είσθε οι γονείς μου γι' αυτό με τιμωρείτε» (Ινστιτούτο υγείας του παιδιού, «το απροστάτευτο βρέφος - ιδρυματική προστασία - αποκατάσταση - υιοθεσία» πρακτικά σεμιναρίου).

Τέλος, οι θετοί γονείς εκφράζουν φόβους ότι αν γίνει η ενημέρωση του παιδιού για την θετή του ιδιότητα, τότε αυτό θα ζητήσει να βρει τους φυσικούς του γονείς (Καλουτσή - Τακλαρίου 1970). Λανθασμένα βέβαια εκτιμούν το ενδιαφέρον του παιδιού για την καταγωγή του σαν δική τους αποτυχία ως γονείς ή μια απόδειξη ότι το θετό παιδί δεν τους αγαπάει και τους έχει απορρίψει (Γ. Τσιάντης 1991). Συνήθως οι θετοί γονείς δεν συνδέουν την ενασχόληση με την καταγωγή του με τα θέματα της προσωπικής και κοινωνικής τους ταυτότητας (Κουσίδου - Triseliotis 1989).

Η κύρια προσδοκία από τους θετούς γονείς είναι να αναγνωρίσουν τόσο νοητικά όσο και συναισθηματικά ότι είναι μόνο οι ψυχολογικοί και όχι οι βιολογικοί γονείς του παιδιού. Με άλλα λόγια, ότι δεν γέννησαν αυτό το παιδί (Triseliotis 1996). Πρέπει να αισθανθούν οι πραγματικοί γονείς για το παιδί τους και συγχρόνως πρέπει να αποδεχθούν στη ζωή τους, τους γονείς που το γέννησαν (Κέντρο βρεφών «Η ΜΗΤΕΡΑ» πρακτικά σεμιναρίου, 1983).

Είναι αυτή η αναγνώριση της διαφοράς που διευκολύνει τους θετούς γονείς όχι μόνο στην ενημέρωση του παιδιού για την υιοθεσία του αλλά και στην μεταβίβαση πληροφοριών για το ιστορικό και λεπτομερειών, στοιχείων για την καταγωγή του (Triseliotis 1996). Επίσης η στάση τους που απορρέει από αυτή την αναγνώριση υποβοηθά το παιδί να ενσωματώσει και να αφομοιώσει θετικά στην προσωπικότητα του το γεγονός ότι έχει δύο οικογένειες: μια φυσική και μια γυχοκοινωνική (Triseliotis 1997b).

Φυσικοί γονείς

Οι φυσικοί γονείς ή συνήθως η φυσική μητέρα (γιατί πολύ λίγα έγιναν γνωστά για τους πατέρες) είναι το τρίτο μέρος του τριγώνου της υιοθεσίας.

Οι μελέτες των μητέρων που έδωσαν τα παιδιά τους για υιοθεσία πριν από δέκα, είκοσι ή και τριάντα χρόνια αποκαλύπτουν πάμπολλα συναισθήματα στα οποία οι μητέρες έπρεπε να αντεπεξέλθουν περιληπτικά τα ευρήματα υποδηλώνουν ότι αυτές οι μητέρες έχουν δυσκολία να ξεχάσουν την εμπειρία τους αυτή. Το κληροδότημα του παρελθόντος τις ακολουθεί στη ζωή. Προφανώς δεν μπορεί κανείς να διακόψει το παρελθόν μια για πάντα. Οι ερευνητές έχουν επισημάνει στα ερευνητικά δείγματα φυσικών μητέρων αζεπέραστο θυμό, παθολογικό πένθος, ενοχή, συνεχή αναζήτηση στη ζωή ή στα όνειρα και αναμνήσεις που αναβιώνουν με αφορμή επετείων όπως η ημερομηνία γέννησης του παιδιού ή γιορτές Χριστουγέννων (Triseliotis 1994).

Η Παπαγιανακοπούλου - Σπεντζα (1997) αναφέρει ότι από την συνεργασία της με μητέρες στα πλαίσια αναζήτησης των μελών στο «Μητέρα», η παράδοση του παιδιού προς υιοθεσία αποτελεί τραυματική εμπειρία η οποία δεν σβήνει εντελώς. Χαρακτηριστική είναι η φράση μιας μητέρας σε σχέση με το παιδί που έδωσε για υιοθεσία πριν 30 χρόνια «... και έκανα, κάτι που δεν έπρεπε και δεν είχα τίποτα». Η γυναίκα αυτή στη συνέχεια έγινε μάνα και εργάζεται μέχρι σήμερα. Να επαναλαμβάνει άραγε την εμπειρία, κρατώ ένα παιδί που γεννιέται στα χέρια μου και το παραδίδω στη μητέρα που ανήκει; ίσως ποιο ξέρει;

Ενδεικτικά είναι και τα αποτελέσματα της έρευνας της Sue Wells (1993) για το πως αισθάνονται οι φυσικές μητέρες για την υιοθεσία. Έδειξαν ότι οι μάνες, δεν θέλουν να ξεχάσουν τα παιδιά τους και λένε ότι αντί να μειώνεται η σκέψη τους για το παιδί που έδωσαν όλο και αυξάνεται συνεχώς και διερωτούνται για τη ζωή του. Χαρακτηριστικές ήταν οι λέξεις που περιγράφουν τα αισθήματα τους: λύπη, απογοήτευση, ενοχή, θυμός, πικρία και απώλεια. Επίσης η έρευνα αυτή έδειξε ότι οι περισσότερες μητέρες είχαν πολύ συχνά χαμηλή αυτοεκτίμηση έλλειψη εμπιστοσύνης και δυσκολίες στις στενές σχέσεις.

Ο Triseliotis (1994) αναφέρεται στην έρευνα των Wivkler & Keppel (1984) όπου συγκρίθηκαν οι μητέρες που έδωσαν τα παιδιά τους για υιοθεσία με ταιριαστό δείγμα μητέρων που δεν είχαν αυτή την εμπειρία βρέθηκε ότι οι πρώτες είχαν περισσότερες οργανικές και / ή ψυχολογικές δυσκολίες και ήταν ποιο επιρρεπείς στην κατάθλιψη. Τρεις

κυρίως παράγοντες βρέθηκαν να συνδέονται με την μείωση της ψυχολογικής ευημερίας: η απουσία ευκαιριών να μιλήσουν για τα συναισθήματα τους και σχετικά με την εγκατάλειψη του παιδιού, η έλλειψη κοινωνικής υποστήριξης και η «συνεχιζόμενη» αίσθηση της απώλειας του παιδιού.

Η Margaret Konnitzer (1976) αναφέρει ότι οι μητέρες νοσταλγούν και τους λείπουν τα παιδιά που έχουν δώσει για υιοθεσία και ζητούν νέα τους από τα διάφορα ιδρύματα υιοθεσιών. Σε ένα γράμμα που γράφει μια ανύπαντρη μητέρα που έδωσε το παιδί της για υιοθεσία ρωτά «το μωρό είναι ευτυχισμένο; το νοσταλγώ αλλά είμαι ευχαριστημένη που ήταν πολύ μικρή για να με θυμάται και να με νοσταλγεί.»

Οι Κουσίδου - Triseliotis (1989) υποστηρίζουν ότι οι φυσικοί γονείς θα πρέπει να έχουν πληροφόρηση για την εξέλιξη και πρόοδο του παιδιού, εάν επιθυμούν από την οργάνωση που έκανε την υιοθεσία. Επίσης θα πρέπει να έχουν πρόσβαση στα αρχεία, μετά την ενηλικίωση του παιδιού. Ορισμένοι υποστηρίζουν ότι η απώλεια ενός παιδιού μέσω της υιοθεσίας δεν μπορεί να λυθεί, τουλάχιστον μέχρις ότου η φυσική μητέρα απαιτήσει ορισμένες πληροφορίες για την τύχη του παιδιού ή ξαναβρεθεί με το παιδί. Όπως αυτού του είδους οι πληροφορίες είναι σημαντικές γι' όλα τα υιοθετημένα παιδιά έτσι και ορισμένες μητέρες που έχουν δώσει τα παιδιά τους για υιοθεσία καλωσορίζουν τις πληροφορίες που αφορούν τη ζωή του παιδιού καθώς ζητυλίζεται (Triseliotis 1994).

Η Παναγιαννακοπούλου - Σπένταζ (1994) αναφέρει ότι με την όλο και πιο ανοιχτή κοινωνική στάση προς την υιοθεσία, αυξάνονται τα αιτήματα από τις φυσικές μητέρες να τους δοθούν πληροφορίες για τα παιδιά που έδωσαν πριν από πολλά χρόνια. Ζητούν να μάθουν αν είναι καλά, πως είναι η ζωή τους και αν είναι ευτυχημένα. Αφήνουν συνήθως μηνύματα, ότι είναι στη διάθεση των παιδιών τους, αν ποτέ ζητήσουν να τις συναντήσουν.

Το ίδιο και η έρευνα της Sue Wells (1993) έδειξε ότι όλες οι μητέρες δέλουν συγκεκριμένες πληροφορίες για τα παιδιά τους και είναι ο πιο σημαντικός παράγοντας που τις επηρεάζει μετά την εγκατάλειψη. Θέλουν να έχουν φωτογραφίες και αναφορά για το πως και που ζει το παιδί.

Τέλος η έρευνα της έδειξε ότι οι φυσικοί γονείς νοιώθουν την ανάγκη να επιδιορθώσουν ότι έγινε. Ένας τρόπος είναι να δώσουν προσωπικές πληροφορίες για το χαμένο παιδί τους κάτι το οποίο πιστεύουν, ότι θα τους προσφέρει «ειρήνη στο μυαλό» κάτι που θέλουν τόσο πολύ οι φυσικές μάνες.

(4) Αναζήτηση ριζών και Επανασύνδεση

Οι αλλαγές αξιών και στάσεων απέναντι στη σεξουαλικότητα, η απάλυνση του κοινωνικού στίγματος, οι διάφορες θεωρίες που αναπτύχθηκαν και έδιναν έμφαση στη σπουδαιότητα της βιολογικής προέλευσης και βιολογικής συνέχειας για την διαμόρφωση της

ταυτότητας των ατόμων και τέλος οι διάφορες κινήσεις για διεκδίκηση ίσων δικαιωμάτων από μειονότητες σε διάφορες χώρες συνέβαλαν στο να έρθουν στην επιφάνεια και να προβληθούν οι ανάγκες των υιοθετημένων ατόμων και των βιολογικών γονέων για πληροφόρηση και επικοινωνία μεταξύ τους (Παπαγιανακοπούλου Σπεντζα 1997).

Στην Ελλάδα από το 1996 υπάρχει νόμος ο οποίος αναφέρει ότι το παιδί έχει μετά την ενηλικίωση του το δικαίωμα να πληροφορείται πλήρως από τους θετούς γονείς και από κάθε αρμόδια αρχή τα στοιχεία των φυσικών γονέων του. (Εφημερίδα της Κυβερνήσεων, άρθρο 1559, 1996).

Η Πανοπούλου - Μαράτου (1983) στην εισήγηση της στο σεμινάριο «το παιδί και οι γονείς σε ειδικές ψυχοκοινωνικές συνθήκες» αναφέρει ότι η αναζήτηση ριζών είναι μια φυλογενετική ανάγκη, κοινή σε όλο το ανθρώπινο είδος. Βιολογικά αλλά και ψυχολογικά ο κάθε άνθρωπος υπάρχει γιατί γεννήθηκε από δύο ανθρώπους και γιατί μπορεί να αναπαράγει ο ίδιος το είδος με τεκνοποίηση.

Στην υιοθεσία η ψυχολογική ανθρώπινη ύπαρξη απειλείται γιατί και τα δύο σημεία του αξιώματος «υπάρχω σαν συνέχεια των γονιών μου και μπορώ να αναπαράγω τον εαυτό μου» δεν ικανοποιούνται σε δύο τουλάχιστον μέλη της οικογένειας. Οι θετοί γονείς δεν τεκνοποιούν και το θετό παιδί δεν ξέρει το γεννήτορά του. Γι' αυτό κάθε υιοθεσία έχει αυτό το θέμα να αντιμετωπίσει και κάποια στιγμή το θετό παιδί και οι θετοί γονείς το αντιλαμβάνονται. Και τα δύο μέρη θα πρέπει να το

αντιμετωπίσουν από κοινού και αυτό γίνεται συνήθως τη στιγμή που το παιδί θα αναζητήσει τους βιολογικούς του γονείς. Η αναζήτηση μπορεί να πάρει δύο μορφές: την απλή ανάγκη για πληροφόρηση ή την ανάγκη για ενεργή αναζήτηση του συγκεκριμένου προσώπου. Όποια μορφή και αν πάρει είναι μια φυσιολογική ανάγκη και πρέπει να δοθεί στο θετό παιδί η δυνατότητα να βιώσει την εμπειρία της αναζήτησης ριζών κατά τον καλύτερο δυνατό τρόπο.

Ο Triseliotis (1997b) αναφέρει ότι οι μελέτες του έχουν δείξει ότι η μυστικότητα και η έλλειψη πληροφόρησης αυξάνουν την περιέργεια για αναζήτηση πληροφοριών ή για συνάντηση με τους φυσικούς γονείς. Το ίδιο αναφέρει και η Καλούτση - Ταυλαρίδου (1970) συγκεκριμένα η έρευνα της έδειξε ότι όσα λιγότερα γνωρίζουν οι άνθρωποι τόσο πιο πιθανό είναι να ξεκινήσουν μια αναζήτηση για να ικανοποιήσουν την περιέργειά τους.

Οι Triseliotis - Κουσίδου (1989) αναφέρουν ότι κάθε φορά που δίνεται δημοσιότητα από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης ο αριθμός αυτών που ξεκινούν την αναζήτηση αυξάνεται. Η δημοσιότητα δηλαδή μπορεί να οξύνει το ενδιαφέρον ή να δημιουργήσει περιέργεια σε θετά άτομα τα οποία προηγουμένως δεν σκέπτονταν την αναζήτηση. Μερικοί μπορεί να αισθάνονται «διαφορετικοί» εάν δεν αναζητήσουν τις ρίζες τους όταν όλοι οι άλλοι φαίνεται να το επιδιώκουν.

Μια ακόμη, σαφής τάση που αναδύθηκε από τις μελέτες τους ήταν ότι όσο πιο αρνητικές ήσαν οι σχέσεις του θετού ατόμου με την θετή

οικογένεια, τόσο περισσότερο έμαχνε όχι μόνο για πληροφόρηση αλλά και για επανασύνδεση με τους φυσικούς γονείς.

Η Μαγκανιώτου (1983) αναφέρει ότι η πιο συνηθισμένη κρίση που φάνηκε να έχει ισχυρή επίδραση στην αναζήτηση είναι ο θάνατος του ενός ή και των δύο γονέων. Επίσης φυσιολογικές κρίσεις όπως είναι ο γάμος, η εγκυμοσύνη, η γέννηση του πρώτου παιδιού, φαίνεται να προκαλούν την περιέργεια σε μερικούς και την επιθυμία να διερευνήσουν την καταγωγή τους («Το παιδί και οι νέοι γονείς σε ειδικές ψυχοκοινωνικές συνθήκες», πρακτικά σεμιναρίου 1983).

Η περιέργεια αναφέρει ο Triseliotis (1997) είναι «ίδιον» του ανθρώπου και αρκετά υιοθετημένα άτομα, παρόλο που έχουν πληροφορηθεί εξακολουθούν να νοιώθουν την ανάγκη της αναζήτησης. Είναι η ανάγκη τους για να συμπληρώσουν αυτό «το κομματάκι που λείπει» και στοχεύει στην ολοκλήρωση της ταυτότητας του.

Η Κουσίδου (1990) αναφέρει ότι δεν ζητούν όλα τα παιδιά πληροφόρηση ή συνάντηση με τους βιολογικούς γονείς, ακόμα και όταν νοιώθουν μέσα τους την ανάγκη. Πολλά παιδιά διστάζουν να προχωρήσουν για να μην στεναχωρήσουν τους θετούς γονείς, επειδή νοιώθουν ότι είναι κλειστοί σε αυτό το θέμα. Μερικά παιδιά αρνούνται την πληροφόρηση. Άλλα δεν τολμούν να προχωρήσουν σε αναζήτηση διότι φοβούνται να αντιμετωπίσουν μια πραγματικότητα που μπορεί να μην είναι ευχάριστη ή μπορεί να είναι διαφορετική από αυτή που φαντάστηκαν.

Σε περιπτώσεις επανασύνδεσης ο Triseliotis (1997b) αναφέρει ότι από τις περιορισμένες μελέτες του σε αυτό τον τομέα η επανασύνδεση έχει συνήδως τις ακόλουθες εξελίξεις:

- Σε μερικές περιπτώσεις η επικοινωνία θετού παιδιού - φυσικών γονέων εξελίσσεται σε στενούς δεσμούς όχι εις βάρος της θετής οικογένειας, εκτός αν η θετή οικογένεια έχει πεθάνει ή οι σχέσεις ήταν πολύ αρνητικές.
- Η επικοινωνία φθίνει και χάνεται το ενδιαφέρον μετά από μια, δύο ή 5-6 συναντήσεις. Κάποτε αναζωογονείται αλλά και πάλι ατονεί.
- Μόνο το ένα από τα δύο πρόσωπα επιθυμεί τη συνέχιση της επικοινωνίας.

Τα αποτελέσματα στις περιπτώσεις που υπήρξε συνάντηση με τους φυσικούς γονείς θα μπορούσαν να χαρακτηρισθούν γενικά θετικά. Ακόμη και στις περιπτώσεις όπου οι φυσικοί γονείς δεν ανταποκρίθηκαν με ευαισθησία στις ανάγκες των παιδιών, υπήρξε μια θετική εμπειρία για τα παιδιά. Το πρόβλημα δημιουργείται κυρίως όταν η φυσική μητέρα αρνείται να συναντήσει το παιδί, το οποίο βιώνει μια δεύτερη εγκατάλειψη. (Κουσίδου 1990).

Σύμφωνα με την Παπαγιαννοπούλου - Σπέντζα (1997) τα υιοθετημένα άτομα με το να γνωρίσουν τους ανθρώπους που τα έφεραν στον κόσμο, αποκτούν πληρέστερη αίσθηση της βιολογικής τους συνέχειας. Γνωρίζοντας τις πραγματικές διαστάσεις των φυσικών γονέων τους, τα

όρια τους, τις δυνατότητες τους, τις δυσκολίες τους και την πορεία της ζωής μπορούν να κατανοήσουν καλύτερα τις συνθήκες και τους λόγους της υιοθεσίας τους. Απελευθερώνονται και μπορούν να ανακαλύψουν τα δικά τους όρια και να προσδιορίσουν την δική τους πορεία. Επίσης, οι φόβοι των δετών γονέων ότι το παιδί τους θα τους εγκαταλείψει αποδεικνύονται αβάσιμοι. Σχεδόν όλα τα υιοθετημένα έρχονται πιο κοντά στους δετούς γονείς, ιδιαίτερα όταν τους έχουν στηρίξει στην προσπάθειά τους αυτή. Απελευθερώνονται από το άγχος και το φόβο και είναι ευχαριστημένοι που το παιδί τους δεν ασχολείται πλέον με το θέμα της υιοθεσίας του και κατά τον ίδιο τρόπο. Η επανασύνδεση συντελεί στην αποδοχή και κατανόηση της φυσικής μητέρας από τους δετούς γονείς και αντίστροφα.

Τέλος, η επανασύνδεση δίνει και την ευκαιρία στους φυσικούς γονείς να αμβλύνουν τις ενοχές τους για την απόφαση τους να αποχωριστούν το παιδί και να ανακουφίσουν το οδυνηρό αίσθημα της απώλειας που βίωσαν με την υιοθεσία του (Πέτσα Ειρήνη 1997). Η φυσική μητέρα αναφέρει η Παναγιαννακοπούλου - Σπέντζα (1997) με το να καταικήσει τους φόβους της, να μιλήσει με το παιδί της, να δει ότι δεν είναι θυμωμένο μαζί της και ότι είναι καλά, ανακτή την αυτοεκτίμηση της και συνήθως βρίσκει το θάρρος να μοιραστεί το μυστικό με τα άλλα παιδιά της αν έχει ή με άλλα μέλη της οικογένειά της, αδέρφια κ.τ.λ. ακόμα και με τον άνδρα της.

Ο ρόλος του Κ.Λ. που ασχολείται με περιπτώσεις αναζήτησης ριζών και επανασύνδεσης υιοθετημένων ατόμων με τους φυσικούς τους γονείς είναι πολύπλευρος και σύνθετος. Είναι ο διαμεσολαβητής, ο διασυνδεδετικός κρίκος μεταξύ του παρελθόντος και του παρόντος των ατόμων που εμπλέκονται στην διαδικασία της αναζήτησης των ριζών. Καλείται να κινήσει τα «νήματα» με εξαιρετικά λεπτούς χειρισμούς, σεβόμενος τις ιδιαιτερότητες, τις επιθυμίες, τις ανάγκες και την προσωπική ιστορία των προσώπων που εξυπηρετεί.

Η διαδικασία της αναζήτησης των ριζών είναι έντονα συναισθηματικά φορτισμένη για όλα τα μέρη: θετά παιδιά, θετούς γονείς και βιολογικούς γονείς. Ο ειδικός που θα ασχοληθεί με αυτήν θα πρέπει να είναι ιδιαίτερα ευαισθητοποιημένος. Έτσι ώστε να μπορεί σε κάθε στάδιο της διαδικασίας αυτής να διακρίνει τις ειδικές ανάγκες και τις διαφοροποιήσεις και των τριών μερών. Να γνωρίζει την αξία και την σημασία της έννοιας της «ταυτότητας» για κάθε ανθρωπίνη ύπαρξη και ποια είναι η μέχρι τώρα παρέα και η προσωπική ιστορικά των τριών συμβαλλόμενων μερών (Πέτσα Ειρήνη 1997).

Στην περίπτωση που το θετό παιδί ζητά να δει την φυσική του μητέρα κατ' αρχήν ο Κ.Λ. πρέπει εξετάζοντας την σημερινή οικογενειακή του κατάσταση να εξετάσει τα κίνητρα του θετού παιδιού. Το πως και σε ποιο βαθμό συνειδητοποιούν τα άτομα τα κίνητρα τους για αναζήτηση των βιολογικών τους γονέων βοηθά σημαντικά τον κοινωνικό λειτουργό στο να σχηματίσει μια εικόνα για την προσωπικότητα των ατόμων, τις

ανάγκες και τις προσδοκίες τους από την επικοινωνία με τους φυσικούς τους γονείς («το παιδί και οι γονείς του σε ειδικές ψυχοκοινωνικές συνθήκες», πρακτικά σεμιναρίου 1983).

Έπειτα οι φυσικοί γονείς ή φυσική μητέρα θα πρέπει να αναζητηθούν με διακριτικότητα για να μην δημιουργηθούν προβλήματα στη ζωή τους. Μερικές μητέρες δεν θέλουν να συναντήσουν τα παιδιά τους για πολλούς και διάφορους λόγους. Η ύπαρξη του θετού παιδιού για πολλές απειλεί τη ζωή που έχουν φτιάξει μετέπειτα. Το παιδί που έδωσαν για υιοθεσία για πολλές είναι το σκοτεινό μυστικό της ζωής που το έκρυψαν επιμελώς από το σύζυγο και από τα παιδιά που απέκτησαν μαζί του. Μια αποκάλυψη είναι δυνατό να αντιμετωπιστεί με κατανόηση και υποστήριξη, υπάρχει όμως και ο κίνδυνος να νοιώσει ο άνδρας ότι παντρεύτηκε βασιζόμενος σε γεύτικες εντυπώσεις και ότι οι δύο τους έχουν φτιάξει την ζωή τους πάνω σε ένα γέμα. Επίσης και τα παιδιά μπορεί να αντιδράσουν είτε με ζήλια, είτε με συμπάθεια για το θετό παιδί, καταδικάζοντας τη μητέρα τους για γυγχρότητα για το ότι μπόρεσε να αφήσει να της πάρουν από κοντά της ένα παιδί (Μαρτενσεν - Λαρσεν Σεριγκ, 1989).

Ο επαγγελματίας σ' αυτές τις περιπτώσεις βρίσκεται ανάμεσα στις αλληλοσυγκρουόμενες επιθυμίες και δικαιώματα των δύο μερών. Πρέπει να σεβαστεί το δικαίωμα και την ανάγκη του παιδιού που αναζητά τις ρίζες του και από την άλλη μεριά να κατανοήσει τη στάση της

βιολογικής μητέρας, να λάβει υπ' όψη του τους φόβους της και τη δύσκολη συναισθηματική της κατάσταση.

Στους φυσικούς γονείς ή στη φυσική μητέρα, παρέχεται, από τον Κ.Λ. υποστηρικτική βοήθεια, όπου τους δίνεται η δυνατότητα να αποφασίσουν αν θα δουν ή όχι το παιδί (Πέτσα Ειρήνη 1997).

Στην αξιολόγηση της περιπτώσεως είναι πολύ πιθανό ο κοινωνικός λειτουργός να χρειαστεί τη συνεργασία ψυχολόγου ή ψυχιάτρου, ώστε από κοινού να μεθοδευτεί ο καλύτερος τρόπος για να βοηθήσει το κάθε παιδί που απευθύνεται στην οργάνωση με συγκεκριμένο το αίτημα συνάντησης με το φυσικό του γονέα και να ενημερωθεί για τις πιθανές του απογοητεύσεις. (Άρνηση του φυσικού γονέα για συνάντηση ή αποτυχία των προσπαθειών για εξεύρεση των φυσικών γονέων ή ακόμα διάγνωση της εικόνας που έχει είδη σχηματίσει). (Κέντρο βρεφών «Η μητέρα», «Το παιδί και οι γονείς του σε ειδικές ψυχοκοινωνικές συνθήκες» πρακτικά σεμιναρίου 1983).

Σε περίπτωση που η φυσική μητέρα αναζητά το παιδί της που έδωσε για υιοθεσία στο παρελθόν, ο κοινωνικός λειτουργός μπορεί να αντιμετωπίσει πρόβλημα με τους δετούς γονείς, που η στάση τους είναι αρνητική για την ενδεχόμενη επικοινωνία του παιδιού με την βιολογική του μητέρα. Η συνεργασία τους με την οργάνωση θα τους δώσει την ευκαιρία να συζητήσουν τις ανησυχίες και να σιγουρευτούν ότι αυτή η επικοινωνία δεν τους απειλεί και ότι το παιδί δεν θα πάγει να τους αγαπά.

Η επιτυχής ή ανεπιτυχής έκβαση αυτών των περιπτώσεων αναζήτησης εξαρτάται εν μέρει από τους κατάλληλους κάθε φορά χειρισμούς του επαγγελματία που καλείται να ευαισθητοποιήσει όλες τις πλευρές υιοθετημένα άτομα, φυσικούς και δετούς γονείς. Έτσι ώστε να συνειδητοποιήσουν τις ανάγκες, τις επιθυμίες και τις προσδοκίες τους αλλά και να κατανοήσουν και να αποδεχτούν τις ανάγκες, τις επιθυμίες και προσδοκίες των άλλων αντίστροφα (Πέτσα Ειρήνη 1997).

Κλείνοντας αυτή την ενότητα αξίζει να αναφερθούν οι πιο κάτω περιπτώσεις υιοθετημένων ατόμων που αναφέρει ο Prue Chennells (1987) στο βιβλίο του «Explaining aduption to your adopted child».

«Έχω φτάσει σε ένα σημείο όπου πρέπει οπωσδήποτε να ξέρω την αλήθεια για τις ρίζες μου. Δεν ένιωσα αυτή την ανάγκη μέχρι που απέκτησα το πρώτο μου παιδί. Όταν αντίκρισα το γιο μου για πρώτη φορά έκλαμα, με λυγμούς γιατί ήταν ο πρώτος άνθρωπος που έβλεπα και με τον οποίο είχα πραγματική σχέση. Ήταν πολύ δυνατή εμπειρία, ένα σοκ. Σας το λέω για να μην νομίζετε ότι είναι κρίση ταυτότητας ενός εφήβου. Μια μεγάλη μερίδα ανθρώπων όπως εγώ βρίσκονται στα 30 και τα 40 τους. Δεν χρειαζόμουν καινούργια μητέρα, έχω μία μητέρα υπέροχη. Δεν χρειάζομαι καινούργια οικογένεια, η δική μου είναι η καλύτερη που υπάρχει. Ποτέ όμως και το ξέρω δεν θα βρω τη ζεστή σχέση που έχω φτιάξει με το μυαλό μου. Τι ζητάω τότε; Εσείς που δεν είστε υιοθετημένοι δεν μπορείτε να ξέρετε πως είναι να έχεις αποκλειστεί από την ιστορία μιας οικογένειας»

«Όπως και πολλοί άλλοι υιοθετημένοι θα συμφωνήσουν ότι η ανάγκη για την αλήθεια και την ταυτότητα γίνεται βαθύτερη με τα χρόνια. Η περιέργεια αυτή κυμαίνεται ανάμεσα στο «Δεν με ήδελαν τότε, γιατί να με δέλουν τώρα» και «είναι μια ευκαιρία που θα πρέπει να χάσω». Κατά περιόδους στη ζωή μου σκέφτηκα την όλη κατάσταση πολύ ιδιαίτερα, όταν έγινα εικοσιενός ετών. Τελικά, πέρσι με τα τέσσερα παιδιά μας στην εφηβεία, ένιωσα πως ο άντρας μου και εγώ θα μπορούσαμε να περάσουμε λίγο από τον ελεύθερο χρόνο γάχνοντας. Παρ'όλα αυτά έγινε καθημερινή ασχολία. Όλη η οικογένεια μου με υποστήριξε σε αυτό μου το εγχείρημα και είμαι σίγουρη ότι δεν θα τα κατάφερνα χωρίς την υποστήριξη τους. Ένα πράγμα για το οποίο μετανιώνω πραγματικά είναι που δεν μπόρεσα να το εκμυστηρευτώ στην δετή μου μητέρα. Όλα αυτά τα χρόνια σε όλες τις ερωτήσεις μου αντιδρούσε με δάκρυα και φανερό δυσφορία, ένιωσα λοιπόν ότι δεν θα ήταν ευγενικό να της πω οτιδήποτε, τώρα, φυσικά νιώθω ενοχές».

(5) Η αξία της ανοιχτής υιοθεσίας

Η ανοιχτή υιοθεσία αναφέρεται ως επι το πλείστον σε υιοθεσίες βρεφών όπου ο φυσικός γονέας συμμετέχει ενεργά με το να ενημερωθεί, να επιλέξει τους δετούς γονείς για το παιδί του, από ένα μικρό αριθμό υποψηφίων δετών γονέων. Υπάρχουν αρκετές παραλλαγές αυτής της διαδικασίας που εξαρτώνται από την κοινωνική οργάνωση και τις επιθυμίες και προτιμήσεις των μερών που συμμετέχουν.

Η ανοιχτή υιοθεσία, πιστεύεται ότι θα βοηθήσει τα υιοθετημένα άτομα να αισθάνονται πιο ικανοποιημένα με την ζωή τους και γενικά θα προάγει την ταυτότητα τους καθώς και την εικόνα και έννοια που έχουν για τον εαυτό τους. Σαν αποτέλεσμα θα συμβάλλει επίσης σε σημαντική μείωση συναισθηματικών δυσκολιών και προβλημάτων συμπεριφοράς που έχουν βρεθεί σε μελέτες υιοθετημένων και που αποδίδονται στην μυστικότητα που περιβάλλει την υιοθεσία.

Η διαφάνεια που προσφέρει η ανοιχτή υιοθεσία, οδηγεί σε μια πιο σταθερή και ασφαλή αντίληψη του εαυτού. Κατ' αρχήν, συναντώντας τους βιολογικούς γονείς, οι δετοί γονείς, αποκτούν άμεση πληροφόρηση γι' αυτούς, για τα ενδιαφέροντα τους, το παρελθόν τους κτλ, την οποία θα περάσουν στο παιδί και συνειδητοποιούν την δυνατότητα να συνεχισθεί η επικοινωνία. Η δυνατότητα συνεχούς ή περιοδικής επαφής πρέπει να δίνει στο παιδί την ευκαιρία να έχει οπτική εικόνα των φυσικών γονέων και να μπορεί να ρωτήσει γι' αυτούς και για τους λόγους που το έδωσαν για υιοθεσία.

Η αναπτυσσόμενη προσωπικότητα του παιδιού θα στηριχθεί εξ' αρχής στην έννοια δύο οικογενειών. Με την ανοιχτή υιοθεσία, αποφεύγονται οι ξαφνικές αποκαλύψεις και οι τάσεις για απόκρυψη και διαστρέβλωση. Ίσως το πιο σημαντικό είναι ότι τα συναισθήματα απόρριψης εξαφανίζονται ή περιορίζονται (Triseliotis 1991).

Υποστηρίζεται επίσης ότι η ανοιχτή υιοθεσία, που προσφέρει στη φυσική μητέρα την ευκαιρία να επιλέξει τους δετούς γονείς και ακόμα

και να έχει συνεχιζόμενη επαφή, της δίνει δύναμη προσφέροντας της επιλογή και το συναίσθημα ότι συμμετέχει και ελέγχει την κατάσταση. Επιπλέον, ο αλτρουισμός που συνεπάγεται η προσφορά του βρέφους μπορεί να βοηθήσει στη μείωση των πιθανόν συναισθημάτων ενοχής. Για παράδειγμα σε ορισμένες χώρες οι συγγενείς που προσφέρουν το παιδί σε μια αδελφή ή ένα αδελφό δεν το θεωρούν ως μια χειρονομία που θα πρέπει να δημιουργεί ενοχές, γιατί η κοινωνία όχι μόνο δεν τη βλέπει έτσι, αλλά αντιθέτως την υποστηρίζει. Η ανοιχτή υιοθεσία μπορεί να επιφέρει μια παρόμοια αλλαγή στάσεων και στην υιοθεσία μεταξύ μη συγγενών. Οι συναισθηματικές επιπτώσεις μιας εμπειρίας εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από το πολιτισμικό πλαίσιο που την περιβάλλει. Η ανοιχτή υιοθεσία μπορεί τελικά να επιφέρει αλλαγές στη στάση της κοινωνίας προς τις μητέρες που δίνουν το παιδί τους για υιοθεσία, η οποία δεν θα δημιουργεί ντροπή, τύψεις και ενοχή (Triseliotis 1994).

Η συμμετοχή της μητέρας από την αρχή της διαδικασίας στην επιλογή των δετών γονιών, η δυνατότητα συνεχιζόμενης επαφής και η βεβαιότητα ότι φροντίζουν καλά το παιδί της θα πρέπει να βοηθήσουν στο να μετριασθούν όλες οι αρνητικές καταστάσεις που έχουν επισημανθεί από τις διάφορες μελέτες (Triseliotis 1996).

Μερικές φορές υποστηρίζεται ότι οι θετοί γονείς είναι εκείνοι που έχουν τα λιγότερα να κερδίσουν από την πρακτική της ανοιχτής υιοθεσίας (Triseliotis 1991).

Η ανοιχτή υιοθεσία θεωρητικά θα πρέπει να διευκολύνει τους δετούς γονείς στο να αναγνωρίσουν τη διαφορά (δηλαδή ότι είναι οι ψυχολογικοί και όχι οι βιολογικοί γονείς) και να συνειδητοποιήσουν την πραγματικότητα των φυσικών γονέων. Θα πρέπει επίσης να διευκολύνει την επούλωση πιθανών συναισθημάτων απώλειας που συνδέονται με τη στειρότητα, όταν υπάρχει. Μερικοί υποψήφιοι δετοί γονείς έχουν την εμπειρία της απώλειας παιδιού από θάνατο, της γέννησης νεκρού παιδιού ή αποβολής. Οι εμπειρίες αυτές πρέπει να τους βοηθήσουν να καταλάβουν πιο εύκολα τα συναισθήματα, τη δέση και την κατάσταση των γονιών που αποφασίζουν να δώσουν το παιδί τους, διαμορφώνοντας έτσι μία δετική στάση προς τους φυσικούς γονείς (Triseliotis 1991). Από την άλλη μεριά θα μπορούσε φυσικά να υποστηρίξει κανείς ότι η συνεχιζόμενη επαφή μπορεί να εμποδίσει την διεργασία επούλωσης και να υπονομεύσει την γονεϊκή λειτουργία τους. Μερικοί δετοί γονείς ανησυχούν μήπως το παιδί δεν μπορέσει να κάνει δεσμό με τους ψυχολογικούς γονείς όσο βρίσκεται σε επαφή με τους βιολογικούς του γονείς. Υπάρχουν όμως ενδείξεις ότι τα παιδιά μπορούν να ξεχωρίσουν τα διαφορετικά είδη των σχέσεων και η επαφή δεν θα πρέπει απαραίτητα να δημιουργεί ιδιαίτερα προβλήματα (Triseliotis 1994).

Είναι ευνόητο, ότι και οι δετοί γονείς θα έχουν επίσης πολλούς φόβους ανεξάρτητα από το πόσο καλά έχουν προετοιμαστεί. Μεταξύ αυτών είναι και οι φόβοι απόρριψης αρχικά από την κοινωνική οργάνωση και μετά από την φυσική μητέρα. Μπορεί επίσης να βιώνουν

εντάσεις που πηγάζουν από τη γνώση· ότι συναγωνίζονται με πολλούς ανθρώπους που ενδιαφέρονται να υιοθετήσουν και όταν τελικά επιτύχουν, να ανησυχούν για την πιθανή μελλοντική σχέση, με την μητέρα του παιδιού (Triseliotis 1991).

Επιστρέφοντας στο ερώτημα του κατά πόσο ένα παιδί μπορεί να κάνει δεσμό όταν έχει να αντιμετωπίσει δύο πιθανά ζευγάρια γονιών, το ερώτημα, αυτό μπορεί τώρα να αντιστραφεί σε σχέση με την υιοθετούσα οικογένεια. Δηλαδή μπορούν οι ψυχολογικοί γονείς να εκπληρώσουν με επιτυχία τον γονεϊκό τους ρόλο αν δεν αισθάνονται ότι έχουν τον απόλυτο έλεγχο; Μπορεί μερικοί να υποστηρίξουν ότι η έννοια του πλήρους ελέγχου είναι μια εγωιστική μορφή γονεϊκότητας. Από την άλλη μεριά αυτή η πρώτη επαφή στους φυσικούς γονείς μπορεί να εκληφθεί από τους δετούς γονείς ως παρέμβαση ή απειλή παρέμβασης. Αυτό θα μπορούσε να έχει αρνητικές επιδράσεις όπως να υπονομεύσει το ρόλο των δετών γονιών και την αίσθηση ασφάλειας και τελικά και την ποιότητα των σχέσεων με το παιδί. Οι μελέτες στο Εδιμβούργου δείχνουν ότι ο έλεγχος της κατάστασης και η αίσθηση της ασφάλειας που προέρχεται από την νομική κατοχύρωση είναι απαραίτητα στοιχεία για το ρόλο του γονέα. Η ασφάλεια αυτή θα πρέπει να προέρχεται κυρίως από τη γνώση ότι νομικά το παιδί ανήκει στη δετή οικογένεια και οι δετοί γονείς θα πρέπει να είναι σε θέση να ρυθμίζουν τις πιθανές επαφές. Όπως βρέθηκε και τα παιδιά έχουν την ανάγκη να νοιώσουν την ασφάλεια που τους παρέχει η νομοθεσία περί υιοθεσίας (Triseliotis 1994).

Ο Triseliotis (1991) αναφέρει ότι αν και υπάρχουν πολλά για να μάθουμε, η ανοιχτή υιοθεσία είναι αναπόφευκτη σε μια κοινωνία η οποία γίνεται όλο και πιο ανοιχτή και ευαισθητοποιημένη στις ανάγκες όλων των μερών που εμπλέκονται σε μια υιοθεσία. Με την ανοιχτή υιοθεσία αναμένεται να περιορισθούν μερικά προβλήματα παρά προηγουμένως, με το κλειστό σύστημα υιοθεσίας που αντιμετώπιζαν οι υιοθετημένοι και οι φυσικοί γονείς. Δεν είναι όμως γνωστό κατά πόσο μη αναμενόμενα θέματα θα προκύψουν.

Z. Ο ρόλος του κοινωνικού λειτουργού

Σε προηγούμενες ενότητες έχουν αναπτυχθεί το έργο του Κ.Λ. θεωρήθηκε αναγκαίο να γίνει μια συνοπτική αναφορά για το ρόλο του και σε αυτή την ενότητα.

Ο κοινωνικός λειτουργός που ασχολείται με την υιοθεσία έχει να επιτελέσει ένα δύσκολο και πολύπλευρο έργο. Παίζει κεντρικό ρόλο πριν, στη διάρκεια και μετά την ολοκλήρωση της διαδικασίας. Κεντρικός στόχος είναι η διασφάλιση των ουσιαστικών συμφερόντων του παιδιού.

- Κατ' αρχήν συνεργάζεται με τους φυσικούς γονείς. Έτσι ώστε να μάθει τις πραγματικές τους επιθυμίες και τα συναισθήματα τους, για το παιδί και για την προτεινόμενη λύση της υιοθεσίας. Βοηθούνται να καταλάβουν την σημασία της υιοθεσίας και να αποφασίσουν αν πράγματι θέλουν να αποχωρισθούν οριστικά και αμετάκλητα το παιδί τους. Το ίδιο ισχύει και για την άγαμη μητέρα την οποία βοηθά να

λύσει πολλές από τις συγκρούσεις της και να δει αντικειμενικά την κατάσταση της, έτσι ώστε να πάρει την σωστή απόφαση. Επίσης ο Κ.Λ. συνεργάζεται με τον πατέρα αν το επιθυμεί η άγαμη μητέρα και αν η συνεργασία αυτή είναι επωφελής για το παιδί (Σταδόπουλου 1996).

- Αναλαμβάνει την οικογενειακή μελέτη των υποψηφίων γονέων και την προετοιμασία τους για την υιοθεσία. Διεξάγει μια σειρά, συνεντεύξεων μαζί και χωριστά με τους αιτούντες, πραγματοποιεί επισκέψεις στο σπίτι, συνεργάζεται με το συγγενικό και φιλικό περιβάλλον. Οι υποψήφιοι γονείς βοηθούνται να εκφράσουν τους φόβους και τις ανησυχίες τους, να αντιληφθούν τι θέλουν και να επιδιώκουν με την υιοθεσία. Συγχρόνως ο κοινωνικός λειτουργός διερευνά και μελετά εάν υφίστανται οι απαραίτητες προϋποθέσεις για την υιοθεσία.
- Με βάση την οικογενειακή ή κοινωνική μελέτη ο κοινωνικός λειτουργός πρέπει να καταλήξει σε μια αξιολογητική πρόταση για το ζευγάρι, για την ετοιμότητα τους να υιοθετήσουν και σε περίπτωση θετικής πρότασης για τον τύπο του παιδιού θα μπορούσαν να αναλάβουν επιτυχώς σαν θετοί γονείς.
- Η εργασία με το παιδί αφορά τόσο το παρελθόν του όσο και το μέλλον. Ο κοινωνικός λειτουργός βοηθάει το παιδί να καταλάβει τι του έχει συμβεί και τι θα του συμβεί. Το προετοιμάζει για την

προσαρμογή του στο νέο περιβάλλον και μεριμνά για την σταδιακή του ένταξη (Κουσίδου - Triseliotis 1989).

- Συνεργάζεται με τους υπουγήφιους γονείς και τα υπόλοιπα μέλη της οικογένειας ώστε να κάνει το σωστό συνδυασμό: το κατάλληλο παιδί για την κατάλληλη οικογένεια (Σταδόπουλου 1996)
- Συνεργάζεται με τους απορριπτόμενους υπουγήφιους γονείς για τη δυνατό καλύτερη αντιμετώπιση των προβλημάτων που προκύπτουν από την απόρριψη της αίτησης (Κουσίδου, Triseliotis 1989).
- Η συνεργασία του κοινωνικού λειτουργού και των δετών γονέων πάνω στα ειδικά θέματα της υιοθεσίας συνεχίζεται και μετά την υιοθεσία. Παρέχει συμβουλευτική υποστήριξη στους δετούς γονείς που τυχόν αντιμετωπίζουν δυσκολίες στην προσαρμογή ή στις σχέσεις τους με το παιδί ή δυσκολίες στο θέμα της ενημέρωσης και μεταβίβασης πληροφοριών για το ιστορικό του ή για άλλες ανησυχίες ή φόβους τους (Triseliotis 1994)
- Παρέχει βοήθεια στους φυσικούς γονείς ή φυσική μητέρα για να επεξεργαστούν και να λύσουν τα μακροχρόνια συναισθήματα που συνδέονται με την εγκατάλειψη του παιδιού τους. Επίσης τους παρέχεται βοήθεια όταν ζητούν πληροφορίες για το παιδί τους ή συνάντηση μαζί του.(Triseliotis 1994)
- Συνεργάζεται με τους υιοθετημένους εφήβους και ενήλικες που αναζητούν πληροφορίες για το ιστορικό και τις ρίζες τους ή ζητούν

βοήθεια για συνάντηση με την φυσική οικογένεια. Οι κοινωνικοί λειτουργοί σε αυτές τις περιπτώσεις βρίσκουν όλα τα διαθέσιμα στοιχεία για το παρελθόν και τα μοιράζονται με τον υιοθετημένο. Επίσης είναι έτοιμοι να ενεργήσουν σαν μεσάζοντες μεταξύ του υιοθετημένου και των φυσικών γονέων (Triseliotis - Κουσίδου 1989)

- Ο ρόλος του κοινωνικού λειτουργού στις περιπτώσεις επανασύνδεσης είναι ιδιαίτερα λεπτός και απαιτεί προσεκτικό χειρισμό (Καλουτσή-Ταυλαρίδου 1973). Είναι ο διαμεσολαβητής, ο διασυνδετικός κρίκος μεταξύ του παρελθόντος και του παρόντος των ατόμων που εμπλέκονται στην διαδικασία. Καλείται να ευαισθητοποιήσει όλες τις πλευρές υιοθετημένα άτομα, φυσικούς και δετούς γονείς, έτσι ώστε να συνειδητοποιήσουν τις ανάγκες, τις επιθυμίες και τις προσδοκίες τους αλλά και να κατανοήσουν και να αποδεχτούν τις ανάγκες, τις επιθυμίες και τις προσδοκίες των άλλων αντίστοιχα (Πέτσα Ειρήνη 1997).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙΙ

ΤΟ ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΟΥ ΘΕΣΜΟΥ ΤΗΣ ΥΙΟΘΕΣΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Μέχρι το 1966 δεν υπήρχε στην Ελλάδα χωριστά νομοθεσία για τις υιοθεσίες ανηλίκων. Όλες οι υιοθεσίες ανηλίκων και ενηλίκων ρυθμιζόνταν από τις ίδιες διατάξεις του ισχύοντος τότε οικογενειακού δικαίου, άρθρα 1568 έως 1588, και αποτελούσαν ουσιαστικά ιδιωτική υπόθεση και διακανονισμό μεταξύ των ενδιαφερομένων να υιοθετήσουν και του υιοθετούμενου ή των γονέων ή του επιτρόπου του. Το 1966 γυφίσθηκε για πρώτη φορά νόμος για την υιοθεσία ανηλίκων μέχρι 18 χρονών (Ν.Δ. 4532/1966) ο οποίος τροποποιήθηκε το 1970 (ΝΔ 610/1970) (Τ. Κουσίδου 1990).

Σήμερα στην Ελλάδα ισχύει ο καινούργιος νόμος για την υιοθεσία ανηλίκων μέχρι 18 ετών (ΝΔ 2447/1996) ο οποίος γυφίσθηκε από την βουλή στις 30 Δεκεμβρίου 1996.

Η Ε. Κουνουγέρη - Μανωλεδάκη (1996) αναφέρει ότι η σύγχρονη νομοθεσία του οικογενειακού δικαίου είναι παιδοκεντρική, δηλαδή ανάγει στο συμφέρον του παιδιού σε κυρίαρχη και υπερισχύουσα έννοια που αποτελεί γνώμονα τόσο για το περιεχόμενο των διατάξεων για την υιοθεσία όσο και για την ερμηνεία τους.

Σύμφωνα με την Τασούλα Κουσίδου (1990) η υιοθεσία ανηλίκων ρυθμίζεται από:

α) Το ΝΔ 610/1970 «περί υιοθεσίας των μέχρι ηλικίας δεκαοκτώ ετών ανηλίκων» (σημείωση: ο νόμος αυτός δεν ισχύει πια σήμερα γιατί από τις 30/12/96 έχει αρχίσει να ισχύει στην Ελλάδα το νέο νομοθετικό διάταγμα 2447/1996).

β) Το Π.Δ. 193/1973 «Περί καθορισμού των αναγνωρισμένων υπηρεσιών και οργανισμών προς σύμπραξη εις τους τελούμενους υιοθεσίας και καθορισμού τρόπου προπαρασκευής κλπ υιοθεσίας παρ' αλλοδαπών.

γ) Την ευρωπαϊκή σύμβαση «περί υιοθεσίας παιδιών» που κερώθηκε από την Ελληνική Κυβέρνηση τον Μάιο 1980 και θέτει τα ευρύτερα, γενικά πλαίσια μέσα στα οποία πρέπει να κινηθεί και η Ελληνική νομοθεσία και

δ) Ορισμένες διατάξεις του Αστικού Κώδικα

Προϋποθέσεις τέλεσης έγκυρης υιοθεσίας

Κατά το ισχύον δίκαιο αυτός που υιοθετεί θα πρέπει να είναι τουλάχιστον τριάντα ετών για να εξασφαλίζεται ο αναγκαίος σεβασμός του θετού παιδιού προς το θετό γονέα του, αλλά και για να μην δημιουργείται ανάμεσα τους ο τυχόν πειρασμός μιας ερωτικής σχέσης, θα πρέπει ανάμεσα στον υιοθετούντα και στον υιοθετούμενο να υπάρχει διαφορά ηλικίας τουλάχιστο δεκαοκτώ ετών, που μπορεί όμως να

μειωθεί ως τα δεκαπέντε χρόνια στην περίπτωση που επιθυμεί κάποιος να υιοθετήσει το παιδί που είδη έχει ο σύζυγος του (Ε. Κουνουγέρη - Μανωλεδάκη 1996).

Ως προς το θέμα, της ανώτατης ηλικίας που πρέπει κανείς να έχει προκειμένου να υιοθετήσει ένα παιδί, στο νέο νομοσχέδιο έχει καθιερωθεί νομοθετική ρύθμιση, κατά την οποία αφενός δεν μπορεί να υιοθετήσει όποιος είναι πάνω από εξήντα χρονών και αφετέρου δεν μπορεί να υιοθετήσει όποιος έχει διαφορά ηλικίας με το παιδί μεγαλύτερη από σαρανταπέντε έτη.

Τέλος ως προς τις προϋποθέσεις της υιοθεσίας, στο νέο νομοσχέδιο έχει περιληφθεί μια διάταξη που ορίζει ότι όταν αυτός που υιοθετεί έχει ήδη δικά του παιδιά, το δικαστήριο πριν τελέσει την υιοθεσία πρέπει να ακούει και τη γνώμη αυτών των φυσικών παιδιών ώστε να βεβαιώνεται πως με την υιοθεσία δεν θα βλαφθεί το συμφέρον τους (Ν.Δ. 2447/1596, άρθρα 1543, 1544).

Η διαδικασία της υιοθεσίας

Η Ε. Κουνουγέρη - Μανωλεδάκη (1996) αναφέρει ότι η διαδικασία της υιοθεσίας τελείται πάντα μόνο από το δικαστήριο, ύστερα από αίτηση του υπογύφιου θετού γονέα.

Η υιοθεσία διακρίνεται σε ιδιωτική και δημόσια και ο νόμος επιτρέπει και τα δύο αυτά είδη υιοθεσιών. Ιδιωτική υιοθεσία υπάρχει όταν βρίσκει κανείς μόνος του, φυσικούς γονείς που είναι πρόθυμοι να δώσουν το

παιδί τους, δηλαδή χωρίς την μεσολάβηση κάποιας κοινωνικής υπηρεσίας υπό κρατική εποπτεία. Δημόσια υιοθεσία υπάρχει αντίθετα, όταν αυτός που θέλει να υιοθετήσει προσφεύγει σε ίδρυμα που τελεί υπό εποπτεία του κράτους όπως λ.χ. το «Η ΜΗΤΕΡΑ» στην Αθήνα. Ειδικά στο «ΜΗΤΕΡΑ» γίνονται περίπου πεντακόσιες αιτήσεις το χρόνο και από αυτές ικανοποιούνται μόνο πενήντα ως ογδόντα. Εν όψει αυτής της αναλογίας παραμένει κανείς ως και πέντε χρόνια για να υιοθετήσει ένα παιδί μέσω του ιδρύματος, ενώ οι ιδιωτικές υιοθεσίες που τελούνται σήμερα είναι πέντε φορές περισσότερες από τις δημόσιες. Εξαιτίας των παραπάνω αναφερθέντων δεν έχει εγκριθεί από το Υπουργείο Δικαιοσύνης η πρόταση των κοινωνικών υπηρεσιών που υποστηρίζει ότι όλες οι υιοθεσίες πρέπει να είναι δημόσιες, επειδή θεωρήθηκε ότι ένας τέτοιος περιορισμός των υιοθεσιών θα οδηγούσε στην έξαρση μιας άλλης αποκρουστικότερης μορφής εμπορίου βρεφών, δηλαδή αυτής των εικονικών κυοφοριών και τοκετών.

Ανεξάρτητα από τον τρόπο που βρίσκει κανείς το παιδί που θα υιοθετήσει, υποβάλλεται από τον υπογύφιο δετό γονέα αίτηση υιοθεσίας στο δικαστήριο και παράλληλα συνυποβάλλεται και μια βεβαίωση από οργανωμένη κοινωνική υπηρεσία ως προς το πρόσωπο, την υγεία, το ήθος, την οικογενειακή και περιουσιακή κατάσταση εκείνου που υιοθετεί. Αν πρόκειται για δημόσια υιοθεσία, τη βεβαίωση εκδίδει το ίδιο το ίδρυμα που περιδάλπεται το παιδί, αν όμως πρόκειται για ιδιωτική υιοθεσία ο ενδιαφερόμενος να υιοθετήσει προσφεύγει πρώτα

στην υπηρεσία κοινωνικής πρόνοιας της Νομαρχίας του τόπου της διαμονής του και ζητά να σταλεί ένας κοινωνικός λειτουργός στο σπίτι του για να ερευνήσει σχετικά και να εκδώσει τη βεβαίωση για την καταλληλότητα του ως θετού γονέα. Επίσης χρειάζεται και αντίγραφο του ποινικού μητρώου του υποψηφίου θετού γονέα, την έκδοση του οποίου παραγγέλλει το ίδιο το δικαστήριο (Το νομικό πλαίσιο της υιοθεσίας, ισχύο δίκαιο και επιβαλλόμενες αλλαγές, 1996).

Στο δικαστήριο απαιτείται να συναινέσουν στην υιοθεσία κατά κανόνα αυτοπροσώπως τόσο αυτός που υιοθετεί όσο και οι φυσικοί γονείς του ανήλικου. Αν αυτός που υιοθετεί είναι έγγαμος και υιοθετεί μόνο ο ίδιος, κατά κανόνα θα πρέπει να συναινέσει και ο σύζυγος του. Αν ο ανήλικος που θα υιοθετηθεί είναι πάνω από δώδεκα ετών (όχι πάνω από δεκαέξι όπως όριζε το παλαιότερο δίκαιο), θα πρέπει να συναινέσει και αυτός, ενώ αν είναι μικρότερος, θα πρέπει απλώς να ακουστεί η γνώμη του ως προς την υιοθεσία. Επίσης το δίκαιο ορίζει ότι η συναίνεση των φυσικών γονέων του υιοθετημένου δεν επιτρέπεται να δίνεται πριν συμπληρωθούν τρεις μήνες από την γέννηση του παιδιού. Αν δεν υπάρχουν φυσικοί γονείς του παιδιού δηλαδή αυτοί έχουν πεθάνει, για την υιοθεσία του συναινεί ο επίτροπος του. Αν τέλος το παιδί είναι απλώς άγνωστου γονέα ή έκθετο, το δικαστήριο που τελεί την υιοθεσία αναπληρώνει αυτό με την απόφαση του τη συναίνεση των φυσικών γονέων που δεν μπορεί να δοθεί. Ένα πρόσθετο μέτρο του νόμου (ΝΔ 2447/1996) σχετικά με τη διαδικασία της υιοθεσίας αναφέρει ότι η

υιοθεσία ανηλίκων τηρείται μυστική. Η μυστικότητα ισχύει και έναντι των φυσικών γονέων του. Το δετό τέκνο έχει μετά την ενηλικίωση του το δικαίωμα να πληροφορείται πλήρως από τους δετούς γονείς και από κάθε αρμόδια αρχή τα στοιχεία των φυσικών γονέων του. (Εφημερίς της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας, 1996, άρθρα 1546, 1550, 1551, 1559).

Τα αποτελέσματα της υιοθεσίας

Κατά το νέο οικογενειακό δίκαιο ο ανήλικος εντάσσεται πλήρως στην οικογένεια του δετού γονέα του. Με την πλήρη υιοθεσία (αντί για την ατελή, που ίσχυε παλαιότερα) ο ανήλικος θα αποκόπτεται από όλη τη φυσική του οικογένεια και θα εντάσσεται πλήρως στην οικογένεια των δετών του γονέων, έχοντας στο εξής όχι μόνο δετούς γονείς αλλά και δετούς θείους, παππούδες, γιαγιάδες και αδέρφια. Μόνο αν πρόκειται για παιδί που έχει υιοθετηθεί από το σύζυγο του φυσικού του γονέα, θα διατηρείται και ο δεσμός με το φυσικό του γονέα και τους φυσικούς του συγγενείς (ΝΔ2447/1996, άρθρα 1561,1562).

Η λύση της υιοθεσίας

Σύμφωνα με την Ε. Κουνουγέρη - Μανωλεδάκη (1996) στο δίκαιο η υιοθεσία λύνετο είτε αυτοδικαίως, δηλαδή αυτόματα και χωρίς να χρειάζεται να γίνει δικαστήριο, είτε δικαστικά. Η δικαστική λύση της υιοθεσίας ήταν πάντα μονόπλευρη, δηλαδή τη ζητούσε από το δικαστήριο είτε ο δετός γονέας, είτε το δετό παιδί, προβάλλοντας ως λόγους λύσης κάποια σοβαρά παραπτώματα του άλλου μέρους. Ήταν

φανερό ότι σε αυτή την περίπτωση η υιοθεσία επιχειρήτο να λυθεί με μια αντιδικία ανάμεσα στα μέρη, που πολλές φορές ήταν σφοδρή και καταρράκωνε την αξιοπρέπεια των μερών και το κύρος του δεσμού της υιοθεσίας.

Για να αποφευχθεί λοιπόν, αυτή η εξευτελιστική διαδικασία της αντιδικίας στο νέο νόμο έχει εισαχθεί ένας άλλος τρόπος δικαστικής λύσης, η συναινετική λύση της υιοθεσίας. Δίνεται συγκεκριμένα η δυνατότητα του δετού γονέα και του δετού παιδιού, μετά βέβαια από την ενηλικίωση του τελευταίου και αφού η υιοθεσία έχει διαρκέσει ένα τουλάχιστο χρόνο να υποβάλλουν μια κοινή αίτηση στο δικαστήριο και να ζητείται η λύση της υιοθεσίας πολιτισμένα σε μια σύντομη διαδικασία.

Διακρατική υιοθεσία

Το γεγονός, ότι σήμερα είναι πολύ λίγα τα παιδιά που προσφέρονται για υιοθεσία, έχει στρέψει την προσοχή όσων ενδιαφέρονται να υιοθετήσουν στις λεγόμενες «διακρατικές υιοθεσίες» δηλαδή στις υιοθεσίες παιδιών από άλλες χώρες, όπως είναι οι ανατολικές χώρες και κατεξοχήν η Αλβανία, εν όψει μάλιστα και των πολλών Αλβανών που ζουν στην Ελλάδα. Στην περίπτωση αυτή εφόσον η υιοθεσία τελείται από ελληνικό δικαστήριο, θα πρέπει να συντρέχουν ως προς μεν τον Έλληνα δετό γονέα οι προϋποθέσεις της υιοθεσίας κατά το Ελληνικό δίκαιο ως προς δε το αλλοδαπό δετό παιδί οι προϋποθέσεις του ξένου δικαίου.

Για την επιτυχία όμως μιας τέτοιας υιοθεσίας θα πρέπει να προηγείται μια πολύ λεπτομερέστερη κοινωνική έρευνα, σχετικά με το οικογενειακό, ιατρικό και κοινωνικό ιστορικό τόσο των δετών γονέων, όσο και του ίδιου του παιδιού, ώστε να εξασφαλίζεται όσο το δυνατό περισσότερο η πιθανότητα της προσαρμογής του ξένου παιδιού στην Ελληνική οικογένεια και να προλαβαίνονται οι τυχόν απογοητεύσεις από την αποκάλυψη σωματικών και κοινωνικών ιδιοτήτων που δυσχεραίνουν μετά τη σχέση του Έλληνα γονέα με το ξένο παιδί. Κάτι τέτοιο θα μπορούσε να επιτευχθεί μόνο μέσα από τη συνεργασία και την ανταλλαγή πληροφοριών ανάμεσα στις κοινωνικές υπηρεσίες αφενός της Ελλάδας και αφετέρου της χώρας από όπου προέρχεται το παιδί (Ε. Κουνουγέρη - Μανωλεδάκη, 1996).

Τα άρθρα του νόμου που ρυθμίζουν το δεσμό της υιοθεσίας παρατίθενται στο παράρτημα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ IV

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Η παρούσα εργασία είναι μια βιβλιογραφική μελέτη. Η συγκέντρωση των στοιχείων στηρίζεται σ' άλλες σχετικές μελέτες και συγγράμματα. Για την συλλογή του υλικού συνεργαστήκαμε με κοινωνικούς λειτουργούς και γυχολόγους διάφορων υπηρεσιών. Συγκεκριμένα πραγματοποιήθηκαν επισκέψεις στο κέντρο βρεφών «Η ΜΗΤΕΡΑ», στο Υπουργείο Υγείας και Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων και στα τμήματα Κοινωνικής Ευημερίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων Κύπρου. Επίσης πραγματοποιήθηκαν επισκέψεις στο Ινστιτούτο Υγείας του παιδιού, στο Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών και σε διάφορες Βιβλιοθήκες.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ V

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ - ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ

Συμπεράσματα

Μετά την διενέργεια της μελέτης τα συμπεράσματα που εξήχθησαν είναι τα εξής:

- Η επιτυχής έκβαση της υιοθεσίας, δηλαδή η ικανοποίηση δετών, βιολογικών γονιών και παιδιού και κυρίως η ομαλή ψυχοκοινωνική εξέλιξη του παιδιού εξαρτώνται σε σημαντικό βαθμό από:
  - Την συνειδητή απόφαση των βιολογικών γονιών να δώσουν το παιδί τους για υιοθεσία, απαλλαγμένοι από πιέσεις και βιαστικές αποφάσεις.
  - Την προετοιμασία του παιδιού με τον έλεγχο της υγείας και της ανάπτυξης του και με την ενημέρωση του για την αλλαγή στη ζωή του, ανάλογα με την ηλικία του.
  - Την επιλογή δετών γονιών για το συγκεκριμένο παιδί μετά από διερεύνηση και διεργασία, στάσεων, κινήτρων κ.α.
  - Την προετοιμασία και ευαισθητοποίηση των δετών γονιών σε ειδικά θέματα όπως είναι η ενημέρωση του παιδιού για την υιοθεσία του.

- Την παροχή υπηρεσιών στήριξης και συμβουλευτικής στην δευτερεύουσα οικογένεια μετά την υιοθεσία.
- Την παροχή βοήθειας στο υιοθετημένο άτομο για πληροφόρηση και επικοινωνία με την φυσική οικογένεια, εφόσον το επιθυμεί. (Κουσίδου, 1990).
- Η ενημέρωση του παιδιού για την υιοθεσία του αποτελεί μια από τις βασικές προϋποθέσεις της επιτυχίας του δεσμού. Τα δευτερεύοντα άτομα αργά ή γρήγορα πληροφορούνται για την υιοθεσία τους από πρόσωπα έξω από την οικογένεια και γι' αυτό το λόγο πρέπει να ενημερώνονται από τους ίδιους τους δευτερεύοντες γονείς. Η αποκάλυψη που γίνεται απότομα και τυχαία κάτω από συνθήκες χωρίς προετοιμασία και χωρίς εξήγηση θα είναι καταστροφική. Αντίθετα το παιδί που γνωρίζει από την αρχή ότι το έχουν δεχθεί μέσα στην οικογένεια και έχει δεχθεί εκδηλώσεις αγάπης και φροντίδας δεν κινδυνεύει από τέτοιες καταστάσεις.
- Η ενημέρωση θα πρέπει να ξεκινήσει από μικρή ηλικία και δεν θα πρέπει να έχει την μορφή πληροφόρησης που δίνεται σε κάποια στιγμή τη ζωή του, αλλά να αποτελεί βίωμα για το παιδί όπου οι πληροφορίες που δίνονται θα είναι ανάλογες με τις ανάγκες του και το στάδιο της ψυχοκοινωνικής του ανάπτυξης.
- Οι λεπτομερείς πληροφορίες γύρω από την καταγωγή και τα περιστατικά της υιοθεσίας οδηγούν στην καλύτερη αυτογνωσία και

αυτοεκτίμηση και συνδράμουν προς μία πιο ολοκληρωμένη ταυτότητα. Η έλλειψη πληροφοριών και δεδομένων γύρω από τις ρίζες, τον τόπο καταγωγής την φυλή όχι μόνο στεναχωρεί τα δετά άτομα και τα φέρνει σε αμηχανία μπροστά σε φίλους και γνωστούς, αλλά είναι επίσης επικίνδυνη για την ψυχική υγεία του. Όπως αναφέρει ο Triseliotis (1997b) «χωρίς παρελθόν δεν μπορεί να υπάρξει ολοκληρωμένη προσωπικότητα, ψυχική ηρεμία και μέλλον»

- Γνωρίζοντας τα γεγονότα της ζωής του το παιδί βρίσκεται σε καλύτερη θέση να ολοκληρώσει με θετικό τρόπο δύο απαραίτητα στάδια της ζωής του. Πρώτον ότι έχει δύο οικογένειες, μια φυσική και μια ψυχοκοινωνική και δεύτερον να αντιμετωπίσει τα συναισθήματα απόρριψης και απώλειας που εγείρει η υιοθεσία του.
- Όπως η μυστικότητα των θετών γονέων είναι δυνατό να βλάψει την ψυχοσύνθεση του υιοθετημένου παιδιού, εξίσου καταστρεπτικά μπορεί να είναι η στάση της κοινότητας απέναντι στην υιοθετημένα άτομα (Triseliotis 1994). Η αρνητική κοινωνική στάση επηρεάζει την αντίληψη που το παιδί αναπτύσσει για τον εαυτό του και μπορεί να έχει αρνητικές επιδράσεις στη συμπεριφορά του και στις διαπροσωπικές του σχέσεις.
- Η συνάντηση του θετού παιδιού με τους φυσικούς του γονείς δίνει την ευκαιρία στα υιοθετημένα άτομα να ολοκληρώσουν την εικόνα της σωματικής τους ταυτότητας, επίσης τους παρέχει την δυνατότητα

να ζητήσουν πληροφορίες για την υιοθεσία του έτσι ώστε να αποκτήσει μία πληρέστερη αίσθηση της βιολογικής τους συνέχειας

- Οι φυσικές μητέρες που χωρίσθηκαν από τα παιδιά τους δεν μπορούν να ξεχάσουν τι έχει συμβεί. Τα συναισθήματα τους συμπεριλαμβάνουν ενοχή, θυμό, συνεχής πένθος για την απώλεια, αναζήτηση στα όνειρα και στην πραγματικότητα. Αυτά τα συναισθήματα διαρκούν περισσότερο όταν η μητέρα δεν έχει πληροφόρηση ή νέα για το παιδί της. Η τυχόν συνάντηση μαζί του της δίνει την ευκαιρία να αμβλύνει τις ενοχές της για την απόφασή της να το αποχωριστεί και να ανακουφίσει το οδυνηρό αίσθημα της απώλειας που βίωσε με την υιοθεσία.
- Τέλος συμπεραίνεται ότι «η υιοθεσία αναγνωρίζεται σαν ένας από τους σημαντικότερους μηχανισμούς προστασίας του παιδιού, γιατί δημιουργεί για το παιδί οικογένεια, που του εξασφαλίζει μια φυσιολογική συναισθηματική και κοινωνική εξέλιξη» (Κέντρο βρεφών «Η ΜΗΤΕΡΑ», πρακτικά σεμιναρίου 1983).

Εισηγήσεις

Μετά την διεξαγωγή της μελέτης θεωρήθηκε αναγκαίο να γίνουν οι παρακάτω εισηγήσεις.

- Προτείνεται να συνεργασθούν οι οργανώσεις που αναλαμβάνουν υιοθεσίες ώστε να καθοριστούν από κοινού κριτήρια επιλογής δετών γονέων τα οποία ποικίλουν από οργάνωση σε οργάνωση.

- Οι υπηρεσίες υιοθεσίας θα πρέπει να διαθέτουν πλήρη σαφή και καλοδιατηρημένα αρχεία με όσες περισσότερες λεπτομέρειες γίνεται για το ιστορικό του κάθε παιδιού. Όλα αυτά θα αποδειχθούν χρήσιμα για την μελλοντική ενημέρωση του υιοθετημένου, αλλά και για να δοθούν στους θετούς γονείς όσο το δυνατό περισσότερες πληροφορίες, γραπτά για το παιδί και την οικογένεια του, φωτογραφίες, πιθανές επιστολές κτλ.
- Ένα σύστημα αλληλογραφίας ή τηλεφωνικής επικοινωνίας μπορεί να αναπτυχθεί μεταξύ της υπηρεσίας και των δύο οικογενειών μέσω του οποίου να ενημερώνουν την υπηρεσία για πιθανές εξελίξεις στη ζωή τους, που θα μπορούν να δοθούν κάποια στιγμή στο παιδί ή στη φυσική οικογένεια. Το σκεπτικό αυτών των διαβημάτων θα πρέπει να γίνει σαφές τόσο στους φυσικούς όσο και στους θετούς γονείς, χωρίς την συνεργασία των οποίων η πολιτική αυτή δεν μπορεί να εφαρμοστεί.
- Προτείνεται να διαφωτιστεί το κοινό (είτε μέσω του τύπου και της τηλεόρασης είτε μέσω ειδικών εκδηλώσεων) για την φύση της υιοθεσίας και να βοηθηθεί στην αλλαγή της στάσεώς του, όπου υπάρχει ανάγκη. Έτσι η ταυτότητα του θετού παιδιού και των θετών γονέων θα πάρει την ανεπιφύλακτη κοινωνική της αναγνώριση και κατοχύρωση.
- Για να εξυπηρετούνται οι συναισθηματικές ανάγκες τόσο του παιδιού και των θετών γονέων όσο και της φυσικής μητέρας είναι

απαραίτητη η συστηματική παροχή υπηρεσιών τόσο πριν από την υιοθεσία όσο και μετά καθ' όλη τη διάρκεια του κύκλου ζωής τους όταν την θεωρούν αναγκαία. Έτσι οι υπηρεσίες υιοθεσιών χρειάζεται να διορίζουν πεπειραμένα μέλη του προσωπικού που θα προσφέρουν μια προσιτή ευαίσθητη και αποδεκτή υπηρεσία απαλλαγμένη από γραφειοκρατία και λογοκρισία.

- Η Παπαγιαννακοπούλου - Σπειτσα (1997) προτείνει ότι οι υπηρεσίες αυτές θα πρέπει να καλύπτουν τα παρακάτω πεδία δραστηριότητας:

- Αναφορικά με τους δετούς γονείς:

(α) προσεκτικότερη επιλογή δετών γονέων και έμφαση στην προετοιμασία και εκπαίδευση τους κυρίως μέσω μεθοδολογίας ομάδας.

(β) Ατομική συμβουλευτική και εκπαιδευτικά προγράμματα που προετοιμάζουν και ενημερώνουν τους γονείς για κάθε φάση της ανάπτυξης του παιδιού και τις αντίστοιχες ανάγκες που οι φάσεις αυτές συνεπάγονται. Τα προγράμματα αυτά να παρέχονται με την μορφή προληπτικής βοήθειας μετά την υιοθεσία.

(γ) Εξειδικευμένη συμβουλευτική βοήθεια και οικογενειακή θεραπεία για δετούς γονείς και οικογένειες σε κρίση.

- Αναφορικά με τα υιοθετημένα άτομα :

(α) Παροχή υπηρεσιών για την ομαλή προσαρμογή στο νέο περιβάλλον

(β) Συμβουλευτική σε θέματα αναζήτησης ριζών και διαμεσολάβηση για συνάντηση με την φυσική οικογένεια.

(γ) Λειτουργία ομάδων υποστήριξης υιοθετημένων ατόμων.

- Όσον αφορά τις φυσικές μητέρες /γονείς:

(α) Συμβουλευτική σε σχέση με τις ανάγκες τους πριν και μετά την υιοθεσία.

(β) Ατομική συμβουλευτική σε μητέρες που έχουν δώσει παιδί για υιοθεσία σε οποιαδήποτε στιγμή την χρειαστούν μέχρι την πιθανή επανασύνδεση με το παιδί τους.

(γ) Λειτουργία ομάδων υποστήριξης φυσικών μητέρων - γονέων.

- Στη διαδικασία μιας υιοθεσίας σημαντικό ρόλο παίζει η προσωπικότητα, η εμπειρία και η εκπαίδευση των ατόμων που ασχολούνται με το δεσμό. Γι' αυτό επιβάλλεται η συνεχής βελτίωση του επιπέδου τους με μετεκπαίδευση. Προτείνεται οι υπηρεσίες που ασχολούνται με την υιοθεσία να οργανώνουν τακτικά συμβούλια εκπαιδευτικής μορφής για το προσωπικό γιατί η επιμόρφωση των στελεχών αλλά και κάθε εργαζόμενου στο κλάδο της υιοθεσίας αποτελεί έναν από τους βασικούς στόχους και προωθεί επιστημονικές μεθόδους εργασίας.
- Θεωρείται απαραίτητο οι υπηρεσίες υιοθεσίας να στελεχώνονται με διεπιστημονική ομάδα (ψυχολόγους, κοινωνικούς λειτουργούς, ψυχιάτρους, γιατρούς κτλ.) για τον χειρισμό των ποικίλων και πολύπλοκων ψυχοκοινωνικό-συναισθηματικών και σωματικών προβλημάτων των βιολογικών, δετών γονέων και του παιδιού.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α

***Καταθέσεις υιοθετημένων ατόμων, φυσικών
και θετών γονέων***

<<Όταν πρωτοήλθα στην οικογένεια αυτή ήμουν πολύ φοβισμένος επειδή είχα περάσει από διάφορα άσυλα προηγουμένως - ήταν απάισια. Νόμισα, λοιπόν, ότι επειδή τα άλλα άσυλα δεν ήταν καλά το ίδιο θα συνέβαινε και με αυτήν την οικογένεια. Το πρώτο βράδυ δεν μπορούσα να συνηθίσω με τόσους ανθρώπους γύρω μου και ένιωσα πολύ μπερδεμένος, αλλά σύντομα - μετά από περίπου τέσσερις εβδομάδες - συνήθισα το περιβάλλον. Μερικές φορές όταν έρχονταν οι κοινωνικοί λειτουργοί εγώ έτρεχα να κρυφτώ στην κρεβατοκάμαρά μου γιατί κάθε φορά νόμιζα ότι θα με έπαιρναν από εκεί. Αλλά οι θετοί γονείς μου μου έμαθαν να κοιτάζω το μέλλον και τι θα κάνω, όχι τι έχω κάνει.>>

<<Το γεγονός ότι δεν με γέννησαν οι γονείς μου δεν με έχει ποτέ απασχολήσει ούτε με έχει λυπήσει. Με τέτοιους στοργικούς και τρυφερούς γονείς που είμαι τυχερός να έχω το αν έχουμε σχέση εξ αίματος δεν έχει καμία σημασία για εμάς. Αισθάνομαι πως τόσο εγώ όσο και η αδελφή μου ανήκουμε στους γονείς μας όσο και οι φίλοι μου στους φυσικούς τους γονείς. Όταν με ρώτησαν τι αισθάνομαι για την άλλη οικογένειά μου σε άλλη χώρα, απάντησα ότι δεν έχω άλλη οικογένεια : έχω γνωρίσει μόνο μία μητέρα, έναν πατέρα και μία αδελφή. Μπορούμε να μιλάμε ελεύθερα για την πρώτη οικογένεια της αδελφής μου και τη δική μου αλλά μας φαίνονται τόσο μακρινές, ούτε καν σχετίζονται με εμάς. Μου φαίνεται λίγο αφύσικο. Θα έπρεπε ίσως να αισθάνομαι λίγο πιο κοντά στους πρώτους γονείς μου. Δεν ξέρω. Εξάλλου, χάρη σε αυτούς μπορώ τώρα να είμαι μέλος μίας πολύ δεμένης οικογένειας. Ελπίζω να μην τους λείπω. Ελπίζω να μπορούν και αυτοί να μιλούν για μένα όπως μπορώ κι εγώ να μιλώ γι' αυτούς. Αν και αυτοί με γέννησαν και τους έζησα για εννέα μήνες, έχω την αίσθηση ότι δεν παίζει ρόλο τόσο πολύ το ποιός σε γέννησε όσο με ποιόν μοιράζεσαι τη ζωή σου.>>

<<Μου αρέσει που ζω με τη μαμά, τον μπαμπά και τη μικρή μου αδελφή. Μεγάλωσα στην κοιλιά της Μωρήν. Πήγα στο νοσοκομείο να γεννηθώ αλλά μετά έπρεπε να ζήσω με κάποιους άλλους. Λυπήθηκα πολύ γι αυτό αλλά αγαπούσα τους καινούργιους μου γονείς. Κι αυτοί με αγαπούσαν. Με υιοθέτησε η μαμά μου και μπαμπάς μου. Πήγαμε στο δικαστήριο να μας πουν αν μπορούσα να ζήσω μαζί τους. Ο δικαστής είπε ναι. Μεγάλωσα κι έγινα μεγάλη κοπέλα και είμαι τώρα έξι χρόνων. Ήθελα μία αδελφούλα και η μαμά με τον μπαμπά μου είπαν πως θα είχα μία. Πήγαμε πάλι στο δικαστήριο για να μας πουν αν η αδελφούλα μου μπορούσε να ζήσει μαζί μας. Ο δικαστής είπε ναι. Η αδελφούλα μου είναι δύο χρόνων τώρα και μου αρέσει να παίζω μαζί της.>>

<<Κάθε φορά που με μάλωναν οι γονείς μου ή μου έλεγαν να κάνω κάτι που εγώ δεν ήθελα, τους έλεγα "Η πραγματική μαμά μου δεν θα με άφηνε" ή

“Αυτή θα καταλάβαινε”. Δεν το εννοούσα - δεν είχα ιδέα αν θα με άφηνε ή όχι, αν θα καταλάβαινε ή όχι - ήταν ένας τρόπος να τους εκδικηθώ. Δεν ξέρω πως αλλά με ανέχονταν ακόμη κι όταν συμπεριφερόμουν τόσο παράξενα. Μέχρι που το έσκασα δύο φορές αλλά ξαναγύρισα. Αργότερα, όταν γνώρισα την πραγματική μου μητέρα ένιωσα ότι είχα πολύ περισσότερα πράγματα κοινά με αυτούς παρά μαζί της. Δεν συνειδητοποίησα μέχρι που πέρασαν μερικά χρόνια πόσο αυτό τους είχε πληγώσει.>>

<<Θυμάμαι όταν ήμουν παιδί οι άνθρωποι προσπαθούσαν να με προστατεύσουν από τη σκληρή πραγματικότητα την οποία θα έπρεπε να αντιμετωπίσω έτσι κι αλλιώς όταν θα μεγάλωνα και θα ήμουν ενήλικας. Αν αυτοί οι άνθρωποι ήταν λιγότερο προστατευτικοί και περισσότερο πρόθυμοι για συζήτηση, μου φαίνεται πως θα ήμουν σε καλύτερη θέση να αντιμετωπίσω μερικές οδυνηρές καταστάσεις που προέκυψαν όταν ήμουν στα πρώτα χρόνια της ενηλικίωσής μου. Κάθε φορά που είχα προβλήματα με τους ανθρώπους, και ειλικρινά το ήξερα ότι τα προβλήματα αυτά δημιουργούνταν επειδή ήμουν μαύρος, οι άνθρωποι που με φρόντιζαν με συμβούλευαν να τους αγνοώ επειδή ήταν αφελείς και δεν με ήξεραν. Θα μπορούσαν όμως να με βοηθήσουν να καταλάβω και να αντιμετωπίσω τέτοια θέματα συζητώντας τα με μένα.>>

<<Μιά ερώτηση που πάντα γίνεται στους υιοθετημένους ανθρώπους είναι “Πως αισθάνθηκες όταν ανακάλυψες ότι είσαι υιοθετημένος;” Είναι μιά ερώτηση που δεν μπορώ να απαντήσω. Ποτέ δεν “ανακάλυψα” ότι ήμουν υιοθετημένος. Όταν κάτι που το ήξερα όλη μου τη ζωή. Πρέπει να μου το είχαν πει όταν ήμουν τριών χρόνων και απλώς μεγάλωσα γνωρίζοντάς το. Με αγαπούσαν πάρα πολύ, με ήθελαν πάρα πολύ και επιπλέον, όπως ήθελα πάρα πολύ να πω στους αντιπάλους μου στο παιχνίδι, με είχαν επιλέξει. Μου είχαν πει ότι με υιοθέτησαν επειδή η κυρία η οποία με γέννησε δεν μπορούσε να με φροντίζει. Καθώς μόνο οι αρρώστειες εμπόδισαν την μητέρα μου να με φροντίσει, υπέθεσα ότι η φυσική μου μητέρα ήταν άρρωστη. Είχα συσχετίσει την αρρώστεια με τα γηρατιά και σε όλη μου την παιδική ηλικία έφερνα στο μυαλό μου την Ρόουζ, τη φυσική μου μητέρα, σαν μιά μικρόσωμη, καμπουριασμένη γριά με γκρίζο παλτό και τσόχινο καπέλο.>>

<<Όταν κατάλαβα τι θα πει υιοθεσία, ήθελα να με υιοθετήσουν. Ήθελα τόσο πολύ να γίνω μέλος μιάς οικογένειας και να μείνω εκεί για πάντα. Ήρχισα να αρρωσταίνω συχνά επειδή ήθελα να με υιοθετήσουν. Όταν με υιοθέτησαν έκλαψα από τη χαρά μου. Τώρα που με υιοθέτησαν αισθάνομαι ασφαλής. Μπορώ να μείνω με την οικογένειά μου όσο θέλω, δηλαδή μέχρι να πεθάνω. Αγαπώ την οικογένειά μου πάρα πολύ.>>

ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ ΦΥΣΙΚΩΝ ΓΟΝΕΩΝ

<<Είμαι μιά μητέρα ἢ ὁποῖα ἀπέκτησα ἓνα παιδί σχεδόν πριν εἴκοσι χρόνια, μόνη μου. Ο πατέρας του παιδιού δεν ἦταν παντρεμένος - θα μπορούσε να εἶχε παντρευτεί ἐμένα αν το ἤθελε. Αγάπησα τον πατέρα και το μωρό σε ὅλη μου την εγκυμοσύνη και την αγάπησα τόσο πολύ που την ἔδωσα γιά υιοθεσία ἔτσι ὥστε να ἔχει μιά οικογένεια. Δεν θα το ἔκανα αν δεν ἤξερα ὅτι οι θετοὶ γονεῖς εἶχαν πολλά περισσότερα να της προσφέρουν ἀπὸ ἐμένα. Ο κρυφός μου πτόθος εἶναι να τους συναντήσω και να μάθω πως περνάει.>>

<<Ἐταν αποφάσισα ὅτι τελικά το καλύτερο πράγμα γιά τα παιδιά δεν ἦταν να συνεχίσω τις προσπάθειες να τα ανθρέψω μόνη μου, ἔνωσα μεγάλες ενοχές στην αρχή. Οι ἄνθρωποι δεν ἤθελαν να με ξέρουν. Αλλά οι συνεχείς εισαγωγές και εξαγωγές μου στα νοσοκομεία τους εἶχαν πραγματικά αναστατώσει τη ζωή και ἤθελα να ἀποκτήσουν μιά σταθερότητα. Τώρα ξέρω ὅτι ἐγὼ εἶχα δίκιο κι ὄχι οι ἄλλοι. Αν και μου λείπουν, τους δόθηκε μιά ευκαιρία πολύ καλύτερη ἀπὸ αὐτή που θα τους ἔδινα ἐγὼ με την τροπή που πήραν τα πράγματα. Ἀκόμη τα σκέφτομαι πολύ εἰδικά τα Χριστούγεννα και στα γενέθλιά τους.>>

<<Οι σκέψεις μου γιά τους θετοὺς γονεῖς της κόρης μου ἦταν πάντα ευγενικές. Ελπίζω να τους συναντήσω. Το ξέρω ὅτι ζητάω πολλά αλλά, ἰδιαίτερα ἔτσι ὅπως ἀλλάζει ἡ κοινωνία μας, ελπίζω ὅτι θα σταματήσουν να με βλέπουν σαν ἀπειλή. Καταλαβαίνω το δέσιμό τους, την υπερηφάνια και την αγάπη που ἔχουν δώσει ο ἓνας στον ἄλλο. Λίγη παραπάνω αγάπη ἀπὸ ἐμένα δεν βλάπτει. Αν και το μόνο λάθος που ἔκανα ἦταν που την ἔδωσα γιά υιοθεσία, ἔχω ἀναγκαστεί να δεχτώ τόσα πράγματα γι' αὐτήν. Ελπίζω κι αυτοὶ να δεχτοῦν το γεγονός ὅτι εἶμαι ζωντανή και την αγαπῶ - τόσο πολύ μάλιστα ὥστε να μην την ἀποκόψω ἀπὸ μιά οικογένεια ἡ ὁποία την ἔχει ἀναθρέψει και την αγαπά.>>

<<Συχνά τα υιοθετημένα παιδιά δεν ἀναζητοῦν τους φυσικούς τους γονεῖς ἐπειδὴ νομίζουν ὅτι τα ξεφορτώθηκαν ἢ δεν τα ἤθελαν. Αὐτό ἀπέχει πολύ ἀπὸ την ἀλήθεια. Ἐμουν 18, ἀθῶα, ευάλωτη. Ἐμεινα στο ἄσυλο γιά τη μητέρα και το παιδί μέχρι που γεννήθηκε ἡ κόρη μου. Εἶχαμε ἐπιλογές αλλά τώρα που το σκέφτομαι με ἀνάγκασαν να δώσω το παιδί μου. "Σίγουρα, αν αγαπάς την κόρη σου θέλεις ὅ,τι καλύτερο γι' αὐτήν - δύο τρυφερούς γονεῖς που θα της προσφέρουν ἓνα καλό και ἀσφαλές σπίτι κλπ." Με ἔκαναν ἔτσι να αισθάνομαι ὅτι ἔπρεπε να την δώσω - γιὰτί πραγματικά την αγαπούσα! Ἐμως ὅλο τον καιρό πριν και μετά τη γέννησή της οὔτε ἓνας δεν με ρώτησε

"Σκέφτεσαι να κρατήσεις το παιδί σου;" Τώρα, πάντρεμένη με τρία παιδιά ἀκόμη, κάθε φορά που καθένα ἐρχόταν στον κόσμο (και πολλές ἄλλες φορές) ἔκλαιγα γιά το μωρό που ἔπρεπε να εἶχα κρατήσει. Το μήνυμα που δίνω λοιπόν στους υιοθετημένους εἶναι: μην αισθάνεσθε ὅτι σας ξεφορτώθηκαν ἢ δεν σας ἤθελαν. Δεν ἦμουν το μοναδικό μικρό κορίτσι στο ἄσυλο ἐκεῖνο και τα περισσότερα εἶχαν το ἴδιο πρόβλημα με ἐμένα.>>

ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ ΘΕΤΩΝ ΓΟΝΕΩΝ

<<Ένας τομέας δυσκολίας για ένα σοβαρά-ανάπηρο παιδί όπως ο Ντέιβιντ είναι η εξεύρεση τρόπων να δημιουργήσει μία θετική εικόνα για τον εαυτό του. Καθώς παλεύει ανάμεσα στην απόγνωση και την αυξανόμενη αντίληψη των δυσκολιών και των ορίων του, πρέπει να του τονίζουμε τις πλευρές εκείνες της ζωής του τις οποίες μπορεί να αναπτύξει και ελέγξει - παραδείγματος χάριν, προσωπικές σχέσεις, νοητικές δεξιότητες, κοινωνικές επαφές. Ωνα υιοθετημένο παιδί πρέπει να αντιμετωπίσει το γεγονός ότι έχει κιάλας απορριφθεί λόγω των αναπηριών του και ο Ντέιβιντ συχνά ψάχνει επιβεβαίωση ότι ενώ ήξερα ότι δεν μπορεί να περπατήσει, εγώ τον ήθελα. Είναι επίτιπο να απαντώ στις τόσες ερωτήσεις του γιατί δεν μπορεί να περπατήσει, να γράψει ή να ζωγραφίσει, όμως πάντα το κάνω ειλικρινά αλλά απλά και φαίνεται πως αυτό τον βοηθά να εκφράζει με λόγια τα αισθήματά του για τις αναπηρίες του.>>

<<Ππως πολλοί θετοί γονείς μεγαλύτερων, διαταραγμένων και ανάπηρων παιδιών, μας λένε πόσο γενναίοι είμαστε. Κι όμως είναι τα ίδια τα παιδιά που είναι γενναία. Το να μπείς σε ένα ξένο νοικοκυριό γεμάτο με ξένους όταν καλά καλά δεν ξέρεις ούτε ποιός είσαι εσύ ο ίδιος απαιτεί πολύ θάρρος.>>

<<Πγραφα μία μικρή ιστορία για την κόρη μου και την ονόμασα "Η Πμμα είναι υιοθετημένη". Είναι πολύ απλή με μία ή δύο προτάσεις σε κάθε σελίδα και φωτογραφίες δικές της και δικές μας. Λέει πως ήλθε σε μας με πολύ απλό τρόπο και με πολλά κομμάτια που επαναλαμβάνονται. Της άρεσε πάρα πολύ - μία φορά μάλιστα μας έβαλε να της τη διαβάσουμε έξι φορές την ημέρα.

Τώρα την έχει μάθει όλη αλλά θέλει να γυρίζει πίσω στην ιστορία την οποία εμπλουτίζουμε και προσθέτουμε σελίδες. Δεν μπορώ να φανταστώ καλύτερο τρόπο.>>

<<Γνωρίσαμε τον Κέβιν. Δεν μπορούσαμε να πιστέψουμε τα συναισθήματά μας εκείνη την ημέρα. Μας άρεσε και έδειξε να του αρέσουμε κι εμείς. Πσως η νοητική του αναπηρία δεν ήταν τόσο άσχημη όσο νομίζαμε. Πήγαμε πίσω μία βδομάδα μετά και αυτή τη φορά, ξεχάσαμε ότι είχε νοητική αναπηρία. Μας απασχόλησε πολύ η γνωριμία με τον γιό μας και οι διευθετήσεις που έπρεπε να κάνουμε για να έλθει σπίτι. Οι χαρές που μας έφερε είναι απίστευτες. Δεν μετανιώσαμε ποτέ για την απόφασή μας να επισκεφθούμε εκείνο το μικρό αγόρι με το οποίο νομίζαμε ότι δεν θα τα καταφέρναμε. Τώρα δεν μπορούμε να φανταστούμε ούτε θέλουμε τη ζωή μας χωρίς αυτόν. Κάθε καινούργιο πράγμα που κατακτά μας δίνει πολύ μεγάλη χαρά. Τα δάκρυα που έχυσα πριν έλθει ο Κέβιν ήταν λύπης και στενοχώριας. Από τότε που ήλθε, τα δάκρυα έχουν γίνει δάκρυα χαράς και αγαλίαςης.>>

Η Βιολογική Μητέρα λέει:

Φυλαγμένη έχω τη φωτογραφία της όταν ήταν βρέφος
Στο κάτω συρτάρι την έχω φυλάξει
Εικοσιεξάχρονη είναι σήμερα.
Τα μαλλιά μου άρχισαν να χιονίζουν
και το δέρμα μου να ζαρώνει.
Πώς με φαντάζεται άραγε;

Κανείς δε με πιστεύει
ότι τότε που αποχωρισθήκαμε δεν είχα άλλη επιλογή.
Εκαμα ό,τι νόμισα ότι ήταν το καλύτερο γι' αυτήν
Δεν μπορώ να την βγάλω από το μυαλό μου.
Τουλάχιστον όμως βρήκε καλό σπίτι.

Η Θετή μητέρα:

Πάντα θέλω να λέω την αλήθεια
Κάτι τέτοιο δεν κρατιέται μυστικό
Την ήθελα να σκέφτεται την άλλη της μητέρα
Κάπου αλλού, παραπέρα, κάποια γυναίκα σκέφτεται
«σήμερα η κόρη μου θα είναι 7 χρονών, 8, 9, 10, ...
Συνέχεια άνω και άνω. Μόνον ο θεός γνωρίζει το τέλος
Εχω πει στην κόρη μου:
Στοιχηματίζω ότι η μάνα σου ποτέ
δεν ξέχασε τα γενέθλιά σου
Δεν μπορεί! Είναι αδύνατο.

Το Παιδί : Η συνάντηση

Ντροπαλά πρόσωπα είμασταν και οι δύο μας
Τα μάτια μας όμως ντροπαλά δεν είναι
Οι ματιές διαπερνούν το δέρμα.
Δεν είναι όπως την φαντάστηκα
Μικρούτσικη είμαι, παχουλή και μελαχροινή
Αυτή ψηλή, ισχνή και πιο ξανθιά

Ασπρόμαλλη όμως δεν την είχα φανταστεί
Δεν αγκαλιασθήκαμε, ούτε ακόμη χειραψία
Χάθηκε το πρώτο χαμόγελο
Τα χέρια της τρέμουν
Αναψα ένα τσιγάρο
Δεν ρωτούμε μεγάλα ερωτήματα .....

.....
Δεν έχουμε τίποτε άλλο να πούμε
Καμμιά αναφορά για συνάντηση ξανά
Είπε ότι θα γράψει,
Δεν απάντησα

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β

*Διαφάνειες που χρησιμοποιήθηκαν στο
σεμινάριο «Η ανάγκη του ανθρώπου για τις
ρίζες του»*

Διαφάνειες που χρησιμοποιήθηκαν στο Σεμινάριο
με θέμα την Υιοθεσία

(β) Για το κτίσιμο της ταυτότητας και της αυτοεκτίμησης

I choose every day

I choose every day

my favourite colour

my favourite food

my favourite toy

my favourite
television programme

I am happy when .....

.....

I am frightened when .....

.....

John

John is born
Date.....
Place.....

How many people
were in John's
family at this
time?
Why did John
leave his first
mum and dad?

At 2 yrs old left
his mum and went to
live with.....

Which people did
John know when he
lived here?

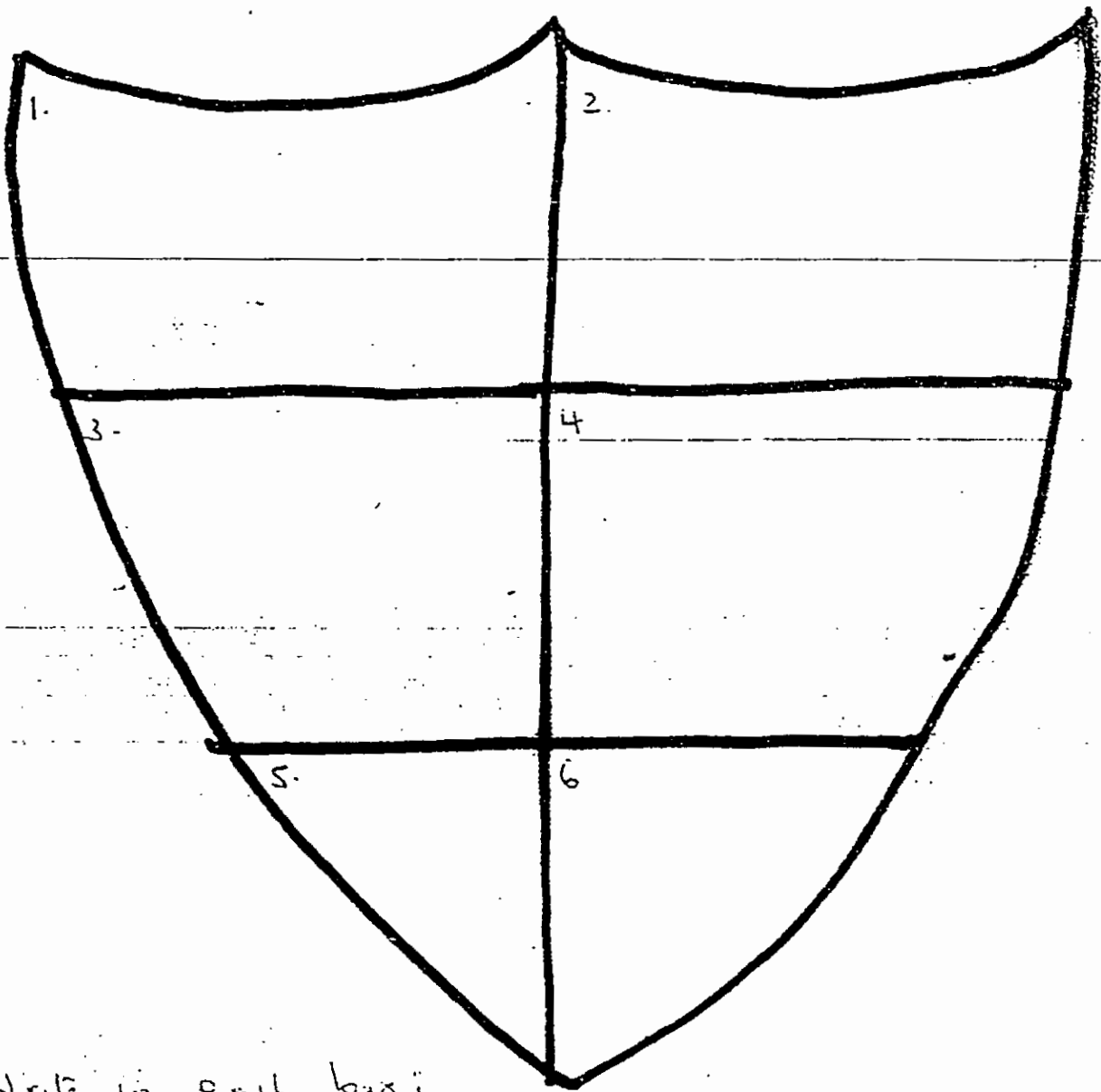
When John was 5, he
came to St. Luke's
Home.

Who are the people
who live with John
now?
And the ones who
come to see him?

Where shall
John go next

Shall we talk about
finding a family
for John?
Is John able to go
back to his first
mum and dad?

The Shield

Write in each box:

1. The best thing that has ever happened to you
2. The worst thing that has ever happened to you
3. Other's views of you
4. A motto for you
5. Your hope for the future for the people you live with
6. Your hope for the future for yourself.

ALL ABOUT ME

My name is .....

My age is .....

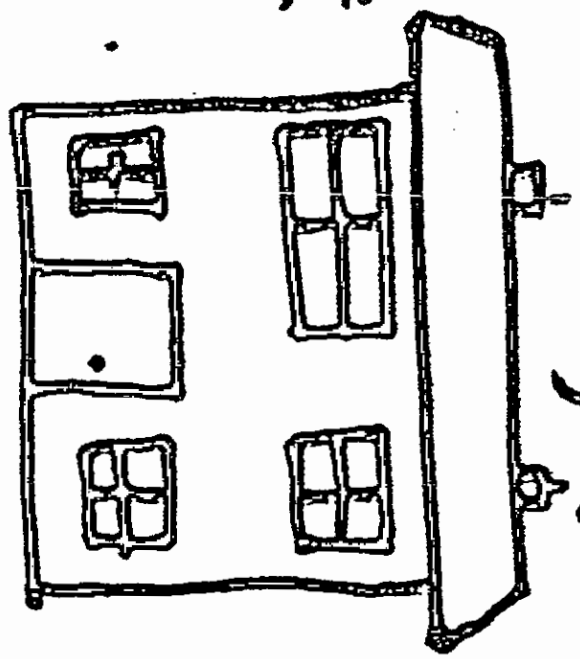
I was born at .....

Here is my special member

we talk about .....

Where I stay just now

The people who live in this house are .....

The things I like about staying here are .....

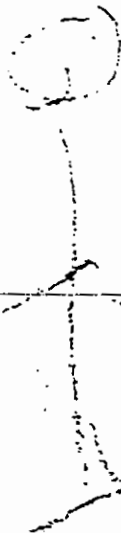
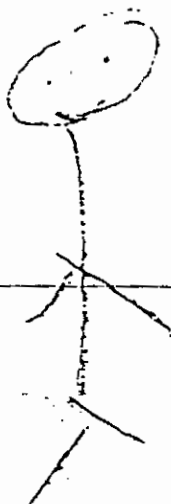
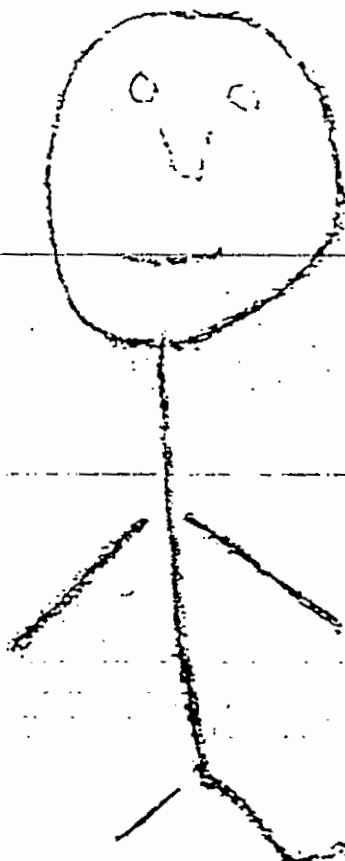
The things I don't like

The family of LUCY BROWN

Birth mum

Birth dad

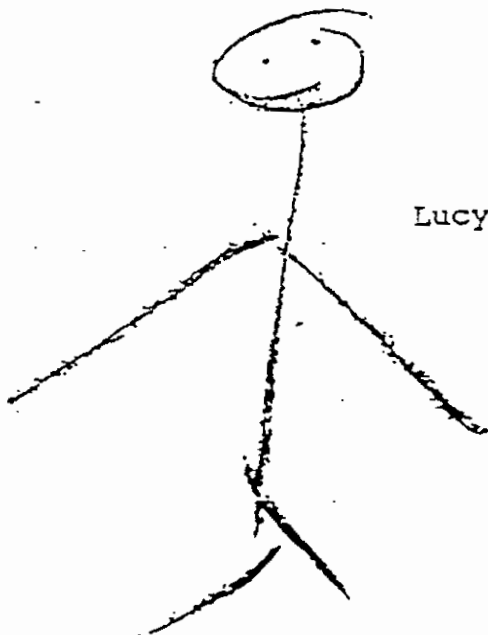
Brothers and sisters

Lucy aged 2

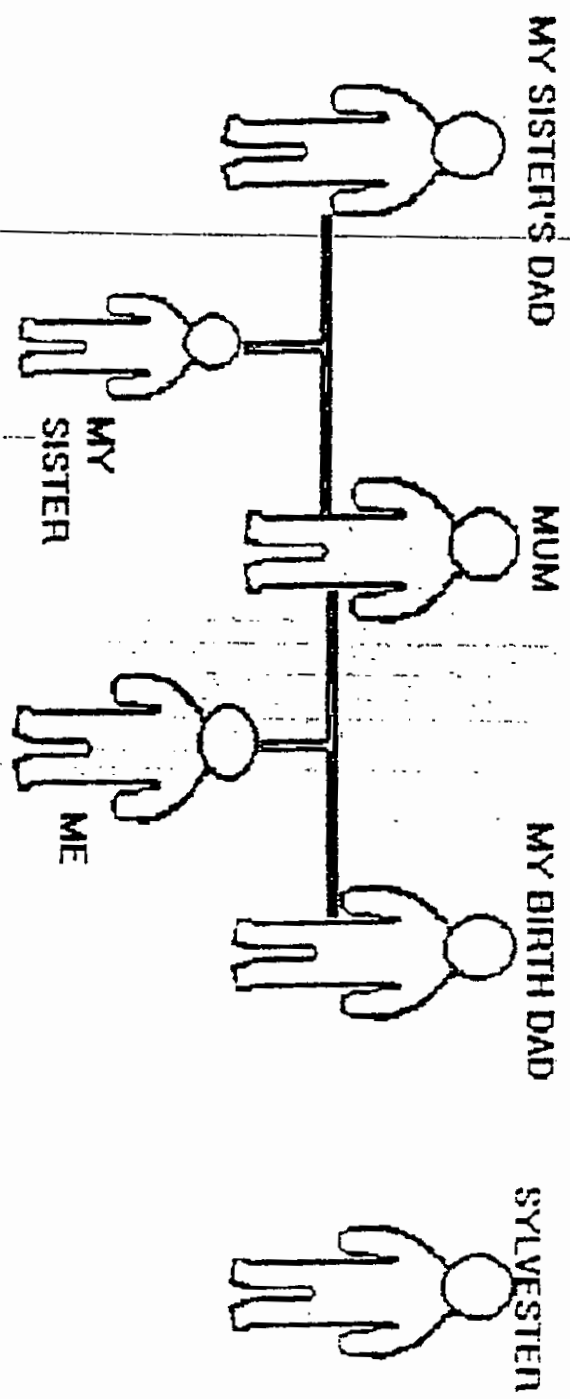
Adoptive mum

Lucy aged 13

The family of LUCY ELIZABETH JONES

MY FIRST FAMILY

An ECO MAP

My Name is David.

I am 7 years old

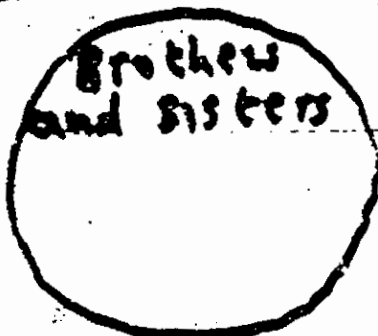
Today is _____

I used to live

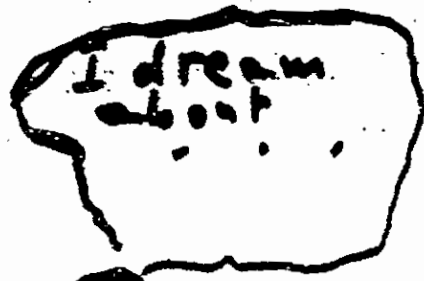
Who looks after me

Where I live now

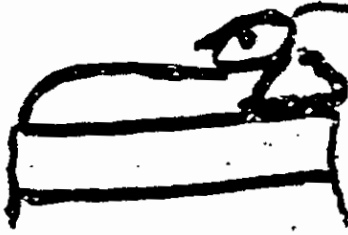
Friends

Things I like to do

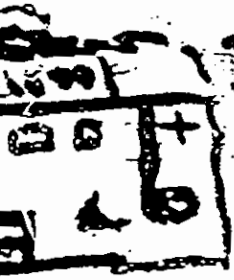
I worry about

I go to _____ school

I am in class 3b

My teacher's name is Mrs Morris

Η ἱστορία τῆς Αὔρας

Γεννήθηκε

Τὸ ὄνομα ποὺ εἶναι Αὔρα
 ἤμπερ Γεννήθηκε...
 ἑστὶν...
 οὐνοῦ καὶ γῆς...
 οὐρανόθεν...
 ἦρθε... ἔρχεται

ὁ Χριστὸς

Ἦρθε ἑστὶν
 ἡμεῖς ἵνα
 ἴδωμεν τὸν
 Θεόν...
 ἡμεῖς...
 ἡμεῖς...
 ἡμεῖς...

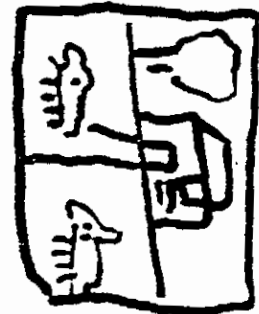

ὁ Χριστὸς

Ἦρθε ἑστὶν
 ἡμεῖς ἵνα
 ἴδωμεν τὸν
 Θεόν...
 ἡμεῖς...
 ἡμεῖς...
 ἡμεῖς...

ἡ

ἡμεῖς ἵνα
 ἴδωμεν τὸν
 Θεόν...
 ἡμεῖς...
 ἡμεῖς...
 ἡμεῖς...

ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ

Ἐρχομένη ἡμεῖς ἵνα ἴδωμεν τὸν Θεόν

ΕΙΚΟΝΑ 6

Πρώτη εσωτερική σελίδα

Χρονολογία γέννησης:

8 Μαΐου 1980

Ώρα: 8.00 π.μ.

Βάρος: 3,5 κιλά

Φωτογραφία του Μαιευτήριου
που γεννήθηκε ο Πέτρος.

(Η κοινωνική λειτουργός
μπορεί να τραβήξει τον
Πέτρο φωτογραφία, έξω
από το μαιευτήριο).

Το Μαιευτήριο είναι
στην Αθήνα.

Αυτό είναι το
αντίγραφο της ψηφιακής μου
πράξης γέννησης

Φωτοαντίγραφο της
ψηφιακής πράξης
γέννησης.

Το όνομα των φυσικών μου γονιών

Η φυσική μου μητέρα:

Μαρία -----

Ο φυσικός μου πατέρας:

Ανδρέας -----

ΕΙΚΟΝΑ 7

Δεύτερη σελίδα

Τους πρώτους
έξι μήνες,
έζησα με τη μη-
τέρα μου στην
οδό Βύρωνος 9,
στην Αθήνα.

Φωτογραφία μου, με
τη φυσική μου μητέρα.

Η μαμά μου ήταν:

(περιγραφή εμφάνισης
της φυσικής μητέρας,
ενδιαφέροντα, κλίσεις).

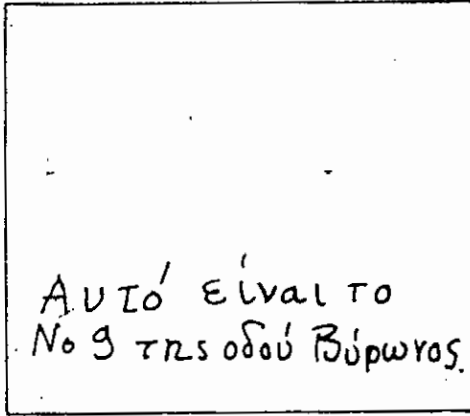
Ο φυσικός μου πατέρας ήταν:

(Το ίδιο όπως για τη μητέρα).

Ο χάρτης της περιοχής όπου έζησε ο Πέτρος με τη μητέρα
του τους πρώτους 6 μήνες της ζωής του.

Τρίτη σελίδα

Το σπίτι όπου έζησε ο Πέτρος με τη μητέρα του

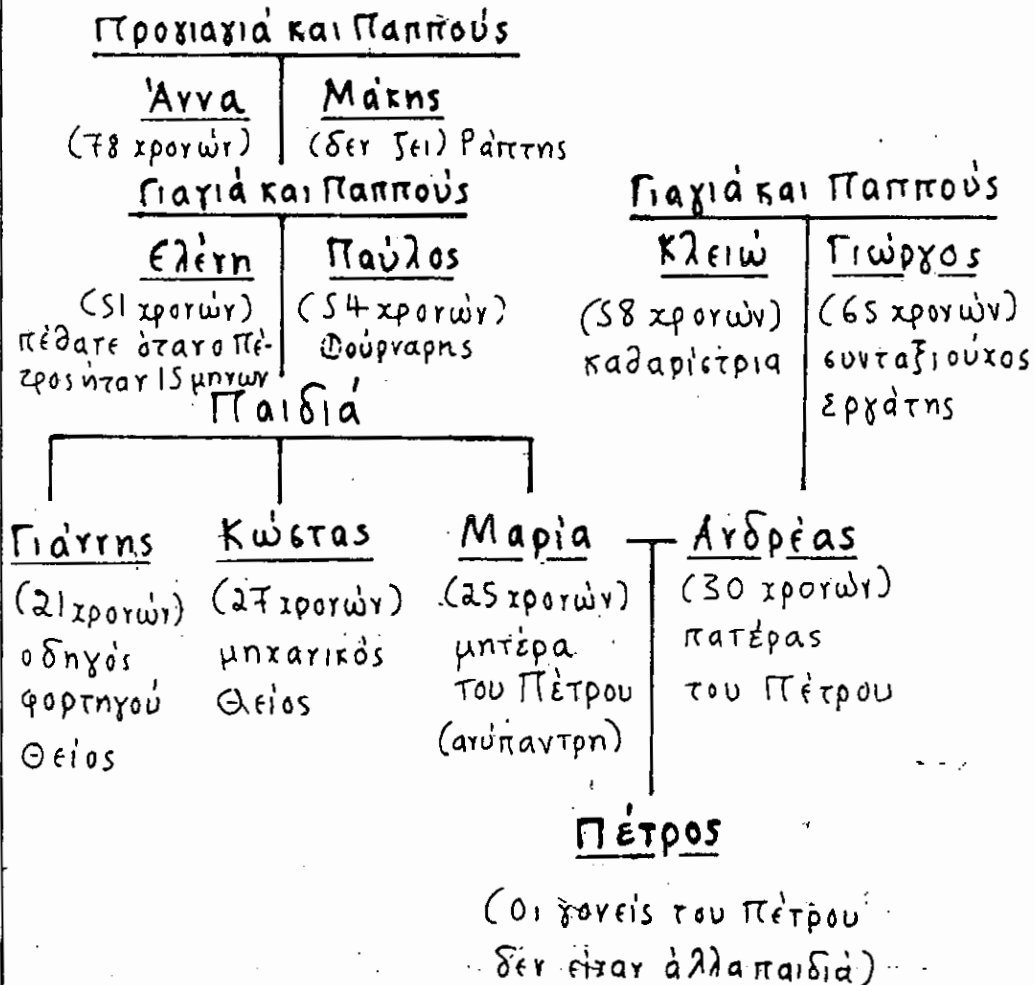
Αυτό είναι το Νο 9 της οδού Βύρωνος.

Απο 6 έως 15 μηνών ο Πέτρος έζησε με τη γιαγιά. Ελένη και τον παππού Παύλο...

διότι η μητέρα του μετακόμισε στον Καναδά και δεν μπορούσε να τον πάρει μαζί της εξ' αιτίας των ευθηκών ζωής της.

Ξέρουμε ότι αγαπούσε τον Πέτρο

Το οικογενειακό δέντρο του Πέτρου

ΕΙΚΟΝΑ 10

Γέννηση

Διάφορες λεπτομέρειες της γέννησης του παιδιού δίνονται εδώ, όπως χρονολογία, ονόματα γονέων, τόπος γέννησης, βδρος, γήκος. Επίσης ονόματα παιδιού και αδελφών, διευθυνση κατοικίας του παιδιού κ.α.

Αυτό το παιδί πέρασε τους πρώτους 18 μήνες με τη μητέρα του και τους γονείς της. Αυτό το τμήμα, μπορεί να αναφέρει το ονόματά τους και πού ζούσαν. Μπορεί να περιγραφεί ατμόσφαιρα της ευρύτερης οικογένειας παινα αναφέρει τους λόγους που ή προστασία του παιδιού ανατέθηκε στην οργάνωση.

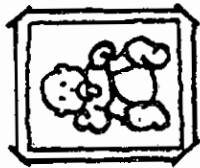
Η μητέρα του δειχταν σε θέση να το φρονίσει. Εδώ, αναφέρονται τα ονόματα των αδελφών που ανέλαβαν το παιδί και άλλων μελών της οικογένειάς τους. Επίσης οι λόγοι που το παιδί μετακινήθηκε από την ανάδραση οικογένεια.

3-5 ετών
Αυτή την περίοδο το παιδί έμεινε σε ιδρύμα. Θα πρέπει να γίνουν αναφορές στο προσωπικό του ιδρύματος. Μπορεί να τους θυμηθεί; Θίλει να τους σταθεί; Του άρεσε εκεί; Πού βρίσκονταν οι γονείς του; Γιατί έμεινε στο ιδρύμα τόσο καιρό; κλπ.

Το βασικό σχεδιάγραμμα αποτελείται από σειρά «τετραγώνων» όπως τα παραπάνω

Γεννήδρα

Το όνομά μου είναι
Αλίκη

φωτογραφία μου

Γεννήδρα
.....
Το όνομα της μητέρας μου.....
Το όνομα του μπαμπά μου.....

Όταν ήγουν χρονιών

Η Μαρία και Εγώ

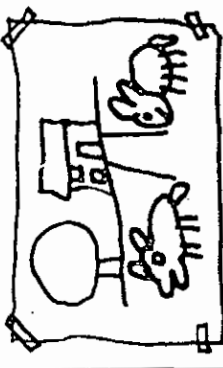

Πήγα να μείνω με τη Μαρία στο.....
διότι.....

Στα 5 του χρόνια

Πήγα να μείνω με τη Γαίνα και τού Αλέκο σε ένα κτήμα. Ο λόγος που πήγα εκεί ήταν.....
.....
.....

Το κτήμα μας

Η ζωγραφιά μου για το κτήμα του Αλέκου

Σε πολλά παιδιά άρεσει να χρησιμοποιούν αυτοκόλλητα χρωματιστά τετράγωνα πάνω στα οποία μπορούν να κολλήσουν σχέδια ή φωτογραφίες

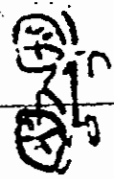

Διαφάνειες που χρησιμοποιήθηκαν στο Σεμινάριο
με θέμα την Υιοθεσία

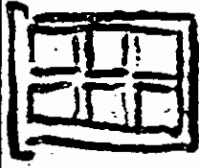

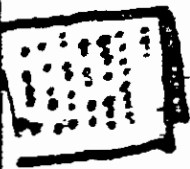

(α) Για την επικοινωνία με το παιδί

Na Cwmpisod 4^{ed}

y. about my appearance :

it difficult to get on
others my own age :

do as I'm told :

re advice and do
t. I want :

criticize me alot :

e talk behind by back :

IK about others behind
back :

aven't got any friends :

nd adults difficult to get on with :

nit like people in authority :

on't get on at school - with teachers -
- with others :

et fed up :

m easily led by others :

don't get on at home :

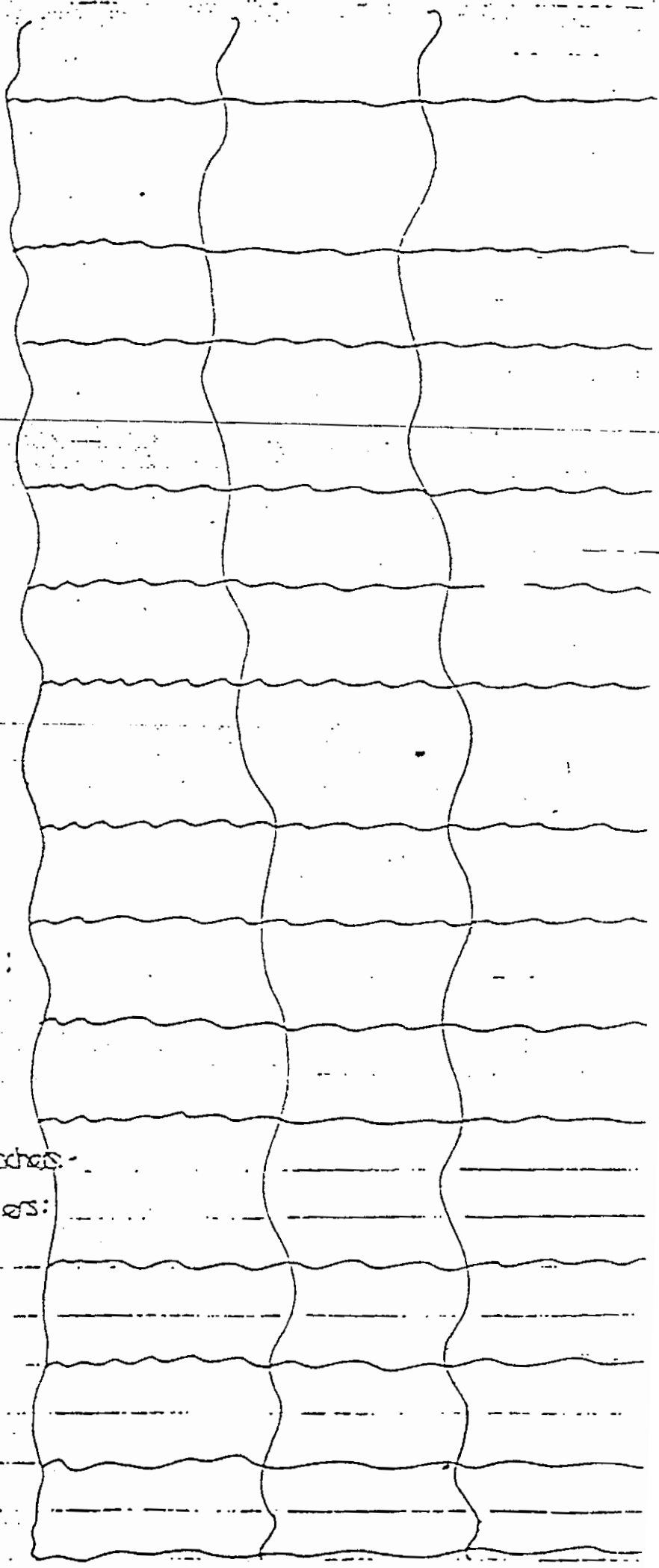
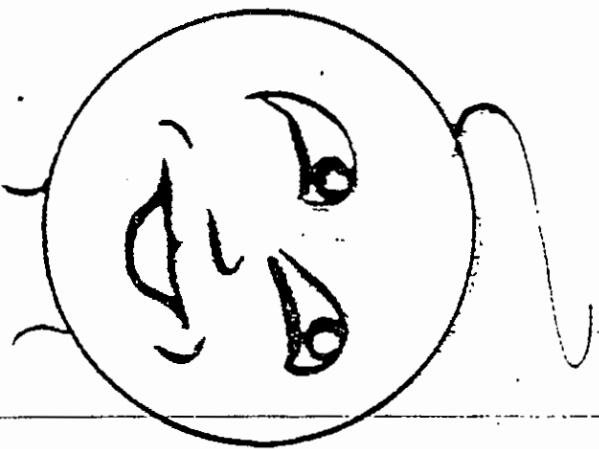
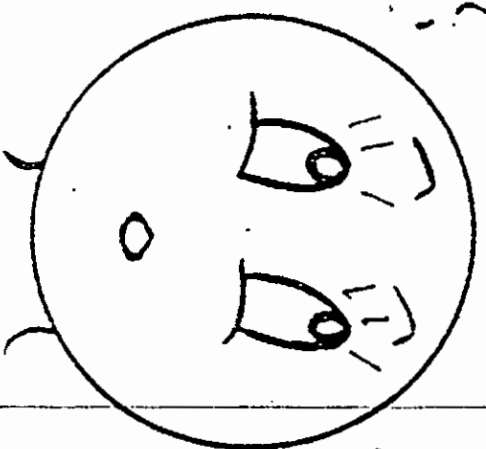

FIG. 3

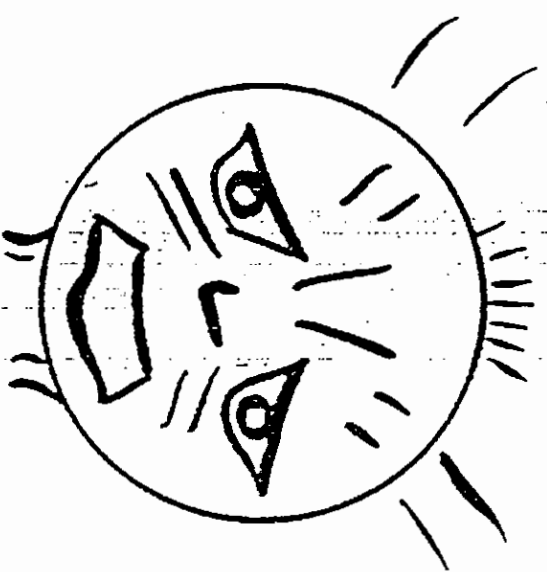
HAPPY, PLEASED

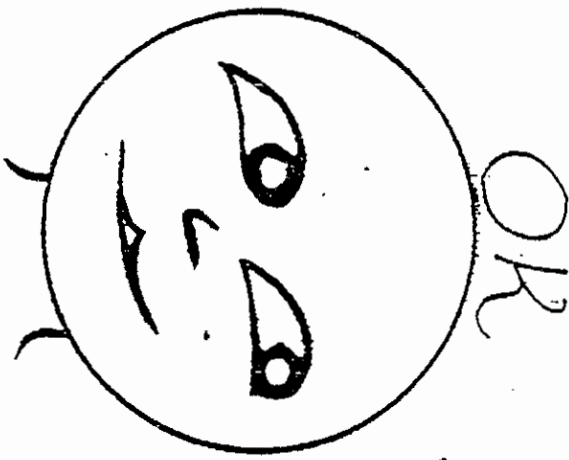
IN NOT SURE

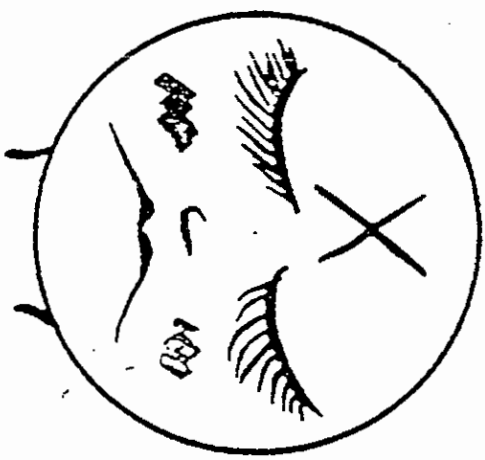
SAD, UNHAPPY

CROSS / ANGRY; MAD;

I FEEL ALRIGHT, O.K.

A BIT ASHAMED,
SORRY

Face-cards used to help young children indicate their feelings

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Γ

**Έντυπο υλικό οργανισμών που
χρησιμοποιείται στην υιοθεσία**

ΚΕΝΤΡΟ ΒΡΕΦΩΝ «Η ΜΗΤΕΡΑ»

Δημοκρατίας 65, 131 22 ΙΛΙΟΝ (Ν. Λιόσια) Αττικής
Τηλ. 2621 911, 2611 181, 2627-155 Fax: 2615 215

Κοινωνική Υπηρεσία

Αριθ. Πρωτ. ....

Πληροφορίες: τηλ. 2627-155

Ιανουάριος 1997

ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΥΙΟΘΕΣΙΑΣ

I. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το Κέντρο Βρεφών " Η ΜΗΤΕΡΑ " είναι κοινωνική οργάνωση (Κρατικό Νομικό Πρόσωπο Ιδιωτικού Δικαίου) που λειτουργεί από το 1955, με κύριο σκοπό την προστασία και βοήθεια σε παιδιά και γονείς. Η υιοθεσία είναι ένα από τα προγράμματα του Κέντρου.

Για το παιδί, που για διάφορους λόγους δεν μπορεί να ζήσει με τους γονείς του και χρειάζεται να τοποθετηθεί σε άλλη οικογένεια, η υιοθεσία μπορεί να είναι η ενδεδειγμένη λύση, διότι του προσφέρει: α) μόνιμο οικογενειακό περιβάλλον και β) κοινωνική και νομική κατοχύρωση, διότι το παιδί αποκτά ως προς τους θετούς γονείς πλήρη δικαιώματα φυσικού παιδιού.

Το "ΜΗΤΕΡΑ" πιστεύει ότι με την υιοθεσία μπορεί να δημιουργηθούν ευτυχισμένες οικογένειες, αν προηγηθεί σωστή προετοιμασία του παιδιού, των φυσικών και των θετών γονέων για την υιοθεσία. Μια τέτοια εξειδικευμένη εργασία μπορεί να γίνει μόνον από ειδικά οργανωμένες Κοινωνικές Υπηρεσίες και εκπαιδευμένο και έμπειρο προσωπικό (κοινωνικούς λειτουργούς, παιδίατρος, βρεφοκόμους, ψυχολόγους, ψυχιάτρος κλπ.).

Το παιδί προετοιμάζεται από τη γέννησή του με την παρακολούθηση της υγείας του και της ανάπτυξής του, με τις συνεχείς προσπάθειες να αποφευχθούν οι βλαβερές συνέπειες από την παραμονή του στο ίδρυμα, με τη συγκέντρωση στοιχείων για το οικογενειακό του ιστορικό, με την επιλογή των κατάλληλων θετών γονέων και με την προσαρμογή μαζί τους πριν από την υιοθεσία.

Οι φυσικοί γονείς προετοιμάζονται με το να καταλάβουν τη σημασία της υιοθεσίας και να σταθμίσουν τις επιπτώσεις στη ζωή τους και τη ζωή του παιδιού σε περίπτωση που θα αποφάσιζαν την υιοθεσία του.

Οι θετοί γονείς προετοιμάζονται με το να καταλάβουν την έννοια, το σκοπό και τις ιδιαιτερότητες της υιοθεσίας, δηλαδή : α) να ενημερωθούν για τα παιδιά που χρειάζονται θετή οικογένεια και τις τυχόν ειδικές ανάγκες τους, β) να εξετάσουν το ρόλο τους σαν θετοί γονείς και τις προσδοκίες και απαιτήσεις του από ένα θετό παιδί, γ) να ευαισθητοποιηθούν πάνω στα ειδικά θέματα που

παρουσιάζει μια υιοθεσία και πως να τα αντιμετωπίσουν και δ) να κατατοπισθούν πάνω στην ανάγκη να ενημερωθεί το παιδί για την υιοθεσία του και ενδεχομένως να αναζητήσει τις ρίζες του.

Κάθε ζευγάρι που ενδιαφέρεται να υιοθετήσει αντιμετωπίζεται εξατομικευμένα, με γνώμονα πάντοτε το συμφέρον του παιδιού και στόχο την εξεύρεση καταλλήλων θετών οικογενειών για παιδιά με ποικίλες, μερικές φορές ειδικές ανάγκες.

Οι προϋποθέσεις και τα κριτήρια επιλογής θετών γονέων, οι κανονισμοί και μέθοδοι εργασίας του "ΜΗΤΕΡΑ" αποφασίζονται από το Επιστημονικό και το Διοικητικό του Συμβούλιο και υπόκεινται σε αλλαγές ανάλογα με τις ανάγκες στον τομέα της υιοθεσίας.

II. ΓΕΝΙΚΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΚΑΙ ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ

1. Με τη συνεχή μείωση του αριθμού των παιδιών που έχουν ανάγκη θετής οικογένειας, είναι ευνόητο ότι δεν μπορούν όλα τα ζευγάρια που υποβάλλουν αιτήσεις, να υιοθετήσουν. Οι περισσότεροι υποψήφιοι θετοί γονείς θα περιμένουν αρκετό χρόνο μέχρι να αρχίσουμε τη συνεργασία μαζί τους και, με τις σημερινές συνθήκες, ο χρόνος για την ολοκλήρωση μιας υιοθεσίας από την εποχή της υποβολής της αίτησης κυμαίνεται μεταξύ 3 και 4 ετών.

2. Το "ΜΗΤΕΡΑ" τηρεί σειρά προτεραιότητας των αιτούντων με βάση το χρόνο υποβολής της αίτησής τους. Εξαιρούνται και δίνεται άμεση προτεραιότητα στα ζευγάρια εκείνα που επιθυμούν να υιοθετήσουν παιδιά με ειδικές ανάγκες, δηλαδή παιδιά με ιατρικά, ψυχολογικά ή άλλα προβλήματα.

3. Μεταξύ των παιδιών που το "ΜΗΤΕΡΑ" προστατεύει με προοπτική την υιοθεσία, περιλαμβάνονται και παιδιά με ειδικές ανάγκες. Το "ΜΗΤΕΡΑ" απευθύνει έκκληση προς όσους ενδιαφέρονται να υιοθετήσουν, να σκεφθούν εάν θα ήθελαν και μπορούν να αναλάβουν τη φροντίδα ενός τέτοιου παιδιού. Το Κέντρο Βρεφών θα ενημερώσει πλήρως τους υποψηφίους θετούς γονείς για τα ειδικά θέματα του συγκεκριμένου παιδιού, σε συνεργασία, εάν χρειάζεται, και με ειδικούς της επιλογής τους.

4. Για κάθε παιδί προτιμάται η οικογένεια όπου υπάρχουν και οι δύο γονείς.

5. Οι αιτούντες πρέπει να έχουν συμπληρώσει τουλάχιστον τρία (3) χρόνια γάμου κατά την υποβολή της αίτησης.

6. Σύμφωνα με το Νόμο υπτ' αριθ. 2447/30-12-96 για την υιοθεσία:

(α) δεν επιτρέπεται η υιοθεσία από άτομα άνω των 60 ετών

(β) η διαφορά ηλικίας μεταξύ θετού γονέα και υιοθετούμενου παιδιού κατά το χρόνο της υιοθεσίας δεν πρέπει να είναι μεγαλύτερη από 45 χρόνια ή μικρότερη από 18 χρόνια.

Μέσα στα πλαίσια των διατάξεων αυτών του Νόμου, και λαμβάνοντας υπόψη το χρόνο ολοκλήρωσης της υιοθεσίας, το Διοικητικό Συμβούλιο του "ΜΗΤΕΡΑ" έθεσε ως ανώτατο όριο ηλικίας και των δύο συζύγων κατά την υποβολή της αίτησης το 42ο έτος της ηλικίας.

Αιτήσεις ενδιαφερομένων που υπερβαίνουν το όριο αυτό, εξετάζονται μόνο για υιοθεσία μεγαλύτερου παιδιού μέσα στο πλαίσιο του ανωτάτου ορίου διαφοράς ηλικίας (45 χρόνια) και εφόσον υπάρχει μεγαλύτερο παιδί διαθέσιμο για υιοθεσία.

7. Το Κέντρο επιλέγει γονείς που έχουν καλή υγεία και φυσιολογικό προσδόκιμο ζωής. Τυχόν προβλήματα υγείας εξετάζονται κατά περίπτωση. Πιστοποιητικά υγείας ζητούνται κατά την υποβολή της αίτησης και, εφόσον χρειασθεί, πριν τη γνωριμία με το παιδί.

8. Η θετή οικογένεια πρέπει να έχει επαρκές εισόδημα για την αντιμετώπιση των εξόδων που δημιουργούνται με τον ερχομό ενός παιδιού στο σπίτι και να μπορεί να προσφέρει στο παιδί οικονομική ασφάλεια και σταθερότητα. Επίσης είναι ακόπιμο οι συνθήκες κατοικίας να επιτρέπουν στο παιδί να έχει το δικό του δωμάτιο.

9. Αν και οι δύο σύζυγοι εργάζονται, πρέπει να υπάρχουν συγκεκριμένα και σταθερά σχέδια για τη φροντίδα του παιδιού τις ώρες εργασίας τους. Για παιδιά με ειδικές ανάγκες μπορεί να ζητηθεί ένας από τους γονείς να πάρει προσωρινή άδεια για το διάστημα προσαρμογής του παιδιού στο σπίτι.

10. Συστάσεις από πρόσωπα που γνωρίζουν καλά τους αιτούντες καθώς και συνάντηση με τους στενούς συγγενείς τους είναι βασικό μέρος της όλης συνεργασίας του Κέντρου με την υποψήφια θετή οικογένεια. Το "ΜΗΤΕΡΑ" διατηρεί το δικαίωμα να ζητήσει επίσης πληροφορίες από αξιόπιστα πρόσωπα της επιλογής του.

11. Αν οι αιτούντες έχουν υποβάλει αίτηση υιοθεσίας συγχρόνως και σε άλλη οργάνωση, θα πρέπει να αποφασίσουν με ποια οργάνωση θα συνεργαστούν τελικά.

12. Σε περίπτωση εγκυμοσύνης κατά τη διαδικασία, η συνεργασία με τους αιτούντες αναστέλλεται μέχρι το τέλος της εγκυμοσύνης. Εφόσον γεννηθεί παιδί στην οικογένεια, η αίτηση του ζεύγους κλείνει. Το ζεύγος μπορεί να επανέλθει με νέα αίτηση ένα χρόνο μετά τη γέννηση του παιδιού, εφόσον υπάρχουν οι νομικές προϋποθέσεις.

13. Αίτηση υιοθεσίας για δεύτερο παιδί μπορεί να υποβληθεί μετά την παρέλευση τουλάχιστον ενός χρόνου από την τοποθέτηση του πρώτου παιδιού στο σπίτι.

14. Εάν η αίτηση υιοθεσίας απορριφθεί, οι αιτούντες έχουν δικαίωμα μιας μόνον επανεξέτασης της αίτησής τους σε διάστημα έξι (6) μηνών από τη γνωστοποίηση σ' αυτούς της απορριπτικής απόφασης. Μετά τους έξι μήνες και εφόσον η αίτηση απορρίφθηκε στο προκαταρκτικό στάδιο, εξετάζεται σαν νέα αίτηση και για μία μόνο φορά. Δεν εξετάζονται νέες αιτήσεις ζευγαριών των οποίων η προηγούμενη αίτηση απορρίφθηκε μετά από οικογενειακή μελέτη (2ο στάδιο).

15. Συνιστάται στους αιτούντες να ενημερώνουν το Κέντρο για κάθε αλλαγή στις οικογενειακές τους συνθήκες (αλλαγή κατοικίας, απόφαση να μην προχωρήσουν στην υιοθεσία κλπ.) καθ' όλη τη διάρκεια της συνεργασίας τους με το "ΜΗΤΕΡΑ".

Για να εξασφαλίσει επιτυχία στην υιοθεσία, το Κέντρο Βρεφών "Η ΜΗΤΕΡΑ" ζητά από τους θετούς γονείς τη συνεργασία τους, διότι πιστεύει ότι η συνεργασία αυτή δημιουργεί σωστές βάσεις για την καλή έκβαση της υιοθεσίας.

III. ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

1. Προκαταρκτικό στάδιο

Η συμμετοχή των ενδιαφερομένων να υιοθετήσουν σε ενημερωτική συγκέντρωση στο "ΜΗΤΕΡΑ" είναι το πρώτο στάδιο της διαδικασίας. Οι συγκεντρώσεις αυτές γίνονται σε καθορισμένες ημερομηνίες (που μπορούν οι ενδιαφερόμενοι να πληροφορηθούν τηλεφωνικά) και έχουν σκοπό να τους ενημερώσουν πάνω στη διαδικασία της υιοθεσίας και τους κανονισμούς του "ΜΗΤΕΡΑ" και να συζητηθούν θέματα που απασχολούν τους υποψηφίους θετούς γονείς.

Σε συνέχεια, οι ενδιαφερόμενοι, εφόσον το επιθυμούν, υποβάλλουν αίτηση υιοθεσίας σε έντυπο του Κέντρου που συνοδεύεται από τα βιογραφικά τους σημειώματα, φωτογραφίες και υπεύθυνη δήλωση του Ν. 105 ότι έχουν λευκό ποινικό μητρώο. Επίσης, ο οικογενειακός τους γιατρός θα πρέπει να δώσει πληροφορίες για την υγεία τους, συμπληρώνοντας σχετικά έντυπα τα οποία θα στείλει απ' ευθείας στην Ιατρική Υπηρεσία του "ΜΗΤΕΡΑ".

Μετά την υποβολή της αίτησης, το ζεύγος καλείται για μια προκαταρκτική ατομική συνεργασία με κοινωνικό λειτουργό κατά την οποία εξετάζονται διάφορα θέματα της υιοθεσίας και οι προσδοκίες του ζεύγους απ' αυτήν.

Μέσα στα πλαίσια της αυστηρής επιλογής υποψηφίων θετών γονέων που το "ΜΗΤΕΡΑ" είναι υποχρεωμένο να κάνει, λόγω του μικρού αριθμού παιδιών που έχει για υιοθεσία, σε αντίθεση με τον πολλαπλάσιο αριθμό αιτήσεων υιοθεσίας που του υποβάλλονται, είναι πιθανό το αρμόδιο Συμβούλιο του Κέντρου Βρεφών, μόνο με βάση τα στοιχεία της αίτησης ή/και μετά την προκαταρκτική ατομική συνεργασία, να

απορρίψει την αίτηση υιοθεσίας, εφόσον δεν πληροί τις προϋποθέσεις του Κέντρου ή δεν ανταποκρίνεται στις ανάγκες των προς υιοθεσία παιδιών. Αυτό δεν σημαίνει ότι ζευγάρια των οποίων οι αιτήσεις δεν γίνονται δεκτές, δεν θα μπορούσαν να είναι καλοί γονείς.

2. Στάδιο οικογενειακής μελέτης

Οι αιτήσεις που γίνονται δεκτές κατά το προκαταρκτικό στάδιο, περνούν στο επόμενο στάδιο που αφορά την ετοιμασία της οικογενειακής μελέτης του ζεύγους (σύμφωνα με το Ν.Δ. 610/1970) και την προετοιμασία τους για την υιοθεσία. Το στάδιο αυτό περιλαμβάνει σειρά συνεντεύξεων των αιτούντων μαζί και χωριστά με κοινωνικό λειτουργό, μία ή περισσότερες επισκέψεις στο σπίτι τους, καθώς και συναντήσεις του κοινωνικού λειτουργού με το συγγενικό και φιλικό τους περιβάλλον. Μέρος αυτής της συνεργασίας μπορεί να γίνει και σε συγκεντρώσεις ομάδας υποψηφίων θετών γονέων. Επίσης το ζεύγος ενδέχεται να συνεργαστεί και με άλλους ειδικούς της διεπιστημονικής ομάδας του "ΜΗΤΕΡΑ" (π.χ. παιδίατρο, ψυχολόγο, ψυχίατρο).

Αν οι αιτούντες κατοικούν στην επαρχία καλούνται στην Αθήνα για σύντομη συνεργασία με κοινωνικό λειτουργό (και άλλους ειδικούς) και στη συνέχεια την οικογενειακή μελέτη αναλαμβάνουν κοινωνικοί λειτουργοί των οικείων Διευθύνσεων και Τμημάτων Κοινωνικής Πρόνοιας των Νομαρχιών με τα οποία συνεργάζεται το "ΜΗΤΕΡΑ". Η έκθεση της οικογενειακής μελέτης στέλνεται στο Κέντρο Βρεφών υπηρεσιακά σαν εμπιστευτικό έγγραφο.

Κατά το στάδιο αυτό οι αιτούντες πρέπει να προσκομίσουν στο Κέντρο Βρεφών τα ακόλουθα πιστοποιητικά:

1. Πιστοποιητικά Δήμου ή Κοινότητας (πρωτότυπο και ένα αντίγραφο)
2. Ληξιαρχική πράξη γάμου (πρωτότυπο και ένα αντίγραφο)
3. Πιστοποιητικά περιουσιακής κατάστασης τόσο των εισοδημάτων όσο και της ακίνητης περιουσίας τους, επικυρωμένα από δημόσια ή άλλη επίσημη αρχή (πρωτότυπα και από ένα αντίγραφο)
4. Απόσπασμα ποινικού μητρώου (και για τους δύο συζύγους)
5. Τις διευθύνσεις τριών ή περισσότερων ατόμων (όχι συγγενών) από τα οποία το Κέντρο Βρεφών μπορεί να ζητήσει πληροφορίες.

Τέλος, οι υποψήφιοι θετοί γονείς έχουν μία συνάντηση με την Προϊσταμένη της Κοινωνικής Υπηρεσίας με σκοπό την αξιολόγηση της εμπειρίας τους από τη συνεργασία τους με το "ΜΗΤΕΡΑ" και τη συζήτηση και διευκρίνηση τυχόν θεμάτων που εξακολουθούν να τους απασχολούν.

Όταν ολοκληρωθεί η οικογενειακή μελέτη, ο αρμόδιος κοινωνικός λειτουργός εισηγείται την αίτηση στο Συμβούλιο του Κέντρου Βρεφών

το οποίο και αποφασίζει για την έγκριση ή την απόρριψή της. Αμφιβολίες για την καταλληλότητα των αιτούντων βαρύνουν υπέρ της απόρριψης της αίτησής τους για υιοθεσία. Η απόφαση γνωστοποιείται στους αιτούντες.

Σε περίπτωση απόρριψης, οι ενδιαφερόμενοι μπορούν να ζητήσουν μία μόνον επανεξέταση του αιτήματός τους, εφόσον υπάρχουν νέα στοιχεία, μέσα σε έξι (6) μήνες από τη γνωστοποίηση της απόφασης σ' αυτούς.

Το Κέντρο Βρεφών "Η ΜΗΤΕΡΑ" δεν είναι υποχρεωμένο να αναφέρει στους αιτούντες τους λόγους της απόρριψης της αίτησής τους, αλλά επιδιώκει να μοιρασθεί μαζί τους, τους προβληματισμούς του και για δική τους προστασία από μία ενδεχομένως αποτυχημένη υιοθεσία. Ασφαλώς δεν είναι δυνατόν να προγνώσει κανείς την έκβαση μιας υιοθεσίας η οποία εξαρτάται από πολλούς και σύνθετους παράγοντες. Το "ΜΗΤΕΡΑ", στις αποφασίες που παίρνει για τις αιτήσεις υιοθεσίας, προσπαθεί να λάβει υπόψη του τους παράγοντες εκείνους, που τόσο από έρευνα όσο και από κλινική εμπειρία, θεωρούνται ανασταλτικοί για την καλή εξέλιξη μιας υιοθεσίας.

3. Γνωριμία με το παιδί - Προσαρμογή θετών γονέων και παιδιού

Μετά την έγκριση της αίτησης των υποψηφίων θετών γονέων και εφόσον υπάρχει κατάλληλο παιδί, ειδοποιούνται να έλθουν στο "ΜΗΤΕΡΑ" για να το γνωρίσουν. Στους γονείς παρέχονται όλες οι πληροφορίες που έχει το Κέντρο στη διάθεσή του για την υγεία και τους βιολογικούς γονείς του παιδιού.

Εφόσον οι υποψήφιοι θετοί γονείς αποφασίσουν να προχωρήσουν στην υιοθεσία του παιδιού, αρχίζει το στάδιο της προσαρμογής. Δηλαδή είναι απαραίτητο να επισκέπτονται καθημερινά το παιδί και να ασχολούνται με τη φροντίδα του για να τους συνηθίσει και ο χωρισμός από τη βρεφοκόμο του να γίνει όσο το δυνατόν λιγότερο τραυματικός γι' αυτό, αλλά και για να σιγουρευτούν οι ίδιοι ότι πραγματικά επιθυμούν να υιοθετήσουν το συγκεκριμένο παιδί.

Ο χρόνος της προσαρμογής των θετών γονέων και του παιδιού καθορίζεται από το "ΜΗΤΕΡΑ", ανάλογα με τις ανάγκες του παιδιού και την πρόοδο του δεσμού γονέων-παιδιού, αλλά δεν μπορεί να είναι λιγότερος από δύο εβδομάδες.

Για μεγαλύτερα παιδιά, μέρος της προσαρμογής μπορεί να γίνει σε χώρο εκτός του "ΜΗΤΕΡΑ" ή και να τοποθετηθεί το παιδί στο σπίτι της υποψήφιας θετής οικογένειας για ένα διάστημα πριν από την οριστικοποίηση της υιοθεσίας. Όλα αυτά αποφασίζονται κατά περίπτωση, ανάλογα με τις συνθήκες ζωής και τις ανάγκες του συγκεκριμένου παιδιού.

Η συνεργασία του κοινωνικού λειτουργού και των θετών γονέων πάνω στα ειδικά θέματα της υιοθεσίας συνεχίζεται και στο στάδιο της προσαρμογής με το παιδί. Παράλληλα, η βρεφοκόμος, ο παιδίατρος, ο ψυχολόγος, παρέχουν στους γονείς κάθε βοήθεια που μπορεί να χρειασθούν στο στάδιο αυτό.

4. Τελική έγκριση - Νομική τελείωση της υιοθεσίας

Εφόσον η προσαρμογή των θετών γονέων και του παιδιού κρίνεται ικανοποιητική, το συμβούλιο του "ΜΗΤΕΡΑ" εγκρίνει τελικά την αίτηση και οι θετοί γονείς μπορούν να προχωρήσουν στη νομική τελείωση της υιοθεσίας. Οι θετοί γονείς συνεννοούνται με δικηγόρο της επιλογής τους, ο οποίος υποβάλλει την αίτηση υιοθεσίας στο αρμόδιο Πρωτοδικείο.

Το Συμβούλιο του "ΜΗΤΕΡΑ" έχει το δικαίωμα να ανακαλέσει την εγκριτική του απόφαση και να απορρίψει την αίτηση υιοθεσίας του ζεύγους, αν προκύψουν αρνητικά στοιχεία σε οποιοδήποτε στάδιο μετά την έγκριση της αίτησής τους συμπεριλαμβανομένου και του σταδίου προσαρμογής με το παιδί.

Αν οι θετοί γονείς κατοικούν σε επαρχία, είναι απαραίτητο να έλθουν και οι δύο στην Αθήνα για τη γνωριμία με το παιδί, την προσαρμογή και τη νομική τελείωση της υιοθεσίας. Οι θετοί γονείς πρέπει να μείνουν στην Αθήνα 3 - 4 εβδομάδες για να ολοκληρωθεί η διαδικασία της υιοθεσίας.

Οι θετοί γονείς μπορούν να πάρουν το παιδί στο σπίτι τους από την ημέρα της έκδοσης της απόφασης της υιοθεσίας από το Πρωτοδικείο

Το Κέντρο Βρεφών " Η ΜΗΤΕΡΑ " μπορεί να αποφασίσει την τοποθέτηση του παιδιού στο σπίτι των θετών γονέων και πριν απ' την εκδίκαση της υιοθεσίας ή την έκδοση της απόφασης του Πρωτοδικείου, ανάλογα με την περίπτωση.

5. Έξοδα

Με την 784/6.4.95 απόφαση του Διοικητικού Συμβουλίου του "ΜΗΤΕΡΑ" οι θετοί γονείς υποχρεώνονται να καταβάλουν παράβολο εβδομήντα χιλιάδων (70.000) δρχ. που καλύπτει:

- Τις υπηρεσίες που τους παρέχονται από το Κέντρο Βρεφών " Η ΜΗΤΕΡΑ "
- Τα δικαστικά έξοδα για τη συναίνεση των φυσικών γονέων στην υιοθεσία του παιδιού ενώπιον του δικαστηρίου
- Τα έξοδα ταξιδιού και παραμονής στην Αθήνα των φυσικών γονέων που ζουν στην επαρχία για τη διαδικασία της συναίνεσης στο δικαστήριο
- Τα τηλεφωνήματα και τηλεγραφήματα που γίνονται από το "ΜΗΤΕΡΑ" για τη διεκπεραίωση της υιοθεσίας

Το παράβολο καταβάλλεται στο Ταμείο του "ΜΗΤΕΡΑ" σε δύο δόσεις:

- α) Η πρώτη δόση που έχει καθοριστεί σε 5.000 δρχ., καταβάλλεται μετά το προκαταρκτικό στάδιο, από τη στιγμή που η αίτηση του ζεύγους γίνει δεκτή για την οικογενειακή μελέτη και
- β) Η δεύτερη, μετά την τελική έγκριση της αίτησης του ζεύγους

Οι θετοί γονείς που είναι από επαρχία, μπορούν να καταβάλλουν την πρώτη δόση με ταχυδρομική επιταγή προς το "ΜΗΤΕΡΑ".

Η πρώτη δόση του παραβόλου δεν επιστρέφεται σε περίπτωση απορριπτικής απόφασης.

Η αμοιβή του δικηγόρου και τα έξοδα του Δικαστηρίου για τη νομική τελείωση της υιοθεσίας βαρύνουν τους θετούς γονείς.

*****

ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΥ
ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ ΥΠΟΨΗΦΙΩΝ ΘΕΤΩΝ ΓΟΝΕΩΝ

Τα ακόλουθα στοιχεία κρίνονται απαραίτητα για μια ολοκληρωμένη
να της υποψήφιας θετής οικογένειας. Γι' αυτό, παρακαλούμε, μέσα
πλαίσια των δυνατοτήτων που υπάρχουν, να τα συμπεριλάβετε στην
σή σας.

Ιστορικό αιτήσεως (και προηγούμενων αιτήσεων για υιοθεσία):

Ποσο χρόνο εκέπτοντο να υιοθετήσουν, τι ενέργειες έκαναν
υπο, το αποτέλεσμα των ενεργειών τους και πώς κατέληξαν στη
εκριμένη κοινωνική οργάνωση.

Αριθμός και ημερομηνία συνεντεύξεων με τους αιτούντες μαζί και
ικά, στο γραφείο και στο σπίτι. Αριθμός συνεντεύξεων με άλλα
α του συγγενικού, φιλικού και επαγγελματικού τους
βάλλοντος.

Ιστορικό και περιγραφή προσωπικότητας του κάθε συζύγου ατομικά:

Ηλικία, εμφάνιση, τόπος καταγωγής, πατρική οικογένεια,
παιδείας και εφηβικής ηλικίας, γονεϊκοί και συζυγικοί
και μέσα στην πατρική οικογένεια, διαπροσωπικές σχέσεις με
είς, αδέρφια και άλλα άτομα του περιβάλλοντος, εκπαίδευση,
επαγγελματική εξέλιξη, ασχολίες και ενδιαφέροντα, στόχοι,
προβληματισμοί, ψυχολογικές θέσεις (θρησκεία κ.ά.), σεξουαλική
αρμογή. Αξιολόγηση ικανότητας για ανάληψη γονεϊκού ρόλου: για
παιδαγωγική προσφορά, για ανάληψη υποχρεώσεων και ευθυνών, για
επιμέλεια συναισθημάτων ασφάλειας και παιδιών συμπεριφοράς στο
παιδί, για σωστή συναισθηματική αντίδραση σε στιγμές συγκρούσεων,
ευελιξία και προσαρμοστικότητα σε αλλαγές, για λήψη αποφάσεων
στιγμές κρίσης.

Γάμος: Γνωριμία και εξέλιξη δεσμού μεταξύ των συζύγων,
γονεϊκοί ρόλοι. Αμοιβαίες ή όχι ικανοποιήσεις και κάλυψη αναγκών
α στο γάμο. Μέθοδοι συναισθηματικής συναλλαγής, λήψης αποφάσεων,
 αντιμετώπισης οικονομικών θεμάτων, ψυχογωγίας και απασχόλησης μέσα
έξω από την οικογένεια.

Σωματική και ψυχική υγεία των συζύγων και τυχόν συγκατοικούντων
ών θέσει ιστορικών εξετάσεων.

Άλλα παιδιά στην οικογένεια: Αν υπάρχουν στην οικογένεια φυσικά
ετό ανάδοχη παιδεία, να δοθεί το ιστορικό των παιδιών, οι σχέσεις
γονείς και ο τρόπος ανατροφής, τα τυχόν προβλήματα.

Ατεκνία : Ιατρικοί λόγοι ατεκνίας, ιστορικό προσπαθειών για κτηση παιδιού, συναισθηματικές αντιδράσεις των συζύγων προς την κνία, τυχόν επιδράσεις στη σύζυγική τους ζωή. Σημερινή συναισθηματική τους θέση απέναντι στην ατεκνία τους.

Κίνητρα υιοθεσίας: Εγωκεντρικό-παιδοκεντρικό. Τι επιδιώκουν με υιοθεσία και τι προσδοκούν από το παιδί (για την εξέλιξη του διού, συμπεριφορά, σπουδές, επάγγελμα, φροντίδα τους από το εί στα γηρατειά κλπ.).

Προτίμηση για παιδί: Ηλικία παιδιού, φύλο, εμφάνιση, γενεαίκο ιστορικό, υγεία, νοητική ανάπτυξη κλπ., και γιατί συν τις συγκεκριμένες προτιμήσεις. Συναισθηματική, κοινωνική και ονομική δυνατότητα να δεχθούν παιδί με πρόβλημα (στο ίδιο το εί ή το ιστορικό του) και τι είδους πρόβλημα. Φροντίδα του διού κατά τις ώρες εργασίας των γονιών. Εάν το παιδί είναι ήδη ιθετημένο στην οικογένεια, να αναφερθεί το ιστορικό του, το ρικό και οικογενειακό, περιληπτική έκθεση γιστη φυσική μητέρα, ίσεις των θετών γονιών με τους φυσικούς γονείς τώρα και στο λον, αποδοχή του συγκεκριμένου παιδιού και των τυχόν προβλημάτων ι από τους θετούς γονείς.

Γνώσεις και πείρα των συζύγων σχετικά με την ανατροφή παιδιού
τα προβλήματά του κατά τα διάφορα στάδια της εξέλιξής του.

Στάσεις του ζεύγους απέναντι στην υιοθεσία: Θέσεις του γους ως προς την επίδραση της κληρονομικότητας και του ιβάλλοντος, ως προς την εξώγαμη προέλευση του παιδιού, την ημέρωση του παιδιού για την υιοθεσία του, την πιθανότητα να ζήτησει μελλοντικά τους φυσικούς του γονείς. Αποδοχή ή όχι του ελικού ρόλου" των θετών γονιών και των περιορισμών αυτού του ου.

Οικονομική κατάσταση: Έσοδα από εργασία και άλλες πηγές, ριουσιακά στοιχεία του ζεύγους. Ασφάλιση.

Περιγραφή της κατοικίας του ζεύγους και της γειτονιάς. Επαρκής, όχι ατομικός χώρος για το παιδί στο σπίτι.

Συγγενικό περιβάλλον σχέσεις με συγγενείς και στάση συγγενών εναντι στην υιοθεσία γενικά και ειδικότερα στην απόφαση του γους να υιοθετήσει.

Πληροφορίες και ουσιάσεις από άλλα πρόσωπα για το ζεύγος.

Περιγραφή και στάσεις της κοινότητας απέναντι στην υιοθεσία. γές βοήθειας της κοινότητας, ιδιαιτέρως όταν πρόκειται να υιοθετηθεί παιδί με πρόβλημα.

Συμπληρωματικά στοιχεία που κρίνει ο κοινωνικός λειτουργός ότι να σημαντικά.

Συνοπτική αξιολόγηση της υποψήφιας θετής οικογένειας και τηση του κοινωνικού λειτουργού.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Δ

Στατιστικά στοιχεία

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

ΓΙΑ ΤΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΒΡΕΦΩΝ "Η ΜΗΤΕΡΑ" ΚΑΙ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΤΟΥ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ

ΕΤΟΥΣ 1996

I. ΑΙΤΗΜΑ ΓΙΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΚΑΙ ΨΥΧΟΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΣΤΗΡΙΞΗ ΣΕ ΠΑΙΔΙΑ ΚΑΙ ΣΤΟΥΣ ΓΟΝΕΙΣ ΤΟΥΣ

A. Το 1996 απευθύνθηκαν οι ίδιοι οι ενδιαφερόμενοι ή παραπρόσθεντες στο "ΜΗΤΕΡΑ" από άλλες Υπηρεσίες 126 περιπτώσεις για προστασία ψυχοκοινωνική στήριξη και παροχές σε παιδιά και στους γονείς τους.

1. Αριθμός περιπτώσεων γονέων - παιδιών που ζήτησαν τις υπηρεσίες του "ΜΗΤΕΡΑ" τη δεκαετία 1987 - 1995

1996	1995	1994	1993	1992	1991	1990	1989	1988	1987
126	135	161	192	188	150	187	198	240	219

2. Από τις 126 νέες περιπτώσεις γονέων - παιδιών απευθύνθηκαν στο "ΜΗΤΕΡΑ":

(α) Γυναίκες σε κατάσταση εγκυμοσύνης	: 47
(β) Μητέρες μετά τον τοκετό	: 64
(γ) Γονείς που κρατούν τα παιδιά τους κοντά τους	: 8
(δ) Παιδιά έκθετα ή εγκαταλελειμμένα σε Νοσοκομεία	: 7
Σύνολο	: 126

Παρατηρείται ότι οι περισσότερες μητέρες ζητούν τις υπηρεσίες του Κέντρου μετά τη γέννηση του παιδιού τους, όταν βρίσκονται αντιμέτωπες με το πρόβλημα της απείγουσας φροντίδας του παιδιού.

Επειδή δεν υπάρχουν τα χρονικά περιθώρια εργασίας με τη μητέρα ώστε να αποφευχθούν κατά το δυνατόν η απομόνωση του παιδιού από τη μητέρα και η εισαγωγή του στο Ίδρυμα.

3. Από τις 126 περιπτώσεις, ζήτησαν τις υπηρεσίες του "ΜΗΤΕΡΑ":

(α) Για δεύτερο παιδί	: 2 περιπτώσεις
(β) Για τέταρτο παιδί	: 1 περίπτωση

4. Από τους γονείς των παιδιών που ζήτησαν τις υπηρεσίες του "ΜΗΤΕΡΑ" το 1996 ήταν:

(α) Μητέρες αλλοδαπές	: 25
(β) Πατέρες αλλοδαποί	: 18
(γ) Μητέρες αθιγγανικής φυλής	: 6
(δ) Πατέρες αθιγγανικής φυλής	: 2

Από τα στοιχεία αυτά προκύπτει ότι και κατά το 1996 απευθύνθηκε στο "ΜΗΤΕΡΑ" σημαντικός αριθμός αλλοδαπών γονέων.

B. Εκβαση των περιπτώσεων γονέων - παιδιών που ζήτησαν τις υπηρεσίες του "ΜΗΤΕΡΑ"

1. Από τις 126 νέες περιπτώσεις :

(α) Εγινε δεκτό το αίτημα και ανατέθηκαν στο Τμήμα Γονέων και Παιδιών για περαιτέρω συνεργασία	: 100 περιπτώσεις
(β) Παρατέμφθηκαν σε άλλους Φορείς λόγω αναρμοδιότητας του "ΜΗΤΕΡΑ" αφού δόθηκε σύντομη συμβουλευτική βοήθεια και κατευθύνσεις ή δεν έδωσαν συνέχεια στο αίτημά τους	: 26 "
Σύνολο	: 126 "

2. Αριθμός περιπτώσεων γονέων - παιδιών που ανέλαβε το «ΜΗΤΕΡΑ» την τελευταία πενταετία

<u>1996</u>	<u>1995</u>	<u>1994</u>	<u>1993</u>	<u>1992</u>
100	102	106	155	131

II. ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΦΥΣΙΚΩΝ ΓΟΝΕΩΝ

A. Περίπτερο Μητέρων

Κατά το 1996 φιλοξενήθηκαν στο Περίπτερο Μητέρων 36 γυναίκες σε κατάσταση εγκυμοσύνης από τις οποίες οι τέσσερις (4) παρέμεναν από τον προηγούμενο χρόνο.

Πίνακας φιλοξενουμένων (νέων εισαγωγών) στο Περίπτερο Μητέρων την τελευταία επταετία

<u>1996</u>	<u>1995</u>	<u>1994</u>	<u>1993</u>	<u>1992</u>	<u>1991</u>	<u>1990</u>
32	18	27	26	28	41	33

B. Τα ακόλουθα στοιχεία αφορούν το "προφίλ" των φυσικών γονέων στις 100 νέες περιπτώσεις που ανέλαβε το "ΜΗΤΕΡΑ" (Τμήμα Γονέων - Παιδιών) κατά το 1996

1. Από τις περιπτώσεις που αναλάβαμε το 1996 ήταν:

(α) Γυναίκες σε κατάσταση εγκυμοσύνης	:	43
(β) Μητέρες μετά τον τοκετό	:	45
(γ) Μητέρες (γονείς) που κρατούν τα παιδιά τους κοντά τους	:	8
(δ) Παιδιά έκθετα ή εγκαταλελειμμένα σε Νοσοκομείο ή αλλού	:	4
		<hr/>
Σύνολο	:	100

2. Οικογενειακή κατάσταση των 100 μητέρων

(α) Ανύπαντρες	:	61
(β) Εγγαμες	:	15
(γ) Σε διάσταση	:	12
(δ) Διαζευγμένες	:	8
(ε) Χήρες	:	2
(στ) Αγνωστο	:	2
		<hr/>
Σύνολο	:	100

συμβουλευτική βοήθεια, ψυχολογική στήριξη, νομική βοήθεια, ενίσχυση σε είδος (ιματισμός, γάλα, πάνες κ.ά.) και άλλες υπηρεσίες ανάλογα με τις ανάγκες της κάθε περίπτωσης.

2. Προβλήματα ψυχοσωματικής υγείας γονέων

Από το σύνολο (263) των παλαιών (163) και νέων περιπτώσεων (100), οι γονείς των παιδιών είχαν τα ακόλουθα προβλήματα σωματικής και ψυχοσωματικής υγείας για τα οποία ζητήθηκε συνεργασία ειδικού ιατρού ή ψυχιάτρου ή ψυχολόγου.

	Σοβαρά προβλήματα υγείας / αναπηρία	Νοητική υστέρηση	Ψυχική νόσος	Διαταραχές συμπεριφοράς
Μητέρα	10	10	17	13
Πατέρας	-	2	1	8

ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ ΜΕΣΑ ΣΤΟ «ΜΗΤΕΡΑ» ΚΑΙ ΔΙΑΚΙΝΗΣΗ

1. Από τις νέες περιπτώσεις του 1996 που ανέλαβε το "ΜΗΤΕΡΑ":

Εισήχθησαν στο Ιδρυμα για προστασία το 1996 : 88 παιδιά*

Παρέμεναν στο Ιδρυμα από το τέλος του 1995 : 83 "

Σύνολο παιδιών που προστατεύθηκαν στο "ΜΗΤΕΡΑ" το 1996 : 171 παιδιά

* Στα παιδιά που εισήχθησαν περιλαμβάνονται δύο (2) επανεισαγωγές: μία από φυσική μητέρα και μία από ανάδοχη οικογένεια.

2. Εξήλθαν από το "ΜΗΤΕΡΑ" κατά το 1996 : 82, παιδιά

3. Εξοδοι των παιδιών που προστατεύθηκαν μέσα στο "ΜΗΤΕΡΑ" το 1996:

Προς φυσικούς γονείς	: 35*
Προς υιοθεσία	: 37
Προς ανάδοχη οικογένεια	: 9
Απεβίωσε	: 1
Σύνολο	: 82 παιδιά

* Ένα (1) παιδί αλλοδαπής μητέρας εισήχθη σε ίδρυμα στο εξωτερικό σύμφωνα με την επιθυμία της μητέρας του.

Στο τέλος του χρόνου παρέμεναν στο "ΜΗΤΕΡΑ" 89 παιδιά

Η διακίνηση των παιδιών και κατά το 1996 διατηρήθηκε σε υψηλά επίπεδα, ανάλογα του προηγούμενου έτους, με αποτέλεσμα να εξυπηρετηθούν όλες οι περιπτώσεις των παιδιών που μας παραπέμφθηκαν για εισαγωγή και ενέπιπταν στις αρμοδιότητές μας, ενώ παράλληλα προωθήθηκε η οικογενειακή αποκατάσταση μεγάλου αριθμού παιδιών.

4. Νομική κατάσταση των παιδιών (νέων περιπτώσεων 1996) που προστατεύθηκαν από το "ΜΗΤΕΡΑ" (εντός και εκτός του ιδρύματος)

(α) Παιδιά εκτός γάμου	66
(β) Παιδιά σε γάμο	30 (εξ αυτών τα 11 ήταν μοιχογέννητα κατά δήλωση των γονέων)
(γ) Εκθετα ή εγκαταλελειμμένα των οποίων οι γονείς δεν ανευρέθησαν	4
Σύνολο	100

4. Από το σύνολο των παιδιών (νέες περιπτώσεις του 1996), ήταν κακοποιημένα - παραμελημένα: τρία (3)

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ε

Ελληνική νομοθεσία

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΤΕΥΧΟΣ ΠΡΩΤΟ

Αρ. Φύλλου 278

30 Δεκεμβρίου 1996

ΝΟΜΟΣ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 2447

Κύρωση ως Κώδικα του σχεδίου νόμου «Υιοθεσία, επιτροπεία και αναδοχή ανήλικου, δικαστική συμπαράσταση, δικαστική επιμέλεια ξένων υποθέσεων και συναφείς ουσιαστικές, οικονομικές και μεταβατικές διατάξεις».

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ
ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Εκδίδουε τον ακόλουθο νόμο που ψήφισε η Βουλή:

Άρθρο πρώτο

Κυρώνεται ως Κώδικας, σύμφωνα με το άρθρο 75 παρ. 6 του Συντάγματος και το άρθρο 16 παρ. 12 του ν. 2298/1995, το ακόλουθο σχέδιο νόμου το οποίο: α) υπέβλεψε από τη Νομοπαρασκευαστική Επιτροπή, η οποία συστάθηκε σύμφωνα με τις διατάξεις του ν. 808/1971, όπως τροποποιήθηκε μεταγενέστερα και την παρ. 3 της παρ. 2 του άρθρου 27 του ν. 2145/1993 και συγκροτήθηκε με την απόφαση αριθμ. 5279/20.1.1994 του Υπουργού Δικαιοσύνης, ο δε χρόνος λειτουργίας της παρορίστηκε με τις αποφάσεις αριθμ. 20399/18.3.1994 και 125781/27.12.1994 του ίδιου Υπουργού και β) αναθεωρήθηκε δυνάμει της απόφασης του Υπουργού Δικαιοσύνης αριθμ. πρωτ. 35447/22.4.1996.

ΣΧΕΔΙΟ ΝΟΜΟΥ.

Υιοθεσία, επιτροπεία και αναδοχή ανήλικου, δικαστική συμπαράσταση, δικαστική επιμέλεια ξένων υποθέσεων και συναφείς ουσιαστικές, οικονομικές και μεταβατικές διατάξεις

ΠΡΩΤΟ ΜΕΡΟΣ Η ΝΕΑ ΡΥΘΜΙΣΗ ΤΗΣ ΥΙΟΘΕΣΙΑΣ

Άρθρο 1

Το δέκατο τρίτο Κεφάλαιο του Τέταρτου Βιβλίου του Αστικού Κώδικα που αναφέρεται στην υιοθεσία (άρθρα 1558 έως 1565) καταργείται στο σύνολό του

Στη θέση των ήδη καταργημένων με το άρθρο 17

του ν. 1329/1983 άρθρων 1542 έως 1557 του Αστικού Κώδικα και των καταργούμενων με την προηγούμενη παράγραφο διατάξεων τίθεται νέο Κεφάλαιο δέκατο τρίτο με το ακόλουθο περιεχόμενο:

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΚΑΤΟ ΤΡΙΤΟ ΥΙΟΘΕΣΙΑ

Άρθρο 1542. Πότε επιτρέπεται. Η υιοθεσία επιτρέπεται, με την εξαίρεση της περίπτωσης του άρθρου 1579, μόνο όταν αυτός που υιοθετείται είναι ανήλικος. Η υιοθεσία πρέπει να σφραγίζεται στο συμφέρον του υιοθετούμενου.

Άρθρο 1543. Πώς μπορεί να υιοθετηθεί. Αυτός που υιοθετεί ανήλικα πρέπει να είναι: μηνάς για δικαιοπραξία, να έχει συμπληρώσει τα τριάντα χρόνια του και να μην έχει υπερβεί τα εξήντα.

Άρθρο 1544. Διαφορά ηλικίας. Αυτός που υιοθετεί ανήλικα πρέπει να είναι μεγαλύτερος από τον υιοθετούμενο τουλάχιστον κατά δεκαοκτώ, αλλά όχι και περισσότερο από σαράνταπέντε χρόνια. Σε περίπτωση υιοθεσίας τέκνου του συζύγου, καθώς και αν συντρέχει σπουδαίος λόγος, το δικαστήριο μπορεί να επιτρέψει την υιοθεσία και όταν υπάρχει διαφορά ηλικίας μικρότερη, αλλά όχι κάτω των σαράνταπέντε ετών.

Άρθρο 1545. Υιοθεσία από περισσότερους. Δεν επιτρέπεται να υιοθετηθεί το ίδιο πρόσωπο ταυτόχρονα από περισσότερους, εκτός αν αυτά είναι σύζυγοι. Επίσης δεν επιτρέπεται η υιοθεσία προσώπου, που είναι ήδη υιοθετημένο από άλλον, όσο διαρκεί η υιοθεσία, εκτός αν πρόκειται για διαδοχική υιοθεσία του ίδιου προσώπου και από το σύζυγο αυτού που υιοθετήσε πρώτος.

Άρθρο 1546. Υιοθεσία από έγγαμο. Ο έγγαμος δεν μπορεί να υιοθετήσει χωρίς τη συναιέση του συζύγου του, η οποία παρέχεται αυτοπροσώπως με δήλωση στο δικαστήριο. Αν ο σύζυγος έχει τη στήλη διαμνηστική του στην αλλοδαπή, η συναιέση του μπορεί να δοθεί και

με έηλωτη ενώπιον συμβολαιογράφου. Το δικαστήριο όμως μπορεί να επιτρέψει την υιοθεσία και χωρίς αυτή τη συναίνεση, αν η παροχή της είναι αδύνατη για νομικούς ή πραγματικούς λόγους ή αν εκκρεμεί ανάμεσα στους συζύγους δική διαζύγιο.

Άρθρο 1547. Υιοθεσία πολλών. Επιτρέπεται να υιοθετηθούν, από το ίδιο πρόσωπο, περισσότεροι ανήλικοι με την ίδια πράξη ή διαδοχικά.

Άρθρο 1548. Υιοθεσία υπό αίρεση ή προθεσμία δεν επιτρέπεται.

Άρθρο 1549. Διαδικασία. Η υιοθεσία τελείται με δικαστική απόφαση, ύστερα από αίτηση του υποψηφίου υιοθετού γονέα. Αυτός που υιοθετεί συναινεί αυτοπροσώπως ενώπιον του δικαστηρίου.

Άρθρο 1550. Συναίνεση των γονέων ή του νόμιμου αντιπροσώπου. Για να υιοθετηθεί ένας ανήλικος χρειάζεται να συναινέσουν ενώπιον του δικαστηρίου οι γονείς του ή ο ένας τους μόνο, αν ο άλλος έχει εκπέσει από τη γονική μέριμνα κατά το άρθρο 1537 ή η συναίνεσή τους είναι αδύνατη γιατί έχει τεθεί σε στερωτική συμπέρασση, που περιλαμβάνει και τη στέρηση της ικανότητας να συναινεί, για την υιοθεσία του παιδιού του. Αν ο ανήλικος δεν έχει γονείς, συναινεί ενώπιον του δικαστηρίου ο επιτρόπος ύστερα από εδία του επαιτητικού συμβουλίου.

Η συναίνεση της προηγούμενης παραγράφου είναι, στην περίπτωση που ο ανήλικος προστετεύεται, από ενομόδια κοινωνική υπηρεσία ή οργάνωση, εγκύρια και όταν αυτός που συναινεί δεν γνωρίζει το πρόσωπο του υποψηφίου υιοθετού γονέα.

Άρθρο 1551. Χρόνος της συναίνεσης. Η συναίνεση των γονέων για υιοθεσία δεν επιτρέπεται, να δοθεί πρώτου να συμπληρωθούν τρεις μήνες από τη γέννηση του τέκνου.

Άρθρο 1552. Δικαστική αναλήφραση της συναίνεσης. Η συναίνεση των γονέων για υιοθεσία του τέκνου τους αναλήφραται, με απόφαση του δικαστηρίου: α) αν οι γονείς είναι άγνωστοι ή τα τέκνα είναι έκθετοι, β) αν και οι δύο γονείς έχουν εκπέσει από τη γονική μέριμνα ή βοιάσκονται σε καθεστώς στερωτικής δικαστικής συμπέρασσης που τους αφορά και την ικανότητα να συναινούν για την υιοθεσία του παιδιού τους, γ) αν οι γονείς έχουν άγνωστη διαμονή, δ) αν το τέκνο προστετεύεται από αναγνωρισμένη κοινωνική οργάνωση, έχει οφαιρεθεί από τους γονείς ή άσκηση της επιμέλειας σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 1532 και 1523 και αυτοί αρνούνται καταχρηστικά να συναινέσουν.

Με απόφαση του δικαστηρίου αναλήφραται και η συναίνεση του επιτρόπου για την υιοθεσία του ανήλικου, εφόσον ο τελευταίος προστετεύεται από αναγνωρισμένη κοινωνική οργάνωση και ο επιτρόπος αρνείται, καταχρηστικά να συναινέσει.

Άρθρο 1553. Ακρόαση των συγγενών. Στις περιπτώσεις υπό στοιχεία β έως δ της πρώτης παραγράφου, καθώς και στην περίπτωση της δεύτερης παραγράφου του προηγούμενου άρθρου, το δικαστήριο αποφασίζει, εφόσον ακούσει τους πληρέστερους συγγενείς, αν η

ακρόαση τους είναι εφικτή.

Άρθρο 1554. Γενική εξουσιοδότηση. Με την επιφύλαξη των διατάξεων των τριών προηγούμενων άρθρων, οι γονείς ή ο επιτρόπος μπορούν να δίνουν με έηλωτη τους ενώπιον του δικαστηρίου, στην ενομόδια κοινωνική υπηρεσία ή την αναγνωρισμένη κοινωνική οργάνωση που περιβάλλουν τον ανήλικο, γενική εξουσιοδότηση να κινούν τη διαδικασία μελλοντικής υιοθεσίας του ανήλικου από πρόσωπα ή από ζεύγος συζύγων που θα επιλεγούνται ελεύθερα από την κοινωνική υπηρεσία ή την οργάνωση. Η εξουσιοδότηση αυτή μπορεί να ανάκληται από τους γονείς ή τον επιτρόπο, επίσης με δήλωσή τους προς το δικαστήριο, που θα πρέπει να κοινοποιείται στην υπηρεσία ή την οργάνωση το αργότερο έως την κατάθεση, από αυτές στο δικαστήριο, της αίτησης για υιοθεσία.

Άρθρο 1555. Συναίνεση του ανήλικου. Ενώπιον του δικαστηρίου συναινεί αυτοπροσώπως και ο ανήλικος που υιοθετείται, εφόσον έχει συμπληρώσει το δωδέκατο έτος της ηλικίας του, εκτός αν βραϊκεται σε κατάσταση ψυχικής ή διανοητικής διαταραχής που περιορίζει σημαντικά τη λειτουργία της βούλησής του.

Σε κάθε περίπτωση, το δικαστήριο, αναλόγα με την ωριμότητα του ανήλικου, οφείλει να ακούει και τη δική του γνώμη.

Άρθρο 1556. Ακρόαση των τέκνων αυτού που υιοθετεί. Όταν αυτός που υιοθετεί έχει ήδη τέκνα το δικαστήριο, αναλόγα με την ωριμότητά τους, οφείλει να ακούει και τη δική τους γνώμη.

Άρθρο 1557. Κοινωνική έρευνα. Πριν από την τελεστή της υιοθεσίας διεξάγεται από την κοινωνική υπηρεσία ή άλλη υπηρεσία ή κοινωνική οργάνωση, αναγνωρισμένη, εις ειδικότητα στις υιοθεσίες, επιστημονική κοινωνική έρευνα που κατοπιθέται εμπρόθεσμα στο δικαστήριο, σύμφωνα με τα οριζόμενα ειδικότερα στο νόμο σχετικά, έκθεση για το αν, με βάση τα στοιχεία που προέκυψαν ή συγκεκριμένη υιοθεσία συμφερει ή όχι τον υιοθετούμενο.

Άρθρο 1558. Το δικαστήριο απαγγέλλει την υιοθεσία εφόσον συντρέχουν οι όροι του νόμου και αφού διαπιστώσει, συνεκτιμώντας και την έκθεση του προηγούμενου άρθρου, ότι, εν όψει της προσωπικής, της υγείας και της οικογενειακής και οικονομικής κατάστασης εκείνου που υιοθετεί και του υιοθετούμενου καθώς και της αμοιβαίας ικανότητάς τους προσεμεύτης η υιοθεσία συμφερει τον υιοθετούμενο.

Άρθρο 1559. Μυστικότητα της υιοθεσίας. Η υιοθεσία ανήλικων τηρείται μυστική. Στις περιπτώσεις της δεύτερης παραγράφου του άρθρου 1550, καθώς και του άρθρου 1552, η μυστικότητα ισχύει και έναντι των φυσικών γονέων.

Το υιοθετούμενο τέκνο έχει, μετά την ενηλικίωση του, το δικαίωμα να πληροφορείται πλήρως από τους υιοθετού γονείς και από κάθε αρμόδια αρχή το στοιχεία των φυσικών γονέων του.

Άρθρο 1560. Έγγραφο αποτελεσμάτων. Το αποτέλεσμα της δικαστικής απόφασης για την υιοθεσία αρχίζουν, αφοτου αυτή γίνει τελεστική,

Άρθρο 1561. Ενστάση στην αγωγή του θετού γονέα. Με την υποβολή διακόπεται κάθε δέσμος του ανήλικου με τη φυσική του οικογένεια, με εξαίρεση τις ρυθμίσεις περί κληρονομικών του άρθρων 1556 και 1557 και ο ανήλικος εντάσσεται πλήρως στην οικογένεια του θετού γονέα του. Έναντι του θετού γονέα και των συγγενών του ο ανήλικος έχει όλα τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τέκνου γεννημένου σε γάμο. Το ίδιο ισχύει και για τους κατοίκους του θετού τέκνου. Σε περίπτωση ταυτόχρονης ή διαδοχικής υποβολής περισσότερων, δημιουργείται μεταξύ τους συγγενεια όμοια με αυτή που υπάρχει μεταξύ αδελφών.

Άρθρο 1562. Όταν ο ένας σύζυγος υποβεί το τέκνο του άλλου. οι δέσμοι του υποβετούμενου με το φυσικό γονέα του και τους συγγενείς του δεν διακόπτονται. Κατά το λοιπό η υποβολή παραγει όλα τα αποτελέσματα υποβολής που γίνεται και από τους δύο συζύγους.

Άρθρο 1563. Επώνυμο του θετού τέκνου. Το θετό τέκνο παίρνει το επώνυμο του θετού γονέα. Εξαίρετως διακρίνω στον ανήλικό να προσέξει και το πριν από την υποβολή επώνυμο του. Αν το τελευταίο αυτό ή το επώνυμο του θετού γονέα αποτείλεται, στο ένα επώνυμο χρησιμοποιείται για το σχηματισμό του συνθετού επώνυμου του θετού τέκνου το πρώτο από αυτά.

Άρθρο 1564. Σε περίπτωση κοινής υποβολής από συζύγους η υποβολή από τον ένα σύζυγο του τέκνου του άλλου, ισχύει και για το θετό τέκνο η δήλωση που τυχόν εκανόν οι σύζυγοι σχετικά με το επώνυμο του τέκνου τους σύμφωνα με τις διατάξεις των δύο πρώτων παραγράφων του άρθρου 1563. Αν δεν έχει γίνει παραρτοίρα δήλωση υπέρει να γίνει, στο πληρότατο ταυτόχρονα με την κατάθεση της υποβολής στο οικείο πληρότατο βιβλίο.

Άρθρο 1565. Προσβολή και άλλου κυρίου ονόματος. Το δικαστήριο υποβεί, με την αποδοχή των παρ' υποβολής να επέλθει στην υπηρεσία θετού γονέα, υπέρει από αυτή του, να προσέξει στο κύριο όνομα του θετού τέκνου και άλλο όνομα. Αν το θετό τέκνο έχει συμπληρώσει το δωδέκατο έτος της ηλικίας του είναι απαραίτητη για τη χορήγηση της άδειας του δικαστηρίου η συναίνεση και του ίδιου ή δεύτερης παραγράφου του άρθρου 1563 εφαρμόζεται, και εδώ.

Άρθρο 1566. Γονική μεριμνή. Αφότου συντελεσθεί η υποβολή τη γονική μεριμνή των φυσικών γονέων ή την επιτροπεία, υπο την οποία τυχόν τελέσσει το θετό τέκνο, αντικαθίστα αυτοδικαίως η γονική μεριμνή των θετών γονέων. Οι φυσικοί γονείς δεν έχουν ούτε δικαίωμα επικοινωνίας με το θετό τέκνο. Αν ένας από τους συζύγους υποβέψει το τέκνο του άλλου, τη γονική μεριμνή έχουν από κοινού και οι δύο σύζυγοι.

Άρθρο 1567. Διαζύγιο, ακύρωση του γάμου ή διακοπή της συμβίωσης των θετών γονέων. Σε περίπτωση κοινής υποβολής ανήλικου από συζύγους, αν ακολουθήσει διαζύγιο, ακύρωση του γάμου ή διακοπή της συμβίωσης τους έχουν αναλογη εφαρμογή σχετικά με την άσκηση της γονικής μεριμνής, το άρθρο 1513 και 1514. Όταν όμως πρόκειται για υποβολή του τέκνου του άλλου συζύγου ή άσκηση της γονικής μεριμνής ανήκει αποκλειστικά στο φυσικό γονέα του ανήλικου, εκτός αν το

δικαστήριο αποφασίσει διαφορετικό λόγω συνδρομής σπουδαίου λόγου.

Άρθρο 1568. Συνέπειες λύσης της γονικής μεριμνής. Αν κατά τη διάρκεια της ανηλικότητας του τέκνου η γονική μεριμνή του θετού ή των θετών γονέων επαίρει για οποιονδήποτε λόγο, δεν επαγείρεται στους εξαιρητικούς γονείς. Σε αυτή την περίπτωση έχουν εφαρμογή οι διατάξεις για την επιτροπεία.

Άρθρο 1569. Προσβολή της υποβολής. Η υποβολή προσβάλλεται μόνο με την άσκηση των προβλεπόμενων ενδίκων μέσων ή βοηθημάτων κατά της σχετικής δικαστικής απόφασης, αν δεν συντρέξουν οι όροι του νόμου ή αν η συναίνεση ενός από τα πρόσωπα που σύμφωνα με το νόμο ήταν αρμόδια να συναίνεσουν υπέρει άσκηση για οποιονδήποτε λόγο, ή δόθηκε υπό την επιφύλαξη πλήρους ως προς την ταυτότητα του προσώπου του θετού γονέα ή του θετού τέκνου, εσάτις ως προς ουσιαστική περιστατικό ή παράνομη ή ανήλικη επαίρει.

Άρθρο 1570. Ποιοι έχουν δικαίωμα να προσβάλουν δικαίωμα να προσβάλουν την υποβολή για έναν από τους λόγους του προηγούμενου άρθρου έχουν, αν μην υπήρξαν δικάτοι στη δίκη, με το ενάκο μέσο της έφεσης και, αν όχι, με τριτογενή: 1. Στην περίπτωση μη συνδρομής των όρων του νόμου, οποιοσδήποτε έχει έννομο συμφέρον ή ο εισαγγελέας, 2. Στην περίπτωση ελλείψεως εγκυρής συναίνεσης, καθώς και όταν αυτή υπήρξε προϊόν πλόνης, εσάτις η επαίρει, αυτός του οποίου λείπει η εγκυρής συναίνεση ή ο οποίος πλεμνήθηκε, εξαποτίθηκε ή επαίρει, όχι όμως και οι κληρονόμοι τους.

Άρθρο 1571. Λύση με δικαστική απόφαση. Αν ο θετός γονέας εκπερι από τη γονική μεριμνή ή αν του αρμοίσει η άσκηση της για έναν από τους λόγους του άρθρου 1566, καθώς και αν συντρέχει λόγος αποκλήρωσης του θετού τέκνου για μιο από τις περιπτώσεις 1, 2 και 3 του άρθρου 1540, το δικαστήριο μπορεί, εφόσον οι συνέπειες αυτές κρίνονται ανεπάρκειες, να διατάξει, λόγω της βαρύτητας της περίπτωσης ακούη και τη λύση της υποβολής.

Άρθρο 1572. Η απόφαση του προηγούμενου άρθρου λαμβάνεται ύστερα από αγωγή του θετού τέκνου που συμπλήρωσε το δωδέκατο έτος της ηλικίας του και, αν δεν το συμπλήρωσε, του ειδικού επιτρόπου του, ή του θετού γονέα ή του εισαγγελέα ή και συτεπογέλιως.

Άρθρο 1573. Συναινετική λύση. Όταν ο θετός γονέας και το θετό τέκνο, μετά την ενηλικίωση του, συμφωνούν να λυθεί η υποβολή, μπορούν να το ζητήσουν από το δικαστήριο με κοινή αίτηση τους που δικάζεται κατά τη διαδικασία της εκούσιας δικαιοδοσίας.

Για να λυθεί η υποβολή, σύμφωνα με την προηγούμενη παράγραφο, πρέπει να έχει διαρκήσει τουλάχιστον ένα χρόνο πριν από την κατάθεση της αίτησης και η σύμφωνια των μερών να δηλωθεί στο δικαστήριο αυτοπροσώπως σε δύο συνελεύσεις που να απέχουν μεταξύ τους τουλάχιστον έξι μήνες. Εφόσον από την προέτη συνελεύσεις περάσουν δύο χρόνια, η δήλωση της σύμφωνιας παύει να ισχύει.

Άρθρο 1574. Σε περίπτωση κοινής υποβολής ανήλικου

από συζύγους, η υιοθεσία μπορεί να λύνεται, σύμφωνα με τα άρθρα 1571 έως 1573, και μόνο ως προς τον ένα σύζυγο.

Άρθρο 1575. Αποτελέσματα της λύσης Με την αμετακλήτη δικαστική απόφαση που λύνει την υιοθεσία, η υιοθεσία αίρεται για το μέλλον, παύει η σχέση συγγενείας του θετού τέκνου και των καπόντων του με αυτόν που το υιοθέτησε και τους έως τότε συγγενείς του και αναβιώνουν οι δεσμοί με τη φυσική οικογένεια. Το δικαστήριο όμως μπορεί να αναθέτει, σ' αυτή την περίπτωση, την άσκηση της γονικής μέριμνας του θετού τέκνου, εφόσον είναι ανήλικο, σε τρίτον, αν το επιβάλλει το συμφέρον του.

Άρθρο 1576. Αυτοδικαίη λύση Η υιοθεσία λύνεται αυτοδικαίως και αίρεται αναδρομικά η σχέση που απορρέει από αυτήν, αν τέλεσον γάμο, κατά παράβαση του νόμου, ο θετός γονέας με το θετό τέκνο. Αν ο γάμος ακυρώθηκε, διατηρούνται, από τη σχέση υιοθεσίας, μόνο τα περιουσιακά δικαιώματα του θετού τέκνου.

Άρθρο 1577. Το επώνυμο μετά τη λύση Με τη λύση της υιοθεσίας για οποιονδήποτε από τους λόγους των προηγούμενων άρθρων, παύει το δικαίωμα του θετού τέκνου να φέρει το επώνυμο του θετού γονέα, εκτός αν το δικαστήριο, εκτιμώντας την ύπαρξη δικαιολογημένων συμφερόντων του τέκνου, αποφασίζει, με αίτηση του, διαφορετικά.

Άρθρο 1578. Σε περίπτωση κοινής υιοθεσίας από συζύγους η υιοθεσία, από σύζυγο, του τέκνου του συζύγου του, η λύση της υιοθεσίας ως προς τον έναν από τους συζύγους δεν συνεπάγεται αλλαγή του επωνύμου, το οποίο αποκτάει το θετό τέκνο δύναμη του άρθρου 1564.

Άρθρο 1579. Υιοθεσία ενήλικου Η υιοθεσία ενήλικου επιτρέπεται μόνο στον υιοθετούμενο και τέκνο του συζύγου εκείνου που υιοθετεί.

Άρθρο 1580. Ανάλογη εφαρμογή Στην υιοθεσία ενήλικου έχουν ανάλογη εφαρμογή οι διατάξεις που ισχύουν για την υιοθεσία ανήλικου, εφόσον δεν θεσπίζεται διαφορετική ρύθμιση, από τις διατάξεις που ακολουθούν.

Άρθρο 1581. Κοινή αίτηση υιοθετούντος και υιοθετούμενου Η υιοθεσία ενήλικου απογγέλλεται από το δικαστήριο, ύστερα από κοινή αίτηση αυτού που υιοθετεί και εκείνου που υιοθετείται. Αν ο υιοθετούμενος είναι ανήλικος για δικαιοπραξία, τη σχετική αίτηση υποβάλλει ο νόμιμος αντιπρόσωπός του.

Άρθρο 1582. Περιορισμοί ως προς την ηλικία Αυτός που υιοθετεί πρέπει να έχει συμπληρώσει τουλάχιστον το τεσσαράκοντό έτος ηλικίας του και να είναι μεγαλύτερος από τον υιοθετούμενο τουλάχιστον κατά δεκαοκτώ χρόνια.

Άρθρο 1583. Υιοθεσία ενήλικου Ο έγγαμος ενήλικος δεν μπορεί να υιοθετηθεί χωρίς τη συναίνεση του συζύγου του, που παρέχεται με αυτοπρόσωπη δήλωση στο δικαστήριο. Το δεύτερο εδάφιο του άρθρου 1548 έχει ανάλογη εφαρμογή.

Άρθρο 1584. Αποτελέσματα Από την τέλεση της υιοθεσίας, το θετό τέκνο και οι καπόντες του που γεννήθηκαν μετά την υιοθεσία έχουν θέση καινού τεκνού και: κοινών καπόντων και των δύο συζύγων. Ο δεσμός του θετού τέκνου με τον άλλο φυσικό γονέα του και τους συγγενείς του διατηρείται.

Άρθρο 1585. Με την υιοθεσία του άρθρου 1579 δεν παράγεται καμιά σχέση συγγενείας μεταξύ του θετού τέκνου και των συγγενών εκείνου που υιοθέτησε και αντίστροφα.

Άρθρο 1586. Επώνυμο του θετού τέκνου. Το θετό τέκνο παίρνει το επώνυμο του θετού γονέα του, στο οποίο έχει το δικαίωμα να προσθέσει και το πριν από την υιοθεσία επώνυμό του. Αν το τελευταίο αυτό ή το επώνυμο του θετού γονέα αποτελείται από δύο επώνυμα, χρησιμοποιείται για το σχημασμό του σύνθετου επωνύμου του θετού τέκνου το πρώτο από αυτά.

Άρθρο 1587. Στην υποχρέωση για τη διατροφή του θετού τέκνου, εκείνος που υιοθέτησε προηγείται από τους εξ αίματος συγγενείς του τέκνου.

Άρθρο 1588. Λύση της υιοθεσίας Η υιοθεσία ενήλικου λύεται με δικαστική απόφαση, ύστερα από αίτηση του θετού γονέα ή του θετού τέκνου, αν συντρέχει περίπτωση που δικαιολογεί την αποκλήρωση ή που συνιστά λόγο αχαριστίας του θετού τέκνου απέναντι σ' αυτόν που το υιοθέτησε κατά τους όρους του άρθρου 505'.

Άρθρο 2

Το άρθρο 23 του Αστικού Κώδικα τροποποιείται ως εξής:

Άρθρο 23. Υιοθεσία. Οι ουσιαστικές προϋποθέσεις για τη σύσταση και τη λύση της υιοθεσίας ρυθμίζονται από το δικαίο της ιθαγένειας του κάθε μέρους.

Οι σχέσεις μεταξύ του ή των θετών γονέων και του θετού τέκνου ρυθμίζονται, κατά σειρά: 1. από το δικαίο της τελευταίας κοινής τους ιθαγένειας κατά τη διάρκεια της υιοθεσίας 2. από το δικαίο της τελευταίας κοινής σινηθούς διαμονής τους κατά τη διάρκεια της υιοθεσίας 3. από το δικαίο της ιθαγένειας την οποία είχε ο θετός γονέας κατά την τέλεση της υιοθεσίας και, σε περίπτωση υιοθεσίας από συζύγους, από το δικαίο που διέπει τις προσωπικές τους σχέσεις'.

Άρθρο 3

Τέκνα αλλοδαπών, που έχουν εγκαταλειφθεί στην Ελλάδα και για τα οποία δεν εκδήλωσε κανένας, τουλάχιστον επί ένα εξάμηνο, ενδιαφέρον να τους παρόσχει προστασία, υιοθετούνται σύμφωνα με το ελληνικό ουσιαστικό δικαίο.

Άρθρο 4

Όταν ο υποψήφιος θετός γονέας ή ο υποψήφιος να υιοθετηθεί ανήλικος, έχει τη συνήθη διαμονή του, στο εξωτερικό, απαιτείται εκθεση κοινωνικής υπηρεσίας, σκόπος και αν αυτή δεν προβλέπεται, από το εφαρμοστέο αλλοδαπό δικαίο. Στην περίπτωση αυτή, η έκθεση συντάσσεται από την αρμόδια ελληνική κοινωνική υπηρεσία

η κοινωνική οργάνωση που έχει αναγνωριστεί ότι τιθασεύεται στις διακριτικές υιοθεσίες σε συνεργασία με την αρμόδια κοινωνική υπηρεσία του εξωτερικού.

Άρθρο 5

Στις περιπτώσεις του προηγούμενου άρθρου, η συνείδηση των υποψηφίων ξένων γονέων δηλώνεται πάντοτε ενώπιον του αρμόδιου ελληνικού δικαστηρίου που τελεί την υιοθεσία. Όλες οι άλλες συναινέσεις, που είναι απαραίτητες για την τελεση της υιοθεσίας, δίνονται, αν εκείνος που συναινεί έχει τη συνήθη διαμονή του στην Ελλάδα, ενώπιον του αρμόδιου ελληνικού δικαστηρίου που τελεί την υιοθεσία, σύμφωνα με τους ορισμούς της δεύτερης παραγράφου του άρθρου 800 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας και, αν έχει τη συνήθη διαμονή του στην αλλοδαπή, ενώπιον της αρμόδιας ελληνικής προξενικής αρχής ή της αρμόδιας αρχής του τόπου της συνήθους διαμονής του.

Άρθρο 6

1. Με προεδρικό διάταγμα που εκδίδεται με πρόταση των Υπουργών Δικαιοσύνης και Υγείας και Πρόνοιας ορίζονται: α) οι υπηρεσίες και οι οργανώσεις που αναγνωρίζονται ως εξειδικευμένες στις υιοθεσίες, για την εφαρμογή του άρθρου 1557 του Αστικού Κώδικα και την πρόνοια υιοθεσιών αλλοδαπών, που έχουν υπό την προστασία τους στις εσωτερικά και β) εκείνες που αναγνωρίζονται, ως ειδικά εξειδικευμένες στις διοικητικές υιοθεσίες, για την εφαρμογή του άρθρου 4 του παρόντος και την προστασία των διοικητικών υιοθεσιών των αλλοδαπών που έχουν υπό την προστασία τους.

2. Με το προεδρικό διάταγμα της προηγούμενης παραγράφου ή, με άλλο προεδρικό διάταγμα που εκδίδονται επίσης με πρόταση των ίδιων Υπουργών, ρυθμίζονται: α) στις λεπτομερείς τους: ε) η διαδικασία προπαρασκευής και πραγματοποίησης, από τις υπηρεσίες ή οργανώσεις υπό το στοιχείο ε της προηγούμενης παραγράφου, των υιοθεσιών των αλλοδαπών που έχουν υπό την προστασία τους, β) η διαδικασία προπαρασκευής και πραγματοποίησης των διοικητικών υιοθεσιών του άρθρου 4, του παρόντος, αλλοδαπών τους οποίους οι αρμόδιες υπηρεσίες ή οργανώσεις έχουν υπό την προστασία τους ή γίνονται με τη μεσολάβησή τους, καθώς και το σχετικό με τη συνεργασία των εν λόγω υπηρεσιών ή οργανώσεων με τις αλλοδαπές κοινωνικές υπηρεσίες και γ) η διαδικασία πώλησης σταθιστικών στόχειων για τις υιοθεσίες που τελούνται στην Ελλάδα, καθώς και για τις τελούμενες στο εξωτερικό διοικητικές υιοθεσίες αλλοδαπών, οι οποίοι είχαν πριν από την τελεση της υιοθεσίας τη συνήθη διαμονή τους στην Ελλάδα.

Άρθρο 7

1. Η κοινωνική έρευνα, που προβλέπεται από το άρθρο 1557 του Αστικού Κώδικα και από το άρθρο 4 του παρόντος, θα πρέπει να αφορά κάθε θέμα που μπορεί να έχει σημασία για την υιοθεσία και ιδίως την προσωπικότητα και την υγεία των ενδιαφερομένων, τα κίνητρα και την οικονομική κατάσταση του υποψηφίου θετού γονέα, την ομοειδή ικανότητα προσαρμογής αυτού που υιοθετεί και εκείνου που υιοθετείται, καθώς και κάθε άλλο στοιχείο από το οποίο μπορεί να δια-

γνωσθεί αν η υιοθεσία θα οφείλει προς το συμφέρον του ανήλικου.

2. Όταν για την υιοθεσία ανήλικου, οι φυσικοί γονείς ή ο επίτροπος ερχονται σε απευθείας συνεννόηση με τους υποψηφίους θετούς γονείς χωρίς τη μεσολάβηση κοινωνικής υπηρεσίας ή οργάνωσης, οφείλουν, τόσο αυτοί όσο και οι υποψήφιοι θετοί γονείς, πριν από την παράδοση του παιδιού ή μέσο σε εύλογο χρονικό διάστημα από αυτήν, να ανακινώσουν τη σχετική πρόθεση τους στην αρμόδια κοινωνική υπηρεσία.

3. Η κοινωνική έρευνα διεξάγεται ύστερα από αίτηση του υποψηφίου θετού γονέα. Αμέσως μετά την υποβολή της αίτησης η κοινωνική υπηρεσία ή οργάνωση ορίζει το πιστοποιητικό που κρίνει απαραίτητο για τη διεξαγωγή της έρευνας και υποβάλλει την έκθεσή της απευθείας στο δικαστήριο μέσα σε αποκλειστική προθεσμία έξι μηνών από την υποβολή ή την επίδοση σ' αυτήν της σχετικής αίτησης για συγκεκριμένο παιδί, ανεξάρτητα αν προσκομίστηκαν τα στοιχεία που ζητήθηκαν. Η προθεσμία μπορεί να παρατείνεται, με ειδικά αιτιολογημένη απόφαση του Υπουργού Υγείας και Πρόνοιας, επί τρεις ακόμη μήνες. Μετά την άπρακτη πάροδο της προθεσμίας, το δικαστήριο δικάζει χωρίς έκθεση. Κατά την κοινωνική έρευνα θα πρέπει, ανάλογα με την ωριμότητα του παιδιού και οπωσδήποτε μετά τη συμπλήρωση του δωδεκάτου έτους του, να ζητείται και η δική του γνώμη, η οποία θα πρέπει να αναφέρεται στη σχετική έκθεση.

4. Η αποκλειστική προθεσμία των έξι μηνών, που ορίζεται από την προηγούμενη παράγραφο για την υποβολή της έκθεσης της κοινωνικής υπηρεσίας, αφορά μόνο τις περιπτώσεις, όπου τόσο το υποψήφιο θετό τέκνο όσο και οι υποψήφιοι θετοί γονείς έχουν τη συνήθη διαμονή τους στην ημεδαπή. Για τις περιπτώσεις των διοικητικών υιοθεσιών του άρθρου 4, η προθεσμία αυτή μπορεί να παραταθεί, κατ' εξαίρεση, το πολύ δύο φορές, με ειδικά αιτιολογημένη απόφαση του Υπουργού Υγείας και Πρόνοιας.

Άρθρο 8

1. Εν όψει της μυστικότητας της υιοθεσίας αλλοδαπών, που προβλέπεται από το άρθρο 1555 του Αστικού Κώδικα, πρέπει σε κάθε πρωτόδικο επόρθο βιβλίο, στο οποίο καταχωρίζονται τα πραγματικά ονοματεπώνυμα αυτών που υιοθετούνται και των θετών γονέων τους, η διοικητική απόφαση με την οποία τελεσθήκε η υιοθεσία, καθώς και όσα άλλα στοιχεία είναι απαραίτητα, ανάλογα με την περίπτωση. Με βάση επόρθο επόρθου, που εξάγεται από αυτό το βιβλίο, αυξοανυψείται η ληξιαρχική πράξη της υιοθεσίας. Όσον αφορά τη χορήγηση αποσπασμάτων από την τελευταία αυτή πράξη τηρούνται οι διατάξεις της τρίτης παραγράφου του άρθρου 30 του κωδ. νόμου 5097 περί ληξιαρχικών πράξεων, όπως αυτή προστέθηκε από το άρθρο 20 του ν.δ/τος 610/1970, που διατηρείται σε ισχύ.

2. Όπου στην ισχύουσα νομοθεσία προβλέπεται η έκδοση ανηγράφου ληξιαρχικής πράξης γέννησης, εκδίδεται, όταν πρόκειται για υιοθεσία, οποτεδήποτε και αν αυτή τελεσθήκε, αποσπασμα ληξιαρχικής πράξης γέννησης, που έχει, σε κάθε περίπτωση, θέση πλήρους ανηγράφου για τις υιοθεσίες, που έγιναν πριν αρχίσει να ισχύει το ν.δ. 610/1970, εξακολουθεί να ισχύει η δεύτερη παράγραφος του άρθρου 22 αυτού του νομοθετικού διατάγματος.

Άρθρο 9

Σε όλη τη διαδικασία τέλεσης υποθέσεως ανηλικού και ύστερα από αυτήν, απαγορεύεται η δημοσίευση ή η διακρίση στοιχείων ή γεγονότων ικανών να αποκάλυψουν την υποθεση και το ατομικό χαρακτηριστικό της. Η τήρηση της εχεμύθειας ως προς το πρόσωπο των βετών γονέων, του βετού τέκνου και των φυσικών γονέων του αποτελεί υπήρειακό καθήκον των δικαστών, των κοινωνικών υπηρεσιών ή οργανώσεων, καθώς και των όσων άλλων υπάλλων αναμείχθηκαν στην υποθεση ή έλαβαν οποιαδήποτε γνώση της τέλεσης της με την ευκαιρία της άσκησης των καθηκόντων τους. Η δεύτερη παράγραφος του άρθρου 1559 του Αστικού Κώδικα δεν θίγεται.

Άρθρο 10

1. Εκείνος που, έχοντας υποθέσει ανηλικό, τον μεταχειρίζεται σε ασχολίες σκληρές ή επικίνδυνες για τη σωματική ή την πνευματική του υγεία, τιμωρείται, εφόσον δεν συντρέχει εξαιρετική πράξη που τιμωρείται βαρύτερα, με φυλάκιση τουλάχιστο δύο ετών και με χρηματική ποινή μέχρι ενός (1) εκατομμυρίου δραχμών.

2. Με φυλάκιση τουλάχιστον ενός έτους και με χρηματική ποινή μέχρι πεντακοσίων χιλιάδων μεταλλικών δραχμών τιμωρείται εκείνος που δίνει σε υποθεση το παιδί του, καθώς και εκείνος που μερολόγει στην υποθεση, αποκομίζοντας οι ίδιοι ή προσπορίζοντας σε άλλους άμεσο ή έμμεσο όφελος.

3. Εκείνος που τελεί, κατ'επιγγελία ή με πρόθεση, κερδοσκοπία τις εξαιρετικές πράξεις, που προβλέπονται από τις δύο προηγούμενες παραγράφους του παρόντος άρθρου τιμωρείται με κάθειρξη μέχρι έξι ετών και με χρηματική ποινή μέχρι (5) εκατομμυρίων δραχμών.

Άρθρο 11

1. Καταργούνται οι παρ. 3 ε. 10 1970 εκτός από τα άρθρα του 19, 20, 21, 22 παρ. 2 κα. 23 τα οποία διατηρούνται, σε ισχύ κα. 5 τα άρθρα 42 του ν. 2082/1992 'αναδιεργασία της Κοινωνικής Πρόνοιας και καθιέρωση νέων βετών κοινωνικής προστασίας'.

2. Διατηρούνται, σε ισχύ, α) η παρ. 4 του άρθρου 8 του ν. 2130/1993 'τροποποίηση και συμπλήρωση διατάξεων της περιφερειακής διοίκησης, του Κώδικα της Ελληνικής Ιθαγένειας, του Δημοτικού και Κοινοτικού Κώδικα κ.λπ.', β) τα διατάγματα που έχουν εκδοθεί δυνάμει των άρθρων 9 παρ. 3 και 14 παρ. 1 του ν. 610/1970, ωστόσο εκδίδουν νέα διατάγματα σε αντικατάστασή τους όπως προβλέπεται από το άρθρο 6 του παρόντος και γ) οι διατάξεις των παραγράφων 1 έως 7 της υπεργικής απόφασης Δ/4638 (Πρόνοιας) της 22.12.1992/18 ή 1993, που εκδόθηκε σε εκτέλεση των παραγράφων 1, 2 και 3 του άρθρου 42 του ν. 2082/1992 'αναδιεργασία της Κοινωνικής Πρόνοιας και καθιέρωση νέων βετών κοινωνικής προστασίας', ωστόσο εκδίδει, σε αντικατάστασή τους, το προεδρικό διάταγμα, που προβλέπεται από την περίπτωση, υπό το στοιχείο ε της δεύτερης παραγράφου του άρθρου 6

ΔΕΥΤΕΡΟ ΜΕΡΟΣ
ΕΠΙΤΡΟΠΕΙΑ ΚΑΙ ΣΥΝΑΦΕΙΣ
ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΤΙΚΟΙ ΘΕΣΜΟΙ

Άρθρο 12

Το δεκάτο, τετάδο κεφάλαιο του Τέταρτου βιβλίου του Αστικού Κώδικα, που αναφέρεται στην επιτροπεία ανηλικών (άρθρα 1589 έως 1665), καταργείται στο σύνολό του. Στη θέση του τίθενται νέα Κεφάλαια δεκάτο τετάδο και δεκάτο πέμπτο με το ακόλουθο περιεχόμενο:

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΚΑΤΟ ΤΕΤΑΡΤΟ
ΕΠΙΤΡΟΠΕΙΑ ΑΝΗΛΙΚΟΥ

Άρθρο 1589. Πλαί τελούν υπό επιτροπεία. Ο ανηλικός τελεί υπό επιτροπεία όταν κανένας γονέας δεν έχει ή δεν μπορεί να ασκήσει τη γονική μέριμνα, στον το δικαστήριο διορίζει επιτροπεία κατά το άρθρο 1532 και 1535 ή αναθέτει την άσκηση της γονικής μέριμνας σε τρίτον κατά τα άρθρα 1513 και 1514, καθώς και όταν συντρέχουν οι περιπτώσεις των άρθρων 1660 και 1661.

Άρθρο 1590. Όργανα της επιτροπείας. Όργανα της επιτροπείας είναι το δικαστήριο, ο επιτροπός και το εποπτικό συμβούλιο.

Άρθρο 1591. Αρμοδιότητα του δικαστηρίου. Το δικαστήριο διατάσσει, ύστερα από αίτηση, ή κατ'επιγγελία, την επιτροπεία διορίζει τον επιτροπό και ορίζει το σχέδιο με την οργάνωση και τη λειτουργία της, σύμφωνα με το νόμο.

Οι δημόσιοι ή οι δημόσιοι υπάλληλοι, οι εισαγγελείς και τα όργανα των αρμόδιων κοινωνικών υπηρεσιών οφείλουν να γνωστοποιούν στο δικαστήριο κάθε περίπτωση που συνεπάγεται το διορισμό επιτροπείας σύμφωνα με τις πληροφορίες που λαμβάνονται κατά την άσκηση των καθηκόντων τους. Την ίδια υποχρέωση έχουν και οι συγγενείς εξ αίματος του ανηλικού έως τον τρίτο βαθμό.

Άρθρο 1592. Διορισμός επιτροπείας. Ο επιτροπός διορίζεται πάντοτε από το δικαστήριο (δ ο τ ή ε π ι τ ρ ο π ε ι α). Επιτροπός διορίζεται κατά πρωτίστην εντα από το ακόλουθα πρόσωπα, με τη σειρά που αναφέρονται: 1. ο ανηλικός σύζυγος του ανηλικού 2. το φυσικό ή νομικό πρόσωπο που ορίστηκε με διαθήκη ή με δήλωση στον εισηνοδική ή σε συμβολαιογράφο από όποιον ασκούσε τη γονική μέριμνα κατά το χρόνο της δήλωσης και κατά το θάνατό του 3. το κατά την κρίση του δικαστηρίου, καταλληλότερο πρόσωπο με πρόθεση προς τους πλησιέστερους συγγενείς του ανηλικού. Δεν διορίζεται επιτροπός αυτός που πρέπει να προτιμηθεί κατά το προηγούμενο εδάφιο, αν συντρέχει ένας από τους λόγους του άρθρου 1595, αν ο ίδιος αποποιείται την επιτροπεία ή αν αυτό επιβάλλεται από το σύμφερον του ανηλικού.

Έως το διορισμό του επιτροπείας έχουν εφαρμογή οι διατάξεις των άρθρων 1601 και 1602.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Βιβλία

1.Γεωργιάννης Π. Θεωρίες της κοινωνικής ψυχολογίας, τόμος Β, Εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα 1996.

2.Γιωσαφάτ Μ. «Ο κύκλος ζωής της οικογένειας του η ανάπτυξη του παιδιού» - Σύγχρονα θέματα Παιδοψυχιατρικής, Α΄ τόμος, Α΄ μέρος επιμέλεια Τσιάντης - Μανωλόπουλος, Εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα 1987

3.Γυόκα Π. Κοσμά., Η υιοθεσία ανηλίκων - Ουσιαστικά προϋποθέσεις κατά το Ν.Δ./ΓΜΑ 610/1970. Εκδόσεις Σακκούλα, Αθήνα 1982

4.Δραγώνα Θάλεια, «Μετάβαση στη γονεϊκή ιδιότητα» Βασική παιδοψυχιατρική, τόμος Α΄, επιμέλεια Τσιάντης Γιάννης, Εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα 1994.

5.Θωμαΐδης Θ.Σ., Θέματα κοινωνικής Παιδιατρικής, Εκδόσεις ΖΗΤΑ Ιατρικές, Αθήνα 1989

6.Καλουτσά - Ταυκλαρίδου Ασπασία Συμβολή στην κατανόηση προβλημάτων υιοθεσίας - Η διαταραχή της ταυτότητας στην υιοθεσία διδακτορική διατριβή, Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης 1970

7.Κατάκη Χάρης Δ., Οι τρεις ταυτότητες της Ελληνικής Οικογένειας, Εκδόσεις Κέδρος, Αθήνα 1984

8.Κουμάντου Γ., Παραδόσεις οικογενειακού δικαίου τρίτη έκδοση,

τόμος β', Εκδοτικός οίκος Αφοί Π. Σακκούλα, Αθήνα 1984

9.Κουσίδου Γ., «Η δετή οικογένεια» στο Φροντίδα για την οικογένεια, επιμέλεια Στέλλα Τσιπούρα, Εκδόσεις Σπύρος Φ. Λένης, Αθήνα 1990.

10.Μάρτενσεν - Λαρσεν & Κίρστεν Σέριγκ, Οικογενειακά πρότυπα και προσωπικότητα, (μετάφραση Βασ. Γκέκας,) Εκδόσεις Στάχυ, 1989.

11.Πανουσοπούλου Γ., «Υποκατάστατα της φυσικής οικογένειας - ειδικό παιδί» Στο Οικογένεια - Μητρότητα - Αναδοχή, Εκδόσεις Δέσποινα Δ. Μαυρομάτη, Αθήνα 1991.

12.Παρασκευόπουλος Ν.Ι.,Εξελικτική ψυχολογία, τόμος 4, Αθήνα 1981

13.Παρασκευόπουλου Ι.Ν. Εμπειρίες και απόψεις των δετών γονέων για τον δεσμό της υιοθεσίας, Εκδόσεις Π. Πουρναρά, Θεσσαλονίκη 1971

14.Παταξιάρχης Ε - Παραδέλλη Θ., Ανθρωπολογία και παρελθόν, Εκδόσεις Αλεξάνδρεια, Αθήνα 1993

15.Σταδοπούλου Π. Κοινωνική Πρόνοια μια γενική θεώρηση, Εκδόσεις «ΕΛΛΗΝ», Αθήνα 1996.

16.Τσιάντης Γιάννης, Ψυχική υγεία του παιδιού και της οικογένειας, τεύχος Α', Εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα 1991

17.Υπουργείο κοινωνικών υπηρεσιών, Οδηγός για την κοινωνική πρόνοια στην Ελλάδα - Θεσμοί - Προγράμματα - Ιδρύματα, Αθήνα 1981

18.Bentovim Arnon - Bingkey Liza, « Η γονεϊκή φροντίδα και η διαταραχή της παροχής της: μερικές κατευθύνσεις για την αμολόγηση

του παιδιού των γονέων του και της οικογένειας», στο Σύγχρονα θέματα Παιδοψυχιατρικής, Τόμος Α, μέρος Β, επιμέλεια Τσιάντης Γιάννης, εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα 1987.

19. Herbert Martin Ψυχολογική φροντίδα του παιδιού και της οικογένειας του, (μετάφραση Γιάννα Σκαρβέλη), Εκδόσεις ελληνικά γράμματα, Αθήνα 1997.

20. Reimer Jensen, «Η ανάπτυξη της ταυτότητας κατά την εφηβεία» στο Εφηβεία ένα μεταβατικό στάδιο σε ένα μεταβαλλόμενο κόσμο, επιμέλεια Τσιάντης Γ. κ.α., Εκδόσεις Καστανιώτη Αθήνα 1994

21. Sears William Τα βασικά για τους γονείς - Η αναμονή και η φροντίδα του νεογέννητου (μετάφραση - Μαρίλη Παναγοπούλου) εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα 1996.

22. Triseliotis - Τ. Κουσίδου, Η κοινωνική εργασία στην υιοθεσία και στην αναδοχή, Εκδόσεις κέντρο βρεφών «Η Μητέρα», Αθήνα 1989

23. Triseliotis John. «Συμβουλευτική των Μελών του Τριγώνου της Υιοθεσίας». Στο Βασική Παιδοψυχιατρική, Τόμος Α, επιμέλεια Τσιάντης Γ., Εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα 1994.

24. Winnicott D.N. Συζητήσεις με τους γονείς Εκδόσεις Ελληνικά γράμματα, Αθήνα 1993.

Εγκυκλοπαίδειες - Περιοδικά

1. Digiulio Ferry Joan, «Αυτό- Αποδοχή- Ένας συντελεστής στη διαδικασία για υιοθεσία», Adoption and Fostering, London 1989.

2. Hill Malcolm «Έννοιες της γονικής φροντίδας και εφαρμογή τους στην υιοθεσία» Adoption and fostering, vol.15, no 4, London 1991

3. Triseliotis J. « Αναζητώντας τις ρίζες», Εκλογή Ιούνιος 1975, τεύχος 35.

4. Triseliotis J. «Θέματα ταυτότητας παιδιών που μεγαλώνουν χωριστά από τους φυσικούς γονείς», Εκλογή, Δεκέμβριος 1984, τεύχος 65.

5. Triseliotis J., «Ανοιχτη Υιοθεσία», (μετάφραση Τ. Κουσίδου), Εκλογή Οκτώβριος- Νοέμβριος -Δεκέμβριος 1991, τεύχος 91.

6. Εφημερίς της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας, Αρ. Φύλλου 278, 30 Δεκεμβρίου 1996, τεύχος πρώτο.

7. Καλούτσι- Ταυλαρίδου, «Παγκόσμιο συνέδριο του Μιλάνου για υιοθεσίες και ανάδοχες οικογένειες», Εκλογή Ιούνιος 1973, τεύχος 28.

8. Κιρπότην Αλίκη «Ο αποχωρισμός των παιδιών από την οικογένεια και η εναλλακτική λύση του Ιδρύματος», Εκλογή, Αύγουστος 1980, Τεύχος 52, σελ.110.

9. Κουνουγέρη - Μανωλεδάκη Ε. « Το νομικό πλαίσιο της υιοθεσίας: Ισχύον δίκαιο και επιβαλλόμενες αλλαγές», Περιοδικό παιδιατρικής βορείου Ελλάδος, Νομική Σχολή ΑΠ.Θ., Θεσσαλονίκη 1996.

10.Κουσίδου Τ. «Η υιοθεσία: Υπηρεσία Παιδικής Προστασίας» Εκλογή
Ιούνιος 1988, Τεύχος 77, σελ. 60

11.Κουσίδου Τ., «Πρόνοια για την άγαμη μητέρα και το παιδί της στην
Ελλάδα», Εκλογή Απρίλιος 1977, σελ. 26.

12.Μαγκανιώτου Μ., «Ιατροκοινωνικά Προβλήματα στην Υιοθεσία»
περιοδικό Ιατρικής, τόμος 25^{ος} , τεύχος 3^ο, 1974.

13.Νασίκα Ρόζη, «Η κινητοποίηση του πολίτη ως μέσο παιδικής
προστασίας: Ανάδοχες Οικογένειες» Εκλογή Ιανουάριος 1992, τεύχος 92
σελ. 24

14.Νικολαΐδου Μαρία, «Πρόγραμμα ανάδοχων οικογενειών του
παιδοψυχιατρικού Νοσοκομείου Αττικής», Εκλογή Ιανουάριος 1992,
Τεύχος 92, σελ. 67.

15.Ξενάκη Χ., Χαμαμής Π., Παιδαγωγική Ψυχολογική Εγκυκλοπαίδεια
Λεξικό, Εκδόσεις Ελληνικά γράμματα, Αθήνα 1991

16.Παπαγιανακοπούλου - Σπέντζα, «Μυστικότητα στην υιοθεσία.
Αναζήτηση ριζών - νέα αντίληψη» Κοινωνική Εργασία, έτος 12^ο, τεύχος
47, Αθήνα 1997.

17.Πάτση Χάρη, Επίτιμο Λεξικό Κοινωνικών Επιστημών, Εκδοτικός
οίκος Χάρη Πάτση ΕΠΕ, Αθήνα 1969

18.Ρήγα Αναστασία - Βαλεντίνη «Υιοθεσία: Το παιδί της
αντισεξουαλικής Μητρότητας», Δελτίο Α΄ Παιδιατρικής Κλινικής του
Πανεπιστημίου Αθηνών, Τόμος 35, Ιανουάριος 1988, τεύχος Ι.

19. Σταυροπούλου Ε, Κουσίδου Τ, Σαχινίδι Μ, Καπλάνη Ι., «Μητρική μονογονεϊκή οικογένεια Οικονομική, Κοινωνική και ψυχολογική θεώρηση, Εκλογή Μάρτιος 1986, Τεύχος 69, σελ. 39

Πρακτικά Συνεδρίων

1. Triseliotis J. (a) «Η έννοια της ταυτότητας» εισήγηση στο συνέδριο «Η ανάγκη του ανθρώπου για τις ρίζες του», Αθήνα Ιούνιος 1997.

2. Triseliotis J. (b) «Η σημασία της γενεαλογίας και των ριζών για την ταυτότητα παιδιών που μεγαλώνουν σε υποκατάστατες οικογένειες ή ιδρύματα» εισήγηση στο συνέδριο «Η ανάγκη του ανθρώπου για τις ρίζες του.» Αθήνα, Ιούνιος 1997.

3. Κουσίδου Τ. «Υπηρεσίες για παιδιά που μεγαλώνουν χωριστά από τους φυσικούς τους γονείς», 3^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Κοινωνικών λειτουργιών. Εισηγήσεις - Εργαστήρια - Ανακοινώσεις - Συμπεράσματα Σ.Κ.Λ.Ε. Αθήνα, 1987.

4. Ινστιτούτο Υγείας του παιδιού. Συνεργασία με «Κ.Β.Μ.» «Το απροστάτευτο βρέφος- Ιδρυματική προστασία- Αποκατάσταση- υιοθεσία», εισηγήσεις και συμπεράσματα σεμιναρίου, Αθήνα 1974.

5. Κέντρο βρεφών «Η ΜΗΤΕΡΑ» «Το παιδί και οι γονείς του σε ειδικές ψυχοκοινωνικές συνθήκες», Πρακτικά σεμιναρίου, Αθήνα 1983.

6. Παπαγιαννακοπούλου - Σπέντζα, «Το τρίγωνο της υιοθεσίας. Συναισθήματα και ανάγκες των ατόμων που εμπλέκονται σ'αυτά»

Εισήγηση στο συνέδριο «Οικογένεια και οικογενειακή πολιτική σ' ένα μεταβαλλόμενο κόσμο», Αθήνα, Δεκέμβριος 1994

7. Πέτσα Ειρήνη, «Ηθικά και δεοντολογικά διλήμματα στους επαγγελματίες» Εισήγηση στο συνέδριο «Η ανάγκη του ανθρώπου για τις ρίζες του», Αθήνα, Ιούνιος 1997.

Ξενόγλωσση βιβλιογραφία

1. Chennells Prue, Explaining adoption to your adopted child, British Agencies for Adoption and Fostering, London 1987.

2. Karnitzer Margaret, New completely revised and enlarged Adoption, Patham and company, London 1978.

3. Pizey Christine « Issues of identity and loss in the preparation and assessment of prospective adopters of young children» Adoption and Fostering, Volume 18, Number 2, 1994

4. Randell Kathy, « The luxury of knowing who you are», Social work today, November 1989.

5. Rowe Jane, Yours by choice. A guide for Adoption parents, London, 1982

6. Schneider Stanley, «Adoption and ordinal position» Adoption and fostering, volume 19, Number 1, 1995.

7. Selwyn Julie, «Ascertaining children's wishes and feelings in relation to

adoption» Adoption and fostering, Volume 20, Number 3, 1996.

8. Triseliotis, Shireman, Hundleby «Adaption, theory, policy and practice.» Εκδόσεις Cassell 1996.

9. Wells Sue, «What do birth mother want?» Adoption and fostering Volume 17, Number 4, 1993

